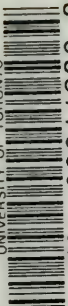


UNIVERSITY OF TORONTO



3 1761 00011823 2





**Pannonia Books**  
2 Spadina Road  
Toronto 4, Canada





PH  
3132  
M3  
köt. 23-



1688825

# MAGYAR REMEKIRÓK

## A MAGYAR IRODALOM FŐMŰVEI

Sajtó alá rendezik

Alexander Bernát	Erődi Béla	Négyesy László
Angyal Dávid	Ferenczi Zoltán	Rákosi Jenő
Badics Ferencz	Fraknói Vilmos	Riedl Frigyes
Bánóczi József	Gyulai Pál	Széchy Károly
Bayer József	Heinrich Gusztáv	Széll Kálmán
Beőthy Zsolt	Koroda Pál	Váczy János
Berzeviczy Albert	Kossuth Ferencz	Vadnay Károly
Endrődi Sándor	Kozma Andor	Voinovich Géza
Erdélyi Pál	Lévay József	Zoltvány Irén

### 23. KÖTET

VÖRÖSMARTY MIHÁLY MUNKÁI

II.

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irod. intézet és könyvnyomda

1902

# VÖRÖSMARTY MIHÁLY

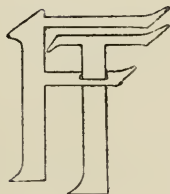
## MUNKÁI

Sajtó alá rendezte és bevezetéssel ellátta

GYULAI PÁL

II. kötet

Epikai költemények



BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irod. intézet és könyvnyomda

1902

Franklin-Társulat nyomdája.



EPIKAI KÖLTEMÉNYEK

1825—1831



# ZALÁN FUTÁSA.

TÍZ ÉNEKBEN.

1825.

ELSŐ ÉNEK.

Régi dicsőségünk, hol késel az éji homályban?  
Századok ültenek el, s te alattok mélyen enyésző  
Fénynyel jársz egyedül. Rajtad sűrű fellegek és a  
Bús feledékenység koszorútlan alakja lebegnek.  
Hol vagyon, a ki merész ajakát hadi dalnak eresztvén,  
A riadó vak mélységet fölverje szavával,  
S késő százak után, méltán láttassa vezérlő  
Párduczos Árpádot s hadrontó népe hatalmát?  
Hol vagyon? Ah ezeren némán fordulnak el: álom  
Öldösi szíveiket, s velök alszik az ősi dicsőség.  
A tehetetlen kor jött el, puhaságra serényebb  
Gyermekek álltak elő az erősebb jámbor apáktól.  
Engem is, a nyugalom napján, illy év hozza fényre  
Már késő unokát, ki előbb a lányka mulandó  
Szépségén függtem gondatlan gyermeki szemmel,  
S rajta veszett örömem dalait panaszosra cserélvén, —  
Hasztalanúl eget és földet kérlelve betölték.  
Még is az ifjúság háborgó napjai múltván, —  
Biztos erőt érzek: kebelemben nagyra kelendő  
Képzeletek villannak meg, diadalmas Ügekről,  
S a deli Álmosról s Álmosnak büszke fiáról,  
Párduczos Árpádról... Óh hon! meghallasz-e engem,  
S nagyra törő tehetős fiaid hallgatnak-e szómra?  
Megjön az éj, szomorún feketednek az ormok, az élet  
Elnyugszik, s a fél föld lesz nyoszolyája; de engem  
Fölver az elmúlt szép tetteknek gondja. Derengő

Lelkem előtt lobogós kopiák és kardok aczéli  
 Szegdelik a levegőt: villog, dörög a hadi környék.  
 Látom, elől kaczagányos apák, s heves ifju leventék  
 Száguldó lovakon mint törnek halni, vagy ölni,  
 Zászlódat látom, Bulcsú, s szemem árja megindúl.

Óh hát halljátok, ti hazának gyermeki! szómat;  
 Későn hangzik már, de magában hordja halálos  
 Harczok fergetegét, s hű a haladékony időhöz.

Alpár messze terült síkján búsongva körül néz  
 A fejedelmi Zalán. Valamint a sárga halálnak  
 Birtoka, oly szomorú csendes most vára, s előbbi  
 Pompáját alacson gyászszal föl váltva hanyatlik.  
 Büszkén állt ezelőtt: ellenségére hatalmas,  
 Jámbor szívvel jött szomszédnak kedvet ajánló:  
 Szüntelen a szabados vigszágnak zenge zajától.  
 Mostan mély csendét panasz és jaj hangja szakasztja,  
 És az ürült teremén bágyadt lépéssel inognak  
 Elrémült hölgyek, szívetlen férfiak és a  
 Harcz veszedelméből sebbel jött csonka vitézek;  
 Vagy zörgő buzogányokkal diadalmi örömben  
 A rohanó magyarok jönnek hírt hozni uroktól,  
 Párduczos Árpádtól: mint küzdött gyáva Gelóval  
 A szörnyű Tuhutum, Nyirségen mint vala harcza;  
 Méni Marót mily sorsra jutott; a büszke Zobornak  
 Mint vete dárdával rohanó nagy Kádosa véget;  
 Elmondják, mit tett Nyitránál karja Szabolcsnak,  
 Tátra magas bérczén Bors mint szágulda hadával;  
 Hogy' telepedtek meg szabados kékjókra Sajónál,  
 Zagyva futó vize mellékén, a szőke Tiszának  
 Partjain, és felhőbe kelő nagy Mátra tövénél.  
 S merre Szamos s az aranyfövenyet hordó Körös omlik,  
 S a kis partu Maros dagadó hullámaival önti,  
 Mint jártak tábort, diadalt mint nyertek időnként;  
 Ő pedig ül komoran, s a mint néz messze Sajónak  
 Tája felé, s néz Zagyva felé, a szerte virágzó  
 Téreken elbúsúl s szeme fényei könybe merülnek:  
 Szólani kezd, s a mint szavait folytatja, rezegve  
 Meg-megzördül a fegyver düh-emelte kezében:  
 «A hálátlan! ezért engedtem birni Sajónál,

S Zagyva lementében a gazdag földet, ezért volt  
Mindenem oly készen hadi szükségére, hogy ő most  
Büszke követséget küldvén mindegyre boszontson?  
Hírt ad harczairól azt mondva, hogy én is örüljek  
Boldog előmentén, mikoron már szinte körül vesz  
Népeivel, s minden részről vad fegyvere csattog.  
A hitvány jövevény!... mi egyéb is ez a ravasz Árpád?  
Hányja magát, s hazugúl Ételével mondja rokonnak.  
Mondja, holott tán a latrok barlangja nevelte,  
S mérges oroszlán vagy tigris szoptatta szilajjá:  
Hah! de miért epedek?... Menj Úngnak gögös urához,  
Nemtelen Árpádhoz, s fenyegezd meg, Kladni, nevemben,  
Mondd: fejedelmi Zalán Árpádnak küldi parancsát.  
Mondd: takarodjék el földemről még ma, ne merje  
A csendes folyamok hullámit nyomni hadával,  
Mert ön népemmel, görög és bolgári sereggel  
Rajta ütök s leverem végkép, hogy nem marad, a ki  
Társai romlását hírül vigye Volga vizéhez.»  
Kladni, Zalán öreg apjának, nagy hírü Reánnak  
Harczaiból maradott bajnok, hogy karja legyengült,  
Késő vénségén bölcs s biztos békekövet lett.  
Most ura szózatján fölkel és tisztesen öszült  
Hajfürtét lesimítva komoly figyelemmel előáll.  
Hallja kevély üzenetre fakadt fejedelme parancsát,  
S dorgáló szemeket vetvén, így válaszol egyben:  
«A győző seregek fejedelme, dicséretes Árpád,  
Ily szókat halljon tőlünk, unokája Reánnak!  
S én a békekövet fenyegetve beszéljek-e nála?»  
Igy szólott; de Zalán komoly intésével elúzó.  
Mint a csillapodó tenger, hogy látta megindúlt  
Hú követét, enyhüle Zalán; de haragja helyett most  
Félelem és bajos aggodalom szállt gyenge szívébe,  
S már kezdé sajnálni, hogy oly fenyegetve beszélett;  
A rohanó magyarok harczát juttatva eszébe,  
Már iszonyú leve lelkében bús képzeletének  
A győző seregek fejedelme, dicséretes Árpád.  
Sors üldözte Zalán! Lássuk már a te csatáid  
Szűkült téreiden, kezeid megküzdeni gyengék  
A nagy erőnek karjaival. Majd zúgva, süvöltve

Fölkél a zivatar, s te remegve tekintesz elébe,  
 Ha szép telkeiden végig pusztítva terül el.  
 De ki siet hozzád szaporán lépdelve, heves dél  
 Tájairól? örömet jósol víg arcza, jövőse,  
 Lágy selymét ékes fegyver cifrázza ragyogva,  
 És pihegő mellén címét hordozza Leónak,  
 A ki viszontságok közepett nagy tengereket bir,  
 S földeket, és félénk népeinek félve parancsol.

Vára Zalán sereget, kedves hírt vára keletről,  
 Constantin dús várából s nagy tengere mellől.  
 A követet látván megörült; Sthenelos pedig illőn  
 Meghajtotta fejét, kipihent s így szóla Zalánhoz:  
 «Küldi köszöntését császárom, küldi vezérem,  
 Ossa vidéki Philó, Alpár fejedelme, tenéked.  
 Hæmos bérczeiről, Oetától, a nagy Olümpos,  
 A zajogó tenger, Peneos s Strimon vize mellől  
 Gyültek bajnokaink: görögök s Bolgária népe.  
 Hol Tisza habjai a mély árku Dunába merülnek,  
 Még naphunyta előtt tábort nyugtatnak, az este  
 Árnyaiban pedig eljönnek földedre serényen,  
 S nyugtalan éjed után meghozzák hajnalod álmát.»  
 Szóla. Zalán pedig örvendett s lelkében eloszlék  
 A bajos aggodalom. Kezdett büszkülni magában,  
 És báná, hogy Kladni szavát nem tette vadabbá.  
 Kérdezgette tovább, mily hősök jönnek ez úttal,  
 Mennyire megy seregök számmal, mily sokra erővel,  
 S kikkel már régen diadalmat igére magának,  
 Mert még nem látá, égett hírt venni felőlök.  
 De Sthenelos ravaszúl látván, hogy elérni beszédvel  
 Bajnoki értékét mindegynek ritka szerencse,  
 S mert az erős bolgárt nyájánál jobbnak itélé,  
 Szégyenből röviden szólott, s a spártai Hermest,  
 Bölcs kormányu Philót, Schediost, az olümpi Philémont  
 Emlegeté, s fattyú Csornát s a hæmosi Viddint.  
 Monda bizottan utóbb: «Mind bátor, válogatott nép,  
 És noha latorokat elnyomnunk nem volna dicsőség,  
 A lator Árpáddal megvívunk érted örömmel.»  
 A fejedelmi Zalán pedig andalgásnak eredvén  
 Messze kinézegetett, s a váltságára jövendő

Hősöket és nagy harczaikat számlálta eszében.  
 Kladni ezen közben s több kísérői menének  
 A Tisza mellékén búsan s mély gondba merülve.  
 És már Zagyva vizét érék, a mint ez omolva  
 A kis partu Tiszába szakad. Még egy napi út  
 Tettének a síkon, s már hallák messze zajogni  
 A rohanó hadakat, s mentek hallgatva feléjük.

Messze terül kiesén s pusztán a zagyvai síkság  
 Napkelet és dél tája felé; éjszakra, nyugatra  
 Domborodó halmok, s távolb a mátrai bérczek  
 Hamvas felhökként az egekhez látszanak érni.  
 Erre levágtatván, sebesen, villogva kitüntek  
 Árpád s bajnokai, s vízárként széllal elönték  
 A dobogó nagy tért. Árpád pedig álla magasban  
 Egy kis domb tetején. Vala ékes párducza vállán,  
 Rendítő buzogány jobbájában, s oldala mellett  
 Ősei harczaiból maradott nagy kardja világolt;  
 És könnyű süveg álla fején s toll reszkete ormán.  
 Mint Ügeké, szépapjáé, nagy termete; könnyen  
 Mozdúl a súlyos fegyverrel; karjai, válla,  
 Mint a Mátratető és bércei, izmos erősek.  
 Így állt meg komolyan, s végig pillanta hatalmas  
 Szemmel szép hadain, s intett, és nyomban elálltak  
 A rohanó csapatok. Valamint a csillapodó vész,  
 Lassú zúgással megszűnt a táborig vas-zaj.  
 A fegyver csillámla, de már nem csattoga többé,  
 S dárda, gerely, lobogó büszkén emelődtek az égre.  
 A fejedelmi magyar még gondosan óva körülnéz,  
 Megtelepíti hadát és sátort üttet az ormon.  
 Kél pirosan, mint a hajnal, szép sátora, fénylő  
 Gazdag arany rojttal, tíz rézdárdára feszítve.  
 Ő pedig egy terepély bükk árnyékába kitérvén  
 Nézi kemény hadait, s iszonyú lelkében öröm kél,  
 A mint a szálló seregek csattognak előtte;  
 Mert ekkor száguldva hozák a harczyi vezérek  
 Bátor népeiket. Legelől egy előhadi dandárt  
 Dárdával rohanó Kadosának karja vezérel.  
 Nyest kaczagány ing vállaikon; kard, dárda halállal  
 Járó fegyvereik; rohanások mint az erős szél,

S a szélvészek előtt szaladó vad tengerek árja.  
 Mindennél rohanóbb pedig a hadnagy, valamintha  
 Lába sebes szélvész, keze villám volna, ropogva  
 Járja meg a hadakat, s pusztít mindennek előtte.  
 Nincs sok fegyverrel terhelve, de rakva sebekkel.  
 Farkas bőrt hordoz s strucztoallas kalpagot és nagy  
 Dárdát s görbe vasat. Most gyorsan szállva lováról  
 Sátorokat veret, Árpádnak halmára sietvén.  
 Hozza hadát deli tündérként a nyalka Zoárd is.  
 Nyugtalan ez mind harczaiban, mind tettiben; egyre  
 Változik, és majd úz, majd megszalad a csatatéren.  
 A hadat úzónak kártévő, mert iszonyú gyors  
 Megfordultában s a győzőt porba teríti.  
 Gyermeke ez Kadosával ama szép arczu Hüleknek,  
 Kit tündérektől gondolt származni hazája,  
 Most pedig a habozó Tanaisnak partjain alszik,  
 Ott temeték őt el maradékai. Kardja fejénél,  
 Lábainál réz pajzsa hever s dárdái körülé.  
 Hasztalan! Ő azokat meg nem zördíti kezével,  
 És nem örül szeme fényeiken; pusztítva kerengnek  
 Hamvain a viharok: nem hall ő, alszik örökké;  
 De fiait szép hír hordozza dicséretes úton,  
 Árpád harczaiban, Kadosát és nyalka Zoárdot.  
 Most sátort veret ez s Árpád halmára megindúl.  
 Kund nyargalt ezután csapatit térítve fiával,  
 A haragos Csörszszel. Mint két kríváni fenyőszál  
 A bérczek tetején, akképen tetszenek ők ki.  
 Termeteik fejjel magasabbak népeikénél.  
 Köntöseik barnák, paripáik színre hasonlók,  
 Gögösen ugrálnak szörnyű terhöknek alatta.  
 Ők lobogós kelevézekkel legelőre rohannak  
 S czombjaikon csattog nagy kardjok czifra hüvelyben.  
 Húszszor ezer volt ez, s még négyet Bojta vezérlett,  
 Bojta, ki hadnak örül s a nélkül nem tud örülni,  
 Vígán alá szállítja hadát, valamintha csatára  
 Volna menendő, kezd sajdítva örülni magában.  
 Kalpaga medvéből, farkasból van kaczagánya,  
 Puzdra zörög hátán, kard villog hősi kezében;  
 Balra pedig kézjja fityeg derekára övezve.



Most telepedni megyen, s hadi sátozt rendesen üttet.  
 Végre fehér paripán lassan futtatva előjött  
 Őszbe borúlt Und is, hajdan katonája Űgeknek,  
 S a jeles Almosnak, most kísézője fiának.  
 Tiszteletes képén méltóság, harci komolyság  
 Hosszas idők tudományával vala szépen egyítve.  
 Rettenetes tigris tarkállik vállain, izmos  
 Markában vas balta pörög, s nagy pajzsa setéten  
 Függ balról. Hoz négy ezeret, sík térre vezetve.  
 Hogy hordozza vasát, most immár ötvened éve,  
 S még jól bírja, erét még ifjú szikra feszíti.  
 Ezt hogy szemlélé Árpád telepedni, szelíden  
 Monda: «Vitéz öreg! a te karod még rettenetes lesz  
 Harczaimon. Vénség meg nem szaggatta erődet.  
 Bajnoka ősmenek, most bajnok társam! örömmel  
 Látlak erősim közt: jőj föl halmomra pihenni.»  
 A komoly Und kividámulván, így szóla viszontag:  
 «Fejedelem! még nem gyengék a bárdot emelni  
 E karok, ám már olyan erőm nincs, mint vala hajdan.  
 De kedves még a kardcsörgés agg füleimnek,  
 S bár fene ütközetek megszegjék életemet, csak  
 Vérem után földet hagyhassak gyermekeimnek,  
 Elmegyek, és nem rémülök a csatatéri haláltól.»  
 Így szólván tüstént sietett Árpádnak elébe.

Ekkor már közelebb járult hű Kladni szomorgó  
 Társaival, s a tábornál szeme könybe borúla.  
 «Óh mi igen más ez, mint pusztai népe Zalánnak,  
 Oh mi hasonlatlan lesz majdan az ütközet!» így szólt.  
 Még is, hogy helyesen véghez hajthassa parancsát,  
 Hűséggel neki bátorodott, bízatta barátit.  
 S ment egyenest a kis dombnak, hol párduczos Árpád,  
 A győztös seregek fejedelme, vezérivel állott.  
 Följutván, mély tiszteletét kimutatva imígy szólt:  
 «Fejedelem! ki vitézséggel, mint hírre, nagyobb vagy,  
 Kit földünk nagy része ural, kit tisztelek én is,  
 Nincs-e szabad szólás végkép megtiltva előtted,  
 S a követ új hírrel hozzád küldetve Zalántól,  
 Ment-e, ha híven szól fejedelme szavának utána?»  
 «Szólj bizvást, felel a győző seregek fejedelme,

Tőlem s hősimtől követ és hű szolga ne féljen.  
 Féljen az, a ki kevély üzenettel sérteni bátor.»  
 Erre magas hangon hűséges Kladni imígy szólt:  
 «A fejedelmi Zalán, neked Árpád! küldi parancsát,  
 Hogy takarodjál el földéről még ma, s ne merjed  
 A csendes folyamok hullámit nyomni hadaddal;  
 Mert ön népével, görög és bolgári sereggel  
 Rajtad üt és leverend végkép, hogy nem marad, a ki  
 Társai romlását hírül vigye Volga vizéhez.»

Mint fene kölykes oroszánok barlangja, dühödten  
 Zúg a hős tábor s kelnek csillogva, zörögve  
 A rohanó csapatok; száz lángszem méri halálra  
 Alpár embereit: szörnyet halnának azonnal;  
 De nincs bántások, s hogy ezen félelmök elálljon,  
 Árpád hadkötöző fejedelmi tekintete őrt áll.  
 Csendre verődik mind lelkébe temetve haragját,  
 S a hadat intéző szép méltósággal imígy szól:  
 «A fejedelmi Zalánt Árpád nem kérdezi többé,  
 Merre mehet s menjen földet foglalni hadával.  
 A hajdanta dicső Etelének hős unokája  
 Merre utat nyithat kardjával, menni fog, és az  
 Ősi hazát, ha különben nem, megszerzi erővel.  
 Hogy pedig a görögöt s bolgárt nem rettegi népem,  
 És hogy vesztünknek Volgánál híre ne lenne,  
 Bátran előállunk; te azonban menj el uradhoz,  
 Mondd meg, mint leltél bennünket Zagyva vizénél,  
 S még tán szólni fogsz, mikoron meghallod eminnen  
 A zúgó tábor s pusztító fegyvere hangját.»  
 Megriadott a hős tábor, nagy öröme fakadván  
 E szavakon; búsult Alpárnak régi követje,  
 És a rémítő hírrel reszkette megindúlt.  
 Árpád, a rohanó seregek fejedelme, legottan  
 Lóra kapat gyors férfiakat, hogy híjanak össze  
 Hősöket a megbírt földekről: gyors nyilu Tarczalt,  
 A zászlós Bulcsút s apját, jó kedvű Bogácsot,  
 S hadzavaró kaczagányos Etét, ki erőre hatalmas  
 A hadban, lelkére nagyobb, szépségre legelső.  
 Borsot is és Edömért meg kellett híniok és Tást  
 S rettenetes fiait: Hábort s a kürtösen ékes

Úti Lehelt, kit utaztában szült anyja Meótis  
 Habjainál, hol egy ősz tündér lágy hangu dalokkal  
 Zengedező sípot nyujtott a gyenge szülöttnek.  
 Hogy nőtt a gyermek, gondatlan jára virágos  
 Völgyeken és hegyeken, s bájos sípjába lehelvén,  
 Anyját lágy dallal tisztelte, s az ősz tavi tündért.  
 Énekeket mondott a késő napnak, az ékes  
 Hajnal arany hajszálainak, a csillagi fénynek,  
 És a felleg alól kijövő szép hold sugarának.  
 Későbbben megváltoztak játékaik, látván  
 Versenyos apjánál s száguldó bátyja kezében  
 A ragyogó fegyvert, fényét meg kezdte kívánni,  
 S már délczeg paripán kardot villogtata, kopját  
 Szórt s nyilakat, s örvös buzogánnyal készülé harcra,  
 S kéré a tündért, hogy változtassa keménynyé  
 Sípjá szelíd hangját. Búsult, de nem állhata ellent  
 A tündér, s hadi kürtté lett a gyenge dalú síp.  
 Harsány most, és rettenetes hangjával az égi  
 Dörgésként zeng táborokon s vérharci mezőkön :  
 Szívet emel, majd szívet aláz a bajnok ajakról.  
 Mindezek a harcznak szeretői s tudói valának :  
 Jaj neked, Alpár, jaj harczban nem bátor uradnak!  
 Látni fogod komoly arczainak viadalmi haragját  
 S fegyveröket, melyet megrontásodra emelnek.

Bodrogek szigetén hegy emelkedik a hideg éjnek  
 Tája felé, egyedül, erdővel övezve derékon,  
 Zölden alúl, pusztán s szirteknek hagyva fölülről.  
 Kis Ticze, a Tisza habjaiból lesietve aláfoly  
 Balja felől, jobbán Bodrog fut csendes özönnel ;  
 Összekerülnek utóbb keskeny szegletre, s zuhogva  
 Hagyják el gyönyörű táját a délre mosolygó  
 Szép hegynek, zengő ligetit s vízlepte lapályát.  
 Itten az ősz daliák s tehetetlen bajnokok, a kik  
 Almos harczaiban győztek vala, csendesen élnek,  
 Itten Elem, Csákány s hadrontó Tűzima nyugszik.  
 Itt a hegy végén látszik hajléka Hubának.  
 Ez, hajdan tehetős, Susadálnak rettegetője,  
 Büszke Kiónál a kúnoknak vítta csoportit,  
 És a mély fenekű Ungnál leütötte Laborczot.

Nyugton van most fegyveri közt, s majd nézi enyelgő  
 Gyermekeit, majd visszasohajt a boldog időkre.  
 Kis Bodor, a hősnek legutolsó gyermeke, nyájas  
 Kedvű fi; most tized évében, enyelegve lehúzza  
 Néha az ősi vasat, s atyjának döngeti pajzsát,  
 Vagy fáradságos kézzel hurczolja temérdek  
 Buzgányát s jó nénéit mosolyogva fenyíti.  
 Megy, meg visszakereng s így szól nénjére tekintvén :  
 «Gyenge Szömér! te nagyobb vagy már, még sem bírod a  
 Kardot, még ideget sem tudsz pengetni madárra. [szép  
 Oh mikor én oly nagyra nővök, majd pengetek íjat,  
 S töletek a gonosz embereket még karddal is űzöm;  
 Mert vannak gonosz emberek is, lásd édes apánknak  
 Jobbját egy mérges bajnok meglőtte nyilával.»  
 Így szólott, csókkal fogadá őt nénje, elaggott  
 Atyja pedig kiderüle s vidám köny csilloga képén.  
 A gyermek még szóla tovább : «Óh néni! nekem volt  
 Egy helyes íjacskám. Aranyos volt két hegye, s húrja  
 Oly szépen hangzott, mint a liget-esti madárszó.  
 Volt nyilam is, sebes és ragyogó a déli sugárként.  
 Hajnának vittem, vadakat hogy lőne, de Hajna  
 Még nem lőtt vadakat, pedig elmegy messze az erdőn,  
 A kis ivet mindig viszi és meghozza magával  
 A nyilat is; de vadat nem hoz, s még oly keveset szól...  
 Hajna te, mért búsúlsz? Szemeid mért vannak előntve,  
 Mint a bodrogi láp, mellyet Ticze árja megöntöz?  
 Óh ha azért búsúlsz, hogy nem tudsz lőni nyilammal,  
 Vagy tán a ligeten jártodban csúszva megérte  
 Lábadat a mérges kígyó, ... deli Hajna! ne búsulj :  
 Én a kurta kígyót bottal kergetve lesujtom,  
 És ha kívánod ez íjammal még sok vadat ejtek.  
 Add ide bár, hozok őz borjat, vagy gyenge nyulacskát  
 A vadon erdőből, hattyút a vízi lapályról,  
 S tollaiból gyönyörű pártát puha szőke hajadra.»  
 Andalodó szemeket vete rá deli Hajna s föleszmélt  
 Gondjaiból, öcscsét forró kebelébe szorítván.  
 Majdan vékony orosz fátyolt burkolva fejére  
 Főlkelt, s a ligeten tegezét zörrentve megindúlt.

Oh, kiket a hadi zaj, kiket a bús tárogatóhang  
 S rettenetes kúrtszó ébreszt, nagy lelkű vezérek,  
 Hagyjatok egy kissé távoznom harczyi mezőről,  
 S míg nagy táborokon szenderg a szörnyü halálnak  
 És veszedelmeknek szikrája vitézi kebelben,  
 Hadd kössek gyengéd koszorút a hű szerelemnek.  
 Dalra talán nem méltatlan, ki ölébe fogadja  
 A fene harczokból fáradtan visszakerült hőst,  
 Karjai közt hervad, s honjának bajnokokat szül  
 Nagy kín közt s még több kinnal leszakasztja szivéről  
 A serdült ifjat, ha hazája kikéri veszélyét.  
 Illy anya, áldott hölgy, méltó a sorba kerülni,  
 Hol nagy hősöknek diadalma s halála dicsőül.

Ment a szép haju lány kebelében víve szerelmét,  
 Mint viszi nyögve vadász dárdáját a sebes özfi.  
 Hajló fényében ragyogott már a lefutó nap,  
 Minden fűszálon gyönyör és báj lenge, de Hajna  
 Mind csak Etét keresé, földet s eget úzve szemével,  
 S ég, föld szívének Ete nélkül nem vala kellő.

Meg ne sebezzenek könnyű kis lábait, átkos  
 Tüskék s rút kórók; ti hajoljatok ifju virágok,  
 S gyenge füvek deli Hajna piros talpának alája.  
 Folyj lassan, Bodrog, fövény ágyad csendes ölében,  
 Halkva suhanj el az erdőkön, langy nyugati szellő,  
 Meg ne zavard a lányt, mikor a deli hősfira gondol,  
 És minden mást messze felejt. S óh tiszta sugár te,  
 Mely csillogva leszállsz az egeknek fénykebeléből,  
 A hév nap tüzes arczáról, te is el ne sötétítsd  
 Hajna szelíd kebelét, mely szebb a reggeli hónál,  
 Szebb a hatyúnál, s mint hajnal csillaga, oly szép;  
 Hagyd gyengén hajadon képét, piros ajkai díszét,  
 Hogy mikor őt a hős meglátja, elandalodólag  
 Lásson együtt minden gyönyörűt szeretője alakján,  
 Hogy minden bajait kedves láttára felejtse,  
 S érte akármely bajt ne remegjen venni magára.  
 Csendesen és folyvást megyen a hab, Hajna közelget,  
 Majd a parton eláll, s így szól a vízbe lenézvén:  
 «Csendes özön, képem mellett csillogva kerengő,  
 Jő meg megy maradás nélkül szép habzatod: óh bár

A Tisza mélyéhez vinné el képemet, ottan  
 Látná Und ékes fia és megörülne; talán ha  
 Látná, mint epedek, meg kezdene szánni magában,  
 S jőne serényebben, mint jó; de gonosz vagy özönvíz,  
 Képemet egy helyben hagyod elbágyadva, remegve,  
 S kissel alább lengő fűszált és parti virágot,  
 Bokrokat és fákat mutogatsz a kékes egeknek.  
 Csak menj hát, majd elközelít a hadzavaró hős,  
 Szép gyönyörűségem, s megnyugtat erős kebelében.»  
 E közben leveté lágyan szőtt lepleit, iját,  
 S messze kitűnt delin és pusztán a déli sugárként.  
 Hogy csendes Bodrogba leszállt, még gömbölyü térde  
 Látszék a habból, melly azt fodorodva keríté,  
 S hajnalként futa gyors pirulás deli teste fehéren;  
 Szálla tovább, s már a hullám tele czombjait éré,  
 Pajkosan ellebegett hajló ágyéka körül is,  
 S mosta sugár derekát. Ekkor meghajla kezével  
 A deli lány, s szép kis tenyerét lemerítve szelíden,  
 A siető habokat képére, nyakára locsolta.  
 Megbomlott haja, és szabados fűrtökben oszolt el  
 Tündöklő vállán, karján és a kerek emlőn,  
 Mely mint egy fakadó bimbó kipirúla középett.  
 Alkonyodásra jutott már a nap, s tiszta határat  
 És a nyugvó tájt bágyadt lángszínbe borítván,  
 Altaladott vizet és földet hűvös esti homálynak.  
 Ekkor barna deres paripán, hűs csillagi fénynél  
 A Hajnal szép gyermeke jött, egy délszaki tündér,  
 Mint röpködő felleg, szállván a híg levegőben.  
 Tündöklött pedig ékes arany haja, s a kaczagánnyal  
 Lenge szelek szárnyán maradozva utána huzódék,  
 Balja felől aranyos hüvelyében csattoga kardja;  
 És vala gyöngyökkel ragyogó szép sípja kezében,  
 Melly a természet hangját elzárva magában,  
 A nagy föld közepén mélyen fekszik vala hajdan.  
 Onnan az Éj-anya fölragadá, és adta fiának,  
 A mikor ezt Hajnal mérgében elüzte magától.  
 Zenge pedig csalogány s tarkás pintyőke szavával,  
 Elsiető dörgés morajával, s a fene tigris  
 S kölykeiért sívó vad oroszlán durva zajával.

Mellybe ha fútt, rettentő volt, vagy gyenge varázsló,  
 Mely futtában elállitá a gyorsan iramlót,  
 S állót mozdított, a mint szándéka vezérlé.  
 Hajna hová lesz most? Réműlve, pirulva kiszökvén  
 Bodrog habjaiból, veszi könnyű lepleit, iját;  
 És szalad a ligeten, s futtában törli fejről  
 A vizet, és igazítja magán huzogatva ruháját,  
 Melle födetlen még, csak félig van szövevényben  
 Szép emlői körül, azt is lebbenve kibontja  
 A suhogó szellő, s le-lehuzza, ha érheti, róla.  
 Már elmenne, tömött erdőben rejtve maradna;  
 De zendül a síp, csábító hangja betölti  
 Minden erét, tagját. Áll most s bámulva tekinti  
 A fiatal tündért. Az alá száll, s gyenge szivárvány  
 Íve terül, valamerre megyen, paripája elébe.  
 Egy kisdéd csillag ragyogott vezetőleg előtte,  
 Mely mikor ő vágyódva halandók földre lépett,  
 Fényesen és magasán tündökle fölötte az égen.  
 Már közel ért, szeme csillámló vala, képe mosolygó,  
 Fél víg, fél szomorú, mint a hold éjjeli képe;  
 De piros és kellő, s már nem birhatva szerelmét,  
 Nyájasan áltölelé az előtte szemérmesen állót,  
 S rózsás szűz ajakán megcsattant isteni ajka.  
 Szíve gyönyörködven a rég keresettben, örömmel  
 És boldogsággal tele volt, de remegve kifejlék  
 Karjaiból deli Hajna, s futott. A délszaki tündér  
 Gyengén visszavoná, s édes-bús hangon imígy szólt:  
 «Hajna te futsz, oh Hajna, kiért elhagytam az ékes  
 Hajlékot dél fényes egén, ki miatt keseredve  
 Fölkeresém Kaukáz üregében az agg szelek atyját,  
 Hogy hollétedről hírt vennék, s édes atyámat  
 A gyönyörű Hajnalt tudakoztam napkeleten túl.  
 Oh ki után annyit bujdosam, Hajna, te futsz-e?  
 Míg más honnodban Volgán túl gyermeki kedvvel  
 Szédelgél a tarka mezőn, és én is atyámmal  
 Tartózván mint gyenge fiú szállottam elődbe,  
 Nem futtál, ha jövék, sőt mondtad gyakran enyelgve:  
 ««Szép tündérfi, mikor jössz ismét vissza mezőnkre,  
 Oh ha megént eljössz, hozz csillagot énnekem»» és én

Lassan elindultam, csendes nyugtában atyámnak  
 Csillaga fényéből egy szikrát vettem orozva ;  
 Míg lejuték, megnappalodott, s a szikra kipattant,  
 S elvesze pártalanúl a világok végtelenében.  
 Sírva jövék hozzád ; te pedig deli Hajna szelíden  
 Törled könnyeimet s mondád sajnálva, ne sírjak.  
 De nemzöm látván a szikrát szerte bolyogni,  
 Elbúsúla s boszús szemmel megtilta magától.  
 Most hát, mert haragos szántából délre szakadtam,  
 Elfeledél-e, hogy így irtózol, Hajna, ölemtől ?  
 Erre, mivel gyermekkorra nem rémlett el eszében,  
 Még jól emlékezett a lány és monda : «Hogy értem  
 Ily tova bujdosnál, szép tündér, szánlak ; azon kor  
 Mellyet imént mondál, játékunk, s könnyü síralmad  
 Hátra maradt őseim honnában, Volga vizén túl.  
 Itt fölserdültem, hidegek már énnekem a te  
 Karjaid és öleléseidet is megtiltja szerelmem ;  
 Mert tudd : hadzavaró Éte hős van Hajna szívében.  
 Olly ékes nem, mint te, vadabb, mint gyenge szerelmed,  
 De szép s jólelkű, s a harczban erőre hatalmas,  
 A ki hazát szerzend e boldog földön atyámnak,  
 És minekünk, s hős karjával megnyomja serényen  
 A dúlásra jövő harczoknak enyészetes árját.»  
 A fiatal tündér pedig ekkép szóla viszontag :  
 «Így rontál haragoddal, atyám, így tetted örökké  
 Számkivetéseddel bússá fiad élete folytát !  
 Bár soha csillagodat ne ragadtam volna kezemmel,  
 Oh bár e földet soha lábam meg ne tapodná.  
 Vagy mért lett örök életem is ? Haj mért nem enyész el  
 Földi halandóként, mint árnyék s lengedező szél ?  
 Mért tart, míg az egek s tündöklő csillagi tartnak,  
 Ha örömem nincs és szomorítanak csalfa remények ?  
 S Hajna, ki enyhíthetsz egyedül, nem szánsz-e bajomban ?  
 Vagy hiszed azt, hogy mint hősöd, nem védhetem én is  
 Nemzetedet ? Tudd a bús fellegek engem uralnak,  
 Tiszta verőfényt is beboríthatok éji homálylyal,  
 És kényemre parancsolok én a tengeri gőznek.  
 Vagy mit ohajtasz még ? Jer, az ég hajlékiba viszlek,  
 Mely kék szobrokon áll a déli határnak utóján,



S a tele fényre jutó holddal van fődve tetőül.  
 Benn pedig ékes arany rojttal puha szőnyegek, ágyak  
 Vannak, s bő teremim, mint a víz habja, fehérék.  
 Oh szép Hajna jer el, karomon hordozlak odáig,  
 Ott pedig óhajtó szivemen fogsz csüggni napestig,  
 S csendes lesz palotánk, mint a vész nélküli tenger.  
 Ékes tagjaidat reggel harmatba fűrésztöm,  
 Hajnali szép színnel takarom s habi gyenge ruhákkal.  
 Majd ha lefolynak az esztendők kedvünkre, vidáman,  
 Díszes arany hajú gyermekeink, egymással enyelgő  
 Szép fiak és lányok fognak mosolyogni körülünk  
 S zengeni fog palotánk örömeiktől és szerelemtől!  
 Jer, piros ajkaidért kérlek, s szép szőke hajadra!  
 Szürkűl már az üdő s szomorún feketednek az ormok.  
 Vagy mind hasztalanúl szólottam, nincs-e kegyelmed?  
 Én egyedül menjek, s hova menjek, Hajna, ha nem jössz?»

Igy szólt, esdeklő képét a lányra szegezvén,  
 És állott epedő szemmel még várva szerelmet.  
 A deli lány pedig aggódott, sajnálta szívében  
 A szomorú tündért; egyszersmind menni kívána,  
 Barnuló ösvénye felé ijedezve tekintvén.  
 Száz meg ezer rémet mutatott zavarodtan az árnyék  
 És mint álmodozó haloványan látta Etéjét.  
 Menne, de két tűz szem kötözötten tartja helyében,  
 Tartja siralmával s titkos tündéri varázsszal.  
 Áll, mint a remegő gyermek, nem tudva hová lesz.  
 A liget e közben zendül és Hajna nevéről  
 Férfias és gyerekes hangon szólíttatik egyre:  
 Hajnát zeng hegy völgy, Hajnát a pusztai térség,  
 Visszatekint a lány, s a tündér hirtelen elvész,  
 Hirtelenebb a szellőnél s árnyéki tünetnél.  
 Ezt hogy ez észre vevé, megörült és gyorsan elindult,  
 És látá legelőbb öcscsét elejébe szökelni,  
 A ki heven pihegő mellből édesdeden így szólt:  
 «Nénike, hol voltál? Oh mely rég járok utánad!  
 Egy fiatal hős jött, az ohajtott látni, utánad  
 Jár az is és keres itt neveden szólítva; nagy Árpád  
 Harcza felé menvén sietett beköszönni, de Hajna  
 Tudhatnád-e, ha nem szólnék, mely bajnok az, a ki

Hozzánk jött? Böngérnek véréből-e vagy a hős  
 Tasnak nemzetiből? Kulpon magzatja, vagy Undé?  
 Nem tudod úgy-e? de várj, megmondom: termete sугár;  
 Képe fehér; hosszú haja sárga; ruhája setétes,  
 Bojtos oroslánból van vállain lágy kaczagánya,  
 Kalpagján kolcsag tollából szép lobogó reng;  
 Pajzsa pedig kerek és dombos: közepében aczélból  
 Verve repülő sas látszik s vad tigrisi kölykek.  
 Mindene nagy: vasa nagy, dárdája nagy, ő maga is nagy.  
 Méne futós mint a szarvas, maga mint az evét gyors,  
 Könnyen jár, fordul, deli minden mozdulatában,  
 És rólad tudakoz, téged vár, küldöz utánad.  
 Véled-e már? Ete az, bajnok fia istenes Undnak.»

Ekközben haza érkeztek, későbbben utánok  
 Megtért gyenge Szömér s a szép Ete, hadzavaró hős:  
 Ősz Huba künn állott s áldással hitta be őket.  
 S a szerelem s az öröm beköszöntenek a kicsi házba,  
 Hol bájos hajadon serdüle fel a deli hősnek.  
 Csakhamar a szeretők elválnak a többi családtól,  
 S a látás örömét szemeik ragyogása jelenti.  
 A régen kínnal rejtett sok gondolat ébred  
 Cs az ajak bíbor küszöbét érinteni bátor.  
 Titkos ohajtásait most a kebel útnak ereszti,  
 S szintoly kedvesekért becseréli rokonja szivétől.  
 A nyájas követ, a szó is, végtére kifárad:  
 Néma gyönyörrel néz Hajnára vitéz Ete, némán  
 A deli Hajna reá s mondhatlan kéj teli szivét;  
 Majd kebelére borúl az erősnek, mintha örömben  
 A hős szív dobogásainál szúnyadni kívánna.  
 Ily boldogságban felszólal végre az ifjú:  
 «Oh mi igen jót tett, mikor engemet alkota s látnom  
 Adta Hadúr a szép földet s magas égi világot,  
 Cs mikoron kezeimnek erőt, mellemnek erős szút,  
 Lábamnak gyorságot adott és harczi szerencsét!  
 De csak ugyan te teszesz boldoggá, lánya Hubának;  
 Mert te szelíden jössz álmodhoz s képzeletemhez,  
 Mint a hajnali fény, ha mezőn távol vagyok innen;  
 Most pedig édesded szerelemmel ölembe borulván

Gyorsítod szívem dobogását, s megszorítod  
Örömemet, mint zápor eső a csermelyek árját.»

Ekkoron a hajlék közepén már álla rakottan  
Gyenge gyümölcsökkel, téjjel s hegyi mézzel az asztal,  
S egy sült őzborjú fele volt kiterítve szegetten  
Hosszas ezüst tálon. Mert dús vala ősz Huba: hímzett  
Szőnyegeket hozza s bőven aranyt, bővebben ezüstöt,  
Még mikoron kardját s kezeit jól bírta, Kióból.  
És hozza fegyvert is, leütött Bengálnak ijesztő  
Fegyvereit: lobogós gerelyét, nagy domboru pajzsát,  
Sastollas sisakát, mely mind függesztve soronként  
Önnön fegyveri közt falain vérfoltosan állott.  
Fenn pedig ékes edény közepén mécs csilloga. Lelket  
Ébresztő bort hoztak most kis bükfa kupákban,  
És díszes gyerekek sürgöttek szóra figyelve.  
Ígyen laktanak ők. Ete hős pedig ége szívében,  
És iszonyú gond nyomta fejét: a Réznek alakja  
Megjelenék neki és örömét kebelében előlte.  
Elkomorúlt a hős ifjú, sirodalmas enyészet  
Toldúlt gondja közé, s hidegen megrázta szelével.  
Néze pedig heven és búsan, mint a ki halálra  
Válik társaitól, és sorba tekinte szemével,  
Mely mikoron Hajnára jutott, keseredten elállá  
Szép arczán, és kezde vitéz szikrája borúlni.  
De hamar észre vevé őszült Huba s monda: «Vitéz Und  
Hős fia, tégedet a szerelemnek ront-e hatalma?  
Ha szerelemmel akarsz bizvást mulatozni, hadakra  
Gondolj, s hozz békét harcz-zárta lakunkra, fejünkre..  
Oh mért gyengült el jobbom, mért hajlani nem tud,  
Hogy kardot rántván tudnék meghalni csatában!  
Gyáva Laborcz szolgájának nyila megszegezé azt!  
Te fiatal vagy még, ép, és diadalmas erővel,  
Menj el, hozz örömet pusztító fegyvereimmal,  
Ott függnek, hajdan viadalmim fényei: válaszs!»  
Ezt hallván a gyermek megbúsúl vala s így szólt:  
«Oh de atyám, ha te mind od'adod, mi marad nekem?  
A hüvös erdőben heverészszek-e bujva naponnan, [Én hát  
Vagy csak kurta parittyával harczoljak-e? Távól  
Én fejöket könnyen beverem hajigálva kövekkel;

De ha közel jőnek, megmetszik torkomat, akkor  
 Tagjaimon madarak harcolnak puszta mezőben.»  
 Andalodásából fölütődött hős Ete, hosszas  
 Elgyengülését szégyelvén, s fényleni kezdé  
 Bús szeme, fegyvereit látván fenn függni Hubának.  
 Titkos búját még érzé, de kevély vala lelke,  
 Büszkébb a búnál, büszkébb a gyáva panasznál.  
 Néki erősödik, és így szól viszonzva Hubának:  
 «Harcban előszűlt hős, ám légyen, mint te ohajtod.  
 Hogy kedvet hozzak pusztító fegyvereiddel,  
 Választok; te pedig hősök szikrája ne búsulj,  
 Megjövök én ismét kardjával bajnok apádnak,  
 Rajta az ellenség vérét s a régi dicsőség  
 Szép sugarát hozom el, mely téged győzni tanítson,»  
 Így szólott s levevé a kardot, mely vala balról  
 Egy mély szögletben, s komoran még rajta borongott  
 A vad enyészetnek szikrája: halálos aczélát  
 A por régen ülé; de midőn kitörölte porából  
 Hős Ete, megvillant hegye s éle, fogása fehérlett  
 (Mely elefánt csont volt), lapján borzasztva kitüntek  
 A szomorú rajzok: Sas körmei vittek erőtlen  
 Kisdedet, a ki eső félben anyjának előtte  
 Látszott fenn vergődni, fejét szép vére borítván.  
 Más felen egy fejedelmi vitéz rablólag orozván  
 Hölgyeket és fiakat hajtott a tűzi halálra.  
 Hosszú volt pedig, és széles vasa, görbe hegyével,  
 Fegyvere Zámirnak hajdan, ki kegyetlen erőszak  
 Képeit óhajtá, s ifjú kora gyenge szakában  
 Már gyilkolt, s idegen földön pusztítani kezdett.  
 Ezt leveré Huba, s emlékül úgy vette le kardját  
 Hajdan, míg az erős ifjúság szárnyai vitték.  
 Most Ete vette vasát, s csattogva vetette hüvelybe.

Ekkor az ajtóban, halovány szép csillagi fénynél,  
 Megjelenék a kis gyermek, dallója Hubának.  
 Lant vala baljában, hímezve mezői virággal,  
 Köntöse tiszta fehér, kék övvel kötve derékon,  
 És rózsás koszorúka fején. Most pengeti lantját,  
 S hangosan és tisztán kezd el künn dallani: zendül  
 A lenyugott erdő, s hegyek, öblök visszamorognak.

«Oh legyetek liget és sík tér szavaimra vigyázók,  
 S míg dalomat zengem, megszűnjetek esti fuvalmak!  
 A fiatalságnak szép napjai, a gyönyörű kor  
 Hirtelen illan, mint felhők sebes árnya tavasszal.  
 De az erőseknek nagy tettei a siető kor  
 Kellemivel nem romlanak el, szép déli sugárral  
 Hintvén szüntelenül a jó maradékra világot,  
 Csendesesen ül Huba, gyermeki közt, hegyháti lakában;  
 De rettentő volt hajdan viadalra mezőkön,  
 Rettentő a háborodott tengernek ölében.  
 Óh legyetek liget és sík tér szavaimra vigyázók.»

Hős Ete gyúladozott e szókat hallva, s figyelmes  
 Lett nagy lelke az éneklő gyermekre s dalára,  
 Az pedig elkezdé ismét, és dalla tovább így:

«Nyugton vagytok-e még, döntő magyarok? kezetekben  
 Nem zörög a buzogány, gerely és kard. Bús zivatar kél  
 A tenger melléke felől, ti meg alva mezőkön  
 Tábori sátor alatt heverészték. Haj! kipirúl majd  
 A hajnal, de sokan nem fogják látni világát.  
 Keltek-e? Ha későn keltek, haj! hunyjon el inkább  
 Bús szemetek; mert földeteket pusztítva találja.  
 A tenger dühödő szélvészit hozva magával,  
 Mint egy sírbeli rém, jó Baltom erős fia, Zámir,  
 Már késő éjben, de szerencsés széllel evezve.  
 Tölgy nászádja nem irtózik szirtekhez ütődni;  
 Báttran leng a hányt habokon, közelíti Meótis  
 Partjait, mint éjfél felhője, borongva, setéten.  
 S hah! már szerte megy a vad nép, elszórja az ékes  
 Sátorokat, megfojtva szelíd álmában az ifjút,  
 És öreget, bátor katonát és gyenge leányzót.  
 Baltom erős fia dúl, tör, ront, mint éjjeli farkas.  
 Vér van fegyverein, vadság és méreg ijesztő  
 Lelkében. Senkit nem szán, rabol és öl egyenlőn,  
 S már embert, barmot büszkén nászádja felé hajt.  
 Óh csak tégedet is ne ragadt el volna magával,  
 Barna szemű lány, hős Vihadar szép gyermeke! inkább  
 Más ezeret vitt volna az éjszak lányaiból el.  
 De gyors nászádon visz téged is a fene Zámir,  
 Rettentőn, sebesen, mint ölyv a gyenge galambot.»

«Íme azonban kél Huba, napkelet ifju sugára,  
Népe zaján riad álmaiból, megdöngeti pajzsát,  
S kardot köt, s röpülő kopját ragad égve szívében.  
Nézi; de nem leli már a kedves barna szemű lányt,  
Szép Szelemért gyors nászádon viszi a fene Zámir.»

«De hova futsz idegen? nászádodat ál szelek űzik.  
S az nem is olyan erős, hogy szirtek meg ne szakaszszák,  
És nem is oly rohanó, hogy gyors Huba karja ne érje.  
Nézd! közelít ő már könnyen lebdesve hajóján,  
S szörnyű fegyvereket, s haragot hoz büszke fejedre.  
Nézd, mi sötéten emelkedik a szirt tölgyfa hajódra!  
Fergeteg űz ordítva, vadan; Zámir hova lészesz?  
Megroppant nászádod az álnok szikla fokában,  
A haragos habokon szórván el népedet. A szirt  
Fergeteges közepén magad állsz csak, s élete fogytán  
Szép Szelemért vad hullámok hajtják ki elődbe.  
Haj! oda tölgyfa hajód, oda néped, veszve hajóstúl  
A szélhányta Meótisnak tajtékait iszsza.  
De jó rettenetes bújában könnyű hajóján  
Gyors Huba, s több daliák lobogós nászádon utána.  
Őket az emberölő hadak istene őrzi kezével  
S messze sebes rohanások előtt nagy kardja világít.  
Szép Szelemér! egyedül te vagy itt nyomorultan előlve.  
Lábadat a zajogó tenger hullámai mossák,  
S gyenge fejed támasztva kemény szirtekhez elájúl!» —

«Ekközben szörnyebb zaj támad. Zúg fene Zámir  
Mérgében, s tutaját dárdával rontja Hubának.  
Az lemerül; de Hubát kiszorítják a habok, és áll  
Vizben övedzőig, s így szól megrázva sisakját:  
«Büszke, ne hidd, hogy kárt tettél lemerítve hajómat:  
A dühödő habokat megbirják lábaim, és e  
Kopja szivedre talál, ha kemény kövek öblibe bús is.»»  
Igy szólt, és gerelyét Zámir paizsára hagyítá,  
Elfordult Zámir; de sebes vala mentiben a vas,  
Szélén érte nehéz paizsát, és meghasogatván,  
Éles sziklákról recsegett a vízbe töröppen.  
Nem késik Zámir, kardját zörrentve berándúl,  
És veri a habokat, veri gyors Huba barna sisakját.  
Zúg a háborodott vízár, fölkapja fenékről

Mélyen elült köveit, s velök a magas égre lövöldöz.  
 Rá iszonyodva borúl le az éj, ordítva rohannak  
 A dühödő szelek, és harsog, reng, bömböl az alszirt,  
 Mégis hallani harcaikat. Szél- s vízi morajból  
 Messze kicseng a kard, s villámvasa fénylik az éjben.  
 Mint a tengernek két szörnyei, vínak erősen.  
 Hullanak a fegyverrongyok, s az özönbe setéten  
 Foly vérök, mint mely patakot soha nap szeme nem lát.  
 Vág Huba, s már közelít Zámirnak vége. Megint vág,  
 S véresen elhajlik Zámir feje, teste kiterjed,  
 S ezt a bús habokon ordító fergeteg űzi.  
 Hajnalodik; de fejét ez már nem nyújtja feléje,  
 Hosszan aluszsza sötétségét a végtelen éjnek!  
 «Oh bár honnodban tudnál vesztegleni, Zámir!  
 Sokszor mondta apád, most mit mond, majd ha feléje  
 Hajt a szél, s halak étkéül lát úszni habokban?  
 Oh mért honnodban nem tudsz vesztegleni Zámir!»  
 «Napkelet ifju sugára kikél a szirtre azonban,  
 S megy vívén örömet hölgyének, szép Szelemérnek.  
 Ébred az is, s bágyadt szemeit hősére nyugasztván  
 Karjaiból veszi vissza alélt szive s lelke hatalmát.»  
 «Óh hős! szép fiatal korod eltűnt már az idővel,  
 De hadi tetteidet keleten még zengi dalában  
 A gyermek, s nyugat énekiben még zengeni fogja,  
 Míg döntő magyarok népének vére ki nem hűl.  
 Esti szelek, most már zúghattok csendes erővel  
 A ligeten; bontsátok meg kis fürteim ékét,  
 S adjatok enyhülést keblemben az éneki tűznek.  
 Eldallottam az ifjúság szép s hirtelen illó  
 Napjait, a bátor daliáknak hajdani tettét.  
 Esti szelek most már zúghattok csendes erővel.»  
 Így hangzott el az éneklő gyermek szava s kobza;  
 Benn pedig ültenek a hősök nagy gondolatokban  
 Némán és komoran. Huba visszatekintve korára  
 Szép fiatatságán andalgó szívvel imígy szólt:  
 «Óh bizony eltűntél, örömek s harczok kora, gyorsan.  
 Szép Szelemér! te is elhamvadsz a föld kebelében,  
 Hol komoran besötétül az éj, s nem látni sugárát  
 A napnak, se telő holdnak nem hat le világa.

Messze rideg vénségemtől, most messze hazámnak  
 Széleitől idegen földön mély álmodat alván,  
 Nem látod serdülni mosolygó gyermekeinket,  
 És nem örülsz velem arczaikon. Már nékem is int a  
 Néma halál, s gödröt mutogat vak honja porában:  
 Nyissa ki bár; én nem késem. Szép napjaimat most  
 Élik gyermekeim, hadat űző nemzetem éli.  
 S bár még élje ezen választott honban örökké,  
 Már mikor e tetemet mélyen lemeríti az árnyék,  
 S rajta hideg szellő agg kórót lenget az éjben.»  
 Hadzavaró Ete hős pedig ekkép szóla utána:  
 «Harczban előszült hős; nagyok a te vitáid az ifjú  
 Kornak napjaiból, és szerte dicséretes elmúlt  
 Életed annyi dicső nyereségeivel. Noha most már  
 Jobbodat a röpülő nyílnak megtörte hatalma,  
 Jó nevedet csakugyan meg nem ronthatja: örökké  
 Fenn marad az, mint a szép hold a csillagos égen.  
 Engem is a dühödő harczok veszedelmei várnak.  
 Bolgárok fenik a vasakat sereginkre, s ohajtják  
 A puszták madarát, hogy minket emészteni jöjön!  
 Oh deli Hajna, ne irtózzál, engem soha nem fogsz  
 Látni gyalázattal. Megtérek majdan elődbe,  
 Úgy hogy tettemet hallhasd a téli napoknak  
 Vendégségeiben, hol csak nagyok éneke hangzik.  
 Vagy ha nem, a nap rám soha többé nem süt azontúl.»  
 Ekkép szóla erős szível búcsúzva Hubától,  
 S Hajna szelíd öleléseitől. Deli Hajna pedig ment  
 Könnybe borúlt arczczal belső teremébe nyugodni.  
 Ment; de nyugodni hogyan tudjon, kit szíve fölébreszt  
 Bús dobogásával? Nem aludt. Oh álmait a szép  
 Bajnok aludta kemény lélekkal, melyben erősen  
 Zúgtak az ütközetek rivadásai, s forra szerelme.  
 Mondom, aludt; mert fáradtan jöve messze vidékről;  
 De szomorú hangok fárasztják álmait és gyász  
 Képe veszélyének, mely lesz harczára jövendő.



## MÁSODIK ÉNEK.

Már a sátoros éj eljött a földre sötéten.  
Édesen elnyugodott most a sokféle halandó,  
S a mivel ébren nem birhat vala, álma hozá meg,  
Vagy remegett üres ártalmat sejdítve magában;  
Mert vak kénye szerint csal, játszik az álom eszünkkel.  
A boldog gyakran vesztét álmodja javának,  
S sokszor az altában fejedelm és föld ura léssen,  
Kit koldusbot vár, ha fölébred, s százszoros inség.

Óh fejedelmi Zalán! te is álmodol a siket éjben,  
Bátor bajnokokat s diadalt alpári meződön,  
És neved új fényét csillogva közelgeni látod.  
Meg ne örülj; kétes nagyon a harczok birodalma:  
Sok munkát, nagy erőt kíván s van kötve halállal.  
Lassan az éjfél is leborúl, kiteríti ijesztő  
Szárnyait, és susogó rémek röpdösnek alakján.  
A kiseded patakok lassú csörgéssel erednek,  
Harsog az országos Duna, tétova fölszedi őket  
S a folyamok vizeit, s iszonyúra nevelkedik árja.  
Száz ragyogó szemmel bele néz a mennyei térség.  
Nem szünik ő, lemegy a tengerhez veszni, veszendő  
Habjaival lemegy a nagy idő, hogy vissza ne térjen.  
Kezd távozni azonban az éj s ritkítja homályát.  
De kik fénylenek itt a hajnal csendes ölében?  
Fegyveresen jönnek titkon, s békével előbbre.

A bolgár had jó legelőbb, mint egy magas erdő,  
Tompá morajjal, erős pánczélban, vas sisakokban,  
Nagy somdárdákkal, karddal készülve s paizszsal.  
Merre köves Hæmos kékellő bérczeivel hat,  
S a tengerbe vesző Duna hétszeres árjai zúgnak,  
Onnan gyűltenek ők, s három dandárra szakadtak.  
Rettenetes Viddin vezeté szilaj észszel az elsőt,  
S nyugtalanúl, mint éh tigris, szágulda előttök:  
Termettel nagy ez, ép izmos, rohanásra igen gyors;  
Törhetlen bátorságú s erejével ijesztő.  
Fegyvere mint a nap kiragyog, de ruhája setétlő,  
Mint éjfél. Többször nyiltan hordozza sisakját,  
S nagy szeme mint véres csillag tündöklék alatta.

Legfőképen ez a népnek bizodalma hadakban,  
 Mellyet küldé Simon, bolgárok büszke királya,  
 Hogy legyen a görögök mellett mentője Zalánnak.  
 Másodikat vezeté Izacs. Ez jó férfi korában  
 Most van, s Viddinnel legerősb a bajnoki sorban.  
 Csontos is és izmos; de kisebb termetre amannál,  
 Bátorságra hason; de merésre nem annyira hajló,  
 Mint okos és csendes. Villog nagy kardja kezében.  
 Sasollas sisakot hordoz s vasazottan előre  
 Toldul mellével, valamint a szikla tolódik  
 A tengerbe, habok, szelek ellen víni keményen.  
 Harmadikat fattyú Csornának karja vezérlé.  
 Serdülő korban van még; de merése nem ösmer  
 Semmi határt. Istent, embert ő semmibe sem vesz.  
 Nincsen előtte szeméremnek, böcsületnek, az észnek  
 Érdeme; mindeneket karjával méreget, és oszt  
 Avval igazságot. Nincs oly szentségtelen ösvény,  
 Melyre, ha vére buzog, ne kívánjon menni hadastúl.  
 Kit keze megbirhat, mind ellensége. Magáért  
 Senkit sem kímél, kényére lerontana mindent.  
 Így nőtt a tiltott szerelem fia zordonan, és majd  
 Barmi szilajságban, hogy lenne mit enni az éhes  
 Férgeknek s gonosz éltéről ne maradna egyéb hír  
 Régi gyalázatnál s átoknál. Ez vala Csorna!  
 Teste magas, karcsú, haja hosszú barna: setéten  
 Verdesi fürteivel vállát és szinte leányi  
 Lány szépség mosolyog hóképén. Majd hihetetlen,  
 Hogy' lakik ennyi erő s vadság ily gyenge tetemben.  
 Gond, nevelés nélkül így nőtt a gyermek erősebb  
 Ifjúvá szabadon, játékú! hagyva az álnok  
 Könnyű szerencsének, melly őt fölvitte kevélyen  
 Vak bizodalmakkal töltvén, hogy veszne korábban,  
 És nyomorúltabbúl. Most jó gyors szürke lovával  
 Kis dandára előtt. Büszkén égnék veti képét,  
 Mintha nem is földön lakozóktúl volna születve,  
 S dúlást és iszonyú öldöklést forral eszében.  
 Tarnóv jött ezután haragos vad képpel; az ékes  
 Vértü Kabár és tiszta Rucsuk léptettek utána.  
 Bogláros paripán hánykódik czifra Lemők is:

Mind bátor katonák s hadi nagy tettekre serények.  
 S a nép, mely nyomokat kíséri, kevert faju bolgár:  
 Tőre magyar; de vegyült szomszéd idegennel, azért is  
 Két nyelvűk, az erősb s győző magyarokra kajánok,  
 Hittelenek, bérért katonák más nemzet urának,  
 Drága rokon vérben zsoldért gázolni nem átlók  
 És hadi zsákmányért, mellyért gyúl farkasi szívök.  
 Bátrak azonban s hadszeretők s értői csatáknak:  
 Ősi sajátikból ez egyet tarták meg örökben.

A görögök hada jött ezután villogva, robogva,  
 És illő rendben haladott a téren. Előttök  
 Tündöklött szép fegyverben, mint déli verőfény,  
 Ossa-vidéki Philó. Aranyos dárdája előre  
 Hajlott, s a széllal kolcsagtoll rezge sisakján,  
 Mely ragyogó vala gyöngyökkel s vert finom arannyal,  
 Pajzsa is és testén a rézruha nagy karikákkal  
 Csilloga s szinte sugárt vete, a mint népe előtt ment  
 Könnyű lován, mely szürke fejét meghajtva viselvén,  
 A ragyogó zabolát lágyan hordozta s ülőjét.

Jó császára hagyásából a harczra vezérlő  
 Ez lőn, s a sereget bírá most fő hatalommal;  
 Elmés ez pedig, és ravaszabb nincs napkeleten, mint  
 Ő, ki hadakban s békében már forga sokáig,  
 S érti kivált a kétértelmű udvari nyelvet.

Nincs nagy erő már karjaiban, de eszére hatalmas  
 Sergeket ér maga s válogatott nép ugrat utána.  
 Hol Rhodopé, hol Pangeos áll eget ütve fejével,  
 S híres Olümpos emelkedik és Athos ormai állnak,  
 Onnan szedte vitézeit és oktatta csatákra.  
 Strímon tájain is, a zúgó tengeri partról  
 S a közföldről nagy számmal szedte vitézit.  
 Mind jól készültek, tündöklők fegyvereikben.  
 S vannak húszezeren. Köztök mind harczzi merésre,  
 Mind főnemre kitetsző itt az Olümphi Philémon,  
 És nem sokkal alább Hieró s a szöke Neander,  
 Csendes Odüsseos és a szép nézésű Lüsippos:  
 Hősök, tudn'illik mint akkor voltak, eléggé  
 Jártasok a hadban, de puhák a csendes időben,  
 És ha nem is bátorságban, megfogytak erőben.

Sokkal gyengébbek, hogysesm vihassanak egy nagy  
 Romlatlan nép vas tetemű seregével egyenlőn.  
 Mert immár elmúla dicső korod, Epaminonda,  
 Miltiades, véres Marathonnak hőse, öröklő  
 Lelkek! Azon kor már elmúlt, mely híreteké volt :  
 Régi dicsőségtek szikrája aluddogal és vész.  
 Óh mert a hosszú nyugalom henyesége lerontja  
 A nagy nemzeteket s a sas fia gyáva galamb lesz ;  
 Megfordúl a hajdan erős természet egészen,  
 S mely nép villongó vasakat csördíte örömmel,  
 Éjjeli mécskelnél zabolátlan vétkeikt űzi,  
 S éltének gyilkos kézzel szaggatja virágát,  
 Mig végtére kidől s maga lesz temetője nevének !  
 Romlatlan vala nemzetem is, szilaj, ép erejében  
 Fél Európának hajdan megrázta határit ;  
 Szűkre szorúlt most és kevesét sem birva hanyatlik,  
 S a puhaság fertőjében megemészti hatalmát.  
 Mely nép gyávultan, noha cifrán s ékesen áll ki  
 A rohanó magyarok seregére, veszélybe hanyatlik,  
 És a büszke görög nevet is rabbá teszi egykor.  
 Majd ismét föllázad erős lelkében az ősi  
 Hírnek egekbe hívó szikrája : csatákra keményül,  
 S hősi fejét ezerek testhalma közül űti fényre  
 Véresen és szabadon. — Hova lettünk nemzetem? Ah de  
 Mely bús útra jövék? komoly elme ne menj tova, hagyd el  
 A gyászunkra jelent nagy idő haladásait, és a  
 Régi dicsőségnek bátran térj vissza nyomára.

A gyönyörű Hellás fiait mosolyogva vezette  
 A csapodár Theophil, kit hajdan híres Athénae  
 Szült. Kis termettel bir, könnyen tétova fordul  
 Szürke lován. Nagy ezüst csillag foglalja be pajzsát,  
 Íja pedig s puzdrája zörög, megrakva nyilakkal.  
 Kényes pávából visz tollat gyenge sisakján ;  
 Kardja kezében van ; fegyverviselője pediglen  
 Visz lobogós gerelyet s réz dárdát nyomban utána.  
 Népe hasonlólul puzdrát visel és sebes íjat,  
 És rohanó kopját. Nem lévén fegyvere súlyos,  
 Minden fordulatot könnyen tesz, gyorsan iramlik ;  
 De buta és álnok : szent Parnass s Helikon alját

Barmaival mászatja, s szelíd tudományra nem indul.  
 Hírből tudja dicső tettét szűk Thermopüláknál  
 Nagy Leonídásnak, s példáját rettegi hallván,  
 S mely hajdan kivilágított, mint déli verőfény,  
 S a butaság ködeit megritkította, Athénae  
 Romjaiból csak alig látszik, s hadi napja lehunyván  
 Szívetlen vezetőt küld harczra, hiú katonákkal.  
 Volt ugyan egy, ki dicsőségét érezte, s azonhoz  
 Minden időn emelé lelkét és tetteit; annyit  
 Még sem tett soha, hogy megfordíthassa veszélynek  
 Indúlt honnosait. Csendben ment köztök, erősebb  
 Lélekkel, mint van valamennyinek: a veszedelmes  
 Harczokat és bajait nem rettent venni magára.  
 Ez Schedios. Feketén van fegyverkezve s kezében  
 A mint megy, kardját komoran nyugtatja, s halálos  
 Gondolatit nagy mellében viszi bátran előre.

Jött a szűk közön át Peloponnes félszigetéből  
 S a szélvészekkel háborgó Adria mellől  
 Egy gyakorolt dandár, mely most valamennyi görög közt  
 Legbátrabb, s a nemzetölő viadalra serényebb.  
 Fő pedig és köztök legfőbb a spártai Hermes.  
 Nemzete régi keménységét hordozza szívében;  
 Tartja szoros rendben katonáit, tartja magát is;  
 Engesztelhetlen s iszonyú sebes ütközetében;  
 A szaladó szarvast képes megelőzni futással,  
 Oly sebesen járó paripát tart, mely szökik, ugrál,  
 Orrából haragos szeleket fú, szája habot ver,  
 S barna sörénye lobog, repdes mint saskeselyűszárny.  
 Mind kik utána megindultak, hadi jó paripákon  
 Vígadnak, s hosszú dárdákat visznek előre.  
 Izmosak, és magasak mint szint' a spártai Hermes;  
 Mégis legmagasabb Hermes s dárdája kezében  
 Áll rendületlen, mint egy kőszáli fenyőfa.

E sor után gazdag Thessália gyermeki jönnek,  
 A gyönyörű Tempét, Ossának völgyeit, ékes  
 Pindus tájékát oda hagyták s híres Olümpot;  
 Gyors Peneos tengerre futó hullámait és a  
 Nagy tenger szép látását most harczra cserélték;  
 De nem harczra valók. Munkátlan pásztorok, és a

Kíméletlen urak kényétől nyomorodottak.  
 Lankadtan jönnek. Vezetőjük Heliodóros,  
 Potrohos és alacson; nehezen piheg és döcög a nagy  
 Fegyver alatt, sisakot, pánczélt visel és cseri dárdát.  
 Kénye szerént élő here hajdan, most unalomból,  
 Mert érzékei már elkoptak az életörömtől,  
 Eljött, hogy hadat is lásson, s érezze hatalmát.  
 Ám csak menj elbiztodbán! Vár szörnyű halállal  
 A zúgó tábor Tisza gazdag partjai mellett.

Eztán a gazdag szigetek lakozói jövének.  
 A tenger szeleit, hullámait ösmerik inkább,  
 Mint hadak ártalmát. Fegyverre, ruhára különbek,  
 Rend nélkül mennek szanaszét a többi sereg közt.  
 Kallimachos s a barna tekintetű Mílo leginkább  
 Vannak jó hírben, s gyors Krantor, Kréta lakója.

A ravasz udvarnak kedvencei jönek ezentúl.  
 Dölyfösen és nyalkán, kik torkig elültének a jó  
 Élet kéjeiben, most harczokat és veszedelmet  
 Fényes tettekkel máris dicsekedve keresnek.  
 Czafrangos paripák szökdösnek könnyen alattok;  
 Lágy selyem öltözetök dúsan megtűzve arannyal.  
 Szépen villognak dárdáik, s a sisak orma  
 Tündöklő köveket forgat s megrengeti tollát.  
 Constantinvárból jönnek s noha érdemeikre  
 A teleket bevető pórnál tizszerte kisebbek,  
 Büszkék, s bár az arany lánczoknak rabjai, vélik,  
 Hogy szabadok s méltók szabadokkal harczra kikelni;  
 Ékesen és magasan viszik a szép váraasi zászlót,  
 Melynek egyik lapján áll teljes díszü ruhában  
 A koronás császár, s a széllal hajladoz egyre;  
 Másikon a vérző Krisztusnak képe piroslik.

Jött még egy különös csapat is, melly Ázsia belsőbb  
 Réseiből szedetett, hol zölden emelkedik Ída,  
 S nagy szálfái kemény fuvalommal zúgva czivódnak,  
 S hol lassú vizeit zaj nélkül önti Skamander.  
 E tájról rossz készületű, de kemény csapat állt ki  
 Antipater vezetése alatt, kit messze hazából  
 Gyenge szerelmével követett szép hölgye szelíden,  
 Hogy ha ugyan megtér, vele megtérhessen örömmel:

Ha pedig élete a gyűlölt harcokban elesnék,  
 Ő is veszne s hideg férjére borúlna halottan.  
 Járt pedig egy csendes paripán mellette urának,  
 Hogy neme másoknál ne tudódnék, férfi ruhában,  
 Fegyverrel s mélyen leeresztett könnyü sisakkal.  
 Antipater, ki hasonlókép hajló vala hozzá,  
 Nyájasan és titkon szólott vele néha; vigyázott,  
 Gondosan ápolgatta szívét s őrzötte szerelmét.  
 Vitte pedig széles kardját az egekre feszítve,  
 S balja felől, mint őrangyal, tündökle vasában.  
 Dárdáit fölvetve siet hű népe utána,  
 S barnás zászlóján viszi a szűz Mária képét.

Bölcs kormányu Philó most sátort üttete s népét  
 Úgy osztá, hogy jobb szárnyán bolgárrival állna  
 Rettenetes Viddin; balról a spártai Hermes;  
 Közben egyéb hősök s hadak; ő pedig állna derékon  
 A magasabb téren, s mindent meglátna serényen.  
 Tett még két csapatot földözöül: Heliódóros  
 S Antipater csapatit, s jó rendet hagyva nyomában,  
 Ment több hadnagyival tüstént fejedelmi Zalánhoz.

Kétszer kelt s kétszer lefutott a tiszta verőfény,  
 S Bodrog mentében már akkoron öszvegyülének  
 A meghítt hősök, s törnek vala szüntelen arra,  
 Merre nagy Árpád, a győző seregek fejedelme,  
 Vitte hadát. De nem így akará Rémistenök, Ármány;  
 Más szándékkal volt. Hogy rútúl veszni vihesse  
 Őket, ezerképen csalogatta. Előbbi időben,  
 Volgán túl szigorú hegynek közepette lakozván,  
 A döntő magyarok seregét sokféle gonoszszal  
 Rontá; most pedig ott nem lévén nyugta, morogva  
 És bömbölve hagyá Volgán túl régi lakását,  
 S Zagyvának forrása fölött megszállta hadával  
 Erdős Mátra hegyét, fellegdárdája hegyével —  
 Mely, valahányszor vág, iszonyút villámlik azonnal —  
 Itt nyita barlangot, feneketlent, ködbe borongót,  
 A télnek bús honja felé. Itt szüntelenül, mint  
 A közelítő fergetegek zaja s éjszaki széllel  
 Játszó tengernek zúgásai, tompa moraj van.  
 Néha pedig szörnyebb jaj csendül. A gonosz Ármány

Dúl, fül és ordít, ördögít csipkedi, zúzza,  
 Hogy dühödöttebben száguldjanak a kijelentett  
 Kárra; ezek pedig éktelenül ugrálnak előtte,  
 S bőgve keservesen indulnak veszedelmes utaikra.  
 Akkoron a viharok tetején csapatozva rohannak,  
 Kergetik a felhőt, s az eget beborítja haragjok. —  
 Innen, hol mindig füstfelleg emelkedik és köd,  
 S a komor éjfélnék nincsen soha szünete, s néha  
 Rémesen és hosszan vérláng lobban ki toronyként,  
 Innen jött Armány, s a mint üte, vága dühödten,  
 Villámlott és szikrázott a fellegi dárda.  
 Hogy pedig a dőbögő téren szemlélte haladni  
 A magyarok seregét, szörnyet hunyoríta szemével,  
 Hörgött mérgében és már fölfogta ijesztő  
 Dárdáját; de Hadúr emléke letörte negédét.  
 Ártani nem mervén nyilván, csalt vetni leszállott,  
 S ördögeit szaporán úgy öltöztette, miként a  
 Tót s bolgár katonák, s szúrkanós póri csoportok  
 Járnak ezen tájon. Tüstént zajt ütve rohantak  
 A szellemképek; mikoron már éjre sötétült  
 A ragyogó napfény s mélyen lemerüle világa,  
 Szidva, fenyítve lépék a nyugvók tábora rendét.  
 Kardot zörgettek, s ideget pengetve nyilakkal,  
 Rezgő kopjákkal jöttek hadakozni s kaszákkal.  
 A nyugovó magyarok szilajon lázadva haragra,  
 Mint ugyanannyi oroszlánok, fölkeltek azonnal,  
 S már nyilaik szálltak, magok is már zúgtak utánok.  
 Ármány ekközben népét úgy vitte, hogy a hol  
 Lassúdott a zaj, dühösen támaszta nagyobbbat,  
 És hadrendítő rivadással zenge közöttök.  
 Már a tábortól tova voltak ronda mocsárok  
 Közt, vizenyős lapokon. Itt hős Ete bátorodottan,  
 Mint lecsapó sólyom, megrándúlt jó lova hátán  
 S a szellemképet könnyű rohanással elérvén  
 Sujtva derékon üte vasazott dárdája nyelével.  
 Megbomlott a kép, s szakadozva terült el az úton,  
 Majd kénkő lángban s füstben fölnyulva magasra  
 Hirtelen elszállott csúfos röhögéssel előle.  
 Ekkoron a sereg is megszűnt s rémulten elállá



Néma szorongásban. Ármány pedig, a gonosz isten,  
 Nagy denevér szárnyon repkedve visíta közöttök,  
 S váltig vergődék fejeikre lecsapni sietvén.  
 Innen ugyan bátor Tasnak vezetésire vissza  
 A táborba jutott s már kezde nyugodni is a nép;  
 De gonosz ördögivel tüstént föllázada Ármány,  
 S rút ijedelmekkel rémíté éjjelök álmát.  
 Erre az ősz táltos, kit szinte Etel vize mellői  
 Csendes rejtekiből Álmos táborba idézett,  
 Erre kijött Darvas. Kaczagányát földre teríté,  
 S csonkás dárdáját forgatván balra kezében,  
 Hogy dühös Ármánynak röptét elakaszsa, imigy szólt :  
 «Halljad Rémisten, gonoszoknak kútfeje, Ármány!  
 Hah Ármány, Ármány! nem hallod-e? Szállj le pokolra,  
 Szállj le, Hadúr isten nem szenved téged az égben.  
 Légy tőlünk s minden néptől átkozva örökké,  
 Szállj le az ég ködein, Rémisten, s veszz meg előttünk.»  
 Ezt hallván csikorogva megállt röptében az isten,  
 És mikoron mint egy szakadó nagy szikla leszállott,  
 Megdőbbsent a föld s rengett terhének alatta.  
 Ekkor már látszott mérges képében ijesztő  
 Két szeme, mely mint a katlan, benn pisloga mélyen.  
 Rőt haja, mint a láng, szanaszét hátára vetődött,  
 És meg-meglobbant, ha vadan megrázta dühében.  
 Így áll a tábor közepén, és mintha morajjal  
 Terjedező szélvész dörmölne, kiálta kegyetlen  
 Torkából s véráldozatot kívána magának :  
 «Áldozatot nekem, áldozatot!» Így zúga haraggal.  
 «Veszszetek el mind, vagy légyen nekem áldozat és vér!»  
 Melyre merész hangon zúgott a tábori főbb rész :  
 «Hagyj el bennünket ; mert meg lesz az áldozat és vér,  
 Hagyj el bennünket Rémisten, s veszz el örökre.»  
 Erre lecsillapodott a Rém, és elmene gyorsan,  
 S megrázá elmentében dárdája hatalmát,  
 Mely haragos vérsujtással megvillana, s eltűnt.  
 Csend lön ezenközben ; de nyugodt még nem vala Ármány,  
 Háromszorta körül lebegé látatlan az álló  
 Táltost, és szavait titkon sugdosta fülébe,  
 Mellyek után ismét eltűnt a tábori helyről.

A táltos pedig eljajdult, s kaczagánya körében  
 Megképedve maradt, mint a sós asszonyi bálvány;  
 Nem sok időre megént bajosan, s nagy lassan előkelt,  
 S így szólott bánat hangján a hős seregekhez:  
 «Halljátok seregek, halljátok harczy vezérek,  
 Ifjak főképen, kiket a szép élet örültet,  
 Halljátok, gonosz Ármánynak kívánata ez volt:  
 A ki leginkább vár s vágyódik boldog időre,  
 A ki ez életet és javait buzgóbban ohajtja,  
 Vesse ki minden ohajtását egyszerre szivéből,  
 Szánja magát neki harczában, és veszszen el: akkor  
 Megszünik ő, s rohanó hadainkat nem viszi kárba!  
 Hallátok, seregek, hallátok, harczy vezérek,  
 A gonosz Ármánynak teljes nagy titka imez volt.»

Allanak a hősök, kiki számot vetve szivével,  
 Mintha halál kötné a földhöz lábokat, állnak  
 Néma nagy oszlopként. Már hamvad, búsan, alantan  
 Égdegel a sok tűz, mert senki sem őrzi, előttök,  
 És még nincs, ki magát Ármánynak szánja halálra.  
 Legtöbbbet forgat bajosan küzködve magával  
 Hős Ete, s élete szép örömét mérsékli halálhoz,  
 És iszonyú gondokba merül. Most mossa veríték,  
 Majd csupa jég, s változtában nincs szünzte bajának.  
 Nem lát a habozó egyebet, mint a mi veszetten  
 Zajlik keblében, semmit nem gondol azon túl,  
 És érzése butulva megáll a néma halálnak  
 Szörnyű képénél. Im most föllobban előtte  
 A kiseded tűz és elenyész. Iszonyodva fölölti  
 Erre fejét, s mintegy álmából kelve körülnéz.  
 Bámulatos szemeit lassan fordítja s merően  
 A táltosra tekint. Még minden csendes előtte  
 És nincsen, ki magát Ármánynak szánja halálra.  
 Talpra kel ő, s a tér közepén elszánva megindul.  
 Döng a föld, a mint szilajon megy rajta nehéz és  
 Nagy lépésekkel, vas fegyvere összeverődik,  
 És csörög; ő pedig a táltoshoz lépve merészen  
 Áll szemközt, s nagy lelkéből így mondja beszédét:  
 «Vér kell Ármánynak, s hadi áldozat. Áldozat és vér  
 E karban neki szánva vagyon; legyen ő csak ezentúl

Nyugton ; erősödjék a nép : én elveszek érte.  
 De kifolyó vérem lelkét úgy zárja el, a mint  
 Zárva van a komor éj országa setétes özöntől,  
 Hogy ha megint a nép kárára ohajtana jöni,  
 Veszsen el, és lelkem diadalmát lássa veszésén.  
 Átkomtól besötétedjék a déli verőfény  
 Akkor, s a földből lelkem sírása kizúgjon.  
 Akkor jőj te is el hadak istene, rontsd el az átkot  
 És a hittagadó Rémmel sűlyeszd el örökre . . .  
 Emberevő féreg, mozdúlj meg ronda porodban,  
 Szállj ide kánya sereg, hős Undnak gyermeke nem fél ;  
 Bátoran esküszí e fogadást, s ezen eskü hatalmát  
 Örözzék az atyák suhogó árnyékai, földje  
 Karja Hadistennek, s örök ínség nyomja szegését.»

Ezt mondá s megrázkódék a harczy halálnak  
 Szörnyűségénél, melytől nem rettege máskor,  
 S gyorsan előhozatá diadalmas szög paripáját  
 Egy forrás mellé, mely lassan zúgva magányos  
 Útjában csörgő köveken futtatta kis árját.  
 Meghorkant a ló a mint ide lépe ; urára  
 S a táltosra setét szemmel húnnyorga ; sörénye  
 Hánykódott, mint mely fának szél lengeti galyját,  
 És füle állt hegyesen s félelmesen égre meresztve.  
 Tombolt és túszkölt ; végtére megállá közöttök.  
 A bajnok pedig ott termett, megfogta sörényét,  
 S rettenetes kardját fogatig mártotta szügyébe.  
 Megszökkent a ló, s nagyot ágaskodva süvöltött,  
 De nagy erővel megtartá baljában az ifjú,  
 S rettenetes kardját még egyszer döfte szügyébe.  
 Erre ledőlt, és páráját vonagolva kinyögte.  
 Vére setéten folyt a kútnak tiszta vizénél ;  
 Hős ura állt szomorú képpel mellette, s imígy szólt :  
 «Nyeld be setét föld e vért, és kebeledbe takard el  
 Bolygó páráját diadalmas jó paripámnak,  
 Mely sok harczon erős lábbal, nyíl, dárda, gerely közt  
 Mint könnyű szellő, sebesen nagy sergeket eljárt,  
 S vitte hatalmamat a rohanó csapatoknak elejbe.  
 Nyeld be setét föld, és te fogadd el, szűtelen Ármány :  
 Áldozatom jele ez, neked és rémidnek ajálva :

Nem sok időre magam föld árnyékába borúlok,  
 S nemzetemért szemeim fényét viadalban eloltom.  
 Légy te nyugodt, szüntesd lelkednek régi haragját! »  
 Így szólt és hátrább lépett. A táltos azonnal  
 Megpörgette kicsiny dárdáját, s teljes erővel  
 Háromszor tapodott. Már érzé a gonosz Ármányt,  
 S népe jelenlétét, s így szólt bús csendes ajakkal:  
 «Éji setét, s ti az éjjelnek bús rémei, immár  
 Szűnjetek és a vérjeleket békélve vegyétek.  
 Itt van az áldozat a forrásnak tiszta vizénél,  
 Itt folyt el nektek buzogó fris vére, s fölötte  
 Áll egyedül, ki ez áldozatot teszi, bajnok erővel,  
 Nagy bátorsággal fölfegyverkezve, s halála  
 Terhes gondjaival. Ti ne rémítsétek ezentúl  
 Háborgó lelkét, ne vegyétek tőle hatalmát:  
 Nem sok időre hideg föld árnyékába borúland! »  
 Akkor háromszor megvillant helybehagyóul  
 Ármány jobbjának fellegdárdája, s elomlott.  
 A táltos pedig elrándúlt kaczagánya köréből,  
 S hogy megerősödjék, a hős ifjúhoz imígy szólt:  
 «Oh ne nagyon számláld, deli hős, ifjúi korodnak  
 Napjait, oh ne igen szomorodj' e létel utóján.  
 Mert nem kéne-e menned utóbb? nem kell-e nekünk is?  
 Ott hol Atillának iszonyú árnyéka huzódik,  
 Hol nagy Ügek, nemes Álmossal vígadva parancsoi  
 A sok ezer népnek, mellyet dárdájok elejte,  
 Ott még áll üresen végetlen tére az éjnek,  
 A mi helyünk. Te korán jutsz el jelesedve közökbe.  
 Jobbodat a kutigúr árnyékok is áldva fogadják,  
 S a döntő magyarok vérképei néked örülnek. —  
 Szép itt a ragyogó nap déli tekintete, kedves  
 A piruló hajnal s az egek kék színe nap estén;  
 Édesek a szerelem forró ölelései, és a  
 Társas öröm víg énekeit mindenki szerette;  
 De ki lemond itten lelkét elszánva ezekről,  
 S a ki dicsőséggel megváltja ezernyinek éltét,  
 Százszorososan vesz részt mind ebben az ősi világon.  
 Ármány kísértett: fölemel nagy karja Hadúrnak.  
 Az készíti neved koszorúját csillagi fényből.

Örvendj: a mi ezerben nincs, fölgyúla szivedben  
A nemesebb bátorságnak szikrája, s ez éltet  
Itt és síron túl bajnok híredben örökké!»

Igy szólt. Mindnyájan nyugalomra siettek azonnal.

Éjfél múlt. Nehezedve nyomúlt szemekre az álom.  
Minden szúnyadozott, csak az ifjak lelke tűnődvén  
A történeteken. Hábor, kürtös Lehel és Bors  
M megbúsúlva terültenek el, hogy késedelemmel  
A hír szép mezejét megjárni egyébre halaszták.  
De minden gondot lassan lemeríte az alvás;  
Sőt Ete álmait is szörnyű lelkével elölte  
Ármány, hogy mélyen szúnyadjon, mint mikor a bús  
Néma halál karján szúnyadnak az emberi lelkek.  
Téged hágy egyedül gonddal küzködni magadban  
Nagyra törő idegen, Susadal szép ifja, Laborczán.  
Halni, vagy élni neked nem öröm már, végtelen inség;  
Nincs nyugodalmad ezen, bizodalmad nincsen amabban.  
Állsz, mint tengernek partján az egekre növo fa,  
Melynek zöld tetejét villám és fergeteg éri;  
Életadó gyökerét csapkodva emészti az árviz.

Hogy megdőle Kió, Álmos harczára, midőn ez  
Ósi hazájából seregét rá vitte merészen,  
És az orosz földön jól terjesztette hatalmát:  
A frígyes kunok és oroszok bátrabbjai nyomban  
A diadalmas után indultak hirre sietvén.  
Ekkor jött könnyű elmével az ifju Laborczán.  
Kedvében vala Almosnak s a hős seregeknek,  
Mert fő nemből volt, s kedves szépségű személye  
És őszinte szelíd; de magában nagyra sovárgó,  
Könnyetlen szemmel honn hagyta az érte kesergő  
Jámbor atyát, hűgondos anyát; ott hagyta eszetlen  
Hírre futásában jegyesének tiszta szerelmét.

Ugy maradott a lány, szép arcú Bellira, árván:  
Ége s veszett, hervadt bújában; végre lehunyta  
Bús szemeit, s gyászos sírjába temette szerelmét.  
Ifju Laborczánnak, mikoron már messze vidéken  
A szigorú hegyeket bajosan megmászta s ijesztő  
Ütközetek közepett állott vérében aléltnan,  
Sokszor eszébe jutott búsongó Bellira képe.

Később még, mikoron főbb éveit érte, hevesb lett  
 Kívánsága; szerelmében most gyúlada jobban,  
 Most érzé tetemes kinnal, mit veszte, szivében.  
 Már készüle hazájához fordulni; feledve  
 Lön nagyság és hír: egyedül még éle szerelme,  
 S éle szerelmében búsongó Bellira képe.  
 Ment; de haszontalanúl: a bús lány sírba jutott már,  
 Utjában hallá, későn szomorodva, halálát,  
 S megfordúlt ismét s élt itten azóta siralmas  
 Csendben, örömtelenül. Seregektől járt seregekhez,  
 S kedve csatákhoz már nem igen lett annakutána.  
 A ki vigasztalná, eldődinek istene, azt is  
 Elfeledé, s bizodalmaival nem járula hozzá.  
 A rohanó magyarok vérengző istene birta  
 Háborodott keblét: abban hitt, s rettege tőle.  
 Most Ármány jelenéseiből új ösztöne támadt  
 És nagy erőszakot érezvén több fényre s halálra,  
 Még mikor a tábor rendében mélyen aludtak  
 Társai és kezdett a nap csirkázni, az első  
 Gyenge sugároknál keserűn így szóla magában:  
 «Rejtez gyűlölt nap, mely búmra világodat öntöd,  
 A zivatar felhői megé rejtez el előlem!  
 Hervadj léptem után, szemeim láttára borúlj el  
 Természet, mely díszeidet csúfomra nevelted.  
 Hah! vagy mért vagyok én nyomorult a boldog időben?  
 Illy inségre jutandónak mért kelle születnem?  
 Vagy mért kéne tovább bajaimhoz kötnöm az élet  
 Csalfa kívánatját? Nyilj lelkem rejteke, vagy bár  
 Nyilj te keserves szív s mondd el, mily terhes az élet.  
 Inte az ifjúság gyönyörűje, de nem fogadám el;  
 Férfi dicsőség szólt hozzám a mennyek öléből:  
 Fölhevülék, s buzgóságom könnyekre fakadt ki,  
 Haj! de hevültöm után nyomorultan hátra maradtam.  
 Most gyász képzeteim dúlnak s a csalfa setétség  
 Országát keresik . . . Te fogadj hát szűtelen Ármány.  
 Hah! Ármány, Ármány! te fogadj, és ronts is el engem!  
 Bűn legyen a maradás nekem és örök átok az élet:  
 Én leszek áldozatul a népért veszni menendő.»  
 Szóla, s megúnt fekvéséből fölkelve serényen

Öltözetet veve, mely kékes vala, mint az emelt ég,  
 Lágy szövvényekből s cifrázott rojtos ezüsttel,  
 Gyenge szekernyét, mely félig földte be szárát,  
 Vékony szíjakkal kötözé. Fölvette továbbá  
 A fénylő sisakot s paizsát, mely domboru térén  
 A szaladó vadakat s úzóit metszve mutatta.  
 Vette tovább ragyogó kardját, s markába szorítván  
 Megsuhogatta keservesen és hüvelyébe taszítá.  
 Most dárdái közül választá, tünődve magában,  
 Egy súlyost s hegyeset, s állt elszánt fővel az égnek.  
 Mint a sír mély gödre, üres vala keble s borongó,  
 És szeme messze tekintve veszett a tiszta határon.

Lassanként már ébredezett a tábor is. Első  
 Kelt ki Tas, és fiait hevesen fölrazta. Legottan  
 Keltek azok. Mint vad párducz fölrobbana Hábor,  
 Öltözetet veve és fegyvert, mely álla fejénél.  
 Uti Lehel mozdúla vitéz bátyjának utána.  
 Nálánál alacsonb termetre, de vállban erősebb,  
 Mint hegyi tölgy mellett a sziklafal, álla merően.  
 Hábor testén a ruha zöld, kaczagánya setét kék,  
 Hímes aranyszálak ragyogása keríti be szélét,  
 Fegyverek és harczok csillognak rajta kivarrva,  
 Bal sarkán egy kis hű kéz fölnyújtja virágát  
 A rohanó hősnek; de vad az, nem hajlik utána.  
 Harczba siet fölvetve fejét és karja hatalmát.

Ezt a kis Dalamér, Huszton fejedelmi leánya,  
 Varrta ki gondosan, és mellette tudatlan ajakkal  
 Dall vala Háborról, Hábornak barna szeméről,  
 Kit, mikoron nyargalna Denep sebes ársjai mellett,  
 Láta magas tereméből és megkedvele forrón.  
 Gyenge, minő a harmatgyöngy, és tiszta szivú volt  
 A fejedelmi leány; de reá nem gerjede Hábor,  
 Bús vala még Tanaisba veszett mátkája halálán:  
 Még is ajándékát emlékül hozta magával.  
 Most fölvette, s dicsőn fénylik vala benne, miként fenn  
 Hajnali díszében az egek szép csillaga fénylik.  
 Kardja alatt lógott leszorított sárga övéről,  
 Kalpagján alacson kolcsagtoll renge; de hosszú  
 Somnyelű dárdáját magasan fölütötte kezével.

Öcscse hasonlólúl jöve fegyverkezve ; de vállán  
 Szarvasbőr vala mente gyanánt kurtára szabottan,  
 És örvös buzogány jobbájában. Balja felől a  
 Hős seregek riadója lelóg, a táborig nagy kürt.  
 Így készültek ezek, s döngették pajzsokat : erre  
 Ébredezett a nép s szilajon kapkodta dsidáit.  
 Tas pedig állt hős gyermeki közt a sziklai sasként,  
 Mely bátor fiai magasan szép napnak ereszti,  
 És örvend s lassan csapkod szárnyával utánok.  
 Úgy állott fiai biztatva Tas, a fene képű,  
 S láttokon örvendett s velök a nép rendi közé ment.

Távolb fölkele Bors megbízott férfi erőben.  
 Visszaveté fodros hajait vállára, s keményen  
 Nyomta reá süvegét. Sok harcz emléke vagyion már  
 Bátor szívében. Attól ég arcza, holottan  
 A nem rég vett seb látszik még gyenge huzással,  
 Nem szégyen ; mert nyalka Dobort ő verte le futva  
 Tátra magas bérczén. Az előbb ott rajta sebet tön,  
 Mégis erőt vett Bors, és egy vágással előlte.  
 Most is kalpagján hordozza Dobor lobogóját,  
 Mely magasan veri a levegőt és messze fehérlik.

Már minden részről valamint nap nyugta után a  
 Csillagok egymást érve kitűnnek az égi határon :  
 Akkép kelnek ezek s szaporán készülnek az útra.  
 Itten kél Edömér s csattog pánczéla ruháján.  
 Délczegen ugrál és nyihog a pej csődör alatta,  
 S a mint hánykódik, megvillan kardja kezében.  
 Tornyos testével jó zászlós Bulcsu amarról,  
 Mint döntő elefánt. Ékes zászlója lebegve  
 Játszadozik széllal, nagy ezüstös szára ragyogván.  
 Kék lapján képek vannak bele szöve aranynyal :  
 A vezető szarvas s dárdás úzóje nyomában.  
 Messze terül siető lábaiknak alatta Meótis.  
 Naptól csillámló síkján ősz hófuvatok közt  
 Csak néhol feketül a szirtek díztelen orma,  
 Hol repeső csókák s hollók marakodva tanyáznak.  
 Látszik alább nagy erőt mutató állásban az első  
 Hét magyar : Álmos, Előd, komoly Und, Tuhutum,  
 [Huba, Tas, Kund,



A mint esküsznek fölemelt kardokkal. Ezek közt  
 A fejedelmi magyar deli Álmos, díszre kitetszőbb,  
 Áll magasan, s vérét s gőzölgő véröket iszsa.  
 Hajdan ezen képet könnyű tündéri kezével  
 Szótte szelíd Zala, Álmosnak testvére, ki otthon  
 Megmaradott az előbbi lakon hú Torzon ölében ;  
 A zászlót pedig Álmos adá hordozni Dobónak ;  
 Elgyengüile Dobó, s a zászlót Bulcsura hagyta :  
 Ez viszi most gyakran betekerve, ha kis csata zendül ;  
 Fenn lobogatva, ha nagy seregeknek harcza dörömből.  
 Réz buzogányt hordoz s hajjlesztő barna fején mély  
 Vas kalapot ; nem mintha halált rettegne, hanem mert  
 Könnyen birja, s hevet, hideget ki tud állni alatta.  
 Ezt, hogy az alföldön nyargalt, fölírta lovának  
 Lába, ezóta fején viselé kalpagja helyében.  
 Apja is, a jó kedvű Bogács, kél nyomban utána ;  
 Párducz kápa fején s van csínos bocskora lábán,  
 Testi ruhája setét, de ragyog szép csatja övének,  
 Melyről kardja lelóg s hüvelyével verdesi czombját.  
 Ez hogy népe között járkál, meglátja továbbad  
 Mint agg s gyötrődik Susadal szép ifja Laborczán,  
 Hozzá tér, s így szól pusztuló sátora mellett :  
 «Félre keserviddel szívem-kedvelte Laborczán,  
 Síra szülőddel apád, s téged nem tarta siralmok.  
 Most mikor itt vagy már, te kesergsz-e? Mutasd meg  
 A bátor seregek közepébe nem illhetik e gond.» [erődet :  
 Ifju Laborczánnak pedig ez volt válasza : «Tévedsz,  
 Oh jó lelkű Bogács, félénknek vélve Laborczánt ;  
 Meglátod még őt a harczok fergetegében,  
 Meg! rémületlen képét sok ezernyi halál közt.  
 Néztem mint fordúl a jóból rosszra szerencsénk,  
 S elmerülék, de azért meglátsz a harczokon engem.  
 Ott hol legsűrűebb s szörnyebb rivadása, veszélye,  
 Nézz, s ha megösméred vasamat villogni, ne vádolj !»  
 Így szólottak. Ezen közben már bontva valának  
 Sátoraik, s a bajnokok is mind talpra kelének.  
 Jött Ete hős iszonyú gondját lelkébe temetve,  
 Délczegen és bátran. Bojtos kaczagánya kevélyen  
 Lebbent a széllel, s valamintha világnak utóján

A szakadó egeket föl akarná tartani, állott  
 Izmos markában vasazott dárdája merően.  
 Tarczal is, a nyilazó seregeknek büszke vezére,  
 Fecske lován, mint könnyű madár, nagy gyorsan előkelt!  
 Szép arany ív fénylett baljában, s rakva nyilakkal  
 Csengett és zörgött ékes puzdrája, ha mozdult;  
 Görbés kardja pedig csillámlott oldala mellett.  
 Fecske lován, a mint sebesen fordúla, ezüstös  
 Czafrang hányódott, s meglebbent sárga sörénye.  
 Mint ha megindúl a fuvalom nagy Mátra vidékén,  
 Rengenek a tölgyek, fejeik meghajlanak ingva:  
 Úgy mozgott Bodrog táján a reggeli tábor.  
 A nyihogó paripák s hősök keveregve forogtak,  
 Itt is, amottan is a vezetők villogva kitünvén.

## HARMADIK ÉNEK.

Míg ezek itt késnek s hatalommal vágat előre  
 Árpád a győző seregek fejedelme Tiszánál,  
 És füves Alpárnak haddal közelíti határát:  
 Fattyú Csorna szívét egy dölfős gondolat éri.  
 Tudnillik fejedelmi Zalán hű kéme kilesvén,  
 Hogy Bodrog táján sereg indul, rendre beszélte  
 A szilaj ifjúnak, ki legott teli telve merészen  
 Gondolt tettekkel, föllázada, s nem vala nyugta,  
 Miglen rettenetes Viddint és bajnok Izácsot,  
 S a nemes Antipatert el nem csalhatta magával.

Már zengett kürt, tárogató, már kész paripákon  
 Ültenek a magyarok, mikor itt a völgynek öléből  
 Ellenök a bolgár seregek lovagolva jövének.  
 És látszék legelől szörnyű erejében az ádáz  
 Öldöklő Viddin, látszék dárdája hatalma  
 És hada, mely bátor nyomain ment bátran. Utána  
 Bajnok Izács toldúl. Ezt fattyú Csorna hadával  
 Éri s nyomába rohan. Legutól jó Antipaterrel  
 Csendesesen és komolyan hőtermő Ázsia népe.  
 Kik mikor a völgyből már mind sík földre kelének,  
 És a kész sereget látták, hadi zajra fakadván  
 Megrivadások után sebesen zúdultak előre.

Ellenben délczeg lovakon száguldva rohantak  
A magyarok. Mint két felhő, mely távol az égen  
Jár, s meg-megdördül, a mint egymásra közelget,  
Ugy zajog a két had. Cseng-döng paizs és sisak orma,  
A mint a suhogó nyilakat föltartja rezével,  
S róla kemény gerelyek lekocznak tompa törötten.  
Megy Tarczal, nyilazó seregeknek büszke vezére,  
Fecske lován legelő; nyilait pedig a levegőben  
Már viszi zúgva feszült idegének könnyű hatalma.  
Dől sok erős bolgár. Megakad torkában az éles  
Vessző, s vérével lelkét hadi térre bocsátja.  
Egymást érve megy a magyarok nyila, kit fejen ütven,  
Kit mellben vervén letaszít. Most Tarczal erősebb  
Nyilvesszőt veszen, és idegét fölhuzza halálos  
Ujjaival. Peng a jó húr, nyila csengve röpül már,  
S mint az egek villáma, hatalmasan éri az ékes  
Vértü Kabárt vállban. Megrettenik a deli bajnok,  
A mint látja kezét fénylő kardjával elesni,  
S érzi sérelmét. Átkozza magában az omló  
Gyors nyilat, elbúsúl esetén, s átkozza lövőjét.  
Hasztalan! a suhogó nyilakat még hallja röpülni.  
Szállnak azok mind szüntelenül. Ő lankad azonban,  
Elhalaványodik, és kardos nagy jobbjá lelőgván  
Visszacsavarja lovát, s keseredve megy a seregektől.  
Más részről gerelyek hullnak nagy erővel omolván  
A sujtók keziből. Hegyeikkel előre ragyogván  
Verdesik a levegőt s rohanó hősökre sietnek.  
Most Hábor szívós gerelyét markába szorítja,  
És háromszor irányozván veti nagy hatalommal.  
Nagy kopjája megy, a levegő megreszket előtte,  
És szörnyűképen hallik suhogása, azonban  
Rettenetes Viddin látván kikerülni akarja,  
S megbukik; ámde sebes mentében eléri sisakját  
A gerely, és nagy erőszakkal leszakasztja fejről.  
Megszédül a hős; de hamar meg' helyre verődik,  
S rettentőbbre borúl képén nagy szíve haragja.  
Olyan most ő, mint a széltől hányva boszontott  
Tenger. Lelkének minden nyugodalma kifordul.  
A hadakon végig hangzik rivadása szavának,

És dárdája hegyén viszi bántott lelke hatalmát.  
 Összerobog már a két had, dörmölve nagyobbúl  
 A moraj, és sűrű por kelvén lábaiknak alóla,  
 Bodrog szép táján szomorún besötétedik a föld.

Erre tiporva megyen Viddin, s órjási kezével  
 Földre sodor mindent. Megdőlnék előtte Bobor, Bús,  
 Távozik a kis Etúr; csak zászlós Bulcsu tud ellent  
 Állni csapásának. Megreng a nagy fa kezében,  
 A mint rettenetes Viddin csapkodja; de áll ő  
 S egyre viaskodik a zászlót markába szorítván.  
 Nem szünik a bolgár. Neki szúr nagy dárdavasával  
 Több ízben. Zászlós Bulcsúnak balja az éles  
 Dárdától vérzik; mellén is hosszan elárad  
 A buzogó fris vér, s megrendül harci kalapja:  
 Ő pedig áll egy lépést sem hátrálva helyéből:  
 A bolgárra keservesen üt, vág vissza vasával,  
 És hozzá, látván hogy erőlködik újra, imígy szól:  
 «Bolgár hős! mire vesztegeted nagy erődöt irántam?  
 Hozd bár a szélvész erejét ordítva kezedben,  
 Nem veszed e zászlót. Míglen markomban az isten  
 Mennyköve meg nem üti, magasan fog az állni s merően!»  
 Így szólván szörnyű karját fölnyujtja, s keményen  
 Hány ellent a rettenetes bolgárnak, azonban  
 Vére foly; ő el nem csügged, folytatja vitáját,  
 Míglen utóbb a hős elvész a zajban előle.  
 De ki fenébb köztök mint fattyú Csorna dühében?  
 A kiket ér, vad párduczként szaggatja, s az ömlő  
 Vérben, elesteknek kínjában s a vad enyészet  
 Képeiben gyönyörére talál. Itt kardja ledönti  
 Szőke Csabát, kit hogy meglát a síkra terülni,  
 Néki rivalkodik, és imígyen szól büszke kaczajjal:  
 «A földet mit méregeted? nem durva fajodnak  
 Termett az, hitvány; de megállj, majd fölszabadítlak,  
 Hogy keserű lelked bujdossék vissza hazádba!»  
 Így szól, és testét kezdé tipratni lovával.  
 A nyilazó Tarczal távol meghallja kegyetlen  
 Csorna szavát, s elbúsulván katonája elestén,  
 Gyorsan ereszti nyilát. Megkocczan Csorna sisakja.  
 És remeg a mint a gyors nyíl ormához ütődik.

Borzad Csorna, s fején szomorún megrázza sisakját.  
 Néz csikorogva körül, s mikor épen balra csavarja  
 Szürke lovát, Tarczal nyila csendül második ízben.  
 Látja ez a nyilazót; de rogy a szép szürke azonban,  
 Mely megszökve, fejét a nyilnak elébe fölütvén  
 Mérges ülőjének gonoszúl eltűri halálát.  
 Nyargal már Tarczal maga is, megvágja derékon  
 A dárdás Bukorót, s ezután lenyakazza Mezirkét,  
 Kik menetét gátolni jövének elébe; de Csorna  
 Ekközben gyorsan paripát vált s délczegen ül már  
 És megyen a rohanó vívónak elébe rohanva;  
 Vág Tarczal, s első vágása hatalmasan éri  
 Csorna fején a réz sisakot, mely csengve lehullván  
 A földet veri: Csorna megáll, s egyszerre halálos  
 Színbe borúl haragos szeme bús szikrája; de Tarczal  
 Kardvasa a nagy ütést nem bírván, eltörik és jó  
 Ellenben Tarnó, s jobbját megsúrja dsidával.  
 Tiszta Rucsuk pedig a sisakot fölnyujtja urának.  
 Csorna föleszmél már, Tarczal fut csorba vasával  
 Elkeseredve; de még szívét nem vesztve, miként a  
 Megszaladó farkas, mely gyors üzőire gyakran  
 Visszakap és szikrát ereget csattogva fogával.  
 Már készíti nyilát; de serényebb Csorna haragja.  
 Ott terem, és ragyogó kardját úgy vágja fejéhez  
 Tarczalnak, hogy messze lehull koponyája, s lováról  
 A megcsonkúlt test sebesen lehanyatlik. Az ékes  
 Fegyvereket dühös ellensége letépi, örülvén  
 Szép arany ívének s terhes puzdrája nyilának;  
 A bajnok pedig ott fetreng vérében aléltnak,  
 Visszasohajt hős társainak harczára, s elalszik.  
 Tagjain is gázolni kíván a vad diadalma,  
 Ám a gyors nyilazók, Tarczal hű népe, darázsként  
 Pezsgenek a téren s urokat nem hagyni halálig  
 Elszántak zápor nyilaikkal ijesztik az ellent.  
 S mintha egyébütt harcz nem dúlna, csak erre röpülnek  
 Vesszőik s leszegezve rogy el, ki közelgeni bátor.  
 Csorna is elretten, borzadván pajzsa nyilaktól,  
 S harczy szerencsését máshol kívánja keresni.  
 A hű nép pedig a testet vértháton orozza

A csata vészeiből s biztos menedékbe fogadván  
 Őrt röpülő nyillal tart ott mellette s temérdek  
 Nép hull el haragok miatt és nyilaiknak alatta.

Tas, mint harczí vezér, emberkedik, és közepette  
 Gyermekeinek, valamerre megyen, dől, széled előle  
 A hadi nép, de nagyon megtartóztatja haragját.  
 Mint egy lesben ülő keselyű, áll hátra gyakortább,  
 Jegyzi az ütközetek folyamatját és hadat intéz,  
 A gyengülőket szava, karja előbbre segíti,  
 Vagy földözöl van, ha ki megfáradna, hadával.  
 A nép mindinkább kevereg s vívódik azonban,  
 Győzetlen karját a rajta ütőkre szegezvén.

Itten Izács toldul széles mellével előre.  
 Hullámként zajog és rohan a nép vágva feléje;  
 De nagy mellének szirtében megtörik a zaj,  
 S karja hatalmától a hullám visszaverődik.  
 Lábi rohan, s egyenest zúdúl dárdája Izácshoz,  
 És bizik ő, de erős a bolgár barna sisakja:  
 Róla lefordúl a fegyver; Lábit pedig állban  
 Vágja keményen Izács, s melléje lefekteti Bátát  
 S Dúst, rohanó Villám fiait, s Villámot azokkal:  
 A ki midőn fiait védné, velők elvesze, vérét  
 Magzati vérével megöljük vitte keverve  
 Gőzölgő kardján, mely Villám szíve alatt járt.  
 Ellenben gyors karvalyként csapkodja vitézit  
 Kún Edömér. Milasint nyakszirtén vágva ledönti;  
 Kardja alatt ketté szakad agg feje barna Merőnek;  
 A hosszú Nadorol kopjáját érzi hasában,  
 S összetekergődzik kinjában gyenge kigyóként.  
 Így Edömér valamerre kerül, ront, kerget, öl egyre,  
 A szomorú Lomhár sebesedve iramlík előtte;  
 Ő pedig úzi, kereng, vág és ordítóz utána.  
 A nyomorult bolgár itt már elveszne. Azonban  
 Közbe vetődik Izács. Edömér jó gyors lova hátán,  
 Látja rohantában harczának ritka cseréjét,  
 S a daliás bolgár képén bámulva megáll most.  
 «Mit vizsgálsz bámulva vitéz? bolgár vagyok én is.  
 Jőj, lássák feleink, kihez áll a harczí szerencse.»  
 Mond az erős bolgár, s elejébe szökelteti ménét.

Hős Edömér nem fél, hanem így szól válaszólag :  
 «Emberséges vagy szavaidban, harczyi mezőn is,  
 Oh bajnok, s karodon nagy erőnek látni csodáját.  
 Tisztelem a te tekintetedet, s veled itten örömmel  
 Vívok, hogy lássák, kihez áll a harczyi szerencse.»  
 Így szól, és sebesen neki rugtat jó paripáján ;  
 Nem gyáván villog sebesítő kardja kezében.  
 A bolgárnak karvasa cseng és vére megindúl,  
 Hogy rá vág Edömér s könyökén gyűrűit eloldja.  
 Visszacsap a bolgár ; de kerüli serény lova hátán,  
 S könnyeden elfordúl Edömér, és vagdal azonban,  
 Hogy már szinte kifárad Izács. Végtére kitetszik  
 A nagy erő. Balról úgy vág Edömérre halálos  
 Karral Izács, hogy mellcsontját beszakasztja, holottan  
 Elsárgúl a hős, s lemarad félhalva lováról ;  
 A bús ló pedig elrohan és viszi páraszakadva  
 Megpusztúlt nyergét, ura vérzik s haldokol. Ezt hogy  
 Láttá Izács, így szólt sajnos hunytára tekintvén :  
 «Igy fizet a véres hadak istene minden időben.  
 Bátor bajvívó ! boldog legyen a te nyugalmad,  
 Megjő majd napom is, melyben mint szinte hanyatló  
 Testedet, engem is a förtelmes férgek elesznek.»  
 Monda, s tovább indúlt seregét új zajba vezetvén.  
 A völgy mélye felé küzdött hada Antipaternek.  
 Ő maga szóval is és példával is úgy megy előttök,  
 Hogy vezetése után Bors népét visszaszorítják.  
 Látja, s előugrat buzogányt rengetve kezében  
 Bors, és a görögök nyilait fölfogja merészen  
 Czifrás pajzsával, s megyen Antipaterre rohanva.  
 Bátran küzködik a két kar, s kétségbe huzódik  
 A viadal ; de utóbb már lankadoz Ázsia hőse,  
 S a rohanó Borsnak rosszúl fordítja hatalmát :  
 Vág ugyan és széles kardját Bors mellire szegzi,  
 De paizsát tüstént oda nyujtja ez és üt azonnal  
 Nagy buzogányával. Beszakad rozsanva sisakja  
 Ázsia hősének, s megkocczan erős koponyája.  
 Hölgye pedig remeg és besötétül szép szeme fénye.  
 Már őrzői között nincsen nyugodalma, kirándúl,  
 Bajnokit inti s viszen segedelmet gyenge kezével.

Hátrál Antipater, s itt tüstént közbe nyomulnak  
 A görögök. Bors dúl, gyávának szidja magában  
 Antipater lelkét, s tör utána, de bátran elállják  
 Utját: öldököl ő, de azok meghalni se félnek:  
 Megsebesült urokat karddal s testökkel is őrzik.  
 Antipater pedig a bús nőt biztatja szavával,  
 S szíve szerelmével mosolyog rá bajnoki képe.

Nagy keseredve megy és vagdalkozik ifju Laborczán  
 Más részről, és semmi veszély nem tartja futását.  
 Megy mint könnyű szél, s szabdalva boszantja magára  
 A hadakat. Mirzát gerelyével mellbe hajítja,  
 És vérét látván megőrül. Majd cifra Lemökre  
 Vagdal. Visszaver az; ki nem állván végre csapásit,  
 Megszalad; ez pedig úzi vadúl száguldva nyomában,  
 S hát hosszat ragyogó kardjával vágja keményen;  
 Cifra Lemök leesik, s földet rág kínos ajakkal.  
 Inti körül vívó bajtársit s kéri halálát.

Nem könyörülnek azok: hagyják gyötrődni bajában:  
 De az orosz gyermek már vesztét érezi. Nincsen  
 Nyugta sehol. Mélyen belevág a had derekába,  
 És oda vágy, hol legszörnyebb veszedelme. Azonban  
 Végkora még nincs itt; Csornával kezdi vitáját.  
 Vág s pusztít kegyelem nélkül a két heves ifju,  
 Kardjaiknak fennyen hangzik csöngése, s erősen  
 Ver, dobog a hő szív dagadó mellöknek alatta,  
 S már fejlőd, bomol a pánczél fene Csorna nyakánál,  
 Erre keményebben lecsap ő is, s homlokon érvén  
 Vágja Laborczánnak paripáját, összerogy a ló  
 Szörnyü süvöltéssel; de Laborczán bátran előkél,  
 És gyalog áll harczot, de rohanva jön égve csatától  
 Erre Bogács, győző Csornát meg hátra szorítja,  
 S gyilkos szándékát bajnok karjával elűzvé,  
 Dárdás társaival szorosán bekeríti Laborczánt,  
 És lovat ád neki és így szól a harcz örömében:  
 «Ember vagy fiam. A te karod nem gyáva. Dicsőség  
 Van veled; én hallám vasadat csattogni vitézül.  
 Menj, harczolj magyarán, s méltólélszsz mint magyar élni!»  
 Monda, s az ifjú ment; de nem élni — keresni halálát,  
 Antipater csapatit kezdé kísérteni. Bátran



Vága be, s már oda jött, hol csendesen áll vala néhány  
 Bajnoki közt a szép görög asszony férfi ruhában.  
 Titkos erő unszolja, s mivel nem lát nemesebbet,  
 Erre megy. Ármány itt mindent elkerget előle,  
 Hogy hamarabb vesztét érhesse csatája hevében.  
 Áll maga, s ví egyedül a bús hölgy, fényes aczéllal.  
 Ellent hány, de erőtelenül. Megnyitja Laborczán  
 A könnyű sisakot, s a pánczélt gyenge nyakánál,  
 És már látni fejez kebelét, a szerte vetődő  
 Hosszú barna haját s epedő szeme tiszta sugárit.  
 Bálványként oda vész néztében az ifju: csapása  
 Fenn akad, a lélekzet eláll, szive verni szünik: majd  
 Megdöbben nagyon: és hangos kopogása kihallik.  
 A szép hölgy pedig áll veszteg, s rémülten előtte,  
 Mintha beszélné, hogy nem volt szándéka csatázni,  
 Mintha rebegné, hogy hűsége kötötte urának  
 Harczaihoz szívét, úgy áll itt félig aléltan.  
 Képe könnyörgését, s csendes bánatja hatalmát  
 A vesztő szerelem bágyadt szikrája segíti,  
 És csábítóbb lesz szépsége veszélyes ügyében.  
 Ekközben már jó szörnyű fájdalma hevével,  
 A feleségföltő görög, és oda szöktet azonnal,  
 Mint haragos tigris, porrá tördelni Laborczánt.  
 Nézi ez is, s iszonyú képét meglátva gyanítja:  
 «Ez tán férje lehet» s lelkét új gondolat űzi.  
 Még egyszer pillant a hölgyre, s levette halálos  
 Képzeletét, örömet forral szín-csalta szívében.  
 Lelke lebeg kardján, kezeit vágyása vezérli.  
 Élni kívánna . . . Szegény! mikor élhete, veszni ohajtott,  
 Most már élni kíván; de bolond fogadása kiveszti.  
 Bús, komor árnyékban szédítő rémi jelekkel,  
 Csak neki látszólag, lebeg Ármány képe fölötte,  
 S élete szép örömét sanyarún elfogja szívetől:  
 Antipater nagy dárdával szaggatja derékon,  
 És üti szertelenül a vágyó nyugtalan ifjat;  
 Összerogy ez, s kedves képét elfutja setétség,  
 És melly olyan igen nagy volt, szive lángja elalszik.  
 Néz iszonyodva, szemét a tágas egekre szegezve,  
 És nem lát egyebet, mint Ármány ördögi képét,

Mást, mint vesztének keserű fájdalma, nem érez.  
Igy vész el nyomorúlt szép ifjúsága korában.

Látta Bogács bús harczában lankadni az ifjút,  
És sietett, de ledőlt az, s már örvendve letépnék  
Fegyvereit. Nem hagyja Bogács, ordítva közökbe  
Csap, s a holttestet kardjával védi vitézül.

Hősi haragja elől sokan elrémülve kitérnek,  
És sokat a hidegült test mellé fektet, azonban  
Mindinkább gyűlnek katonái, s közökbe fogadják  
A vérrel porral csúfított bajnoki testet.

Nézi Bogács, és gondba merül így szólva magában :  
«Haj! csakugyan meglelted utóbb a harcz mezejében,  
A mit ohajtottál gyakran, végvesztedet ifju.

Itt idegen porban temetődöl: messze hazádtól,  
Messze szüléidtől, s nem fogják sírodat a bús  
Hölgyek szép szemeik nedvével elönteni, róla  
A fakadó ibolyát hű kéz nem tűzi kebelbe.  
De te nyugodjál békével, bús ifju, porodban :  
Itt csapodár örömek nem fognak kelteni többé,  
S álmodat a titkos búnak nem ijeszti hatalma,  
Melly ifjú napodon komor éjszint vonva borongott.»  
Igy végzé s csapatit biztatva előbbre nyomúla.

Zúg a harczoknak haragos rivadása; keményen  
Csattog az összeütött fegyver, s a büszke levante  
Még viszi teste sebét, karját még harczra feszíti,  
De fáradtan zeng a kései ének utána.

A fene bajvívót s daliás komoly arcza haragját,  
A mellébe törött nyillal keseredve vesződött,  
S a diadalmi öröm hangját nem győzi követni.

Gyengék is már e letünő kor lelkei; a nagy  
Ósi dicsőséget nem bírják tartani többé.

Ti kaczagányos apák, hadat űző szittyá vezérek,  
Hős eleink, mi csekély nektek keveredni csatába,  
Ott új honnotokért küzködni, s elesni vitézül.

Nem! méltó unokátoknak most mondani én nem  
Merném nemzetemet; mert a kard súlya keserves  
Már neki, s mellékes gondokra vetődve, mohón a  
Béke futó örömét kapdossa — nem őrzi — bolondúl.  
Olyanokat mégis szült századom, a kik örömmel

Visszatekintenek a lehunyó fény régi nyomára,  
 S hátramaradt sugarát fölfogják tiszta kebellem,  
 Hogy vele áldozatot lobbantsanak a haza színén.  
 Oh ha ezek számát érhetném gyenge dalommal,  
 Föld! gyönyörűséget nem kérnék tőled azontúl.  
 Szívem örökségét itt hagynám hübb fiaidnak,  
 És komolyabb örömem nagy egekkel lenne határos.

A ki kemény szűvel viszed Ármány rémeit és a  
 Szörnyü halál útján nem tudsz csüggedni, vitéz Und  
 Hős fia! hát téged hol nézzelek a csatatéren?  
 Sűrűn áll, mint a telekek zöld szálai, a nép;  
 De visz vesztednek sanyarú érzése közökbe.  
 Meg nem akadsz, és a hadakat rémítve zavarván,  
 Mint a villámé, tündöklük fénye vasadnak,  
 Vagy magas árboczként forog a nagy dárda kezedben;  
 A gyűlt nép pedig elrémül, vész és fut előtted:  
 Vér fakad útaidon s haldoklás nyögdel utánad.  
 Áll nem messze kemény harcban csillogva, zajogva  
 A három bolgár, s ádázan vágat előre,  
 A népnek sokasága pedig dől nyomban utánok.  
 Látja, s vitéz elszántában nekik ugrat az ifjú  
 Fénylő kardjával legelőször megtöri fattyú  
 Csorna fején a réz sisakot. Megdőlné legottan  
 A bolgár; mert elkábúl feje s balra lehajlik,  
 Vállá fölé; de hamar nagy zúgás hangja közelget,  
 Ármány jó, s a harc moráját csikorogva hasítja.  
 Itten Étét, a mint ellenségére halálos  
 Vágást tenne, setét rémítő képpel ijeszti,  
 S tornyos szikla gyanánt szakadólag elébe vetődik.  
 A hős nézi, s nem irtózik; jól tudja veszélyét;  
 De szive megbúsúl, hogy legjobb harcza korában  
 Kell hátrálnia s dárdáját fölemelve boszúsan  
 Verdesi a szellemképet. Mind hasztalan: össze  
 Bomlik az, és annál iszonyúbban ütődik elébe,  
 Újabb rémekkel. Most őt vadan űzi halála:  
 Nincs nyugodalma futásában, sem győzödelemben,  
 Karja legyen bár a villámnál ütni serényebb,  
 Pusztítson bár nemzeteket, nincs vége bajának:  
 Győztös kardja hegyét az enyészet visszataszítja.

Ezt érezve vesztebben kezd dúlni csatáin.  
 Képe setétebb lesz, valamint mikor a magas égre  
 Felleg emelkedik, és szép fénye sugárit eloltja,  
 Úgy beborúl szép hősi tekintete. Szökdös alatta,  
 S tajtékozva megy a pej mén, sujtásra szegetten  
 Áll egyenest a rettenetes nagy dárda kezében.  
 Hasztalanúl dől most Ármány rémképe feléje,  
 Hasztalanúl veti nagy mellét és kardja hatalmát  
 Ellene bajnok Izács. Hegyek essenek, a sebes árvíz  
 Tengere zúgjon bár, ő győz, vagy halni fog: így megy,  
 S ég, föld nem képes megtartóztatni menését,  
 Most oda szúr, hol Izács nagy mellvasa összefogódik;  
 Messze kihallik réműletes csengése vasának,  
 Megszakad a vastag pánczél, mellében Izácsnak  
 Mélyen jár a dárda, szívét megnyitja hegyével.  
 Vész az erős bajnok, szép czimere búsan aláhull  
 A szédült fejjel. S még itt sincs nyugta Etének,  
 Megy keseredve tovább, s viszi véres fegyvere súlyát.  
 Rettenetes Viddint leli nyargaltában ez úttal,  
 És neki vág, s döngő paizsát megzúzza kezében;  
 Őtet azonban az ellenséges Rém vadán űzi  
 Álfénynyel csábítva szemét. Most merre rohanjon  
 Honnan védje magát s hova vész nem tudja s halotti  
 Borzadozás hidegen fut végig tagjain. A sok  
 Bolgár mind rá zúg; megbúsúlt népe Izácsnak  
 Ellene jó haragos szájból ordítva boszúját.  
 Esmél Csorna is, és ide csattog vad dühe szárnyán.  
 De legrettenetesb a bántott haemosi bajnok:  
 Mintha veszett sárkányt szemlélnél a magas égen  
 Éjjeli felhők közt száguldani lángos agyarral:  
 Úgy rohan ez, s ragyogó kardjával csapkod Etéhez.  
 A tajtékozó mén már összerogy: ő pedig állva  
 Véresen, és tépett fegyverrel még keseredten  
 Visszaver, és harczban készül elvenni halálát.  
 Veszne, s erős lelkét a rém vad körmei vinnék  
 Mátra setét barlangja felé; de fölöttök az égben  
 Fényhajlékából lát a hadak istene mindent,  
 És megszánja Etét, s a Rémsre haragja kilobban.  
 Gyorsan előragyog a felső levegői határból.

Villámsujtásként látszik nyoma, s messze világos  
 A tájék, mellyen földrázó fegyverivel megy.  
 Nap ragyog arczában, de szemölde haragra húzódik.  
 Kalpagján magasan szikrázik szép lobogója,  
 És hamvas kaczagánya körét aranyozza verőfény;  
 Kardja pedig nyugaton végig csillámlik. Előtte  
 Elkomorúl a Rém, s besötétül csalfa világa.  
 Barnás fellegeit bajosan burkolja magára,  
 Messze kinyújtja setét dárdáját, s zúg, morog és fut.  
 Hasztalan üt, nem villámlik dárdája kezében,  
 S a mint csillámló kardjával rá ver az isten,  
 Megszakad a sűrű felleg-ruha rémes alakján,  
 Búsan folynak alá barnás felhői, utána  
 A roncsolt árnyék s hitvány dárdája lebegnek,  
 S megy pusztán, s egyedül nyomorúlt rossz lelke pokolra.  
 Itt pedig a zivatar hangján így szólal az isten :  
 «A ki vitéz lelkét elszánván honja javáért  
 Veszni megyen, gonosz Ármánynak nem jut le kezébe,  
 Én oltalmazom azt, s hírét szép csillagom őrzi.»  
 Monda s legott bátorság gyúlt lelkében Etének.  
 Visszavevé kifogyott erejét hős karja s hatalmas  
 Lőn vágása megént. Más részről jönnek azonban  
 Vesztét sajdítván megbúsúlt társai. Hábor  
 Első, a ki Etét paizsával földve fejről  
 Elveri Viddinnek rettentő dárdacsapását.  
 Majd a sűrűdő bolgár csapatokra kerülván  
 Hátban sujtja Csetert s oldalt letaszítja lováról ;  
 Megdőfi oldalban Hilkát, hogy azonnal elejti  
 Kardját s a kantárt, s csörrenve lehajlik utánok.  
 Így a bolgárok csapatit gyéríti, de őtet  
 A haragos Viddin dárdával szúrva derékon  
 Hirtelen általüté. A hős nem is érzi sebet jól,  
 Már vész és csengő fegyverrel földre hanyatlik.  
 Fennyen emelkedik a fiatal cser törzsöke Fátrán,  
 Égnek eresztgeti zöld sudarát, és zúgva czivódik  
 A viharos bérczek lecsapó mérgével ; azonban  
 Fejszés jó, s alacson bokrokhoz fekteti lombját :  
 Így fetrengesz most, Hábor, te is a hideg úton.  
 A gyávák mellé leborúl nagy bajnoki tested,

S nincsen erőd, mely karjaidat viadalra emelje.  
 Most Ete hős, ki beszélje busúlt nagy szíve haragját?  
 Megfordúl, noha vérbe borúlt deli termete, arcza,  
 Mint az eső kőszál fordul meg az erdei fákra.  
 «Haj Hábor, hol vagy, bajaim hű társa? ki bántott  
 Tégedet oh Hábor? Hol vagy, hova veszszek el érted?»  
 Így ordít, s vas dárdáját két kézre szorítván,  
 Mintha egész sereget le akarna sodorni dühében,  
 Nem szúr és nem döf, hanem ordítózva körül vág,  
 S a hova ér, tör, zúz; vele jár és dül az enyészet.  
 Így letöré derekát egy gyors nyilazónak, Azirnak,  
 Arczon üté Mekirát, ki legott jajdulva hanyatt dőlt.  
 Mellben vágta Simont, s szörnyen leütötte lovastúl.  
 Már Viddinre rohant, gyalog a lovak ellen, azonban  
 A ló Viddin alatt iszonyú jövetére nem állt meg,  
 Meghorkanva szökött, hátrált kikerülni csapását.  
 Rája nyilak jöttek, kopják szállottak azonban  
 Távolról; de Hadúr inté, hogy térne ki gyorsan.  
 Itt pedig a nép mind inkább gyűl, s mintha egyébűtt  
 Béke uralkodnék, nyargalva csak erre rohannak  
 A legerősök is. Elkeseredve fiának elestén  
 Villámszikra gyanánt jő Tas, s nagy kürtü Lehellel  
 Bors kíséri nyomát. Már hős Ete mentve van; újra  
 Fegyvereket, paripát szándékszik venni; de hozzá  
 Járúl a táltos s komolyan nyugtatja szavával.  
 A heves ifjú a bölcs szót keseredve fogadja,  
 És hogy hév sebeit kötözik, most érzi leginkább  
 Fájdalmát, mégis Hábort jajgatja szívében,  
 Háborról tudakoz, s kardját kiragadva megindúl  
 Harmadszor; de szelíd Hajnát szemléli lebegni  
 Kardja előtt, s útját véres siralommal elállni.  
 Ezt küldötte Hadúr, hogy hősét visszaidézzé;  
 Árnyék volt, de valójához természetre hasonló.  
 Szinte fehér kebelén látszott pihegése, s kinyujtott  
 Szép keze tiszta haván ragyogott harmatja szemének.  
 A mint szólt, bájos zengés lön alakja körében,  
 Átka vad Ármánynak elenyészett hangzatos ajkán,  
 S elvesze hirtelenül a bajnokot intve magához.  
 Ekkor az ifjúnak lelkét más gondolat éri,

Bágyadtan leborúl széles szekerére Bogácsnak.  
Csendes ajakkal hálát mond kardodra, Hadisten,  
S ismét kezd a szép életnek örülni magában.  
Távozik a véres hadak istene innen azonban,  
S visszaragyog sebesen szép hajlékába egének.  
Rettenetes Viddint pedig a sok fegyver eléri,  
A bolgár sokaság csattog mellette, s keményen  
Harczol Csorna közel; de vitézei futnak, utánok  
A görögök hada is megfordúl, őt is erősebb  
Karjával tüzesen hajtván Bors visszaszoritja.  
Viddin népe marad, s maga a hős, harcza helyében,  
S a bús mérges atyát, a mint rohan ellene és nem  
Vigyáz harczában, gyakran megsérti; de nyomban  
Éri Lehel, s örvös buzogányát rázva keményen  
Verdesi melléhez. Most már ki nem állja; dühében  
Megcsikorítja fogát. De fut a nép, hátra megy ő is.  
Gyötri kevélységét a szégyen, s gyakran elállja  
A rohanók utját: öldöklő fegyvere, mint a  
Vérbe borongó nap, megvillan néha; de tüstént  
Megcsendül fülinél súlyos buzogánya Lehelnek;  
Ekkor hátra vonúl ismét, és lassan iramló  
Népeihez keveredve boszús lélekkel elindúl.  
Jó darabig megyen így a két had, s szörnyü nyomában  
Holtak, haldoklók vérrel fertőzve maradnak.  
Elválík végtére külön pályára szakadván  
Mindenik, és csendesb leszen a szép bodrogi tájék.  
De zeng a rohanó magyarok mentében az ének.  
Fujja Lehel cizfrás kürtét diadalmas ajakkal,  
És az egész tájék reszketve felelgeti hangját.  
Bús, de hatalmas hang; valamint, ha setétes öléből  
Csattog az ég, a kába világ meghallja haragját,  
És retteg, mikoron hegy völgy megharsan utána:  
Úgy zeng tárogató és kürt szava, rettenet és bú  
Terjed az ellenség földén hangjoknak utána;  
Mert tudják, hogy azok pusztító fegyverü hősök,  
Kiknél büszkén zeng a bús dal harczos ajakról;  
Jól tudják, hogy azok Tanaist elhagyva kijöttek  
Barna szemű deli hölgyekkel, sok gyenge fiakkal,  
Hogy honnot keresők, s diadalmasak a csatatéren.

Oh de te nem zengesz többé, hadi kúrte Lehelnek!  
 Csendes vagy, s az erős ajak is, mely csontodat érte,  
 Némán hamvad el a földnek lemerülve porába.  
 Nem viszi hangodat a szellő vérharczi mezőkön,  
 S a maradék, noha kívánná, nem hallja meg azt már.  
 Híred azonban, s a bajnok nagy híre le nem száll,  
 Mig csillag ragyogand magas éjjeli fénynyel az égen.

A mit vérengző had meg nem emészte, gyakorta  
 Álnokság töri meg s veti jégkarjába halálnak.  
 Így készül neked Antipater, neked ídai szép hölgy,  
 Hű két élettárs, így készül szörnyü haláltok.  
 Kardja Laborczánnak mikoron megtörte az asszony  
 Gyöngve vasát, s rémült halovány kegyes arcza kilátszott  
 És hava keblének s hosszú haja fürte homálya;  
 Láta, közel víván a fattyú, s lángba borúla  
 Kellemein, s azokat szilajon kezdette kívánni,  
 Vére gonoszságát gonoszabb szándéka nagyítá,  
 S a mit ohajta, legottan el is végezte magában.  
 Vétke fogantatván rengett bele mindenik íze.  
 Hányta, vetette fejét. Sokfélét gondola, többet  
 Érte, s akart mindent. Végtére kifözve csalását,  
 Minthogy visszamenő seregében nem vala nyugta,  
 Antipaterhez tér, s így szól tüzet adva szavának:  
 «Így hát, így fog-e a nemes Antipaterrel egész nép  
 Néma gyalázatban megtérni Philónak elébe,  
 S a fejedelmi Zalán bennünk így tartsa reményét?  
 Viddin, ama rettentő is, hátrálni tanúl már,  
 És mellette boszúlatlan vész bajnok Izács el,  
 Zsákmány sincs, melly enyhülést hozhatna szívünknek.  
 Jer, rajtunk soha ily szégyent nap fénye ne lásson.  
 Jersze, tegyünk zsákmányt, s hozzunk hirt vissza hadunkkal.»  
 Erre felelt nemes Antipater, s beborúl vala képe:  
 «Csorna! serény vagy az ütközeten; de nagyon heves és vad  
 Nincs nyugtod, veszedelmet ohajtsz, mely téged el is veszt.  
 Bízva megindúltunk most is szavaidnak utána,  
 És a többi sereg csufjára megyünk haza; mert sok  
 Bajnok esett, s önnön vérünk fertőzi ruhánkat.»  
 Még sem szünt, hanem indulatit titkolva, s haragját,  
 Visszafelelt szaporán, a szép, de gonosz szivü gyermek:



«Oh bizony olyan igen nincs mit csüggedni az első Gyenge csapásoknál, inkább jobb hírre sietni Most van okunk, hogy ez egy harczunk el lenne felejtve; Mert noha ők sem örülhetnek, hogy győztek, elesvén Sok buzogánynyal erős fiaik s nyilazóik előttünk. Mégis vesztésünk s az erős Izacs este siralmash. Tartsd itt hát hadadat, megtartom népemet én is, És menjünk ketten, vagy hárman amarra, hol a fák Reggeli árnyékkal hozzánk fordúlva virítnak. Túl azokon gazdag zsákmánynyal elülve lakoznak A magyarok. Másik csapat, és tízszerre csekélyebb, Mint ez volt. Te pedig jőj el, s vizsgáld meg először, Mint leszen ott dolgunk, hogy kész légy bízni azontúl. Jőj el, s kísérőidet is hozd arra magaddal.» Monda, s megállította hadát a puszta vidéken. Hitt neki, és népét amaz is szüntette haladni. Ámbár a bús hölgy szomorún vonogatta sisakját, S inte szerelmével; csábított férje megindult Csorna után, minthogy nem tartott semmi gonosztól. Ment maga a hölgy is, mint Csorna kívánta leginkább, Ment vele Bellerophon, ki jeles bajnok vala és hű, A ki Skamandernek jött zúgó partjai mellől, És az egész nemzetségben egyedül vala élő. Kis fia s atyja szelíd hölgyével egy éktelen éjjel Tengereken járván a barna habokban elültek; Anyja pedig s kedves testvérei rég kihalának, Ő vala még egyedül, s nem zúgott napjai ellen. Vitte kemény szível, mi reá volt mérve, s csatában Sem lehetett rémült képét soha látni s futását. Ily bátor vala ő, s most így kísérte vezérét Néma komolysággal. Csornának húsz katonája Rejtve maradt sűrű fák közt, s így Csorna, midőn itt Meglátá a nagy görögöt lépdelni nyomában, Elkomorúla; de nem rettent jól bízva kezében, Bízva vitézeiben, s ment gyors vezetéssel előre. Már is az erdőnek hűvös árnyékába merültek És a tábortól tova jártak titkos utakban, S szólt nemes Antipater, nem akarván menni továbbá: «Merre vezetnél még háborgó Csorna? Talán csak

A gonosz ellenség markába nem ejtesz egészen?  
 Állj meg, s a zsákmány hova van halmozva, mutasd ki.»  
 Melyre felelt szaporán a gyors deli termetű Csorna:  
 «Jersze tovább; a mély völgyön tova fekszik az; onnan  
 Hol lombos tetejét az idős cser az égnek ereszti,  
 S áll egyedül magasan több apró zsenge cserek közt.  
 Onnan mink látunk, de azok nem látnak, előttünk  
 Sűrű fák lévén iszolaggal elülve setéten.»

Monda, s előmene a sűrűn törtetve serényen,  
 A csábított is ment gyorsan utána, veszélye  
 Huzván őt, mint huzza vizár a könnyü hajókat.  
 Hölgye pedig hátrább akadémós utakban elállván  
 Borzadoz, agg, remeg és ment férjét visszaohajtja,  
 S a mellette jövő hű Bellerophonnak imígy szól:  
 «Bellerophon, ki jövősemnek vagy hű követője,  
 Jámbor Bellerophon, nem látod-e, hogy megutálván  
 A magas istenség bennünket veszni hagy itten?  
 Úgy hiszem én: vagy az ellenség ott férjemet érvén  
 Meggyilkolja, vagy a rossz fattyu Csorna kezétől  
 Dől le siralmamnak, s akkor, ha ohajtani tudnám,  
 Hogy haza térhessek, nyiljék a föld meg alattam,  
 S rám nagy terhével honnom hegye Ída szakadjon,  
 Vagy fene tengernek zivatarjai tépjenek össze,  
 És ne legyen temetőm a tágas földi világon.»

Tiszteletes szóval felel a hős erre viszontag:  
 «Oh bizony a gonosz ifjú már rossz harcokra vezérlett,  
 Most pedig e helyben még több veszedelmet okozhat.  
 Loppal amott látom katonáit jöni nyomunkba;  
 Jót nem akarnak azok, téged s vesztünket ohajtván:  
 Ámde ne hidd, hogy bennünket megutál vala s elhagy  
 A magas istenség. A jókkal megmarad ő mind  
 Holtiglan; te pedig jobb vagy más idai nőknél  
 Tiszta szerelmedben s jámbor szép ifju korodban.  
 Fogjad azért ragyogó nyiladat, s jól húzd az ideggel,  
 S a magas istenben bízván nagy gyorsan ereszd el.  
 Hidd, sokan elvesznek; mert angyalok őrzik irányát  
 Gyenge lövésednek, s adnak neki gyilkos erőt is.  
 Én pedig ellökvén hegyezett kopjáimat, éles  
 Kardomat is rájok fordítom, tégedet óván,

S zajt ütök itt, hogy hallja urad, hogy hallja hadunk is. »  
 Monda, s legott teli torkából ordítva kiáltott.  
 Antipater hallá; de nem a had, mely tova zajgott.  
 Már ekkor közel állottak fene Csorna vitézi.  
 Bellerophon hegyezett kopjait rájok ereszté,  
 És megüté legelőbb a döngő pajzsu Szilárkot,  
 A ki, midőn beleit szaggatná a hegyezett vas,  
 Nagy zuhanással alá fordúlt jajgatva lováról.  
 Másodszor meglökte nyakon hős Kaldorit, a ki  
 Haemos alól szép öcscsével, Dalainnal, elindúlt,  
 És aranyos gazdag fegyvert hozza drága ruháin.  
 Ennek erét nyaka jobb részén megszegte az érczhegy.  
 Vérbe borult ragyogó dús fegyvere, s teste hanyatlott,  
 Kit mikor öcscse, szelíd Dalain, fölfogna kezével,  
 A magas istenben bízván neje Antipaternek,  
 Megrántá idegét, s nyila róla rezegve lecsendült.  
 Hogy Dalain dőlt bátyjáért meghajla, földetlen  
 Vékonya, a pánczél lehuzódván róla, kilátszott,  
 Itt éré a nyíl, s szabadon megjárta hegyével,  
 S élte tüzét kedves fiatalságában eloltá.  
 Szép Dalain eldőlt bátyjával, s összeütődött  
 Fegyvereik megcsöndültek testvéri panaszszal.  
 Látta, mi történik, s elbúsult Ázsia hőse,  
 És széles kardját tartván vágásra kezében  
 Visszarohant, de amaz vadan ellene álla vasával,  
 S szóla, hogy a völgy is zengett bele, durva haraggal :  
 «Hölgyed enyém, ég föld sírjon bár, hölgyed enyém lesz :  
 Te pedigátkozz meg, s fekügyél keseredve porodba.»  
 Evvel elébe rohant, s szörnyen megütötte sisakját.  
 Ingott az, s nagy messze hatott csengése rezének.  
 Visszaütött tüstént fattyú Csornára boszúsan  
 A nemes Antipater, s kardját elcsapva magáról,  
 Mellben s hóna alatt hosszú vágást teve rajta.  
 Itt ugyan a dühödött bolgár szeme fénye lehúnyna,  
 És csúfos munkái közül ez lenne utósó ;  
 Mert iszonyú rohanásában nem győzi kiállni  
 A feleségföltő görögöt, s nem bírja csapásit.  
 Már hátrál; de segéd közelít pártjára; sietve  
 Kalpi s vitéz Turibán jönnek melléje csatázni,

S a görögöt hosszú tőrrel szurdalva fogyasztják.  
 Mérges oroszlánként ordít a bús görög és küzd.  
 Mély sebeit nem is érzi, előbbre tör, égve közülök.  
 Kalpi s vitéz Turibán sebesedve lehullnak előtte.  
 Végre lefektetik őt két részről csapva reája  
 Csorna s az álnok Emőr, ki utána kerülve orozva  
 Szúr derekába dsidát, melynek hegye köldökét éri.  
 Így esik el, s szörnyen megcsördül fegyvere testén;  
 Teste pedig még rázkódik s remeg a nagy erőtől,  
 Melylyel megbúsúlt hős lelke kiszálla belőle.  
 A nő, haj! nem is az, búsongó férjtelen asszony,  
 Elfásúl, leereszti kezét dermedve nyiláról.  
 Élni nem óhajt már, egyedül még retteg az ádáz  
 Csorna kaczér szándékától. Ez erőre segíti  
 Újlag, és boszuló nyilat indít a lator ellen.  
 Megy nyila, s Csorna kezét paizsán áttörve megéri:  
 Vérzik az és paizsát döbbenve leejti; de annál  
 Mérgesb és rohanóbb vágyásit elérni remélvén.  
 Kit mikor a bús hölgy látott közelíteni, képe  
 Elsárgúlt, s ragyogó íjáról jobbra lefordult,  
 S még csak alig nyitván ajakát, így szóla rebege:  
 «Bellerophon, haj! Bellerophon, nem tudsz-e megölni?  
 Ölj meg, az ég jósága megáld valahára helyettem.»  
 Szánta, de meg nem ölé a hős; hanem egyre csatázván  
 A dárdás Bugarót agyonütve leverte lováról.  
 Megtöri most Kallót és büszke Lemerki hatalmát,  
 S mond a bús hölgynek, lelkét hogy erőre vihesse:  
 «Oh ne remegj, kiségit minket még a kegyes isten.  
 Bízzál, és nyiladat fordítsd a gyilkosok ellen.»  
 Szóla, s vasát villogtatván folytatta vitáját.  
 De fene Csorna előtt megereszté jó paripáját  
 A bús hölgy s futa, merre nyilást lele a vadon erdön,  
 S már oda Bellerophon. Molkob szájába ütötte  
 Dárdáját, mikor ez Csornához vága vitézül;  
 Csorna reá hajtott, s testét tipratta lovával.  
 Most, mert vélte, hogy a sereg e zajgásra megindult,  
 S látta, hogy a hölgyet nem nyerheti vissza kezére,  
 Futni hagyá, s hév vágyait elfojtotta szívében.  
 Véresen és szomorún ment a görögökhöz, azoknak

Mintha vad ellenség kardjától folyna ki vére,  
 S Antipatert is azok rontották volna le s hölgyét,  
 Úgy szólott, s a kábákat megcsalta szavával:  
 Balgatag azt várá, hogy majd ha vasával elejti  
 Antipatert, hölgyét a mély völgyekbe vitetvén,  
 Többi vitézivel a görögöktől elszökik ő is,  
 S kését Antipater vesztével dölyfösen éli.  
 Így gondolta; de a gyönyörűség elfuta tőle:  
 Bűne maradt csak meg s méltó félelme szívében.  
 A görögök nemes Antipatert meghalva találván,  
 Véres fegyvereit s testét paizsokra emelték,  
 S hölgyét nem lelvén, szomorún indultak el a vad  
 Csorna nyomán, kiki fennhangon esküdve boszúját.  
 A hölgyet pedig útnak eredt lova szerte ragadván  
 Vitte hegyen, völgyön tajtékzó szájjal az erdőn,  
 Végre kifáradván egy csendes völgyben elállott;  
 Hol mikor a bús hölgy siralommal epedve bolyogna,  
 Elvesze félelem és bánat-szerzette bajában.  
 Erre vadász ifjú térvén így lelte meg ötet  
 Elbomlott hajjal, leterülten egy almafatőnél:  
 Íja, sisakja közel heverének bal fele mellett.  
 Szépséges tetemét kis sírba letette az ifjú.  
 Nézte soká, s szomorú látásán könnye lecsordúlt.  
 Czifra palástjával betakarván port vete rája,  
 És puha zöld hantot, s fiatal szép völgyi virágot,  
 És ragyogó íját emlékül vitte magával,  
 Melyre midőn egyedül ligeten sétálna, gyakorta,  
 Szíve megindulván, csendes köny hullá szeméből.

NEGYEDIK ÉNEK.

Mint mikor a juhokat zúgó habok ellen ereszti  
 A siető pásztor, vagy előttök az esti homályban  
 Róka fut el: fele megfordúl, fele törtet előbbre;  
 A szilajabb kosok állnak elől szarvakkal erősbe  
 S bátrabbak lévén, a többit félelem úzi,  
 És az egész falkát buta zúrzavar éri miattok:  
 Bodrogi harcza után meglévén törve dagálya,  
 A görög és bolgár tábor most így vala: soknak

Visszadobog szive honna felé, más menni kívánna  
 A gyámoltalanúl maradott jólelkü szülékhez.  
 Némely társairól gondol; sok ohajtja mosolygó  
 Gyermeke játékát s fiatal deli nője szerelmét.  
 Másokat a rohanó magyarok nyila meg nem ijesztett,  
 Ütközetet várnak, köszörülük az érczetek, és nagy  
 Fennyen ígér szájok diadalt fejedelmi Zalánnak.  
 Mind e közt fene gyűlölség s szívbéli boszú forr,  
 S félelem és szégyen. Viddint, noha sokra halált szórt,  
 Szégyene marja nagyon. Valamint kebelébe huzódván  
 Kurta kigyók marják a parton csendesesen alvót,  
 A ki hogy álmából vesztő kinjára fölédred,  
 Nyög, forog és ordít; de baját nem tudja kerülni...  
 Ázsia népe vezértelen áll, s mély búba merülve  
 Rejti gyanúját még; de boszú tüze gyúlad érében,  
 S kész az egész tábort vassal földúlni haragja.  
 Csorna setét bűnben sanyarú gondokkal evődik.  
 Hát fejedelmi Zalánt mi nehéz bú fellege nyomja?  
 «Vissza tehát? hah! visszaverék, így szóla magában,  
 A bolgár sereget, melynek legjobban örültem!  
 S most mire várjak még? Te kevély nap, hunyj el előttem,  
 A fejedelmi Zalánt földig megalázva ne lássad.»  
 Monda, s kerülte szemét mindennek, rejtve maradván  
 Belső termeiben, hol nagy dárdája Reánnak  
 Függ vala régi szegen s tarajos hadi sárga sisakja,  
 S a szörnyű kardvas s bikabőrös pajzsa fölöttök.  
 Most ezeket henye békében por, rozsdá emészti;  
 Mert soha nem jutnak, noha birja, kezébe Zalánnak.  
 Mind e közt féltette Philó, hogy tábora belső  
 Zendülés által megbomlik, s vagy nyomorultán  
 Vész el hír nélkül, vagy harcztalan a hazaföldre  
 Visszaszökik, s őt mindenkép nyomon éri gyalázat.  
 Sok forog elméjén. Végez, meg visszakerülget  
 Első gondolatán. Hogy Viddin társa tanácsán  
 Tőle külön hadat indított a bodrogi síkon,  
 Nem vala szíve szerént, sőt megtiltotta először.  
 Engede végre; de most azok ellen gyúla haragja,  
 Kik vad erőszakkal meg merték törni tilalmát.  
 Ez vala rettenetes Viddin s a nyugtalan ifjú

Csorna, ki lázított sokat a rossz harcra leginkább.  
Szólna; de Viddinnek lelkét jól ösmeri: feddő  
Szóval azért nem mer közelíteni a nagy erőhöz,  
Rejti tehát mérgét, s ravaszul elszánja dicsérni,  
Kit legyalázní akart. Főgyűlést rendel: azonnal  
Megtelik a nagy tér. Daliák és harczi vezérek,  
Hátrább számos nép jönnek tolakodva. Zsibongás,  
S tompa moraj terjed tüstént, mint éj szele fűttán  
Lenni szokott a nagy tavakon, hol barna özönnel  
Felzúdúl a víz, s partját közelíti morogva.

Úl legelől aranyos székén a fejdelem; aztán  
Ossa-vidéki Philó, távolb más harczi vezérek:  
Szemközt s hátúl a népség áll nyugtalan észszel.  
Kis váratra Philó fölkel, s int messze: kezében  
Fenn ragyog a szép kard. Látják, s hallgatnak azonnal,  
Ő pedig elrejtván kardját nagy hangosan így szól:  
«Bőtermő Alpár fejedelme, s ti harczi vezérek,  
Bolgárok s görögök, legyetek szavaimra vigyázók.  
Ugy hiszem én, mikor ellenség közelíti hadunkat,  
Nagy s rohanó, valamint a szerte dicséretes Árpád,  
Nem kell szaggatnunk seregünket gyenge csapatra;  
Mert az erő kapcsolva nagyobb, ha megoszlik, alább száll.  
Tiltom azért, valamennyi vagyon, mindennek ezentúl,  
Hogy hírem nélkül seregét vigye bármi dologra,  
Vagy rablásra, vagy ál hírből csatatérre vezetvén...  
De, fejedelmi Zalán, te is a bús gondokat űzd el.  
Majd ha egész hatalommal ütünk a büszke magyarra  
Nem fog örülni, tudom, napjának, mellyen az ősi  
Szűk honból nyugat orma felé vesztére megindúlt.  
Most ugyan azt hinnéd: hogy veszve van a mi szerencsénk,  
Hogy hős Antipater oda lett viadalmas Izácscsal;  
Mégis hallhattad, Viddin hadi tette kipótol  
Mindeneket. Ne is aggódjál. Ő, a ki legelső  
Bajnoki nagysággal, s egyebek közelítve hasonló  
Hősím, ama gögös hatalomnak végire járnak.»  
Szóla, de ősz Notaras nem tudta javalni beszédét.  
Fölkel azért, és mond feddő szókra fakadván:  
«Máskor ugyan te, vezéri Philó, bölcs szózatot ejtél,  
Most pedig eltévedt elméd, mikor ennyi görög közt

Első helyre tevéd Viddinnek harczi hatalmát.  
 Nézzed bár Schediost s a bátor spártai Hermest,  
 Karddal erősebb az, győzőbb ez dárdacsapással;  
 Észre pedig sokkal főbbek Viddinnek eszénél,  
 Annyira, mint hogy az ég magasabb az olümpi tetőnél.  
 Mert ki nem érti? Gonosz harczot kezdett ez imént is  
 S fattyú Csornának kész volt befogadni tanácsát.  
 Láttá pedig minden jó szem, hogy visszahuzódott,  
 Ég, és a vérrel beborúlt föld látta futását.  
 Bajnok Izács oda vész torlatlan dőlve porába,  
 S a nemes Antipater, s mind ez láttára esik meg.  
 Én ugyan inkább a tenger fenekére borúlnék,  
 S jobbom előbb lobogó tűztől megemésztve lehullna,  
 Mintsem megtérnék bajtársam eleste után is.  
 S vajha csak annyi erő rejteznék agg kezeimben,  
 Mint mikor elvertem házamról Lerkü hatalmát,  
 S a gyilkos Temerét, ki orozva ütötte le kedves  
 Ősömet, agg Peleüst. Azt én ifjúi koromnak  
 Láng szakaszán dobogó lábbal kergetve lehajtván,  
 Kopjával megütém Strímon hullámai mellett.  
 Hol mikor egy karját a szívós kopja letörné,  
 Megrendüle, s hanyatt a könnyü habba lefordúlt.  
 Átkoza még ott is, de betömték szája szidalmát  
 A zúgó Strímon hullámai. Ott vesze, testét  
 Vad halak étkéül becsavarta fenéktelen örvény.  
 Oh de minek szólok multakról? Antipaternek  
 E remegő vén kar már gyenge boszúlni halálát;  
 Gyenge? szívem bús csak; mert kedves volt neki a hős.  
 Őt még mint csecsemőt láttam kegyes anyja ölében,  
 S emberré nevelém, hogy most itt veszne szegényül...  
 Úgy de te, bölcs kormányu Philó, mint kezdted, ezentúl  
 Tiltsd meg mindennek, hogy tétova menjen erőtlen  
 Harczaival megrontani a diadalmi szerencsét.  
 Inkább, mint illik, ha vezér, népére ügyeljen,  
 Azt biztassa, lovat, fegyvert forgatni tanítván;  
 Lóra, ha köz bajnok, s rontó fegyverre vigyázzon,  
 És köszörülje vasát s hallgassa vezére parancsát.  
 Így lesz mit tennünk, míg a rohanó had előjő,  
 Es nem kell külön a veszedelmek elébe szaladni;



Eljön az úgy is utóbb, s a bajnok lel hadi munkát.»  
 Szóla s leült, de boszús szívvel rég álla helyében  
 Rettenetes Viddin, s csak alig zabolázta haragját.  
 Ége setét arczán szikrázó két szeme, mint ég  
 Két haragos csillag barnás felhői homályban.  
 Szóla vadúl, és a gyávák reszkettek előtte :  
 «Ostoba vén Notaras, te dicsekszel eszeddel, azonban  
 Meg sem gondolod azt, hogy majd ha porodba ledöntlek,  
 S hangos gégédet megmetszem, megszakad a te  
 Bölcs eszed is, s nyelved nem fog dicsekedni fölöttem.  
 Sőt némán dőlsz el, mint szinte ha pásztora vágja  
 A ligeten bőgő barmot vas fejsze fokával,  
 Némán fetreng az, s többé nem bőghet az erdőn.  
 Hát ha ugyan tizszer, vagy százszor lenne is elméd  
 Bölcsebb másénál, senkit te boszontva ne mocskolj.  
 S még ha talán valahára gonosz szó jőne belőled,  
 (Mert csak szólni serény; de egyéb jót tenni csekély vagy)  
 Tudd meg, utósó az, s a díszes Tempe határin  
 Nem hallják szavadat fiaid, s unokáid azontúl.»  
 Jól el sem végzé, már ellene zúg vala minden  
 Főgörög, és hangos moraj indúlt a seregek közt ;  
 Szólni pedig nem akart még ellene senki is. Ekkor  
 Egy dühödő csapat Antipater hú népe közül jó  
 Nagy hevesen, s fattyú Csornának kéri halálát.  
 És Lamias szomorú képpel, mint éjjeli bús rém,  
 Lép ki közülök s szól, keze kardján reszket azonban :  
 «Bölcs kormányu Philó, s ti dicső nagy harczy vezérek,  
 Ha nemes Antipatert valamely tisztelte közülünk,  
 Most, mikoron meghalt, adjunk neki jobb nevet és hirt.  
 Engemet ő kegyesen mint gyermeket elveve, s táplált  
 Ön hajlékában, s vala jó vezetője hadának.  
 Most pedig őt soraink mellől fene Csorna kicsalta,  
 És megölé gonoszúl katonáival a vadon erdőn.  
 Ott vesze szép neje is daliás nagy Bellerophonnal,  
 S mind ezt Csorna tevé, most hát érette lakoljon,  
 És temetési torúl legyen étke az éhes ebeknek.  
 Antipater sírján kell néki elesni kezünk közt.  
 Adjátok ki legott ; bűnk, s a hős vére kívánja.»  
 Monda s haraggal emelte kezét, és kardja, kezével

A mint fölrándúlt, nagy zajjal csörrene vissza.  
 Mindnyájan bámultak ezen; de gonosz szive forrván  
 Erre felelt heven a mérges deli termetű Csorna:  
 «Jöjön bár, ki halálra siet, kísérteni, jöjön!  
 És te mivel bús vagy, búdat megszerzem azonnal,  
 Áruló Lamias, ha szavadnak végire nem mégy.»  
 És akkor valamennyi görög neki zúga dühödten;  
 Ő pedig a ragyogó kardot tartotta kezében,  
 S megrémült, de felé indúlt pártjára szegődván  
 Rettenetes Viddin, s rivadó szava zenge közöttök:  
 «Senki kezét bajnok Csornára kitenni se merje,  
 Vagy tüstént ellenségink öröme csatázunk  
 Egymás közt, s iszonyú öldöklés végzi pörünket.  
 Én ugyanazt leütöm, ki közel mer jöni haraggal,  
 És szeme víg fényét kezeimmel örökre eloltom.»  
 Monda, s boszús karját a rajta ütőkre kitará.  
 Spártai Hermes volt balról mellette. Ez is most  
 Ellene szólt hevesen, s hosszú dárdája kezében  
 Állt rendületlen, mint egy magas ídai szálfá.  
 A feketés Schedios lépett vele közre s merészen  
 Állt fegyvertelenül vont fegyverek ellen, azonban  
 Hátrált mindenik, ő pedig így szólt hangos ajakkal:  
 «Elbüszkült gyermek, s te ki szép hírben vagy erőddel,  
 Haemosi nagy Viddin, ne reméld, hogy mindenikünket  
 Elrémít fennyen villongó fegyvered éle;  
 Ám de heves társak, ti se üldözzétek az ifjú  
 Bajnokot oktanúl, vétkét bizonyítani kell még,  
 Aztán szenvedjen; de ha mostan ezekre idő nincs,  
 Álljon elő, s kettős viadallal mentse hibáját,  
 Vagy veszszen, mint a sors istene rendeli dolgát:  
 Ím én mindenitek láttára vivok vele, jöjön:  
 A nemes Antipater méltó, hogy ez áldozat essék.»  
 Szóla, s reá zúgott javalólag az ostoba népség.  
 Csorna pedig megfélemlert, de kiszállta sietve  
 A fejedelmi Zalán székéből, s szóla szomorgón:  
 «A nagy ígéret után így tesztek-e búmra, vitézlő  
 Bolgárok s görögök? Bár inkább hagyjatok el mind,  
 Hogy vég vesztmenek ne lehessen senki tanúja!  
 Oh de mit is mondék? Ellenségimnek alatta

A dobogó paripák port vernek földemen: íme  
 Itt van vég napom, és nincs a ki segítene rajtam.  
 Ám legyen, elveszek én, ha boszúsak rám az öröklő  
 Istenek, elveszek én, s majd földem pusztá határin  
 Megtipor a rohanó bajnok, ki letépi dühödve  
 Véres fegyverimet, de ti bár haza térjetek innen,  
 Visszavonó katonák, meg fogtok adózni Zalánért.»  
 Szóla, s kiment tüstént haragos, bús képpel előlök,  
 Elbámult a nép, mikor ezt szemlélte s ijedten  
 Nézett a sebesen rohanó magyaroknak elébe.  
 Szégyenlette Philó, hogy meg tudá rende bomolni,  
 Forrott mérge, setét lón homloka, s ránczba huzódott  
 Két szemfénye fölött. Valamintha fölül az egekben  
 Gyenge homály lebeg a nap előtt s még látni világát  
 A nagy tengerben, de körülé setétedik a víz,  
 És haragos habokat fodorít rá mély fenekéből:  
 Ekkép szálla Philó képére haragja szivéből.  
 «Erre jutottunk hát?» így szólott «csorda ez inkább  
 Mint hadi nép s én ily népet viadalra vezessek?  
 Jól vagyon, elvezetem; mert meg kell térni nevünknek,  
 Mely már csuffá lett; de vezéri szavamra kimondom,  
 S a magas istennek fölségire esküszöm, egyben  
 Meghal az, a ki parancsomnál mer tenni különben.  
 Menjen azért kiki, s tartsa helyét a tábori rendben,  
 Hogy mikor arra megyek, jól fegyverkezve találjam.»  
 Szóla, s nem is mertek most ellenkezni szavával.  
 Ment kiki, és fegyvert, paripát készíte serényen.  
 Ekkép csillapodott, nem szünt a párt dühe: titkon  
 Forrott még, s a fegyver alatt lappangva nagyobbúlt.  
 E zajogás közben megtért hű Kladni, szomorgó  
 Társaival; mint a sír éje, borult vala képe,  
 S monda rebegeve: «Zalán, végső unokája Reánnak,  
 Oh fejedelmi Zalán, fuss innen az ősi telekről:  
 Mert temetődde lesz; fuss, vagy nem hallod amonnan  
 A zúgó tábort, s pusztító fegyvere hangját?  
 Monda, s boszús lón rá Alpár fejedelme felelvén:  
 «Hát te is ősz ember keseríteni jósz-e bajomban?  
 Most mikor összefogott minden gonosz ellenem, és az  
 Istenek elhagytak, keseríteni jósz-e te is még?

Veszni fogok, de te sírni ne merj szemeimnek előtte.  
 Sírni fog a bús hölgy elesett jegyesének utána,  
 Sírni fog a gyermek haldokló atyja halálán  
 Gyászba borúlt küszöbén, de mig élek szánni ne merjen  
 Senki is, agg siralom ne gyalázza Zalánnak elestét.»  
 Végzi, s parancsokat ád, hogy gyűljenek össze vitézi  
 S a heverő fegyvert göggel leragadja faláról.  
 Fenn vala még a nap, s híg felleget úzve világolt  
 Díszes egén, mikoron, mint egy deli sas sereg, Alpár  
 Elleniben telepedve megállt a puszta mezőben  
 A rohanó tábor. Nem sokkal utána jövének  
 Meghítt társaik is. Valamint mikor a vizek árja  
 Két külön ágra szakad, s egyikét mentében elállja  
 A besodort köszirt; az gyúl, haboz, és zajog egyre,  
 Majd kicsap árkából, s megfogyva lefutja töretlen  
 Ösvényét; s melytől elvált, azon útba csap ismét,  
 S abba fejr tájtéku vizét mormolva vegyíti:  
 Bús hadi dalt zengvén lassú diadalmas ajakkal  
 Így jöve Tassal elő a véres bodrogi tábor.  
 Sok búsúla vitéz társát nem lelve közöttök,  
 Némellyik nagy Hábornak tudakozta csatáit,  
 Kún Edömért keresék mások, sokan ifju Laborczánt,  
 Legtöbb a nyilazó Tarczalt keseregte szivében.  
 És mikor a daliák, s kaczagányos harczi vezérek  
 Nagy lelkű Árpáddal együtt tanakodni valának,  
 Istenes Und kezdvén legelőbb így szóla közöttök:  
 «Fejedelem, s ti derék buzogányos szittyá leventék,  
 Vajjon hős rokonink, kik győztös harczban elestek,  
 Bodrog szép táján temetetlen fognak-e veszni?  
 A deli Hábert, és Edömérnek bajnoki testét,  
 A nyilazó Tarczalt, és kellemes ifju Laborczánt,  
 Férgék emésztik-e hogy honnért tusakodva kivesztek?  
 Oh bizony így komor éjjeleken fejeinkre lebegnek  
 A nyomorult lelkek, s álmunkat sírva szakasztják.  
 Nemde Kiónál is temetésünk félbe szakadván  
 A zivatar dühödése miatt, Hadur isten ijesztett,  
 S éji lidérczképen szakadott seregünkre haragja.  
 Küldjeteink inkább egy csapatot, mely fölszedegesse  
 Elszórt tagjaikat, és csillagi gyenge sugárnál

A habozó Bodrog mellett szűk sírba temesse.  
 Én ugyan így vágnék meghalni, ha végnapom eljő,  
 Hogy csendes mély sírba tegyék a harczy mezőről  
 Testemet, és főmnél buzogányom gombja heverjen.  
 Vagy pedig azt fiam és unokám hordozza csatáin,  
 S véresen és győztös kézzel függeszse falára.»  
 Így szólt, és javalák szavait zajt ütve baráti.  
 S várták mit mond a seregek fő táltosa Kárel;  
 Az komolyan fölemelte fejét, s ráinte; de tüstént  
 A lobogó tollú haragos Csörsz apja merész Kund  
 Álla elő, s vadán és akadozva beszéle imígyen:  
 «Jókor gondoltok temetést. Bátor hadi munkát  
 Várnak az elhunytak, s ellenség vére patakját  
 Ontott véreikért; de nem ily temetői siralmat.  
 Őket majd az erős viharok temetik be fővénnyel,  
 Vagy zuhogó zápor csendes Bodrogba lemossa,  
 Mink pedig itt addig harczoljunk bátran, erősen.  
 Így kívánja Hadúr, s egyedül így kedveli népét.  
 Engem ugyan bár éh farkasnak gyomra temessen,  
 Vagy heverő poromat vad szél ragadozza magával,  
 Nem bánom, ha dicső viadalban eleshetem egykor.»  
 Végzi, s kemény kardját magasan fölnyujtja az égnek,  
 Ellenségei romlását vadán eskve magában.  
 A lobogó tollú Csörsz áll mellette, s leszegvén  
 Tornyos dárdáját komoran figyel apja szavára,  
 S zúgva körülállják javalólag az ütközetértők.  
 Mond pedig a seregek fejedelme, dicséretes Árpád:  
 «Nem szükség vetekedni tovább, ti vezéri leventék.  
 Mindketten bölcsen szólottatok. Úgyde tanácsosb  
 Adni halottaknak végtisztességet ezennel,  
 Mint Hadur istennek botorúl elvárni haragját.  
 Egy csapat, úgy tartom, hát elmehet esti homályban,  
 Hogy ne gyanítsák meg, s mikoron hideg éjjeli fénynyel  
 Fölragyog a tele hold, az elesteket egybe takarja  
 Halmot emelvén ott, s áldozván barna tulokkal.  
 Onnan Bodrogköz szigetébe siessen azonnal,  
 S földje az elgyengült daliákat, hölgyeket, apró  
 Gyermekeket, kik azon tájon gyülekezve maradtak.  
 Menni pedig fog ez uttal az istenes Und fia: úgy is

Bajnoki híre betelt az utósó szörnyű csatával.»  
Szóla, s parancsolatit javalák valamennyi vezérek.

Últ Ete hős egyedül zöld sátorboltnak alatta.

Mély vágás nem volt testén; de körül vala sebbel.  
Dárdacsapás sajjgott fájdalomosan égve bokáin;  
Czombja szurást vett, és keze, melle, bal oldala vérzett;  
Vére lefolyt testén, és a por alatta megázék.  
Ezt mind elkötözék füvet értő férfiak. Így ült  
S Ármány rémképét, s az ijesztő éjjeli bolygást  
S harcza nehéz napját hányá tüdődelmes eszében.  
És ámult szörnyű veszedelmén, mint ki setétes  
Éjjeleken komor álmaiból serkenve csodálja  
A tüzesült tarajú sárkányt, vagy bojtos orozslánt,  
Mellyeket álmában látott ordítva rohanni,  
És még irtózik, s félig hiszi álma csodáit:  
Így Ete még borzadva tekint harczára; de hála  
Ébred hű kebelén, hálát zeng ajka Hadúrnak:

«Isten! erősebb, mint földön valamennyi halandó,  
A ragyogó napnál, s tengernél karral erősebb,  
Hála, dicsőség és áldás neked a magas égben.  
A szeleken rohanó Ármányt megalázta hatalmad,  
S a fogadott iszonyú veszedelmet elúzta fejemről.  
Hála, dicsőség és áldás neked a magas égben!»

«Oh ha felőlem hall szép szőke leánya Hubának,  
Mint fog örülni s köszönni neked; mert általad élek,  
Mint fogok én is örülni, ha őt ép karral ölelvén  
Rám, dobogó kebelén boldog szerelemre hevülök.  
Égi Hadúr Isten, te ne hagyj ezután is el engem!  
Légy velem a hadakon, s csendes békében azonkép,  
Áldalak én holtig, s valahányszor ez év szaka megjő,  
Áldozatul dobogó lovaim legszebbike veszszem.»

Ekkép zenge Hadúr istennek hős Ete hálát  
Sátora belseiben, mikor ifjú társai jöttek:  
Csörsz, Lehel, és barnás Csongor, magzatja Veleknek,  
Kikre midőn nézett, megörült lelkében az ifjú.  
És azok elmondák, Árpád mit végze szavával;  
Erre pedig nagyon elbúsúlt, s bánatra hajolván  
Földre sütötte fejét, és monda keserves ajakkal:  
«Haj! bizony itt gonoszúl vezet ismét csalfa szerencsém.

Újra ki kell Árpád harczából messze maradnom.  
 És ti Lehel, Csongor, s te merész Csörsz, szüntelen a nagy  
 Harcznak híre után vigadozva siettek előlem?...  
 Menjetek. Ép karral nem volnék most is utósó,  
 Megsebesedve pedig, mint van jobb része karomnak,  
 Nagy hadi munkákat nem tudnék tenni; de a hült  
 Testeket eltemetem szép csillagi gyenge sugárnál.  
 Majd nekem is, ha talán leterülök pusztá mezőben,  
 Tisztességet adand legutószor egy ifju levante,  
 S dombot emel tetemimre futó kis völgyi pataknál...  
 Menjetek! Ojon meg villongó kardja Hadurnak.  
 Adjon erőt nektek, veszedelmet az ellen ütőknek.»  
 Monda, s barátságos jobbát nyujtotta Lehelnek,  
 És nyujtotta merész Csörsznek, búcsút veve tőlök.  
 Csongornak nyujtá végtére; de nem veve búcsút  
 Tőle, hanem kérvén mondá: «Magzatja Veleknek  
 Jőj ma velem, ha te jössz, öröместebb elmegyek én is.  
 Jőj velem, és kíséj bajtársi karoddal utamban.»  
 A viadalt báná Csongor; de barátja szavának  
 Engede, s ment fegyvert, paripát készíteni tüstént.  
 Így végzének ezek, s Ete hős egyedül vala ismét.  
 Fáradozása után érzéki leszenderedének,  
 És aluvék mélyen; látott pedig álma utóljár  
 Egy ragyogó képet, valamint volt képe Hadurnak,  
 Melly is előlebegett a híg levegői határból,  
 S messze világos lett a tájék, merre leszállván  
 Szörnyü sebességgel földrázó fegyverivel jött.  
 Inte; de nem szólott alvó kaczagányos Etének,  
 S kardja midőn vágott, a zúgó Bodrogot érte.  
 Háromszor vágott s mindannyiszor arra jelentett.  
 Ébred az ifju, csalárd álmának kergeti képét.  
 Istene nem jelenik: de megújúlt bajnok erővel  
 Ver szive, s teste vidám épségben kel ki sebeiből.  
 Melyre midőn könnyen érezné tagjait, indul,  
 Sürgeti társait, és készül utjára serényen.  
 Árpád, a rohanó seregek nagylelkü vezére,  
 Ütközetét bajtársaival más napra halasztja.  
 Megy kiki, s rábízott dolgát végezni törekszik.  
 Öröket állít Kund, s a tábort óva kerüli.

A leleményes Csomb élelmet rendel az éjre :  
 Tulkokat és juhokat, s szüretét a régi hegyeknek.  
 Fát hoznak mások. Reng, zúg, ropog a vadon erdő  
 Nagy fejszéik alatt, s fahalom kél sorra helyenként,  
 Mely kivilágítand a barna homálynak öléből.  
 Bors ott, hogy tova járt, egy szarvas ünőre találván  
 Űzte heven, hogy majd megvendégelje vezérét,  
 Vértett a vad már ; de nyilat még vitte nyakában.  
 Űzte tovább is Bors, s már társai messze maradtak,  
 Ő futa egyre ohajtván a kis ünőnek erőtlén  
 Tagjait, és bőrét, mely szép vala, s gyenge növésű ;  
 A vad ünő pedig oly könnyen, mint a hegyi szellő,  
 Ment, kis lába alatt még a fű szála sem ingván,  
 S mentében nyomait szép ifjú vére borítá.  
 Túl a rengetegen szemközt nagy bátran elállá,  
 S már a hős dárdát készüle hajítani, melyre  
 Még közelebb járult az ünő, s oda nyujtva nyakával  
 Gyenge fejét, így szólt csábító asszonyi hangon :  
 «Oh bajnok, szünjél kergetni, magam jövök immár,  
 Vedd nyiladat, mellyet lőttél, vedd vissza nyakamból.»  
 Visszavevé, s elbámúlt Bors : könnyülve megugrott  
 A kis ünő akkor, s földözetlen gyenge leány lett.  
 Éjszaki hóhegyként, mellyet nem bánthata lábnyom,  
 Sem ragyogó napfény, itt állott ékes alakja.  
 Mint a parti virág, kékellett szép szeme fénye,  
 S kis kerek ajkán a szerelem rózsája mosolygott.  
 Balról által volt szög szín haja vetve előre,  
 Mellyet baljával pihegő mellének alatta  
 Tart vala, s térdiglen befödé ágyéka szemérmét.  
 Jobbjával mutogatta sebét, mely tiszta nyakának  
 Hattyu fehérségét vékony pirulattal elönté.  
 Ekkor Borsot az ámulás izgatta s imígy szólt :  
 «Lányka, ki vagy te, hogy a természet alakja megolvad  
 Kényed alatt, s könnyen mutogatsz tündéres enyelgést?  
 Mért csaltál ide, társimtól mért tartasz el engem?  
 Nem tudod a viadalt, mellyet fog párduczos Árpád  
 Büszke Zalán ellen görögök vesztére viselni?  
 «Jól tudom én» felel a csábító lányka «de téged  
 A boldog szerelem nyugodalmas karja fog el ma.



Jőj el azért te is, engedvén szerelemnek, ölelj meg.  
A hegyeket birom én. Jég és hó enged erőmnek,  
És csikorogva leszáll, ha kívánom, az éltes oromról.  
Ott lakozom; de szívem forrón ver az édes örömhöz,  
S kölcsönös érzéshez. Jőj el hát, csendes az este,  
Csillagi szép fénynyel bujdosva forognak az égen,  
És szerelem hangján suttoznak gyenge fuvalmak.  
Jőj el, az ércz fegyver ne legyen gátlója szivednek:  
Százszor erősebb lélsz, karaimból visszamenendő.»  
Így szólván nyujtotta kezét, mely szebb vala minden  
Földi leánykéznél. Csendes lett ekkor az este,  
Csillagi szép fénynyel bujdosva forogtak az égen,  
És szerelem hangján suttogtak gyenge fuvalmak.  
Minden bájos lett az enyelgő lányka körében.  
Állíthatlan erő vonzá Bors karjait: egyben  
Áltölelé a lányt, s kiveté a harczot eszéből.  
Szinte megérezé már kebelének erős dobogását,  
S ajka hevét, mikor a lány megrázkodva kifejlett,  
S lassan odább lebbent, mint egy kísértetes árnyék.  
Onnan is ámító hangon csalogatta vitézét;  
Az pedig a szégyen s harag indulatja hevében  
Vette nyilát, s gyorsan csábítójára kilötte.  
Véresen elment a siető nyíl, és nyaka bőrét,  
Melly egyedül sértést szenvedhete, újra megéré,  
Melyre sikoltva szökött a lány, és szíve vadulván  
Hév fájdalomja miatt hangos sírással elindúlt.  
Nagyra, minő a legfőbb bércz, oly nagyra dagadván  
Ment agg Fátira hegyén, s sziklái zörögtek alatta.  
Végre megállt, s Kríván tetején keseredve leülvén  
Jajgata szüntelenül: szörnyűkép harsoga hangja  
Végig az ősz Kárpát sorain, s zivatarba szedődvén  
Záporként lecsapá a nagy tengerbe siralmát.  
Igy büntette Hadúr, ki vitézét csalta hadaktól.  
Bors pedig a síkon kedvét elvesztve bolyongott  
Hasztalanul, s a táborhoz nem juthata többé.  
Társai várják őt künn és a tábori helyben,  
S hívnék, hogy megtér, dolgokhoz látnak erősen,  
S a farakást ide is, tova is jó renddel elosztják.  
Állnak egyéb katonák csapatonként, és veszik, adják

Harci parancsaikat. Paripáik fékesen állnak,  
És meg-megcsördül a fegyver erős kezeikben.

A nap alá száll már, haloványodik arcza világa  
A zajgó nyomorúlt földnek közel érve határit.  
Áll egyedül Árpád egy csendes kis halom ormán.  
Nézi körül a sík tájékot, az elleni táborn,  
Mely sokaságával mozog a nagy téren előtte.  
Lelke magas képzelmekekkel forog a nagy időben,  
Annak előbbi, s jövő tüneményit látja lebegni,  
S titkos imádságot mond hála-buzogva Hadúrnak.  
Barna haját, s vállán tarkáló párducza szélét  
A siető szellő kapkodja, s arannyal előntött  
Fegyvere szép fényén haloványan reszket az alkony.  
Néz iszonyodva reá a pezsgő elleni tábor.

Egymást kérdi heven, s a kérdés közben elámúl,  
A mint látja felén rettentő kardja világát,  
És daliás tetemét magasan fölnyúlni toronyként.  
Nézi Zalán bús várából, és Kladnihoz így szól:  
«Kladni, te megjártaid seregét a büszke magyarnak,  
Szólj, ki az, a ki amott egyedül áll a halom ormán?  
Párducz inog vállán, s ide látszik fegyvere fénye.  
Oly daliás képet mutat ez, mint hírnek utána  
Gondolom Árpádot, kit nemze Ügek fia, Álmos,  
És kire mindenek azt mondják buta vélekedéssel,  
Hogy daliás iszonyú képét ki nem állja halandó;  
Én pedig útálom, mint a lator éjjeli farkast.»

Erre felelt tüstént szomorún hű Kladni urának:  
«Jaj! bizony a hírből igazán ösmerted el őtet.  
Árpád, a győző seregek fejedelme az ottan.  
Láttam rettenetes karját kardjával emelve,  
Melylyel népének mikor int vala könnyü lováról,  
Azt véltem, hogy csattanik a levegőben utána,  
És beszakad földünk, valamerre dobogva lenyargalt.  
Csendes egyébkor, s a kegyes égre hasonlatos arcza.  
Népe vadabb, s egyedül ő tartóztatja haragját.  
Oh de reánk vad lesz; mert meg van sértve szavunkkal.»  
Melyre boszús fejedelmi Zalán így szóla viszontag:  
«Hah! remegő öreg, és vadsága ijeszthet-e téged?  
A delelő napot az többé nem fogja megérni,

S népe szelídebb lesz, mint a füves éjjeli sírdomb. »  
 Így szólt, és büszkén végigpillanta gyülöngő  
 Bajnokain, s tenger bolgár, s görög ezredek árján,  
 S állhatlan lelkén félelmit előlte haragja.  
 Még is imádtá Hadúrt Árpád a kis halom ormán,  
 És ragyogó arczán forró könyecsepje lecsordúlt.  
 Hír égett hevülő kebelén, s új honja szerelme.  
 Értetek, oh új hon keresői, fohászkodik ő most,  
 Már született hősök, s születendők, értetek ég ő,  
 S harczy vitézséget kér a hadak istenurától.  
 Meghallgatja Hadúr és ád hadi szörnyü szerencsét,  
 Mely sok bajba kerül, s a nemzetet untalan úzi,  
 Mely véres hadakon forog, és nem lelheti nyugtát,  
 Nem boldogságát; de remegnek előtte, utána,  
 S fél Európának megrendül tőle hatalma.  
 Harczy szerencsét így kért és nyere párduczoz Árpád,  
 S a mint szikrázó karddal rá inte Hadisten,  
 Reszkete ég és föld, s a földnek büszke lakói,  
 Csak maga Árpád nem, nagy erőt érezve szívében.  
 S a ki szilaj nemzetségét ösmerted, az ádáz  
 Harczok fergetegét láthattad rajta; de csendes  
 Békenapot keveset számlálhatsz gyászos egében.  
 Már ekkor nyugaton lemerült a sárga verőfény,  
 A fejedelmi magyar most összehivatta vezérit,  
 S táltosait, s így monda nekik fölszólva közöttök:  
 «Férfiak! alkonyodik. Tüzetek most keljen az éjnek  
 Úzni setétségét, s melly áldozatunkat emészsze,  
 Egy farakás álljon közepettünk rakva Hadurnak.  
 Vendégséget ütünk azután, s kiki zengje csatáit:  
 Dallal hadd muljék a nyugtalan éjnek unalma.  
 Mert szemünket előbb nem zárja be kellemes álom,  
 Mint a büszke Zalánt megalázzuk vára falánál.»  
 Hangosan így szólt ő, és mindenik engede szónak.

## ÖTÖDIK ÉNEK.

Távol azonban az éj szörnyü veszedelmei dúlnak,  
 Elkomorúl rajtok szép csillagos arcza az égnek,  
 S vad zajgásaikat szomorúan visszamorogja.

Oh ha tovább mennem szabad a nagy tábor öléből,  
 Elmegyek a földet pusztító néma halállal,  
 Felfödözöm véres mezejét hideg éji homályból,  
 S rajta kitüntetem a holdnál ordítva czivódók  
 Harczait és a holtaikért tusakodva veszőket.

Hallván a földnép, hogy az alsó tájra huzódott  
 A főtábor, erőt s szívet veve, s forrva dühében,  
 Merre magyart telepedve tudott, oda zúga hegyéről,  
 S öldöklő kezeit gyarló öregekre, fiúkra,  
 És gyámoltalanúl maradott hölgyekre vetette.  
 Bodrogközbe rohant legelőbb; de zajos vala jötte,  
 Mint a fergetegé, mely még a bérczeken ül, és  
 Már iszonyú moraját hallják a pusztá lakói.  
 A bodrogköziek hallák, hogy zúga vidékek,  
 És kiki, mint tuda, ment, bujdosva kerülte halálát.  
 A hegyüregbe vonúlt némely; sok bolyga az erdön;  
 Sok Bodrognak eredt, s hidján átomla zсібongva;  
 Volt, ki setét vizeit lappangva megsuzta az éjben.  
 Másokat a dühödő pórnépnek élére haragja,  
 Kik lehajolt fejvel szomorún egymásra halának.  
 Jókor ment Huba, s fogta Bodort, és fogta kezénél  
 Gyenge Szömért; deli Hajna pedig mene nyomban utána,  
 S már bús ösvényén a zúgó Bodrogot érte.  
 Szólitván Hajnát, szólitván rendre cselédit,  
 A szűk gyenge bürün félelmes lábbal elindúlt.  
 Így át vitte Bodort, és kezdé vinni Szömért is.  
 Ekkor erős hangon megdobban utánok az ösvény,  
 S szó- és fegyverzajt harsognak vissza az öblök.  
 Megfélemlik ezen, s viszi gyorsan gyenge leányát.  
 Elsiet, és sajnos vesztségét sejtve csak akkor  
 Jajdúl el, mikor úzõit nagy messze kerülven  
 Mérgök elõl eltért, és nem leli a deli Hajnát.  
 «Haj! mi kemény vég ez, mi gonosz kéz hajt ide engem?  
 Agg fejemet sietek megmenteni; s veszni felejttem  
 Lányomat, a szeretett Hajnát, fene latrok ölében.»  
 Így szólván, keseredve ledõl egy szikla tövénel,  
 Mert agg lábai már nem birják vinni; körülé  
 Nyögve siránkoznak kedves fia, lánya, cselédi.  
 Kérdi Bodor, vele kérdi Szömér: apa, Hajna hová lett?

Nem felel az, hanem a sziklához nyomja keservtől  
 Kába fejét, fölnéz a csillagos égre merően.  
 Háromszor fölkel elszánva keresni leányát,  
 S háromszor rogy vissza szegény a szikla tövéhez :  
 «Nem mehetek, vad szikla te légy, légy erre tanúm ég!  
 Nem mehetek ; de te, hű Szakadár, menj gyorsan utána,  
 És ha lator kézben lelvén nem mentheted, öld meg.»  
 Monda, s reá nyögtek síró fia, lánya, cselédi.  
 Hű Szakadár pedig elmenvén sírt éjjeli útján,  
 S hasztalanúl bolygott a csillagi gyenge világnál.  
 Láta Hadúr e fájdalommal, megszánta vitézét,  
 S szóla legottan az Álomnak, hogy menne le hozzá,  
 Enyhítné fájdalma hevét, biztatva reménynyel.  
 Éjszokról tüstént a kellemes Álom alászállt.  
 Szép aranyos szegetű szárny inga suhogva nyakánál.  
 Hosszu setét hajait hamuszín koszorúja keríté,  
 S könnyen gombolyodó híg barna köd úsza nyomában.  
 Tart vala lány iratos szövevényt betekerve kezében,  
 Melynek egyik lapján víg hajnali színben elöntve,  
 A boldogságnak vidor ábrázatai tűntek ;  
 Másikon állt a bús sanyarúság képe sötétén.  
 Ott a búsán ülöt meglepte szelíden ölelvén  
 A koszorúzott hölgy, tarkás rét csermelye partján ;  
 Ott a távol eső meglátta barátait ismét,  
 Véreit a rokon, a bujdokló honja határit.  
 Megholt társával mulatott vigadozva az élő,  
 Hitte jelenlétét, s örömétől lángola képe.  
 A hős győzve kitünt ragyogó nagy kardja vasáva.  
 Éhesek, és szomjúk boldog bőségben ülének,  
 És fejedelmi arany ragyogott a durva paraszton.  
 Itt lesütött fejjel rabok állnak régi bilincsen,  
 S jár éhen szomjan fonnyadt bőrképpel az ínség.  
 Itt a gyilkostól remegő elfutna : de nem tud ;  
 Veszti dicsőségét a hős, vas fegyvere bomlik ;  
 Népe fut, ő leesik, s dobogó paripája tipor rá.  
 A csecsemőt dühödő farkasnak körmei tépik,  
 Anyja sikolt, s iszonyodva fut a fene vadnak elébe.  
 Itt a hajnallal sokszorta szerelmesen eskvőt

Alkonyodás tájban mással szemléli mulatni  
 A bús lányka, s virágpártáját tépi fejéről.  
 Illyenféle, s ezer más képet tüntet az Álom  
 Lágy szövetén, mikor a nyugvókat előnti ködével,  
 Azt pedig a jó, vagy rossz szinnel nyomja fejökre.  
 Most jöve, s csendes dalt mormolt még távol az égben,  
 És hallék zúgása, miként a szirteken omló  
 Kis pataké, vagy az erdőé, mikor esti szelektől  
 Lassan meghajlik leveles feje, s benne moraj kél.  
 Már közel ért, s legelőbb a két kis gyermeket éré,  
 S lágy, iratos szövevénye hegyét nyújtotta szemökre,  
 Mellyen rakva gerezdekkal szőlőtövek, ifjú  
 Kis csemeték piros almákkal fejükre lelőgtak.  
 A két gyermek aludt atyjának ölébe hajolva ;  
 Ősz Huba is fáradt szemeit nehezede lehúnyá.  
 A boldog szövevényt rá nyomta mosolygva az Álom.  
 Látta Etét ragyogó képpel diadalmi örömben,  
 A győző sereget látá vágdatni merészen,  
 S párduczos Arpádót hadat úzó karral előttök.  
 Jött végtére leánya elő és sirt örömében,  
 És csókolta kezét, és kedveze, szóla, mosolyga,  
 Mint ezelőtt ébren vala szólni, mosolygani kedve.  
 Így mikor álképeit a kellemes Álom elosztá,  
 Visszaröpült betekert szövetével az éjszaki tájra.  
 Itt ugyan ők rövid álmaikat nyugalomban alutták  
 A baj után ; de kik a véres hadi téren alusznak,  
 Álmaikat valahára megint fogják-e elúzni ?  
 Vagy ki lesz, a ki szelíd kézzel kelthesse fel őket,  
 Hogy még gyenge tavaszt, s napfényt láthassanak egy-  
 Senki sem! éktelenül a véres porban enyésznek. [szer?  
 Im! hogy emelkedik a csendes hold képe ragyogva.  
 Sziürke világánál, mint a kríváni fenyőszál,  
 Látszanak éktelenül a termetes éji leventék.  
 Bús lábok, valamerre tapod, holt testeken áll meg,  
 Mellyek alutt vérrel feketedve, kihúlve hevernek.  
 Lassu hideg szellő játszik huzakodva hajokkal,  
 Némúlt ajkaikon besivít, és (hallani szörnyű!)  
 Tompa sohajtásként jó vissza halálos özönnel.  
 Így járnak köztök Csongor, s Ete bajnokaikkal.

Néma, halálos gondolatok kíséretük őket,  
 Nyelvök eláll, zajló mellöknek hangja dobog csak,  
 Vagy mikor indulnak, megdöbben alattok az ösvény,  
 És a holtak után hajlónak fegyvere csördül.  
 Itt fekszik Hábor hosszan sík földre terülve,  
 Arczczal alá, valamintha porát keseredve harapná.  
 A ragyogó szegetű kaczagány, s kelevéze törötten,  
 Haj! máskép, mint míg viselőjük birta, hevernek.  
 Hős Ete rá botlik, meg is ösmeri, s képibe pillant  
 Élete vég sugarát vélvén még rajta találni.  
 Oh de setét az már, s bús éjre van úzve világa,  
 És hideg, és merevült, mint a fagyos éjszaki tenger.  
 Mind bámulva körülállják, paizsokra bocsátja  
 Őt Ete, s elnehezült szívből így ejti beszédét:  
 «Bajtársam, hajdan víg gyermek társa koromnak,  
 Vérbe borúlt földön nyomorúlt így lellek-e téged?  
 Rám dühödött a vad bolgár, te helyettem elestél.  
 S haj! most hol van erőd, szemeid szép fénye hová lett?  
 És legelől rengő lobogód hova szálla fejeddel?  
 Mind letiporva hever, s te enyészet karjain alszol.  
 Ifjúság koszorúja! korán kiszakadsz te közülünk,  
 S a sápadt holdnál temetésed nem lehet ékes.  
 Kis domb aljánál fogsz dísztelen éjben alunni,  
 S fegyvereid fényét a föld árnyéka berejti;  
 De feledékenység nem rejt el örökre előlünk.  
 Kardodat elviszem én, villogjon holtod után is,  
 És legyen öldöklő, valamint ha te vitted előre,  
 Ezt pedig árnyékok seregében bírd te sajátúl.  
 Majd egykor hozzád nyugovó helyeinkre leszállunk,  
 És kereső jobbunk ránk nyujtott jobbodat éri.»  
 Így szólván kardját gerelyével váltani készül,  
 S könnye reá csordúl, mikor oldani hajlik utána.  
 Már viszik őt szomorún széles paizsokra terítve,  
 S borzasztó látás! mikor a holtakra tapodnak,  
 Elnehezült fejjel lassan felütődik előttök  
 Egy haldokló hős. Sanyarú képére tolódván  
 Kínja halálának, szemeit komor éjbe borítja,  
 Ősz haja véresedett fürtökben lóg le fejéről,  
 S szívrázó hörgése között ily szózata hallik:

«Föltámadtok-e hát ti halott bús társak az éjben?  
 Vagy kik járnak emitt zörgő fegyverben előttem?  
 Haj! Nagy az én kínom: lelkemnek nyissatok útát.»  
 Így hörgött, s feje ismét a holtakra hanyatlék,  
 S a mellébe törött kopját markolta kezével.  
 Itt iszonyodva megállt, mind a ki körül vala s Csongor  
 Ment legelőbb hozzá, s minden haja szála fölállta,  
 S keble dobogni szünék, mikor a hős rája mereszté  
 Haldokló szemeit, s ő a tört kopja után nyúlt.  
 Hogy kivoná, megrázkódék, a vér pedig omlott  
 Annak kebléből, és lelke sohajtva kiszállta.  
 Kínjától feketült arczát a csendes enyészet  
 Most elsárgítá, s szemeit betakarta ködével:  
 «Nagy volt, oh bajnok, s tartós fájdalma szivednek;  
 Szúnyadj most, valahára megáld szélhánya porodban  
 A maradék, ki ezen földnek bírandja határit,  
 S szörnyü haláloddal fiait nagy tette hevíti.»  
 Így szóltak, s betemették őt a kis halom alján  
 Társaival, s a tört kopját melléje letűzték.  
 Erre hozák Edömért lehajolt bús fejjel, utána  
 Tarczalt, a nyilazó seregeknek büszke vezérét.  
 «Haj! mi nem így nyugodott csak reggel is a csatatéren,  
 Mondák mindnyájan, szeleket megelőze futása,  
 És nyila messze röpült ragyogón, és gyorsan előtte.  
 Most pedig éktelenül itt fetreng véres ajakkal,  
 S szép arany íjából gonosz ellensége lövöldöz!»  
 Végre Laborczánt is hozták, s a kis halom alján  
 Négyöknek tágas sírt ástak az éji leventék.  
 A többit halmokba rakák, és dombot emeltek  
 Testeiken. Tüzet is gerjesztete Csongor azonnal,  
 Áldozatot hogy tenne nekik kis barna tulokból,  
 És szomorú torral végkép megválna közülök.  
 Hős Ete járt egyedül holt ellenségei halmán,  
 És az erős bolgárt, kit nagy viadalban elejte,  
 Nézé, hogy neki is vég tisztességet adasson.  
 Távol azonközben megvillan az éjjeli fegyver,  
 Melyre midőn pillant Ete hős, nagy gyorsan elindúl  
 Társaihoz, nekik a jelenést kimutatja, holottan  
 Sok megrettenik, és javasolja kerülni futással



A sokaság erejét; de nem így Ete, s Csongor: erősen  
 Állnak ezek bátor sziveikkel akármi baj ellen,  
 S a közelítőket készek fegyverre bevárni.  
 Mégis, hogy netalán némely hadi társok elessék,  
 Hős Ete cselt gondol, s szaporán így ejti beszédét:  
 «Társak, az éj kedvez. Fekügyék kiki szerte nyugodtan  
 A tetemek mellé, magam itt a holtakon ülvén  
 A lobogó lángban piszkálok dárdavasammal,  
 Vagy sárkány tarajú sisakát föltűzöm Izácsnak  
 Egy hosszú, vérrel fénylő kelevézre, hogy ettől  
 Visszajedjenek és rend nélkül fussanak, akkor  
 Keljetek, és őket fent kardotok éle fogyasztsza.»  
 Végezi. Szétvezeté Csongor kis számu vitézit,  
 S a holtak mellé fektette le őket ötönként,  
 Hogy mikor a jövevény sereget szétbolygani látják,  
 Ők egyesült karral bizvást ölhessenek abból.  
 Rejtve maradt maga is, s borzadva ölelte az elhült  
 Bajnokokat, s véres képökre remegve tekintett,  
 S ége halálos fekvését harczokra cserélni.  
 Szép Ete hős pedig a tűznél kelevézre szegezvén,  
 A sárkány tarajú sisakot fölütötte magasra,  
 S bajnok Izács tetemét, fej nélkül, vértesen, és bús  
 Helyzetben föltámasztá holt testi halomra,  
 És maga ült lobogós sisakot kapcsolva fejére.  
 Már az alatt közelebb járult amaz éji csoport is,  
 S erre tüzet látván sebesebben kezdte rohanni.  
 Csorna hozá őket. Lelkét szilaj érzetek ölvén  
 Vétke tudásában többé nem lelte nyugalmát.  
 A tábort oda hagyta, futott kikerülni halálát,  
 Mellyet az elbúsúlt Lamias dühe forrala titkon.  
 Futsz gonosz öldöklő, de utól ér szörnyü hatalma  
 Véres bűnödnek, s fejedet bekeríti halállal,  
 Balgatag! a hölgyet megnyerni hiába reményled,  
 S holtakról zsákmányt szedvén haza térni veretlen.  
 A hölgy férjével, kit elöltél, nyugszik örökké,  
 S itt legutósó lesz neked e rémületes éjjel.  
 Jó sebesen hadi népeivel deli termetü Csorna,  
 S rézhegyü kopját tart könnyen forgatva kezében.  
 Ekkor kél a hős. Valamint Bakony erdeje halmán

A sudaras nagy tölgy, mely zöiden messze kinyújtja  
 Ágait, és magasan jár büszke fejével az égben,  
 Ott szép fürteivel lágy szellők játszanak, és a  
 Tiszta verőfénynél feketés nagy sasfiak ülnek:  
 Így kél hős Ete, és lobog ékes tolla sisakján.  
 Integet a fölemelt dárdával, s visszariasztó  
 Mozdulattal Izács csonkúlt tetemére mutatgat.  
 Ily szörnyű lehet a déltengeri sárga halál is,  
 Melly a szárazhoz kis sajkán csendesen indul,  
 S lassu szelek hordják veszedelmes szája leheltét;  
 Végre rohanva megyen s a népes partok utána  
 Holtak testeivel hosszan beterítve maradnak.  
 Szemmeredezve tekint a bolgár, látja fejetlen  
 Bajnok Izács tetemét, s kelevézen függve sisakját,  
 Elrémül. Iszonyodva megáll maga Csorna is, és néz.  
 Mit véljen, nem tudja s mihez tarthassa irányát.  
 Végre pogány lelkét ekkép szólítja magában:  
 «Most van-e hát szaladásra idő? Hah! vagy hova fussak?  
 Hol vehetek békét, mellyet nem fegyverem adna?  
 Ál ördög, vagy akárki vagy ott tetemével Izácsnak,  
 Míg fegyvert bírhat, nem látod Csorna futását.»  
 Illyent gondolván, kopját vete rája boszúsan,  
 Mely nagy erőszakkal sebesen zúgott ki kezéből,  
 S ment egyenest, de kifáradván a földre lehullott.  
 Ekközben pengő idegéből kétszer ereszte  
 Gyors nyilat Und fia is, megüté egyikével Ikámort,  
 A fegyverhordót, ki legott Csornának elébe  
 Általütött nyakkal leesett, sok kopja zörögvén  
 Markában, nyomorult! többé nem nyujthat urának;  
 A másik nyíl zúgva röpül fene Csorna nyakánál,  
 S a sisakos Hirkunt sebesítvén jobb szeme táján  
 Csap be, s hideg vas hegygyel örökre eloltja világát.  
 Hős Ete gyors nyilakat lövén így kezdte csatáját;  
 Most pedig a kopját fölkapta, s hatalmas erővel  
 Visszaveté. Reszketve futott ki előle az alszél,  
 Ez pedig a levegőn sebesen tolakodva sivített,  
 S most nem esett le, hanem nagy erővel ütötte középen  
 Csorna kemény paizsát, s ketté osztotta hegyével.  
 Gombos övét éré azután, s ott félre hajolván

Gyenge fehér csipejét szurván vérével elönté.  
 Fattyú Csorna midőn evvel keseredve vesződnek,  
 Már közel állt Ete rettentő dárdával előtte.  
 Népe keverve futott, s közben valamintha halálok  
 Kelne, serény haddal némán föltámad a Csongor.  
 Oh mig az öldöklést rebegéssel zengi el ajkam,  
 Bújatok el ragyogó szép csillagok a magas égen,  
 Hogy besötétedjék boruló lelkemnek az éjféli.

Csongor előbb karddal leveré a termetes Illit,  
 És az öreg Bekirót ketté szaggatta derékon,  
 A kik szinte együtt estek le halottan előtte.  
 Hátban üté Bogomilt, azután a sanda Kolombárt,  
 Kit, mi időn arczczal fordult, s szégyelve futását,  
 Bőr paizsát védül tartá, és vagdala karddal,  
 Szája fölött megvága nagyon, kiütötte kezéből  
 Kardját is, mely csengve legott a földre lehullott.  
 A bolgárt Csongor még egyszer ütötte meg arczúl,  
 Melyre hanyatt fordúlt dombos paizsával elesvén.  
 Sok futa, mint nap előtt fut az éj köde völgyek ölében,  
 Ő, mint könnyü sugár, hozzájok elére vasával,  
 És kegyelem nélkül járt ölte, riasztva közöttök.  
 A gyalogokból már ötöt ejte le, most kelevézt von,  
 Egy földön heverőt, s Irkunt leütötte lováról,  
 (Mert csak némellyek szálltak le keresni barátjok  
 Elhidegült tetemét, s a többi lovon vala) Irkun  
 Vérző oldallal leesett, és esve nyakát is  
 Szegte szegény, kit jó lova futván messze lehurczolt,  
 Hogy kengyelben akadt lábát nem tudta kivetni.

Csongor után mind föltámadt a fürge magyarság,  
 S a szaladó csapatot könnyű harcokban emészté,  
 Kisszemü Báta, ki mint a bús csillagtalán éjjel,  
 Rút vala képében, nagy fejjel, s ferde ajakkal  
 Száz ezerek közt is kitünő, komor éjszaki rémként  
 Kelt s iszonyú ordítással kezdette csatáját.  
 Négy bolgárt űzött egyedül maga. Karjait egynek  
 Elvágá, a másiknak megtörte sisakját,  
 És megtörte fejét, melylyel szédülve ledőlt az.  
 Futtában megbotlott itt a kisszemü Báta,  
 S vastag törzsökként leesett a földre zuhanva.

A bolgár Hircsut megfordult rája dsidával,  
S szidva fejének szúrt; de tömött kápája megóttá.  
Talpra szökött szaporán, s elvágá ellene karját,  
Majd torkába veré az aczélos kardot; azonnal  
Eldőlt a bolgár és társa ijedve odább állt.  
Vitte szekerczójét a markos Tárkony is, és ölt,  
Pusztított, valamerre futott ló, ember előtte.  
Öt rétű paizsát a vívó testes Olápnak  
Elrontá egy vágással, s ugyanannak alatta  
Oldala két csontját betöré másodszer. Oláp sem  
Vára balgatagúl. Kardjával jól csapa hozzá,  
S bal vállát mélyen megvágta; de ötet azonnal  
Főben üté Tárkony, hogy aléltan földre hanyatlott,  
S rajta futó bolgár bajtársi remegve tapodtak.  
Már a két népség úzése, futása vegyes lón,  
A rejtett magyarok mind gyors viadalra kelének,  
És rosszul forgott váratlan harczban előttök  
A buta bolgárság. Már a réműletes éjben  
Holtakat is gondolt vesztére rohanni, s csatával  
Nem mere, mint máskor, kétséges harcz szerencsét  
Várni, hanem bizonyos veszedelmét futva kerülte.  
S most az ölk dühödött ajakán, s az ijedve futóknak  
Torkaiból kisüvöltő hang egy zajba verődik,  
S a fegyverropogás, paripák nyihogása eget ver,  
Ott, hol előbb holtak borzasztó csendben aluttak,  
S a letiport földön még féreg sem vala élő!  
Csorna, midőn látá népén gonosz éje csodáit,  
S a rettentő hőst, s fölemelt dárdája hatalmát,  
Megrendült, s vadsága kifogy vala minden erőből.  
Fölhágott szaporán, s megereszté jó lova fékét,  
És futa, mint a rém, mellyet megkergete isten,  
S mely hosszan nyújtózik el a nagy felleges égen,  
S hogy leszakad, bús árnyék megy tépetten utána.  
Igy futa Csorna, futó népét szaladással előzván,  
És holtakra vetett árnyéka követte futását.  
Még sebesebb árnyékánál, és rettenetesb volt  
A szaladó Ete hős, ki vivén dárdája hatalmát,  
Mint a mennydörgés, ment zúgva, zörögve nyomában,  
S csakhamar általüté paripáját hátra feszített

Lába előtt, hol vékonyodik hasa, szőre kopottabb.  
 Lassúdott a pára s halálgond érte ülőjét.  
 Félre szökött hát és a melynek előle iramlott,  
 El nem futhatván, fegyverrel várta halálát.  
 Főben üté legelőbb is Etét; de törötten esett el  
 A vékony kelevéz hegyezett vasa csonka nyeléről,  
 És Ete még állott, mint a nagy tátrai kőszál.  
 Annak kormos agyát sok villám szállja ropogva,  
 S kár nélkül elenyész, mikor eljut régi tövéhez,  
 Mely mélyen gyökerezve megállt a föld közepében,  
 S ott az idők végét ingatlan fogja bevárni.  
 Így Ete még állott, s dárdáját hosszan előre  
 Nyujtván, míg kardot rántott az, erőt veve ismét.  
 Monda pedig, mikoron rá készült Csorna rohanni :  
 «Hitted-e hát te kölyök bolgár, hogy gyenge csapásod  
 Engem is a holtak seregébe fog úzni? de téged  
 Most megemészt tüstént e hosszú kezembeli dárda,  
 És ragyogó kardom szivedet megjárja hegyével.  
 Majd panaszozni fogod népednek ferde ajakkal,  
 Hogy mikoron szaladál, magyar ifju levente ütött meg.  
 Az pedig ottan rád nem fog hallgatni; hanem fut  
 Fegyverem életől, s egyedül hágy téged az éhes  
 Férgenek, kik majd dögödn marakodva lakoznak.»  
 Erre felelt, noha félt, bátran deli termetű Csorna :  
 «Téged ugyan nagy erőd büszkévé tenne; de láttam  
 Én már elrémült fejedet, mely szinte lehullott  
 A nagy Viddin előtt. Hej! másképp állsz vala ottan :  
 Most engem büszkén éhes férgenek ajánlasz.  
 Várj csak, azok téged sem fognak messze kerülni,  
 A ki reánk lappangva csapál, mint éjjeli farkas.  
 Most vedd e választ, holtak rablója, s dögölj meg.»  
 Így szólván ragyogó kardját neki vitte, s keményen  
 Csapkoda balja felé, s most mint két tigrisi kölykek  
 Vítanak elhangzó iszonyú csengéssel az éjben.  
 A szaladók megfordulnak bámulva, s közöttök  
 Látván egy harczolni urát egyenetlen erővel :  
 «Vajmi buták voltunk, hogy féltünk eddig is e csúf  
 Latroktól, kiknél majd tizszer több vala számunk.  
 Jertek most, üssünk rájok, s mentsük meg urunkat.»

Hangosan így szólott; s mind zajra fakadtak utána,  
 S mint sívó lelkek keseredve rohantak urokhoz.  
 Csorna, kerek paizsát verdeste keményen Etének;  
 Ez meg visszaszökött, s dárdáját messze kinyújtván,  
 Mellben üté Csornát, hogy azonnal vére kibugygyant  
 Torkából, s elalélt karjával kardja lehullott.  
 Kardra kapott Ete is, s nagy erővel vága nyakához.  
 Melly a pánczél kapcsa fölött gyengén vala fődve.  
 Itt éré: a bolgárnak feje porba vetődött,  
 Teste pedig nagy zörgéssel hullott el utána.  
 Szörnyű kínjától vonagoltak tagjai, ékes  
 Arczát szájából kiszivárgó vére csufítja.  
 Rá hágott Ete, s mellyeket ő kérkedve letépett,  
 Tarczal ivét, teli puzdráját most visszaszerezte,  
 S pajzsa helyett baljába vevé, s vállára akasztá.  
 Egy csapatot Csongor, s öldöklő társai úztek,  
 Sok most erre rohant, ha lehetne megóni vezérét.  
 Vagy legalább testét megmenteni víva remélte,  
 S csenge boszúálló markokban kardjok aczéla.  
 Kikre midőn nézett Ete hős, elejökbe vetette  
 A véres fejet: az nagyot esvén földre lekoczczant;  
 Ő pedig így szólott rettentő szóval: «Ihol van  
 A magasan kelt fej feketítő porba keverve:  
 Bánatos anyjának nyujtsátok vissza, hogy őtet  
 A zajogó tenger habjában mossa fehérre;  
 Mert nagyon elcsúfúlt . . . de ti sem juttok haza többé,  
 Sorra vasat nyeltek, dühödők, s vért isztok előttem.»  
 Elkeseredtek ezen, s szilajabban zúgtak előre  
 A bolgár katonák, de amaz sem szóla sokáig  
 Mint fecsegő szajkó; hanem a vont húrral ereszté  
 Tarczal erős nyilait, sok az által szörnyü halált halt.  
 Báluz Imérrel alá fordult: azt mellben ütötte  
 A hegyezett vessző, száján besivíta emennek,  
 A mint ordított: egyszerre elállt szava, s a nyíl  
 Általjárva fejét jó messze kiállta hegyével.  
 Így ezek a csörgő fegyverrel porba zuhantak.  
 Harmadszor csendült Tarczal szép ija kezében,  
 S ekkor sem suhogott nyila hasztalan, a gyalog Eddint  
 Fülhegyen érte, s tovább kelvén megakadt az idősebb

Eddin czombjában, ki amazt lovagolva követte.  
 Eljajdultak ezek; de velök nem gondola senki.  
 Könnyű dárdával Szemiringa leszálla lováról,  
 Megragadá izmos baljával Csorna fejetlen  
 Testét, és szaporán elvonta Etének előle.  
 Mint özborjat evő tigris, vagy bojtos oroszlán,  
 Melyre hiéna rohan, s konczát vonszolni merészli,  
 Rá viszi rettenetes körmét ordítva, dühödve:  
 Úgy mene hős Ete most hosszú dárdája vasával,  
 És letöré derekát a hű bolgárnak: az ottan  
 Összerogyott ura testével, s nyöszörögve reá halt;  
 Bajnok Etét ezalatt láncsával mellben ütötte  
 A gyors Kelde, s egyéb társit biztatva reá tört.  
 Még is Etét mikoron szemlélte rohanni feléje,  
 Szembe nem állt vele, jó deresén szaladásnak eredvén.  
 Őt az élő ifjú leveré döngetve lováról,  
 S lóra kapott maga, s most mint a sas jára közöttök,  
 És magasan forgott véres lobogója az égben.  
 Balra szegett fejjel viszi a mén szörnyű hatalmát,  
 Tombol, tajtékzik, remeg, izzad, borzad alatta.  
 Most Ete hős nyilazó Rollónak szúrja hasába  
 Dárdáját: lerogy az, s kínjában marja ruháit.  
 Megtöri Boncsik agyát, s melléje lefekteti Zákát,  
 És jámbor Rutufot, ki gerelyt vete rája; de gyengén  
 Koczczant az paizsán, s leesett a földre rezegve.  
 Így ment, mint a nyíl sebesen, s veszedelmes erővel  
 Csorna körül már harmadszor, s kikerülte futással  
 A rá hányt kopját, vagy meg-megrázta aczélos  
 Pajzsát, s a bele tört fegyvert hullatta: körüle  
 Ember, ló hullott azalatt, s nyöge véresen a föld.  
 Senki ezentúl a testet nem merte ragadni,  
 Csongor is erre került ismét, s a kisszemű Báta.  
 Most a bolgárság másodszer eredve futásnak,  
 Visszafutott, árnyékát is rettegvé tekintvén.  
 A csend, mellyet az éj viadalma szegett meg, ezentúl  
 Még iszonyúbb, mélyebb lőn, mint mikor a nagy idő még  
 El nem kezdődött, s a főhatalomnak ölében  
 Életerő nélkül nyugodott a néma teremtés.

A két tábornak nem volt nyugodalma azonban.  
 Zúga szünet nélkül a csillagos égnek alatta,  
 És tüzeik versent csillogtak az égi tüzekkel.  
 Áll fenn várában Alpár ura, néz le, s ezerszer  
 Változik el gondos szive indúlatja: tünődik.  
 Majd hül, majd izzad, félelmét váltja haragja;  
 Majd megalázódik, majd gőgösen érzi hatalmát.  
 Ébren van, de az álommal vetekedve röpülő  
 Bágyadt gondolatok támadnak erőtlén eszében,  
 S járva, pihenve fején leli szörnyű gondjai terhét.  
 Fegyvert ölt most, és a nagy táborba lekészül.  
 Egyben elébe siet zokogó neje, fátyolos Íno,  
 S szóke Melitta, kiket, mikor egy kikeletkori nappal  
 Ossa hegyaljában szedtek koszorúba virágot,  
 Szép Görögországból tiltott szerelemmel elorzott,  
 S titkon ölelt, az anyák átkait gyönyörébe keverve.  
 Most ezek eljöttek, s legelőbb szóló fátyolos Íno:  
 «Merre Zalán, haj! merre sietsz, bús árva fejünket  
 Mely szörnyű inségre hagyod hités esküid ellen?  
 Vártalak, ah mert nélküled nem is édes az álom,  
 S most nem jössz te, miként ezelőtt vala jőni szokásod,  
 Hogy keblemben elaltatnád nagy bűneim átkát  
 S képzelt boldoggá karodon ringatna szerelmed.  
 Oh mi igen más szív voltál, mikor Ossa tövében  
 Szűz lány társammal leltél koszorúzva, s virágát  
 Ifjúságunknak, te hitetlen, örökre kicsaltad.  
 Akkor csábító szemedben szép szikra világolt,  
 S ifjú ajkadon oly kedves vala hangja nem ösmert  
 Honnodnak. Hitető, most mely csúfságra hagyandasz?  
 Éjtszaka rejtve vagyunk, egyedül elzárva naponnan.  
 Csak te valál örömünk komor éjjeli csendes időben,  
 Most fegyverbe sietsz, s ránk nincsen gondja szivednek.  
 Ah hát, míg harczolsz, idegen kéz birjon-e minket?  
 Vagy szabadulván is, hova a nagy földi világba  
 Tisztesség nélkül, nyomorúlt, hova menjek ezentúl?  
 Jőj ki Zalán, oh jőj ki velünk e harczi vidékről:  
 Szolgád és szeretőd, valamerre menendesz, utánad  
 Lépdelek én, s el nem fárad kísérni szerelmem.  
 Kedvez az éj, jer vissza Zalán jer, veszni ne hagyj itt.



Vagy várod, hogy bús fényét szemeimnek eloltsa  
 Ön kezem, és ki setét éjben szívemnek alatta  
 Fekszik, az is veszszen, nyomorúlt, a gyilkos anyával,  
 És valamerre hajolsz, legyen átka, keserve fejednek?»  
 Melyre Zalán szomorodva felelt, és közbe sohajta:  
 «Most jössz hát te is, oh most jössz keseríteni, bús hölgy,  
 Kit más szíveknél tüzesebben kedvele szívem?  
 Most keserítesz-e? haj mért kellett arra vetődnöm,  
 Mért kellett idegen földön szemeimbe ötölnöd,  
 Hogy most könnyeidet lássam kebeledbe lehullni?  
 De ne remegj, megmentelek én: ti előre lementek  
 A Duna partjaihoz. Ha szaladnom kellene, ottan  
 Fölfoglak titeket, s a nagy hullámos özönnel  
 Kis sajkánk szaporán leröpül Nándornak alája.»  
 Ő ugyan így szólott, s megörül vala fátyolos Íno.  
 Szőke Melitta megállt, mint ékes völgyi virágszál,  
 Mely gyönyörű kebelét a csalfa melegre kitárta,  
 S csak hamar a fagyos éj dere hullott gyenge fejére.  
 Leng azután a langy szellő, fris harmat esik rá,  
 S fürte fölött melegen tündöklük az ifju verőfény,  
 De kebelét az már többé nem nyitja; hanem vész,  
 S hervadt gyenge fejét vékony szárára lehajtja.  
 Szőke Melitta imígy állott fejcsüggve Zalánál,  
 És halovány ajakát szomorún ily szókra nyitotta:  
 «Bár inkább vennéd el tőlem az élet unalmát,  
 És vérző szívemet nyitná meg kardod aczéla.  
 Haj! nincs már örömem, nincs semmi reményem azóta,  
 Hogy veled itt egyedül elzárva gyalázatot élek.  
 Majd mire kell jutnom, nem tudtam balgatag, akkor.  
 Fennyen ígégetted, hogy drága szüléim ölébe  
 Visszavezetsz, s aranyos szavaid vesztetre hitettek:  
 Most buja véreddel megrontád lelkemet; eltűnt  
 Szép ifjú naponiat komor éji homályba vetted,  
 És megvetsz, inségemnek hia hogy ne lehessen.  
 Menj hát, bizvást menj, örvendtesd fátyolos Ínót,  
 S hagyj engem csúfságra; de majd megbüntet idővel,  
 Melytől elragadál, honnom szent istene téged,  
 S a sírból kikiált örömidre leányi szemérmem.»  
 Így szólván szomorún belső teremébe vonúla.

Menne Zalán örömet, hogy vígasztalja ; de Íno  
 Lágy ölelésével megtartja, s kezére borulván,  
 Féltékeny szavait sugdossa remegve fülébe.  
 S már lágyulna Zalán ; de felejteti gyenge szerelmét  
 A népes tábor, mely zúg várának alatta,  
 És melly ellenben csillámlik az éji tüzeknél.  
 Most lezörög, mint egy kísértet, utána Preheszka,  
 S a szálas Korniyik, fegyverhordója, sietnek,  
 S csak kevesen bolgári közúl, kik elaljasodottan  
 Véroket elhagyták idegenbe merülni s fogyottúl  
 Éltenek, úgy látszék, hogy kínos végöket ériék  
 S végét a népnek, melly elpártolva magától  
 Ősi szokásait és nyelvét indúla feledni.

Ő pedig a fejedelmi Zalán, aggódva szívében  
 Hú kísézőket rendel, kik gyorsan utazván,  
 Éjtszaka hölgyeivel futnának el a hadi térről,  
 S a Duna partjánál hírét várnák be, vagy ötet.  
 Íno pedig keserű könnyekkel tölti meg arczát,  
 S szőke Melittával nem egyenlő búban elindúl.

Ekközben jeles áldozatot készíte Hadurnak  
 A győztös tábor. Sík tér vala hagyva középett,  
 Hol magasan lobogott a tűz halmos farakásból,  
 És ropogós haragos szikrái az égbe röpültek.  
 Jó távolságban, mint a délesti szivárvány,  
 Melly, az eget csoda színezetű boltjával elosztván,  
 A fagyos éjszaktól délig nyujtózva legörbül,  
 S szemtévesztve megáll zúgó nagy tengerek árján :  
 Úgy állt félkerekén, képpel fordulva tüzének,  
 Alpár tája felől Árpád hadi népe nyugodtan.  
 Szemközt, és közelebb a tűzhöz elődi vezérek,  
 És bátor daliák álltak viadalmas erőben,  
 Mind tisztelve Hadurt, mind hálát mondvá Hadurnak.  
 S most a főtáltos Kárel, magzatja Izárnak,  
 Mellén gombokkal ragyogó köntösben előjött.  
 Keskeny övét derekán aranyos csatjával akasztván,  
 Hosszan alá lógott zöld rojtos barna ruhája,  
 Tarta pedig baltát, s nagy selleget ötvös ezüstből,  
 És közelíte, miként közelít a nyugati felhő  
 Nap lesiettéhez, melytől a barna setétség

Ritkúl bús közepén, s kiragyog szép széle körösleg :  
 Úgy leszen itt kitünőbb a táltos termete, képe.  
 Hosszu szakállával havas üstöke, bajsza fehérlik,  
 És magasan kiderül nagy homloka tiszta szemével.  
 Csendes buzgóság izgatván lelke nyugalmát,  
 Tiszta tekintettel dalt kezde magában ; utána  
 Titkos dal repesett a zengő táltosok ajkán.  
 Most hátrább lépett, s szolgáltak társai, zúgó  
 Csermelyi habzattal megtöltvén sellege öblét.  
 Bükfa kupáikat is megtölték gyorsan utána.  
 Zengve körülállák azután a nagy tüzet, és azt  
 Mind egyszerre, kupájokat is bele hányva, megönték.  
 S im valamint mikor a sok századok óta kevergő  
 Forróság kitör öbleiből, és szikla-tetőjét  
 Fölrugván magasan szikrázik el a levegőben :  
 Rettenetesb lánggal lobogott föl az éjjeli nagy tűz  
 És vereses ropogó szikrái magasbra kelének :  
 Szerte világos az éj, de az álló néma hadaknak  
 Tornyosodott árnyéka setét órjási hegyekként  
 Messze lenyujtózik rémült várára Zalánnak.

De mi moraj támad, mi riad meg az éjszaki sarkon ?  
 Áldozatul barmok voltak czövekekre kötözve,  
 Gyenge juhok s ökrök, s harczok paripái. Előttök  
 Két őrző állott kezeit botjára nyugasztva :  
 S im vastag kötelét dühösen rángatva letépvén  
 Egy nagy igátlan ökör vészes rohanással elindúl.  
 Mint naptól a hó, fénylettek szőrei testén,  
 S vitte magas szarvát ádázan előre szegezve.  
 Ez legelőbb a két őrzőt kergette, s ki rája  
 Bottal ütött bátrabb lévén, azt messze kivetve  
 Megtapodá, dühösen földet hányt szarva hegyével,  
 S bőge veszett torkát iszonyú hangokra feszítvén.  
 És futa messze ; de a seregek mindenhol előtte  
 Álltanak, és ha közel szaladott, fegyverrel ijeszték.  
 Visszakerüle tehát, és nagy fáradtan elállá  
 A lobogó tűznél. Bámulva tekintete itten.  
 Véres nagy szemeit vadan a nézőkre mereszté,  
 S állá magas fejjel, mint a havas éjszaki jégdomb.  
 Megragadá szarvát tüstént a fő hadi táltos,

S homloka nagy csontját megüté baltája fokával.  
 Földre rogyott az erős állat messzére kinyujtván  
 Lárait, és hosszú szarvát a földre szegezvén.  
 Ekkor imádságát így kezdte Izár fia Kárel:  
 «Nézz le Hadúr, csillag szemeiddel az ég közepéből,  
 És ha mikor kedves vala néked az ilyen ajándék,  
 Vedd kegyesen most ezt; adj honnt idegenbe futóknak.  
 A barmok neked esnek el itt kezeinknek alatta,  
 És neked ég lobogó lángunk. Hagyd, veszszenek úgy el  
 Elleneink, valamint a víznek cseppei vesznek  
 A lángban, s valamint vasainkkal az áldozat elhull.  
 Veszszenek el, s tűzzel vassal ronthassuk el őket.»  
 Égre tekintgetvén így szóla Izár fia Kárel,  
 S a figyelő daliák mind megzendültek utána.  
 Rettenetes lett most az imádság hangja szavokkal.  
 Szörnyű láng szemeik, mint egy bús üstökös, égtek,  
 És hademésztő tűz csillog vala mindenik arcán.  
 Így könyörög komor anyjának, mikor érzi jövését,  
 Barna fejét rázván a vad kölyök éhes oroslán,  
 Vagy sziklás fészekben ülő nagy sasfi, ha hallja  
 Barnás felhőkből apját csattogva leszállni;  
 Így könyörög nagy erőszakkal, s éhsége hevében  
 Éles erős szemeit, s száját megnyitja visítva.  
 Párduczos Árpádnak csendes vala képe, s szemében  
 Köny ragyogott, mint kék levelen szép reggeli harmat,  
 Hangja pedig rettentőbb volt valamennyi szavánál,  
 Oly nagy erővel jött érző fejedelmi szívéből.  
 Még magasán lobogott a tűz nagy lángja Hadúrnak;  
 Kardjaikat kivonák mostan valamennyi vezérek,  
 S égre szegék, haragos hangon egyszerre kiáltván:  
 «Veszszenek el! tűzzel, vassal ronthassuk el őket.»  
 Ezt mikor a seregek hallák, buzdulva emelték  
 Fegyveröket, földrendítő rivadással üvöltvén:  
 «Veszszenek el! tűzzel, vassal ronthassuk el őket.»  
 Nem ropog így a hegy, mikor éltes sziklatetőin  
 Összeveszett viharok harcolnak durva szelekkel,  
 S roskadozó szirtét feketés üregekbe lehányják.  
 Vagy mikor a nyugvó tengerre zuhogva lecsapvái  
 A magas árboczokat kitérik csikorogva derékon,

S tarka vitorláu nászadokat összekevernek :  
 Nincs ily szörnyü moraj s rémítõ hangos üvöltés.  
 Hõsei Alpárnak, meg nem rémültök-e, vagy kik  
 Messze hazából ily tova jöttök halni, görög nép,  
 S harczos bolgárság, szivetek nem hül-e meg erre?  
 Mért dobog oly zajosan, hajatok mért borzad az égre?  
 Oh bizony itt méltán támad félelmetek. A mely  
 Éjszokról iszonyún harsog, nem gyáva kiáltás :  
 Férfiak állanak ott, nagy romlást eskve reátok.

## HATODIK ÉNEK.

Barmaikat most sorra ölék a táltosok, és hogy  
 A nagy igátlan ökört meg akarnák metszeni, gyorsan  
 Lábba kel az, s a tűzláng szélén általugorván,  
 Éktelenül kormos bőrrel hamar elfut előlük.  
 Űzik, ölö nyilat és kopját lödöznek utána,  
 Meg nem tarthatják ; fut az egyre, kemény hasa bőrén,  
 S hátában viszi a nyilakat, s tört kopja darabját.  
 Most szabadon megyen, és vaktában előre bolyongván,  
 A jövevény bolgár seregek közepébe vetődik.  
 Sok vala már, ki nyilat, kardot készíté, gyanítván  
 A nagy zajgásból, hogy baj támadhat, azonban  
 Látván a szaladó barmot, nagy örömmel örültek,  
 És leverék tüstént víg tort készítve belőle.  
 Haj! mi keserves lesz reggelre az étel ezeknek,  
 Hány vagyon itt, ki ma tobzódik jó kedvvel utószor,  
 Kit többé se velős csontok bele meg nem erősít  
 A sírnak fenekén, se vidáman rája köszöntött  
 Életadó bornak ragyogó szép nedve nem ébreszt.  
 De térjünk ismét lobogó lángjához az Úrnak,  
 Kit forró szívvel hadat űző sergek imádnak.  
 A tüneményt látván sokan ott gyanakodva jövendő  
 Rosszakat értének, s tévesztõ csalfa szerencsét.  
 Hozzájok szaporán így szóla Izár fia Kárel :  
 «Mit rémültök ezen, hadat értõ férfiak? Íme  
 Mind leesének az áldozatok, csupa egy futa tölünk,  
 Éktelenül az is, és sürüen vérezve nyilakkal.  
 Meglássátok, az öldöklõ viadalnak utána

Csak kevesen fognak csúful menekedni futással;  
 És azok is véres fejjel bágyadtan omolnak  
 Rémült hölgyeikhez, hogy azoknak nyögve mutassák,  
 Melly iszonyú sebet ejt a fényes szittyai fegyver.»  
 Így szólt, s a néphez szavait több társai vitték,  
 S a zajgó seregek némulva lecsillapodának.

Ekkoron a lakozást kezdék; de nem inga helyéből  
 A tábor, se csoportba, se szét nem bomla; hanem gyors  
 Férfiak öntöttek habozó bort bükfa kupákba,  
 Sorra vivén étkekkel együtt a kész seregek közt.  
 Körben erős daliák, s kaczagányos harczai vezérek  
 Ültének, és vígan lakozának az áldozatokból.  
 Jól meglegedvén, buzdító harczai beszéddel  
 Váltogaták egymást, s dal verte az éjnek unalmát.  
 Közre pedig legelőbb viadalmas Izár fia Kárel —  
 Unszolván őt a daliák és harczai vezérek —  
 Jött rézzel ragyogó kobozát pendítve szavához.  
 Hangos enyeggéssel játszott könnyű keze húrján,  
 S messze kizengett ajkairól a kellemes ének.

«Gyászos vagy, s szomorú, emléke az ősi időnek.  
 «Pusztító képpel leng rajtad az átkos enyészet,  
 «S vissza, letűntöd után, fájdalma hangja süvöltöz.  
 «Haj! valahányszor az énekben zendülve közelgetsz,  
 «Köny lepi a szemet, a későkori énekes arczát.  
 «Gyászos vagy, s szomorú, emléke az ősi időnek.»  
 Így kezdé: szavain szemfényei könybe telének,  
 Mindenik erre veté szemeit, s ő dalla tovább így:  
 «Mért örvendsz magadon ragyogó szépsége Csatárnak,  
 «Szűz Habilán? mért pártázod fiatalka fejednek  
 «Ékes arany szálát koszorúzott völgyi virággal,  
 «Fürteidet pedig a havazó vállakra bocsátván,  
 «Mintha sokáig örülhetnél, szellőnek eresztet?  
 «Ah viharok zúdulnak elő, s egymásra csatázzván  
 «Elszórják örömed pártáit gyenge hajadról,  
 «Eltemetik napodat, s szemeidnek tiszta világát.  
 «Fogsz te örülni, de víg örömed tartása rövid lesz,  
 «Ah rövid, és elenyész, valamint a hajnali szép fény.  
 «Vagy mi moraj támad? Nem Bendegucz, a ki közelget,  
 «A haragos kutigúr? Nem az ő, szép ifja Csabának,

«Bajnok Apor lovagol sebesen vágatva keletről.  
 «A dobogó gyors mén büszkén hánykódik alatta :  
 «Fényes boglárók csillognak sárga fejről ;  
 «Kurta sörény veri tiszta nyakát, szél hordja sörényét.  
 «Ő pedig ül aranyos dárdát ingatva kezében,  
 «Mint zöld ág tetején reggel szép égi madár ül,  
 «Melly ott szárnyat emel ragyogó tollának örülvén.  
 «Igy közelít a hős : öröm és szerelem van alakján,  
 «S messze előre ragyog vágódó lelke szemével.»  
 «Jár ősz apjával Habilán sík pusztá mezőben.  
 «Ott leli őket bajnok Apor, s leszökelve lováról,  
 «A lányhoz tüzesen pillantván, mond az atyának :  
 «Ősz atya, régi vitéz, ha jeles volt híre Csabának,  
 «S ösmeretes nálad, fia jó most, vedd kegyelembe.  
 «Lányodat, a hajadon Habilánt, add, hölgye lehessen.»  
 «Erre Csatár, az előszúlt hős, így szóla viszontag :  
 «Tőled is oh Habilán, szép gyermekem, elmaradok hát ?  
 «Elmaradok, s veled itt elhagy vég dísze koromnak,  
 «El végső örömem ! . . . De te vidd nagy hírű Csabának  
 «Hős fia, vidd haza őt nyugovó váradba ; szeressed,  
 «Légy gondos mellette, s vitéz, mint híres apád volt,  
 «Hogy boldog legyen úgy a bajnokok anyja öledben.»  
 «Így az öreg, s első szerelemmel Apornak ölébe  
 «Hajlott szűz Habilán. Levévé pártája virágít,  
 «S bajnok Apornak adá ; de közel vala szörnyü haraggal  
 «Bendegucz, a kutigúr, s most mint nagy üregbeli sárkány,  
 «Mely véres taraját magasan viszi barna fejével,  
 «Elfödi a napfényt, s rémítön röpdös az égben,  
 «Körmei, s emberevő foga mérgesen összekoczogván :  
 «Úgy mene Bendegucz, a zengő csarnokba haraggal.  
 «Most oda már örömed, szép fürtü leánya Csatárnak.  
 «Megszakad a vigaság, ijedelmek fellege száll le,  
 «S a zengő hajlék némúl a benne lakókkal.  
 «Merted-e hát, — így szól, s a csarnok reszket alatta —  
 «Merted-e, gyáva fiú, megelőzni szerelmemet ? Élted,  
 «S honni csekély híred, ha hatalmam akarja, kivesznek :  
 «Nem Csaba magzatját illetheti lánya Csatárnak,  
 «Hagyd nekem őt, s haragomtól félj, mely téged elejthet.»  
 «Igy szólván fenyegette Aport. S harcz lenne közöttök,

«Rettenetes, mellyen Habilánnak szíve szakadna.  
 «Nem tűrhette Csatár, bátran mene Bendegucz ellen ;  
 «Megtartá haragos karját ily szókra fakadván :  
 «Bendegucz, így vagy-e hős eleidhez tette hasonló ?  
 «Nem rémülsz az atyát végső örömében előlni,  
 «Hogy kisüvöltsön bús sírjából átka fejedre ?  
 «Menj, kérd dús Emezát, vagy az ékes Bimba szerelmét,  
 «A ki Meótisnál nagy földnek bírja határit.  
 «Menj, te hatalmas vagy : kérj és nyersz hölgyet egyébütt.  
 «Hagyd itten Habilánt, én őt, kire vágya szerelme,  
 «Nagy Csaba magzatjának adom, szép bajnok Apornak.»  
 «Tisztelvén az öreg daliát elhallgata ekkor  
 «A kutigúr ; de szívében még elvitte haragját.  
 «Jó szelek a morajos felhőt éjszakra csavarják,  
 «Zúgva, borongva megy az ; de megáll végtére, s ijesztő  
 «Barna halálos kebléből elszórja sokáig  
 «Rejtett mennyköveit, s hegyek, erdők égnek alatta :  
 «Gyászos vagy, s szomorú, emléke az ősi időnek !  
 «Elmene már Habilán fiatal deli nője Apornak,  
 «S ül vala hősével Tanaisnak hajjai mellett,  
 «Csínos fürtü fejét a hős vállára lehajtván.  
 «Csendes volt a víz, sok fény fürdik vala benne  
 «Gyenge sugárzattal, s szél nem fodrozta be színét.  
 «Elnémúlt mind a zajos élet hangja körülök ;  
 «Ünnepet ült a természet, nyugalomra bocsátván  
 «A viharok seregét, s az élő villámi hatalmat,  
 «Kísértő denevér félt a tündökletes éjtől,  
 «S megmaradott üregén az irígylő sanda bagolylyal.  
 «Ily díszes nyugalom közepett csak félig örülvén,  
 «Megszólal Habilán, és zeng szava kellemes ajkán :  
 «Bajnoki szép férjem, kedves nekem a te vidéked,  
 «Ah de nagyon retteg Habilánnak szíve miattad.  
 «Vagy nem fegyvereket hallok csördülni ? mi barnúl  
 «Déli fenyérünkön ? nem Bendegucz, a ki közelget ?  
 «Jój, vigy el, szaporán, vigy el váradba s nyugaszsz meg.»  
 «Igy szólván mene férjével ; de utánok eredvén  
 «A haragos kutigúr, mérgeedve kiáltoz Apornak,  
 «Hogy hölgyestül őt, ha nem áll meg, elejti nyilakkal'  
 «S mellyet rejte, kivillámlik réz fegyvere szörnyen.



«Ekkor Apor, hova lenne? megáll, s hölgyére borultan :  
 «Hölgyem, szép Habilán, mondá neki, veszni maradsz-e  
 «Itt velem, ah fuss el, küldj fegyvert csarnokaimból,  
 «Vidd haza csókomat, így, vidd el, majd elmegyek én is.»  
 «Menne; de a kutigúr kopját vete rája kegyetlen  
 «Markából, s mene, mint villám, a kopja hatalma.  
 «Kárt még sem tehetett, a földben elállá rezegve.  
 «Onnan Apor kiragadta, s az öldöklőnek imígy szólt :  
 «Hős vagy-e, vagy latrok vezetője, hogy így közelítesz,  
 «Mint rabló fene vad? De ne bizzál, vissza megy e vas,  
 «És iszonyú dühödő fejedet megfúrja velődig.»  
 «Igy szólott, és visszaveté a somnyelü kopját.  
 «Bendegucz elkerülé, de serény katonája Kelendi  
 «Átala meghasadott fejjel láttára lefordúlt.  
 «Zúg, morog a kutigúr, karddal rohan ellenök... Indúlj,  
 «Indúlj szép Habilán, oda lesz hős férjed, elejti  
 «Őt a vad kutigúr önnön várának előtte.  
 «Újra viaskodnak. Nincs fegyver bajnok Apornál,  
 «Még sem rettenik ő. Egy zordon szikla darabbal  
 «Rá megyen, és dombos mellét üti teljes erővel.  
 «Bendegucz itt megdöbbenik, és lélekzete fúlad,  
 «Nagy feje is lehajol; de körül van népe, segíti.  
 «Eszmél újra, s az ellene jött, s katonáit ijesztő  
 «Hőst döfi, nagy kardját puha ágyékába merítvén.  
 «Indúlj szép Habilán, oda már hős férjed, elejti  
 «Őt a vad kutigúr önnön várának előtte.  
 «Indúl, haj! későn, a vadnak körme közé jut,  
 «Szörnyet hal gyötrött lelkét fájdalma előlvén.  
 «Ott vész, s gyenge fejét vérző férjére lehajtja.  
 «Még ekkor nem húnyt le borongó napja Csatárnak.  
 «A viadal hírét hallá, s átkozta vivóját :  
 «Mért rázzátok irígy szelek a fát, mely egyedül áll?  
 «Gyenge virágai elhullnak fonnyadni tövéhez.  
 «Mért jötök viharok, zöld ágat törni fejről?  
 «Áll a bús törzsök. Keserűség nedvei mossák  
 «Vén gyökerét, hogy dísztelenül fölkeljen az égbe.  
 «Óh Apor, óh Habilán, ti virágai voltatok a vén  
 «Törzsöknek. Hova hagytalak el, hova hagytatok engem?  
 «Igy szólott csikorogva, s szavát elfogta keserve;

«De hallá fenn a hadak istene lelke siralmát,  
 «Csúfos harczáért megutálván Bendegucz éltét,  
 «Rajta ütött, s leveré haragos villáma tüzével.  
 «Gyászos vagy, s szomorú, emléke az ősi időnek!»  
 Végezi; bús fejöket mindnyájan földre sütötték,  
 Árpád a győztös seregek fejedelme pedig szólt:  
 «Éneked, óh Kárel, szomorú, gyötrelme szivünknek.  
 Mert harag és szerelem, ha határ nincs benne, keserves  
 Romlással megyen a rövid élet napjain által.  
 Mégis az elmultról mindenkor kedves az ének,  
 És örömet halljuk dalszóban az ősi hatalmat.  
 Csak rokon, a rokonok keblébe ne mártana gyilkot,  
 Haj! csak véréhez soha senki ne lenne kegyetlen.  
 Nemzetem! és késő unokák, a mit mi szereztünk,  
 S szerzendünk ezután, nem dönti-e porba, homályba,  
 Egymás ellen ütött villongó kardotok éle?»  
 Így szólt; s mindenik elnémúla vezéri szavára;  
 Aggodalom tölté lelköknek harczy haragját.  
 Végre kiáltának némely hadi büszke vezérek:  
 «Mondj te nekünk más dalt, kürtös Lehel, ősi hadakról,  
 Győzödelem legyen éneked, és zengése örömjaj.»  
 Ekkor előveszi szép kürtét Lehel, és bele fúván  
 Vékony hangot ereszt torkából, melly az üreglő  
 Csontot megjárván harsány hatalommal ömöl ki,  
 S változatos gyönyörű zengzettel játszik az éjben.  
 Megszünik, és az erős ajakakról elveszi kürtét,  
 S dalra fakadván, most így mondja csatáit Űgeknek:  
 «Halljátok szavamot, daliák és harczy vezérek!  
 «Bár azok is, kikkel földrázó harczokat úztünk,  
 «Hallhatnák azok is dalomat diadalmas Űgekről.  
 «Hol vagytok rohanó Hábor, deli termetű bátyám,  
 «Hol van hős Edömér, hol kellemes ifju Laborczán,  
 «S a nyilazó Tarczal kezeit melly álom emészti?  
 «Ah, mint máskor, ezek többé nem hallanak engem:  
 «Némán a szomorú holdnál leterülve feküsznek,  
 «S vérök az öldöklő harczok mezejében özönlik.  
 «Nem hallhatnak már, de dicsőség, s fény lepi őket,  
 «S száguldó paripák telepítik elébe Hadúrnak,  
 «Hol diadalmasan ül nagy fellegen a magas árnyék.

«Mégis erős megválni nagyon; de csatáit Űgeknek  
 «Halljátok figyelő daliák és harczi vezérek!  
 «Honn! besötétedik a te eged, porfelleg omol rá;  
 «Ellenséges erő közelít, fene népe Huronnak,  
 «Barna Huron legelől, mint örmény bojtos oroszlán,  
 «És rengő sisakú fia, délczeg Uláma rohannak.  
 «Mért rendűlsz veszedelmeiden nagy honja Űgeknek?  
 «Még neked állnod kell, oh mért rendűlsz meg alattok,  
 «Bajnokaid nem gyáva fiúk, nem gyenge galambok!  
 «Kél Űgek, a véres kardot hordozza Kevergő.  
 «Csattog az összehívó paizsok hangos reze, buzgány  
 «Dárda, tegez, kardok csördülnek, s összeverődik  
 «Száguldó lovakon a döntő szittyia magyarság.  
 «Kél Űgek, és zajogó seregek villognak előtte.  
 «Rajta kiált, s az egész tábor földrázva megindúl,  
 «És csattogva süvöltve csap a két nagy sereg össze.  
 «Igy vának hegyi fergetegek magas erdei fával,  
 «Vissza imígy harczol nagy szálfá szeleknek urára,  
 «Hogy moraj indúl, és döbbsentő szörnyü csikorgás.  
 «Itt is az összeütött fegyver, fene harczi süvöltés,  
 «A nyihogó paripák rettentő zajba verődnek.  
 «Vas karral bátor daliák egymásra rohanván,  
 «Kopja röpül, s gyors nyíl, a vívók szörnyü halála.  
 «Döng, recseg a paizs, és kelevézek törnek el élén.  
 «Vértek, s a tarajos sisakok rongyokra bomolnak,  
 «S véres kalpagokat tipor a ló ronda fövényben.  
 «Bátor Űgek viszi öldöklő nagy kardja hatalmát,  
 «Nincs, ki megállja szemét, hademésztő karja csapásit.  
 «Csak te vitéz ifjú, gögös magzatja Huronnak,  
 «Csak te rohansz neki biztodbán; de halálos ütéssel  
 «Téged Űgek lever a lóról nemzödnek elébe,  
 «S porba kevert ajakad panaszos hangokra csukódik.  
 «Ott nem késik Űgek, viszi harczos lelke haragját.  
 «A láncsás Hubarát ketté vagdossa derékon,  
 «És testes Remilint, ki reá nagy bottal irányzott,  
 «Gyorsan agyon vágván, velejét kardjával elosztá.  
 «Őt azalatt döhödött hangon szólítja Huron, s jó  
 «Két élü dárdával elő, mint éjszaki csillag,  
 «Mely haragos szikrákat hány, s fut az égen ijesztve.

«Úgy jöve, s a sereget szörnyű rohanása megosztván.  
 «Bátor Űgekre csapott, s derekát megütötte keményen,  
 «És behatott az ütés a hősnek harczi vas üngén,  
 «Réz öve tartá meg, behajolván a nagy erőtől.  
 «Őt Űgek, a dobogó paripán meg helyre verődvén,  
 «Visszanyomá, dárdája nyelét elvágva vasával.  
 «Hátra tekint azalatt, s mint látja, körül vala véve,  
 «Népe kemény harczzal harcztától messze szakadván.  
 «Hagyja Huront, és visszakiált, és visszaügyekszik.  
 «Utját állnák itt; de zörögve lehullnak előtte,  
 «Mint a sárga levél szélnek futtára mozog, s hull.  
 «Bajnoki közt van már, s rettentőbb harczzokat indít,  
 «Hajtja Huront fene népével, s öldökli, zavarja.  
 «Barna Huron megfordúlt most, mint hirtelen árviz,  
 «Megragadá nagy Űgek lova fékét, s mellire tartván  
 «Széles erős paizsát, így szóla, «megállj Űgek, a nép  
 «Veszve ne szenvedjen, harczzoljunk ketten ügyünkben.»  
 «Igy szólott; horkanva megállt nagy Űgek lova s a két  
 «Hős megverte rezes paizsát, és inte hadának.  
 «Mint mikor a tündér lecsap a tengerbe kezével  
 «Ott az eget vívó hullám két részre kitérvén,  
 «Tiszta verőfénytől ragyogó vízoszlopok állnak,  
 «Ő pedig a száraz tenger fenekére lerándúl,  
 «S a kibukó szörnyet buzogánnyal verdesi, rontja :  
 «A két had fénylő fegyverben imígyen elállott,  
 «És iszonyú képpel közepett egymásra rohant a  
 «Két fejedelmi vitéz. Legelőbb Huron ére Űgekhez,  
 «S vállon üté, s paripája nyakát megvágta keményen.  
 «Bátor Űgek vállán a párducz nyomban eloszlik,  
 «Vérzik válla, süvöltéssel paripája megugrik,  
 «De nagy erővel visszacsap ő, megdönti Hurotnak  
 «Sárga lovát, vele barna Huront megsujtja, hogy eldől ;  
 «Hagyja lovát ő is, mely már meghajla nyakával.  
 «Addig erős lábbal fölkel Huron, újra csatát kezd  
 «A megrendített sisakot leszorítva fejére.  
 «Most gyalog ütköznek, szikrázó kardjaik élén  
 «Harczi veszély reszket, s az enyészet szörnyű hatalma.  
 «Vág Űgek, ellent hány dühödő Huron és valahányszor  
 «Űzi az, annyiszor ő nagy erővel visszaszorítja.

«Vérzenek, és a vér tapadó lábaikra lecsordúl.  
 «Most Ūgek elszántan, hogy győz, vagy halva terül el,  
 «Gyorsan odább ugrik, s jobbját megkapja Huronnak,  
 «S markából kitekert kardját a földre hajítván  
 «Mondja: «Huron hátrálj, megalázott téged Ūgek ma.»  
 «Engem-e? halj meg előbb, mint ezt mondhassad! imígy  
 «A bőszült, s véres kezeit nagy Ūgekre kinyújtja. [zúg  
 «Harmadszor rohan a két hős egymásra haraggal.  
 «Porzik lábok alatt a föld, csikorogva forognak  
 «Karjaik, és széles mellök dobbanva üt össze,  
 «Gyengül végre Huron, nagy Ūgek töri nyomja kezével.  
 «Folyt a sík közepén Álom kis csermelye délről,  
 «S teljesen eltölté szűk medrét szőke vizével,  
 «Abba merült fél lábával Huron, és veszedelmét  
 «Lelte, erőt vesztvén gonosz állásával; azonban  
 «Jőne segítő nép; de Ūgek hada visszajeszti.  
 «Barna Huron leesett Álom patakába, szorongó  
 «Oldala, s hátrafeszült derekának csontja ropogván.  
 «A két hős Álom medrét roppanva betölté.  
 «Tajtékozva kitért nagy földet elöntve vizével  
 «A dagadó csermely; de kikelt Ūgek onnan azonnal,  
 «S barna Huront fúladvá hagyá bús népe kezére.»

Így dallá az apák harczát Lehel: őt komoly arcczal  
 Hallák a daliák, és buzgó lelki gyönyörrel;  
 Szíveiket pedig a seregek rivadása betölté,  
 S megmozdúlt iszonyú kezeikben az emberölő vas.  
 Párduczos Árpádot fellengző képzet emelte,  
 S dallá lett ajakán a szittyai szózatok árja;  
 Szólt pedig így, s közelebb tolakodtak az ütközet-értők:  
 «Rendületlen atyák! mely szó lehet a ki fölérje  
 «Bajnoki lelketeket, s karotok diadalmi hatalmát?  
 «Döntő vállaitok megnyomnák a vasak és a  
 «Megszakadó sziklák rohanását, könnyü nyilakkal  
 «A szélvészt megelőznétek, s a záporok árját.  
 «Mégis hol vagytok? szemetek hadi fénye hová húnyt?  
 «Ősz fejetek haj! porba merült, s csüggedve lehajlott  
 «Bajvívó karotok. Pedig így kell veszni nekünk is;  
 «Ott, hol Ūgek, deli Álmos atyám, hol ezernyi leventék,  
 «S nemzetölő Etelének erős vas karja nyugosznak,

«Nyitva van ott a visszahívó föld gyomra nekünk is.  
 «Mert Isten keze van rajtunk. Ez akarja s ropogva  
 «Megrendül a sziklafenek a föld közepében,  
 «És vele megrendül az egész nagy földi kerektség.  
 «Ez pillant s a tengereket kifogyasztja szemével,  
 «Új forrást indít, s abból harsogva lezúgnak  
 «Országos folyamok, tengerré gyúl az özönvíz,  
 «És hulláma eget verdes : nincs földi határa.  
 «Ő int, s a rohanó daliának karja hanyatlik.  
 «Jó szele, s százezerek lelkét viszi, hozza magával.  
 «Mégis az ordító zivatart ha ereszti, s utána  
 «A feketült sziklát csikorogva kirázza tövéből,  
 «A daliák neve ott nem vész : azt hordja magával  
 «A zivatar, s hegyek és völgyek zendülnek utána.  
 «Sőt ha hegy és völgy elsúlyed mélységes üregbe,  
 «Akkor is ékes egén a hős szép csillaga fénylik.  
 «Oh hát kísérij el hadi bátorsága szívemnek,  
 «Kísérij el, valamerre megyek, valamerre csatázok,  
 «Hogy mikoron fejem a megemésztő porba lehajlik,  
 «Mondhassák : fia Álmosnak, unokája Űgeknek,  
 «Itt nyugszik sok harcza után a párduczos Árpád,  
 «A honnért küzdő seregek fejedelmi vezére.»  
 Végezi. Elszántan, s némán állottak előtte  
 A daliák, minden csep vérök harcra hevüle,  
 S bátor emelt fejeik iszonyún Alpárra hajoltak.  
 Bujdosik e közben megtévedt lánya Hubának.  
 Őt mikor a hidat átkelvén, megcsúszna, levitték  
 A csendes Bodrog hullámai, partra vetődvén  
 Ott nyugodott egyedül. Közelíte dühödten azonban  
 A vad póri csoport; de sűrűn nőtt zsenge fűzekkel  
 A remegő lánykát Bodrognak partja befödte.  
 Mentve maradt, s mikor észreuvé távozni veszélyét,  
 Merre hívé apját bujdosni, serényen iramlék.  
 Nem tett zajt sehol is, félvén az előbbi veszélytől,  
 Nem zengette nevét; hanem eltelt szíve sohajtván,  
 Sírva kereste nyomát, és könnye az útra lehullott.  
 Végre közel jut az erdőhöz, hol szálás iharfák,  
 S illatozó hársak sűrűn állottak előtte.  
 Itt borzadva megáll, betekint a barna homályba,

S visszajed ; de csaló lágy zengzet tartja figyelmét,  
 S lassu moraj terjed, valamint ha beszédes ajaknak  
 Hangjai volnának. Néz, és ösvényt lel az erdön,  
 S megy, remegő kis lábaival puha földre tapodván,  
 Messze haladt ; de az álösvény elhagyta, s azontúl  
 Úgy bolygott, mint a csábító hang nesze csalta.  
 Mentében tövisek szaggatták könnyü ruháját,  
 S szőke haját, mely fodraival vállára leomlott,  
 A lehajolt ágak bekeríték vad koszorúval.  
 Rettentőbb lett a hang is, közeledve fülének,  
 Saskeselyűk víjjogtak alá vén sziklatetőre,  
 És csattogva levergődván, a fészkes üregben  
 Nagy zajgások után haragos szerelemmel elültek.  
 Megmordúlt a mély barlangok gyomra, s az erdön  
 Lengő gyenge szelek zúgó szárnyakra kelének.  
 Itt a rengeteg, ott vad szikla vetődik elébe,  
 S fenn, hogy lássa baját, száz csillag fénye világít ;  
 Ő pedig a futamó rémek közt védtelen állván,  
 Ily panaszos szózatra fakad s fagyos ajki remegnek :  
 «Ah hova csaltál el, mely most rémítesz, ölő hang?  
 Hol van atyám, hol testvérim, játéki szivemnek,  
 S hol vagyok én nyomorúlt ? Itt a bús rengeteg, ott a  
 Kormos agyú sziklák, rettentőn kelnek előmbé,  
 S a futamó rémek, s fene körmű állati csordák.  
 Istene hősömnek ! hova hagysz illy ótalan engem ? »  
 Így szólván, a földre rogyott, s szeme ködbe borúla.

Veszni jövé-e, szerencsétlen, körmébe az éhes  
 Medvéknek, s étkül a bolygó rókafiaknak ?  
 Tiszta kökény szemedet hollók vájják-e, fehérló  
 Ékes tagjaidon férgek lakozása leend-e ?  
 Nem, téged soha sem hágy el, ha nyomorgat is egyszer,  
 Istene hősödnék . . . Ím száll a mennyei nemtő,  
 Egy tündér gyermek, védnek küldetve Hadurtól.  
 Ezt hős Zongortól nemzette világtalan Olna,  
 És bajjal nevelé. Tündérek jártak előtte,  
 Gyenge szülötte körül, s körülötte susogva röpösvén,  
 Végre baját látván, forrásos Orozda hegyénél  
 Mélyen elaltatták, s a gyermeket éigig emelték,  
 Ott hogy erősödjék, adták a Szellem anyának.

Azt mihelyest látá, nagy erőt ada gyenge szivébe,  
 Mely, mint embereké, testéből el ne röpüljön,  
 És az időközön uralkodjék. Szép gyermeke így nőtt,  
 S titkos kedvéből legelőbb is az isteni helyről  
 Földre tekintgetvén gyakran lemosolyga s leszálla,  
 Égi szelíd arczán csábító földi vonások  
 Változtak s érzés látszott gerjedni szemében.  
 Most is az ájuló lánykát sajnálva, megindult.  
 A hadak istene őt bátorrá tette nyilával  
 S könnyü galambszárnyat vete két karjára segédül.  
 Itt hogy az ékes lányt látá elhagyva heverni,  
 A morgó vadakat csendessé tette nyilával,  
 S hangos ezüst íját suhogó hárgalyra akasztván,  
 Hogy lassan zúgjon, meghagyta az éjjeli szélnek;  
 Tüstént lassúdott a szélzajos éjjeli zúgás.  
 Ő pedig a bágyadt lánykát álomba meritvén,  
 Gyermeki karjaival lágyan ringatva kivitte,  
 S egy patakér mellé letevé puha völgyi füvekre.  
 Ott lemosá deli tagjairól sebe szennye homályát.  
 Eltűneté sebeit, s könnyített szíve szorultán.  
 Szép haja fodrait is könnyű tündéri kezével  
 Összeszedé, s lassan dobogó mellére bocsátá.  
 Megtépett leplét gyengén szőtt égi ruhával  
 Váltva, sugár derekát lekötötte tulajdon övével,  
 Mellyen gyenge szivárványként sok színü huzások  
 Látszottak, s szélről hajnal szép színe piroslott.  
 S még nem kelté föl; hanem a hús csillagi fénynél  
 Csendesen a nyugovó lánynak melléje borulván,  
 Szép haja fodraival, s ragyogó karjával enyelgett,  
 S ártatlan csókkal meghinté ajkait, arczát.  
 Már ekkor keleten kiderült a hajnali szépség.  
 Atyja helyett most a vágyódó délszaki tündér  
 Jött új fényben elő. Nem volt illy ékes az első  
 Leggyönyörűbb hajnal. Mint a sós tengeri tajték,  
 Válla, s emelt nyaka, s lábának teli szára fehérlett;  
 Bájlólag lesimult egyebütt deli teste ruhája,  
 S tiszta szivárvány kelt karcsú derekának övére.  
 Lába setét dombon nyugodott, feje égen ötölt fel.  
 Tündöklőbb lévén, mint máskor, fodra hajának,



S bánatos orczáján fiatal szépsége ragyogván,  
 Így kele, s rá az egész természet képe mosolygott.  
 Felleg nem látszott, szélvész nem zúga az égen.  
 Ő kinyitotta piros kebelét, s vágyódva sohajtott,  
 S szellőként mene szét tüstént a gyenge sohajtás.  
 Megnyílt szép szeme, és szerelemmel néze le, nyomban  
 A nyugovó földön minden fű szála megindult,  
 S hozzá hajladozott falevél és gyenge virágszál.  
 Ez, mikor itt epedő szemmel letekinte, Hubának  
 Lányát, a gyönyörű Hajnát meglátta, s szívében  
 Fölgyúladt hevesebb lángokkal előbbi szerelme;  
 Nyugtalanúl így szólt, s a föld hallotta beszédét:  
 «Veszsen-e hát a kedves alak, kit szívem ohajtoz?  
 Veszsen-e, s e bús szem békével lássa halálát?  
 Ah nem, előbb örök életemet átokba merítem,  
 Mint szép tagjain a vadakat marczonglani lássam.  
 Meg kell mentenem őt, vagy már ha lehúnya örökre,  
 Eltemetem, s gyászos sírjánál ülve kesergek,  
 És besötétítem vesztén a földi világot.»  
 Így szólván, szép orczáját felhőbe borítá,  
 S veszni lejött szomorú felhőkön az égnek öléből.  
 Tüstént a nagy eget befogá sűrű barna setétség,  
 Éj lön másodszor, s a rémek visszatünének;  
 Ő pedig a földön vala már, s meglátva Hadúrnak  
 Hangos ezüst íját a zúgó hajlatos ágon,  
 Elrettent, de utóbb levévé, s lelkében azonnal  
 Biztos erőt érzett. Így ment tova, s völgyi mezőben  
 Lelte az alvó lányt, s az enyelgő gyermeket. Itten  
 Elrejté az ezüst íjat, s így monda szelíden:  
 «Jaj hol jársz egyedül kedves kis mennyei nemtő?  
 Itt neked a földön veszedelmes késni sokáig,  
 Menj el szép gyermek, menj most haza Szellem anyádhoz.»  
 A játszó gyermek rémulten visszatekintett,  
 S rajta szemeit megnyúgatván, így monda viszontag:  
 «Ah ki van itt? tündér ifjú, mi hozott ide téged?  
 Nemde te a Hajnal fia vagy? Hogy az égen utaztál,  
 Egykor anyám mutatott, s mondá, hogy déli hazádban  
 Roppant hajlékban lakozol, s szomorú vagy örökké.  
 Most már ösmerlek; de te tündér kellemes ifjú

Hasztalanúl bízatsz haza mennem Szellem anyámhoz.  
 Ő neki rám többé nincs gondja. Hadur maga küldött  
 E szüzet öröznöm, s nagy erőt ada hangos ivével.»  
 Erre felelt szaporán a vágyó délszaki tündér:  
 «Mégis igen kérlek, szép gyermek, menj el anyádhoz.  
 A szűznek majd én gondját viselem ma helyetted;  
 Menj szaporán, míg kérlek, utóbb is erőmmel elűzlek.»  
 Melyre viszontag imígy szólott a mennyei nemtő:  
 «Jól tudom én, hogy erősebb vagy; de te engem elűzni  
 Még sem fogsz, ha Hadúr iját kezeimbe szorítom.  
 Hagyj el azért, szép álmából ne ijeszd föl az alvót.»  
 Így szólván ölelé még inkább a deli lánykát.  
 Nem szenvedte ezen látást a délszaki tündér,  
 Megragadá gyengén, s a híg levegőbe röpíté.  
 Itt a kis tündér fenyegetve megállta, s legottan  
 Lombjaihoz sietett leragadni az isteni kézajt;  
 Nem lelvén pedig ott, szomorúan visszakerüle,  
 S szóla siránkozván, s kérvén a délszaki tündért:  
 «Ah ne neheztelj rám, többé nem bántalak én már;  
 Add ide ijamat, és megtérek azonnal anyámhoz.»  
 Így könyörög vala, melyre amaz könyörüle, felelvén:  
 «Látd-e szegény gyermek, most mily siralomra jutottál.  
 Visszaadom nyiladat; de te tüstént menj el anyádhoz,  
 S eskve fogadd, hogy fegyveresen nem bántasz ezentúl.»  
 Erre nagyon szomorodva felelt a mennyei nemtő:  
 «Ah oly csalfának gondolsz-e kegyetlen eszeddel?  
 Nem tudok én eskünni; hanem hidd: innen azonnal  
 Távozom, és tőled megtérek Szellem anyámhoz.»  
 Ekkor visszaadá iját a délszaki tündér.  
 A nemtő megörült, köszöné, s megölelte barátját,  
 S csattogván kézija s fehér kis szárnya suhogván,  
 Visszaröpült szép anyjához magas égi lakába.  
 A Hajnal deli gyermeke most egyedül vala. Gyengén  
 Áltölelé Hajnát, és a gonosz álmot elűzván,  
 Csókjai közt fölemelte fejét. Fölserkene Hajna,  
 Hosszu sohajtással kinyitá szép bíboros ajkát  
 És szemeit. Halovány arczán a gyenge pirosság  
 Ismét elterjedt, s szabadabban vert szive, keblén.  
 Kétes csillagi fény rezgett a barna homályban,

Ó bámulva körülnézett, és csendesen így szólt :  
 «Hol vagyok? Ah mely csalfa világ árad le szemembe?  
 A gonosz álomból ki segített? Mely kar ölelget,  
 Ah mely tűzajak ez? nyomorú melly ügyre jutottam?»  
 Monda s kifejlett a tündéristennek öléből.  
 Az tisztább fénynyel ragyogott most, s nyájasan ülven  
 A remegő lánynyal szemközt, szerelemmel utósó  
 Ékeit összeszedé, s így szólt kegyes édes ajakkal:  
 «Lányka! hogy életedet láttam súlyedni veszélybe,  
 Hajnali fényemet a magas égen ködbe borítván,  
 Mentségedre jövök; de ne rettegj, ajkamon e tűz  
 Végső lesz s többé álmodhoz nem jövök én már;  
 Csak most légy kegyesebb, légy hajlóbb, lányka, szívem-  
 A szép föld színén add boldog végemet érnem, [hez;  
 Haj! mert nem sok időre kiveszt törvénye Hadurnak.»  
 Monda, szelíd balját a szűz vállára bocsátván.  
 Csókja elől amaz akkoron is meghajla fejével,  
 S visszafelelt érző, s fájdalmas szíve hevéből:  
 «Vedd tüzes ajkaidat, vedd, ah vedd vissza: nagyon forr  
 Arczomon a szerelem csábító csókja, s kezvedben  
 Szép fiatalságom gyengéd koszorúja lehervad.  
 Hagyj el szép tündér, hagyj engem veszni vadak közt,  
 Ah vagy az éj rémét hozd ismét vissza szememre,  
 S mélyen az ingó föld sziklás gyomrába temess el,  
 Hogy mikor a napnak kiderülend fénye, ne lásson,  
 S hősöm, atyám és jobb nemzési ne lássanak engem;  
 Mert besötétednek szemeim láttokra s ha hősöm  
 Rám veti tiszta szemét, hamuvá ég bennem az élet.»  
 Így szólván beborúlt szemeit siralomnak ereszté,  
 S szép feje a ragyogó tündér vállára hanyatlott.  
 A Hajnal deli gyermeke most érezve mulását,  
 Csügghő karjaival Hajnát még egyszer ölelte,  
 Romlandó ajakán ily végső szózat ömölvén:  
 «Lányka ne sírj, létem végét ne zavarja siralmad,  
 Lányka ne sírj, többé nem készit bánatra szerelmem.  
 Látom az embernek kedvesb a földi halandó,  
 Mintsem öröklétű; de ma engem az isteni végzés  
 Megront végképen s elveszt vas karja Hadurnak.  
 Halljad, az ég és föld mint harsog vissza szavától.

Engem hí, hogy még nem oszolt el az éjjel egérről.  
 Engem ijeszt és már gyengülök minden inamban.  
 Mégis előbb, mintsem megemésztene szörnyü haragja,  
 Mentve leszesz, meglátod atyád, meg bajnokod arczát.  
 Hogy mikoron boldog szerelemmel nyugszol ölében,  
 Mondjad: az álmodozó tündér így kére szerelmet  
 S elvesze, nem nyervén s megválta kegyelmesen engem.»  
 Ezt mondván sípjába lehelt az erőtlen ajakkal  
 És egy aranszálat nyujtott a lánynak öröklő  
 Emlékül haja fodraiból, nyujtotta lehulló  
 Gyenge kezét s elosztolt a híg levegőbe vegyülvén,  
 Tagjait a ragyogó napnak szikrái föloldák  
 S a menny békes ölen hinték el, mint tavi párát.  
 Mert meglátva Hadúr, hogy késik az éji sötétség,  
 A Hajnalt haragos szájjal rivadozva kiáltá.  
 Jött a bús Hajnal; de tekintete nem vala fénylő.  
 Csillagi fényt nézett; de fián vala dísze, hatalma.  
 Az pedig a földön végső vesztére mulatván,  
 Nem jöve s atyjának nem adá meg csillagi fényét.  
 Most már harmadszor dörrent meg az isteni szózat  
 S tündöklő képpel föltünt a tiszta verőfény.  
 Így vesze lángjainál a vétkes délszaki tündér.  
 Mint a reggeli hold, még látszott gyenge világa  
 Bánatos arczának s dél táján üstöki fényként  
 Ékes arany haja terjedezett; deli tagjai szerte,  
 Mint vékony köd, emelkedtek fel az égi szelekkel.  
 Anyja, az Álommal testvér, a fátyolos Ejjel,  
 Hogy megtudta szerencsétlen fia kínos elestét,  
 Bús komor orcáját mélyebben fődte homálylyal.  
 Sírva leszállt, hajait tépvén, a föld közepébe,  
 Ott nyöge: rajta nehéz bérczek sziklái feküdtek  
 S zúga fölötte szelek fúttán a tengerek árja,  
 Ő pedig egyre nyögött s keseregve szülöttét,  
 Könnyeivel fölforrt a zúgó tengerek árja,  
 Megrendült iszonyú fájdalmán a hegyek orma  
 S a mereven sziklák vas szálai megrepedeztek.  
 Későbbben, hogy erőt vesztő fájdalma megenyhült,  
 Gönczöl szép szekeren elment bujdosni fiáért  
 S a ragyogó egeket megjárta, gyakorta sohajtván.

Volt, hol az ősz vizes országát bús fellegek őrzik ;  
 A forró nyárnak heveit kikereste ; megállt az  
 Ifju tavasz mezején s koszorúba kötötte virágát :  
 S ah fia, szép fia már nem volt, kinek adja virágát.  
 A szelek atyját is kérdé s a tiszta szivárványt,  
 Holdat, csillagokat, még tán ha reája találna,  
 És nyöge szüntelenül s keseregve nevezte szülöttét.  
 Most végsőt teve : meglátván a fényes egekben  
 Elszórt szép tetemít bús szíve szerette fiának,  
 Összeraká ismét, életre vihetni remélvén.  
 Fodros arany haja már s feje szerkeztetve valának :  
 S ah alig illeti a hideg ajkat is össze, sohajt az,  
 S szétomol a füstként, vagy mint a gyenge ködárnyék.  
 Visszavonult ekkor honjába az Éj anya búsán,  
 Csillagait betakarta szegény, gyászára fiának,  
 Síra s világvesztig keserűn fog sírni miatta.  
 Még gyakran, mikor a földnek zaja megszűnik, érző  
 Szíve sohajtását meghallani s a vizek árja  
 Hév szeme könnyeitől hullámot emelve melegszik.

Hajna, hogy a tündért látá levegőbe vegyűlni  
 S hirtelen a napnak magasabban kelni világát,  
 Állt, mint álmadozó s bámultan az égbe tekintett.  
 Mégis ez álom után szeme fényei könybe telének,  
 És valahányszor fenn az egeknek látta lebegni  
 Nap keltén a tündérnek szórt kedves alakját,  
 Andalodott szíven titkos bú s hála tenyészett.  
 A síphangra lejött tündér ló, Tomboli, búsán  
 Alla közel deli Hajnához, lesütötte fejével  
 Büszke nyakát s ura veszte után keseredve sohajtott.  
 Most a bámúlót szólítá emberi hangon :  
 «Asszonyom, asszonyom, a multat ne kívánja siralmad.  
 Jőj inkább testvéridhez s ősz tisztos apádhoz,  
 Vagy deli hősdhöz, ki nehéz harczára lenyugván,  
 Kellemes árnyékban Bodrognak partjain alszik.  
 Tomboli a nevem, és kit láttál veszni, uram volt,  
 A tündér ifjú s nekem ez meghagyta irántad, [meg,  
 Hogy vigyelek, valamerre akarsz ; de te mondjad előbb  
 Menjek-e mint villám, vagy mint a gondolat, úgy-e ?  
 Vagy pedig a rohanó szélvész, mely este megindúl

S reggelig a roppant földet pusztítva bejárja?)  
 Erre nagyot bámult s így szólott a deli Hajna:  
 «Téged is a tündér hagyta hát, oh Tomboli, nékem?  
 Ah mi igen jó és boldogtalan isten urad volt.  
 Veszte nekem nagyon érdeklő, sajnós lesz örökké.  
 Vígy hát Tomboli, vígy a hősihoz, a ki lenyugván  
 Harcza veszélyi után Bodrognak partjain alszik.  
 Ő majd érettem bátran fegyvert köt, elúzi  
 A gonosz ellenség harczát ősz édes apámról  
 S gyenge Szömért s a fürge Bodort megtartja szivemnek.  
 Vígy sebesen; de ne mint villám, mint gondolat, úgy se,  
 Vagy mint a rohanó szélvész, melly este megindúl  
 S reggelig a földet pusztítva bejárja, hanem vígy  
 Gondosan és szaporán, hogy hősi is épen öleljen,  
 Én is erős, harczos kebelét ép karral öleljem,  
 S míg oda elsietünk, a nap magasabbra ne szálljon.»  
 Ekkor elébe borult gyors Tomboli. Szép sima hátán  
 Balra lelógatván kis lábait, üle nyugodtan  
 A deli lány s gyengén tartá lova tiszta sörényét.  
 Tomboli ment, ékességét örvendve tekinté,  
 S vitte kövér hátán, hogy még haja szála sem ingott  
 S arczait a csendes szelek is suttogva kerülték.  
 Már a holtaknak végső bús tort üte Csongor  
 S áldozatot mutatott Istennek barna tulokból.  
 A fáradt daliák temetéstől félre vonulván,  
 Szélt a tiszta mezőn heverének vérbe borultan.  
 Hős Ete is Bodrog partjára kitére nyugonni.  
 Ott teli lombokkal remegő nyárfának alatta  
 Mély álomba merült. Mellette lerakva heverték  
 Fegyveri: a véres nagy dárdák, kardjai, tegze;  
 Pajzsa pedig feje alja gyanánt fekvék vala s mellén  
 Köntöseit kinyitá, szabadon hogy szíve pihegjen  
 És aluvék deli testével nagy messze kinyúlva.  
 Mint aluszik, ha nagyon fáradt, a bátor oroszán,  
 Mely leterül barlangjában s jó nagy helyet elfog,  
 Lábait és izmos derekát hosszúra kinyujtván,  
 Sárga sörénye pedig fetreng borzadva fejénél,  
 És nagy rettenetes feje a sziklára lehajlik:  
 Így aluvék, haja nagy paizsán szóródva terült el

S kellemesen ragyogott arczán a tiszta verőfény,  
 S vére nyakán, mint a bíbor sujtása, piroslott.  
 Ekkoron érkezted egyedül, deli lánya Hubának,  
 S alvó hősöd előtt mondhatlan örömben elálltál;  
 Nem merted pedig őt csókolni, hogy abba ne vesszen  
 Álma, hanem repeső szívvel melléje borulván,  
 Merre szelek lassú szárnynyal suttogva röptültek,  
 Szép piros ajkaidon, gyönyörű! ily szózatot ejtél:  
 «Enyhítő nyugalom! mi szelíden emelkedel a szép  
 Hős dobogó kebelén. Szemeit komor éjszaka nyomja,  
 Arcza pedig s ragyogó nagy homloka tiszta derültek.  
 Itt nyugszik s nem tudja, hogy a kit ohajta, közel van,  
 S látásának örül s szeme vígan röpdös alakján...  
 Lassan fuss pihegő kebelén, hús hajnali szellő,  
 Lassan emeld fürtét: álmát zajod el ne riaszsza.  
 Messze, ölő harcban fáradt ő, lelke veszélyes  
 Gondokkal forrott, karját nagy dárda nehezlé  
 S élte körül iszonyú hatalommal járt az enyészet.  
 Hadd alugyék, őt a szellő hadd hűtse, szelíden  
 Nyuljon fürteihez s tüzes arczán játszva mulasson.  
 De mi ez? ah sebesedve vagyon. Föld iszsza vitézi  
 Vére szivárgását. Bekötöm leves úti füvekkel  
 S fölverem álmából; ártó sebeseknek az álom.»  
 Így szóltál s bekötéd sebeit leves úti füvekkel  
 S félve nyiló ajakad megcsattant bajnokod ajkán,  
 A bajnok pedig ébredé és bámulva imígy szólt:  
 «Milyen gyenge karok, mely kéz ápolgata engem?  
 Szép szemedet szemlélem-e, oh deli Hajna s pirosló  
 Ajkaidat? Vagy az álomnak játéka ez? Ah nem,  
 Nem játék, te vagy ez, te ölelsz deli lánya Hubának.  
 De mondd, honnan jössz álmomhoz, kedvesem, ilyen  
 Ékesen, és ragyogón, honnan jössz? még, noha szép vagy  
 Mindenkor, ragyogásodat így s e gyenge ruhákat  
 Nem látták szemeim, se kezekben ez ékes aranyszált.»  
 Monda s te erre szelíd hangon, deli Hajna, feleltél:  
 «Tündér öltözet ez, mellyet látsz s hímes övének  
 Égi virágzását egy tündér gyermek adá meg;  
 Egy más tündértől van nálam az ékes aranyszál,  
 Mert üldözve valék s ők engem váltva megóttak.

Ah de ne kérdezz most, jőj hajlékába Hubának,  
 Nem leled őt többé s játszó magzatjait abban:  
 A vad pórok elől idegenbe szaladtak imént el.  
 Engem is a csendes Bodrog vive s éji dühöktől  
 Bokros partja homályával betakarva megőrzött.»  
 Így szólál s azt a történet búa meríté,  
 Lágy ölelésedből kiemelte serény hadi karját,  
 Társait ébreszté s fegyvert vőn, torlani vágyván  
 A pór csorda dühét s az atyát is visszaszerezni.  
 És te örömmel pillantád nagy termete báját  
 S rettentő vas fegyvereit s a kalpagi tollat,  
 Mely magasan lobogott bokrával az égi szelek közt.  
 És mikor az hadi társaival paripára szökелne,  
 Tomboli jó lovadon te közel mellette röplvén,  
 Szép szemedet szemein szerelembe merülve mulattad.

## HETEDIK ÉNEK.

Néma setétségből hogy fölkele napja Hadurnak,  
 Zúgva megindult a két táboron a veszedelmek  
 Szelleme s szörnyü halál rezegett vas fegyverök élén.  
 Állt készen görög és bolgár s kis népe Zalánnak.  
 Ő maga őse vasát forгатván jára közöttök  
 Talpig fegyverben. Tarajos hadi sárga sisakja  
 Födte fejét s balján bikabőrös pajzsa lelógott.

Így mene, mint valamely kifajult kedvetlen oroszán,  
 Mely barlangjában sok időt heverészve leélvén,  
 Nagy mormolva kijő, ha kívül zaj hallik az erdön,  
 S életlen körmét köszörüli az erdei fákon.  
 Jöttek utána vitézei: a lángfürtü Preheszka,  
 Jött dárdás Omilyák s Krallin veszedelmes ivével,  
 Jöttek utána Preheszkának hat gyermeki nyomban.  
 Hogy komor apja után a morgó medve kölyök megy,  
 Ugy ezek apjok után ballagtak görbe vasakkal,  
 Mint ugyanannyi halál, lévén készülve csatára.  
 Apró láng szemökön, s kinyomúló homlokok élén  
 Nem látszott kegyelem szikrája. Sötét vala, és bús  
 Nézésök, mozdulatjok fene, hangjok ijesztő.  
 Így ezek, és az egész tótság sokféle ruhában



S fegyverrel különözve kijött alpári mezőre,  
 S a jövevénysseregek jobb szárnyán terjede sorba.  
 Ellenben látszóbb mozgás lőn. A kitörő fényt  
 A rohanó csapatok szilajúl ordítva köszönték.  
 Fegyverkezve lován ült mindenik és hevesedve  
 Várta csatája jelét, Árpádnak várta parancsát.  
 S tartá rezes paizsot, mellyen fölvéra Kiónak  
 Tornyosodott fejfel szomorún meghajlani látszott;  
 Kissel alább az orosz vívók és Álmos ijesztő  
 Tábora tüntek elő veszedelmes harcza keverve;  
 És Huba, és Edömér egymást rongálva csatáztak.  
 Benn pedig ősi hadak látszóttak sorra kiverve.  
 Látszott, rejtve miként feküdt a puszta mezőben  
 Kardja Hadistennek, mellyet bámulva emelt föl  
 Egy baromőr s nem tudva mit ér, Etelének ajánlott.  
 Ezt iszonyú karral hunnok fejedelme kinyujtván,  
 Ült magasan tündér paripáján s vitte hatalmát.  
 Sírva szaladtak elől a rémült nemzetek és a  
 Gőgös vár leomolt, romjába temetve lakóit.  
 Így látszott közepén Etelének régi hatalma.  
 Lábainál remegő császárok gyermeki ültek  
 És fősvény kebelök neki a föld kincseit önté.  
 Fenn pedig állá Hadúr, a föld harczára lenéző.  
 A nagy eget befogá iszonyító termete; a nap  
 Mélyen alatta feküdt, lángját mind visszazsorítva,  
 S békesugár nem jött sok időig az emberi nemre.  
 Ekkép állá Hadúr, ki előtt harsogva letűntek  
 A komor esztendő, mellyek nyoma vér vala s romlás:  
 Ez vala hadvezető Árpádnak pajzsa Szobortól,  
 A ki művészi kezét remekül e műre bocsátván,  
 Összetevé, hogy lenne kemény s ne fölötte nehezlő.  
 Bőr vala belseje, vaslappal leszorítva keményen  
 S a fénylő képes rézzel betakarva kivülről.  
 Tartóját szíjból készíté hímesen. És hogy  
 Tündöklése legyen, széltében aranynyal előnté.  
 Ez vala pajzsa, s fején könnyű süveg áll vala nyusztból,  
 Hol magasan díszlett kolcsag lobogója s alatta  
 Reszketeges fénynyel kelet ékes gyöngye világolt.  
 Karja pedig kivoná a győző isteni kardot,

Mely soha még idegen kézben nem csilloga, ámbár  
 Nem vala nyugta sötét hüvelyében semmi csatánál:  
 Mindig elől csengett öldöklő szittyai kézben.  
 Gothusok! a ti vitéz vezetőtok vére s özönlő  
 Véretek a kardon nem gőzölög a magas égre,  
 Nem pirosúl többé; de hegyén ül lelketek és a  
 Szörnyü halál nagy Rómának csufjára borong ott.  
 Ezt rántá ki, midőn föltámadt napja Hadurnak  
 És villogva röpült váró seregének előtte,  
 Melynek megjárván sorait, fejedelmi szemével  
 A zászlót emelő Bulcsnak jelt inte s Lehelnek.  
 Es mikoron Bulcsú a hímes nemzeti zászlót  
 Nagy magasan tartván lengő fuvalomnak ereszté,  
 És Lehel a harsány kürtöt megfútta, hatalmas  
 Zengte után az egész tábor robbanva megindúlt.  
 A nyilasok pedig és kopjások előbbre rohanván  
 Ütközetet kezdtek, s valamintha utánok az álló  
 Föld indulna, setét por s rengés támada tüstént.  
 Egymáshoz nyíllal már, s ércz kopjákkal elértek,  
 Mellyek rettentő sebesen csillogva röpülvén  
 Kárhozatos súlylyal rohanó hősökre nyomultak.  
 És legelőbb Krallin nyilazott veszedelmes idegről,  
 Hol mikor a vessző kirohant, a tábori szélen  
 Megcsattanva vivé az erős Bojtára hatalmát.  
 Ottan elállt a hős búsúltan, balja sajogván  
 A suhogó nyiltól, melly azt átfúrta könyökben.  
 A féket, s paizsát tüstént bágyadtan elejté,  
 S őt hadi társa, Csupor, kivivé ápolni hadától.  
 A had azért bátran vágta vala, s még sokan a gyors  
 Krallinnak nyilait testökben halva viselték.  
 Nyalka Zoárd is azonban erős kopjákat eresztett,  
 S mellben üté legelőbb a barna tekintetü Mílot,  
 A ki szorúlt lélekzettel nyökkenve lefordult,  
 S őt rohanó hadi társainak paripái tiporták.  
 Másodszor megütötte Leót, vad Léda szülöttét,  
 A ki temérdek erős testét nem földve vasakkal,  
 Biztosan és pusztán jött kardot tartva kezében.  
 Ezt oldalt meglökte kemény kopjája Zoárdnak.  
 Összecsikorgatván fogait kiragadta kegyetlen

Kézzel az a kopját, s nagy dühvel visszahajtá.  
 És ura képe felé sietett a kopja, de pajzsza  
 Föltartá az s meghajlott képével előle.  
 Így ő ment maradott, de Leót sebe lassan előlte,  
 S veszni veté bajtársi közé, kik előre rohantak.

A két had köze már zavaros lön, mint mikor a föld  
 S ég köze záporral megtelve sötétedik, és a  
 Tarka mező színén minden fű szála özönt nyel:  
 Úgy itt a sűrűn rohanó hősökre sötéten  
 Száll nyíl- s kopja-csoport, s egymáshoz ütődve gyakorta  
 Utja közép táján iszonyú csengéssel esik le;  
 Vagy pedig a levegőn végig gonosz éle sívítván  
 Fegyvernek romlást, hősöknek szörnyü halált visz.  
 Spártai Hermes ugyan sokat ejte le dárdavetéssel,  
 Nyalka Zoárd mellől Búvárt, s Kaba szülte Kadártát,  
 A ki kemény nézésü, zömök, s nagyhírü vitéz volt.  
 Ott mind a kettő leesett nagy sebben alélván.  
 Harmadszor Hermes meglökte Zoárd hadi pajzsát,  
 Mellyet meg nem tört, de magát a bajnokot ékes  
 Nyergében megrendíté lövedéke sulyával.  
 Így ez igen gyors kopjavesztő nagy kárt tön, eloltván  
 Sok bajvívónak szeme fényét; mert bizonyos volt,  
 S mindig kárhozatos kopjája, ha szálla kezéből.  
 Ott vele sok nyilazott, kopját sok ereszte utána;  
 De csak vétve talált, mert ritkán szálla előttök  
 Árpádnak bölcs gondja szerént az elődi magyarság.  
 A nagy lelkü vezér pedig ellassúdva nyomúla  
 Négy hegyü dandárral, hol balról áll a merész Kund,  
 A lobogó tollú Csörszszel vas szegletet ütven;  
 Jobb sarkon vala istenes Und, sok hősi körüle.  
 A dandár közepén kürtös Lehel áll a Bogácscsal,  
 És zászlót emelő Bulcsú, de ragyogva közöttök  
 A seregek fejedelme nyomúlt, a párduczos Árpád.  
 A hadat értő Tas komoran szágulda utánok,  
 Független lévén, hogy előtörhessen azonnal,  
 Vagy pedig a fáradt hadakat kebelébe fogadja.  
 Őket az ellenség nyila, s kopjavesztése nem érte.  
 Ellenben bizonyos romlással omoltak előre  
 Mérges szittyá vasak; mert majd az egész hadi néppel

Jó vala Ossa-vidéki Philó, diadalra sietvén.  
 Kárával sietett. Sűrű népére tömötten  
 Életölő lövetek zúdúltak; kártalan egy nyíl  
 Sem szállott, nem esett egy kopja is emberöletlen.  
 Így vesze jó Lamias, ki minap heven eskve boszúját,  
 Fattyú Csornának sietett vesztére, azonban  
 Őt is agyon fúrván megöle vasa szittyá vitéznek.  
 Így vesze köldökben sebesedvén a magas Áres,  
 Így Püramos, s az okos Peleüsnek gyermeke, Pindár,  
 S a lantos Pürrhös, s az erős szigetormi Leander,  
 És bolgár Runov arczúl a rút földre borulván.  
 Így az előharczban sok százan sebbe jutának,  
 S még a kopjáknak most sem lett szünte, s nyilaknak.  
 Ezt mikor Ossa-vidéki Philó meglátta középről,  
 Hol sok bajnokkal vala környülvéve, serényen  
 Rendele a hadból két szélről menni vivókat.  
 S tüstént, mint a szél, kirohant nagy spártai Hermes,  
 S bajnok Izács helyiben, ki vezér lón, borzas Ilerke,  
 És ezek itt az előcsapatot bekerülni siettek.  
 Ezt látván a nyalka Zoárd és Bojta csapattja,  
 Megfordult, mint a forgószél, visszasuhanván,  
 S jóval előbb, hogysesem valamelyiket a heves űzők,  
 S villámként rohanó Hermes dárdája elérné,  
 Már az erős dandár mellé két részre kitérték.  
 Ott ugyan a rohanók az erős dandárhoz ütődtek,  
 Melly őket nagy erőszakkal csattogva fogyasztá.  
 És legelőbb hosszú karddal megvágta merész Kund  
 Borzas Ilerkének könyökét, hol karvasa ketté  
 Válva kezének szárával dúlt földre lehullott.  
 Ott vas dárdáját az még markolta keményen  
 A fölütött porban; de magát nagy fájdalom érte.  
 Mégis erős lelkét szép bátorságra hevítvén  
 Visszalovagla, s imígy szólott népéhez utószor:  
 «Rossz csillag vezetett a bús Alpárra, barátim,  
 Távol Izács, az erős hadnagy, végére jutott, most  
 Engem is éjem elér, s készül betakarni homálylyal.  
 Mégis azért bátran harczoljatok, és te helyettem,  
 Kármel öcsém, légy a népnek vezetője. Boszúld meg  
 Vesztemet a vadakon, vagy halj, s vérembe borulj le.»

Hangosan így szólott és tán még szólana többet,  
 Őtet azonban Kund leveré gyors lábu lováról,  
 S társi között, valamint őzek seregében az ékes  
 Szarvas jár magasan, járt száguldozva fiával,  
 A lobogó tollú Csörszszel. Kemer, Iffim előtte,  
 És vállas Tuba szörnyü halállal elestek, ezekhez  
 Dárdával leveré Csörsz a teli fürtös Ehebránt,  
 És megszúrta nyakon Korhónt, s levetette nyeregből.  
 Hasztalanúl sietett Kármel, s intette vitézit,  
 A remegők szavait nem hallák: ő meg azonban  
 Főben üté Csörszöt, s megvérté homloka bőrét  
 Kardhegygyel balról; de midőn komorodva szemével  
 Rája tekintett Csörsz, s dárdát fordíta, veszendő  
 Kármel elirtózott, s elhült, szive, karja remegvén.  
 Ott nem várta tovább Csörszöt, hanem a viadaltól  
 Hirtelen árnyékként szaladott a visszafutókkal,  
 És paizsát védül tartá hátára terítvén.  
 Kit mikoron látott lobogós Csörsz, monda boszúsan:  
 «Hah! széllábu kölyök, minek is szült tégedet asszony  
 Embernek? mért nem nemzettenek a nyulak inkább,  
 Hogy megtépetvén ebeket hizlalna halálod?  
 Vagy hova futsz nézésesem elől? kopjámnak előle  
 Olly ügyesen nem fogsz, tudom, eltávozni, hanem most  
 Rád megyen e fegyver, s lemerül kebeledbe hegyével.»  
 Így szólván nagy erőszakkal hátára vetette  
 A súlyos dárdát. Paizsát szétzuzta az ottan,  
 S vérző hátában fájdalmasan álla hegyével.  
 Kármel nyergében már nem tudá ülni: lefordult,  
 S porba merült arczát betakarta halotti sötétség.  
 Csörsz pedig a dárdát hátából visszaszakasztá,  
 S fegyvereit levevén, nyújtá Hali-szülte Rovónak.  
 Más részről iszonyúbb harczot támaszta hadával  
 Hermes, elől víván. Csalatását látta; de futni  
 Szégyenlett, s meg is állta helyét, hol előtte fenyítő  
 Rettenetes képpel nagy erőű hősfiak álltak.  
 Ott katonái közül az erős Kotróni lefordult  
 Bulcsu csapásától. Szemközt vágatva Neander  
 Elveti fegyvereit, s keseredve kiáltja halálát.  
 Ott vész Bellerophon, kit küldött hadba Corynthos.

Ő is elől küzdő Várkont leütötte lováról  
 És mellcsontja fölött Talabort dárdája vasával  
 Megszúrá, hogy torkából vér omla legottan.  
 A bajnok csikorogva ledőlt s elenyésze sebében.  
 Erre Bogács kirohant, s karddal csapa Hermes agyához,  
 Hol nagyokat csendűle sisakja, de homloka tére  
 Sértetlen maradott. Ugy csapkoda melle felé is.  
 Tarkás pánczélát szétronná éle vasának,  
 S vért ontott mellén, s valahányszor hátra vonúla  
 Hermes, hogy dárdát nyujthasson, ez annyiszor üztön  
 Űzte, s közelről emberölő vad képpel ijeszté.  
 Akkoron elbúsúlva rohant neki spártai Hermes,  
 Nyakszirton ragadá, s közepett markolva temérdek  
 Dárdáját süvegébe veré. A szittyá levante  
 Bús feje törtével kábúl, és karja lehajlik,  
 S őt dühödő Hermes készül rút porba keverni.  
 Ellene már azalatt sok bajnok gyüle tömötten.  
 Népe futott, őt is sűrű lövet érte; boszúsan  
 Megfordúla imígy, és engede a nagy erőnek,  
 Elhagyván bágyadt életében az összetörött hőst.  
 Mint hátrál lassú szárnyakkal az erdei nagy sas,  
 Mely már szinte lekonzolván a termetes ökröt,  
 Ifju vadászoktól elhajtatik, és nyilak, éles  
 Dárdavasak sűrűen kilöketve röpülnek utána, [van:  
 Melyre odább, meg odább röppen s szeme még az ökrön  
 Így mene vissza serény Hermes, s a rajta ütökre  
 Véres dárdáját magasan tartotta haraggal.

Erre vezéri Philó más harczot gondola, látván  
 Hogy gonoszúl forog a csata mérge hadában, azonnal  
 Fényes Orontest és Sthenelost ily szókkal idézé:  
 «Halljatok engem most Sthenelos, s hadi fényes Orontes.  
 A magyarok seregét, mely tömve nyomulgat előre,  
 Népemnek sokaságával bekerülni reménylem. [desz  
 Menj el azért Sthenelos, s mondd meg valamerre menen-  
 ltt a bal szárnyon, hogy minden harczí vezérek  
 Népeiket terjeszszék el, s Theophilhoz elérvén  
 Mondd, hogy eresztett kantárral váglasson előbbre,  
 És a többi sereg nyomban kanyarúljon utána.  
 Menj te is Antipater seregéhez, fényes Orontes,

És a jobb szárnyon kanyarítsd a népet előre,  
S légy vezetője kemény, s diadalmas harczot emelvén.  
Ti pedig állapotodott honnombeli régi vitézek,  
Most velem itt lassan hátráljatok a seregektől.  
Majd ha leszen szükség támadva rohanni csatára,  
El ne felejtsetek neveteknek hajdani fényét:  
Kardotokon legyen az, hogy megláttára vakuljon  
A lator, és alugyék díszetlen porban örökké.»  
Így azok elmentek szaporán, a többi vitézek  
Bátran emelt karddal villogtak messze körülé.  
Árpád ekközben mindegyre nyomúla előbbre  
A szakadó hegyként, mellyet, ha robogva megindúl,  
Meg nem tart sem az alsó szirt, sem százados erdő,  
Míg jégülte fejét mélyen völgyébe nem ejti;  
Állíthatlan imígy robbant fejedelmi hadával.  
Csattoga, zúga haláljátéka az ütközeteknek;  
De hova kardja csapott, megszűnt hamar a csata ottan,  
S fogcsikorító fájdalom, és gyász omla helyébe.  
Már a két osztály, mely jött elfogni Zoárdot,  
Szétszóródva fut és vész dandárának előtte.  
Mint mely ködre kemény éjszak szele fú hatalommal,  
Ritkúl, s a levegőn szétoszlik erőtlen alakja:  
Úgy ezek oszlottak s vesztek nyomorultan elesvén.  
De azalatt kiterült görögök nagy tábora messze.  
Könnyü futásával Theophil, s hadi fényes Orontes  
Harczra hevítve vivék a népet, s gyorsan utánok  
Ment a többi sereg kanyarodva. Betelt hamar a tér,  
És a végetlen sereg azt villogva keríté.  
Így mikor a hegyről sebes áradat omlik, alatta  
Hirtelen a nagy tér betelik csillámos özönnel;  
Vagy mikor éh madarak sűrűen csapatozva röpülnek  
A gazdag szőlők hegyein telepedni akarván,  
Hirtelen így szélednek el egy fás délszaki halmon.  
S már kanyarodva vivén Theophil, s hadi fényes Orontes  
Népeiket, s fő gondu Philó horpadva hadával  
Hátrálván, Árpád dandárát szinte befogták.  
A fejedelmi vezér ekkor villogva kikelvén  
Megjára seregét, s hamar a bal szegletet érve,  
Dárdával rohanó Kadosához szóla: «Hüleknek

Gyermeke, édes öcsém, harcznak szeretője s veszélynek,  
 Jól tudom én, a visszafutás nem kedves előtted,  
 Mégis igen szükség lesz most futamodnod; azért menj,  
 Fuss sebesen, mint a szélvész, népeddel az ellen  
 Terjedező néptől, úgy fuss, hogy elérjed utósó  
 Rendeiket, sőt jobb, megelőzzed s majd ha befogják  
 E dandárt, te kívül, én itt ronthassuk el őket.»

Igy szólott, s amaz a harcznak szeretője, s veszélynek,  
 Gyors szélvész rohanása gyanánt futa vissza hadával,  
 A seregek fejedelme pedig most ére Zoárdhoz,  
 S ezt is, mint bátyját, inté, hogy visszarojanjon  
 És vigye Bojta vezér népét szaladásra magával.

Ezt hogy elindítá, így monda Izárfi Lebőnek:

«Gyors paripáju Lebő, menj Tashoz vissza sietve,  
 S mondd neki, hogy hátát hátunknak vesse hadával,  
 S kész legyen a kerülő ellenség rendire csapni. [nal. »  
 Menj el Izárfi hamar, mondd ezt neki, s térj meg azon-

Egykoron ezt Etel árján túl a Dárdaberekben

Nagy fejü vén farkas készült agyarába ragadni.

Sítt a kis gyermek, s apját iszonyodva kiáltá.

Apja futott, viadalmas Izár, ordítva, fenyítve,

Hogy megijeszze vadát, s kis gyermeke mentve marad-

A vad csattogatá agyará, s a gyermeket űzte, [jon.

Ekkor Izár kézíjt ragadott, és kezde nyilazni.

Első löttekor a vas nyíl fia válla fölött ment,

És mélyen bele furta magát a cserfa derékba,

Melyre nagyon megfélemlert a bús atyja szíve.

Még egyszer reszketve nyilat vete hangos idegről,

Jobb Isten vezeté mostan nyila boldog irányát,

Vas hegye a vadnak berohant koponyája alatt, és

Bal szeme fénye között kirohant csúf véres özönnel.

Apja örült a szép gyermeknek, jobban örült még,

Mint mikor anyja ölén legelőbb piczin ajka mosolygott.

Gondosan is nevelé azután, s a gyermek erős gyors

Emberré serdült, s jámbor vala minden időben.

Kárelnek vala öcscse, s nagyon kedveltje vezérlő

Árpádnak. Most hogy hallá intéseit, egyben

Vágtata vissza felé, s fölüté a kis hadi zászlót,

Mely hogy elől lobogott, megnyíltanak a sorok, és ő,



Mint az eső villám, szaporán eljárta közöttök.  
 Hogy pedig ért Tashoz, mondá: «A párduczos Árpád  
 Hagyja, hogy e haddal vess hátat elődi hadának  
 S légy kész a kerülő ellenség rendire csapni.»  
 Ugy tön az, ez pedig a zászlót lassúdan eresztvén  
 Visszarohant, és a sorok elzáródtak utána.  
 Így mikor elrendelt mindent a párduczos Árpád,  
 Még maga dandárát intézé új hadi csellel.  
 Egy részről Kundot lobogós Csörsz büszke fiával  
 Oldalt állítá szemközt a csalfa görögnek,  
 Más részről Undot fordítá ellenök oldalt.  
 Állt maga is szemközt nagy haddal várva reájok.  
 Bulcs állott mellette, s Lehel buzogányos erővel.  
 Így valamerre került száguldó népe Philónak,  
 Szemben akadt ellenségével. Mint mikor a szél  
 Fúttá után rohanó, ha az alszél ellene fordul,  
 S porral elegy kövecset csapkod szájába, szemébe,  
 Visszahajol, s rohanó utját elakasztja boszúsan:  
 Így sokan a görögök közt visszajedve megálltak.  
 De sok erős Kadosát, más részről nyalka Zoárdot  
 Nagy számú néppel vélvén rettegve szaladni,  
 Rajtok ütött, és úzte tovább, mint kelle, azonban  
 Messze szakadt a hadrendtől, s így a mit okos gond  
 Jól rendelt, gonoszúl történt kárára Philónak.

Fényes Orontes elől vágatva szalasztja Zoárdot,  
 Általa Bokros, Emő, kik lassú lóval eredtek,  
 Porba merülnek; amazt oldalt megsérti dsidája,  
 És bordái között mélyen bemegy éle vasának,  
 Ezt, a mint rá visszacsapott, fülön érte s keményen  
 Agyvelejébe szurá hosszú kelevéze halálát.  
 Ő ugyan így harczolt, s tüzesen szágulda tovább is,  
 De az alatt sebesen megrántá jó lova fékét,  
 S mint a könnyű madár, kikerülte Zoárd is az úzót  
 S őt rohanásában követé jobb része hadának.  
 Most úzottekből úzókké lettek. Erősen  
 Kezdé nyalka Zoárd őket csapdosni, s szünetlen  
 A hadtörzsökhez téríté, gyorsan azonban  
 Közbe vetődött, és elvágá harczokat. Ottan  
 Megfordúltában leveré Beri szülte Hoterront,

És Laposát, kik együtt járván kopjártak utána.  
Ő buzogánynyal amazt leüté egyszerre; de ennek  
Kétszer üté mellét, s úgy rendítette helyéből.  
Ott zörrenve lehulltak ezek, s szemeikre halál ült.  
Tas, mint a rejtett keselyű, neki vitte veszélyes  
Fegyvereit, s a közbe szorúlt bús népet emészté.  
Nagy homlok-csontját Fókásnak karddal elosztá,  
A ki keservesen elhajlott, s leborúla sebében.  
Vágva derékon üté Argost, ki sovány vala, s hosszú,  
Mint valamely vékony cserszál magas Ída tetőin,  
És tarajos sisakot, s vas vértet hordoza testén,  
S karja haszonvéstlen fegyvert, nagy nyársot emelt volt.  
Ezt mikoron Tasnak megdúlta kegyetlen ütése,  
Már csak alig birván derekát, keseredve sohajta,  
S nagy zuhanással esett a harcz mezejére alétlan.  
Most hogy végvesztét látá hadi fényes Orontes,  
És bekerült népét rossz harczban elesni miatta,  
Elbőszült s iszonyú méreggel fogta dsidáját.  
Élni nem indúlt ő; de halálát tenni dicsővé.  
Mint mikor eltévedt nyíl sérti az erdei vadkant,  
Csattog az, és haragos szikrázó szájjal agyart ver,  
S megy villámsebesen valamerre van ember előtte:  
Úgy megyen ez, száján forr, habzik szörnyü haragja,  
S messze tömött csapatok közepett ví karja merészen.  
Ott arczúl megüté Baliát; megszúrta könyökben  
Gyors Elit és Terelő paizsát leütötte dsidával,  
És valamerre körül nép volt, sebet ejte közöttök.  
Rája tömötten ment a nép, s ki lovára irányzott  
Kopjával, ki magát sérté buzogánya fejével;  
Jött rojtos paizsát tartván a nyalka Zoárd is,  
S látva vitézségét meg kívánt küzdeni; tüstént  
A rohanó népet kardjával visszariasztá,  
És egyedül az erőssel erős állott vala szemközt.  
Most a két bajnok karddal csapa össze vitézül.  
Megtámadva Zoárd, heven ellent hányva Orontes.  
A fénylő hegyes ércz sisakot leütötte Zoárd már,  
S ötet bal vállban megvágá fényes Orontes,  
S képe felé sietett kártévön vinni csapását.  
Észre vevé amaz és ellent vete kardja vasával,

Most iszonyúbb hangon kezdett csattogni vitájok ;  
 Összevetett paizsok döngött, szikráztak aczélos  
 Kardjaik, és közel álla halál a büszke fejekhez.  
 Gyorsan előre csapott most a magyar, érte födetlen  
 Társa halántékát, ki hogy elszédüle, lefordúlt.  
 Majd, mikor eszmélett, szép kardját adta Zoárdnak,  
 S vérbe borúlt képpel, kérőn ily szózatot ejte :  
 «Meggyőztél, s nagy erőd neked, és a harczi szerencse  
 Hírt ada és örömet ; nekem átkot, bűt, veszedelmet.  
 Már elalélt jobbom nem bír bajt víni : de légy te  
 Irgalmas, vedd e kardot, s hagyj élni. Ha élnem  
 Még lehet, és e bús csata elvégződik, örömmel  
 Nagy kincset hozván, rokonim megváltanak engem.  
 S oh ha vitéz hadadat valahára lehozni kívánnád,  
 Szép Görögországban, neked én telepedni virágos  
 Strimon partjainál termékeny földeket adnék.»  
 Így ki előbb állíthatlan jöve gögös erővel,  
 Most megalázódott végső fájdalma hevétől.  
 Esdeklett, s kardját önként oda hagyta kezéből.  
 Őt kegyesebb szemmel látá most nyalka Zoárd is,  
 S szíve megindulván éltét kímélni fogadta.  
 Hogy szavait hallá, már akkor ohajt vala lakni  
 Szép Görögországban, hol utóbb hadi népe felével,  
 Honni dicsőségét, rokonit megvetve, s hazáját,  
 Megszállott, s rútúl elfajzott szittyia nemétől ;  
 Kit görög asszony ölelt, s görögöt szült gyáva fiának,  
 Hogy soha vissza ne nézhessen vérére Ügeknek,  
 S apja magyar hírét czudarúl betemesse nevével.  
 Így ekkor sajnálta nagyon hadi fényes Orontest,  
 És biztatta ; de Tas komoran oda zúga, Zoárdhoz  
 Feddőleg szólván : «Valjon meggyőzted-e már a  
 Ránk rohanó sereget, hogy imitt nekik életet osztasz ?  
 Oh bizony az, kin most könyörülsz, kicsufolhat utóbb még  
 Majd ha kemény nyakadat gonoszúl megméri vasával,  
 Vagy tán a rokonok lelkét hogy elűzte, jutalmat  
 Szánsz neki ? sőt ha nem ölt is, elég hogy ránk jöve : hal-  
 Így szólván gombos buzogánnyal főben ütötte. [jon.»  
 Fényes Orontesnek bemerült a gombvas agyába,  
 Teste lehulltában csörgött réz fegyvere, s lelkét

A leütött bajnok, méltó jobb harcra, kihörgé.  
 Fegyvereit szép testéről megölője leszedte,  
 S hogy nyugtassa szívét, tüstént átadta Zoárdnak,  
 S monda szelídebben: «Baliát ez vágta meg arczúl,  
 Nézd ott kínlódik, napfényt nem láthat ezentúl,  
 Vér ül orczáin, vérkönny csordúl ki szeméből.  
 Ezt sajnáld; de ne a jövevényt; hadd veszszen, azért  
 Erre megenyhült a bajnok, s átvéve Orontes [jött. »  
 Fegyvereit búsan nyujtá Kara-szülte Dobónak,  
 A ki nyomot nem vesztve futott mindenhol utána.  
 Ő maga válla sebet bekötözni leszálla lováról;  
 Tas pedig a beszorúlt népet mérgedve fogyasztá,  
 Mely mind egy lábíg szomorún ott lelte halálát.  
 Más részről ez alatt Theophil lekerüle hadával,  
 És megörült látván Kadosát szaladásnak eredni.  
 Ment is utána, de őt Schedios szólítva meginté: [nak.  
 «Merre vezér? Ne tovább, ha tudod mi parancsa Philó-  
 A kik gyorsabbak, minek üzzük hasztalan? Inkább  
 Mint rendelte Philó, ezeket bekerülni siessünk.»  
 Így szólván nagy aczél kardját fölemelve merészen  
 Ugrat elő, s vágatva sok ellenségi közé csap.  
 Ott mint a bús láng vizenyős tájéki lapokban  
 Héví száraz napokon gyökeres nagy földet emészt meg,  
 Most örvény szakad, a szemnek, léleknek ijesztő:  
 Így rombol Schedios; valamerre kitünteti kardját  
 Bús hézag marad ösvényén. Hol ijesztve reája  
 Törtek erős katonák, most mind megalázva feküsznek;  
 Fekszik Imány, Rohanó fekszik, s szeme fénye Barának,  
 Gyenge Sugár leborúl siető apjának előtte.  
 Most Schedios kún Gál czombját elvágta, s keményen  
 Arczon üté Tivadart kik előtte zörögve lehulltak,  
 Jött Bara is, s tort nem gyáván készíte fiának.  
 Fájdalom ült bús orczáján; de halálos erőszak  
 Karjaiban. Macedó Niketást, ki előtte csatázott,  
 Agyban üté, s oldalt lökvén levetette lováról.  
 Vállperezét letöré Bogomilnak, s ment Schediosra,  
 És sietett fia vesztéért megvinni halálát.  
 A bátor Schedios mindinkább vágya lemenni,  
 Hogy bekerítve utóbb a népet, könnyen előlje.

De Bara jött, s kerülő Schediost vágtatva elére,  
 S már hangzik vala rettenetes buzogánya sisakján.  
 Megrendül az erős görög ott, s elszünteti harczát;  
 De hamar újra erőt szállít nagy lelke kezébe.  
 Visszacsap, és bizonyos vágása Barára lecsattan,  
 Hol keze szárától öklét a kardvas elosztá  
 Épen hajlásban. Buzogányvasas ökle Barának  
 Porba esett. A hős búsan megszünteti harczát,  
 Hol kettős romlása miatt fene fájdalom érvén,  
 Fogcsikorítva csavarja lovát és visszahuzódik.  
 Már Schedios Tasnak seregéhez szinte lenyargalt,  
 Még mikor elleneit bátran vagdosta Orontes:  
 Ott ő is tüzesedve vivott, és rettenet, és bú,  
 S a szörnyű romlás követék; maga déli sugárként  
 Vitte nehéz kardját, s száz ellen is üzte halálát.  
 A csapodár Theophil, példáját látva, merészen  
 Und népére csapott, s mellette vitézi csatázván,  
 A fáradt Elemért kopjával mellben ütötte.  
 Kit mikoron látott kis lélekzetre szorúlni,  
 Már dicsekedve beszélt, keserű gúnyszókra fakadván:  
 «Hát ugyan ily nép jött földet foglalni Zalántól,  
 A kik szinte, miként legyeink a dérré, lehullnak?  
 Majd nyertek földet; de előbb az fogytig eliszsza  
 Véreteket, s alpári kutyák megemésztének onnan.»  
 Így szólott; de hamar vesztére találá; serényen  
 Ellene vitte szekerczójét Und, apja Etének,  
 S rá iszonyú szemeit vetvén, iszonyítva kiáltván  
 Elrémíté, hogy meg sem mere állni; de Und őt  
 Főben üté, s éles hangját elvette szavának.  
 A fényes sisak őt meg nem tartotta, nem a lágy  
 Legbelső szövevény. Lemerült a nagy vas agyába,  
 S a rövid életnek fényét kitűrölte szeméből.  
 Így Leo, Lüsímachos, s komor Arkas előtte ledőltek,  
 Kikre midőn veszedelmet szórt, intette csatázó  
 Népeit, és sietett Schediostól dúlt hada rendét  
 Visszaszerezni. Magát mint éjszaki nagy havas erdő  
 Legragyogóbb halmát, látták vala messze kitűnni  
 A harczok fiai, s tüzesedve siettek utána.  
 Még sokakat rontott ősz Und. Az athénei Mürtilt

Vállon üté, s leszakadt annak bal része egészen,  
 Hol feketés vérrel megrendült lelke kiszállott.  
 Így Tündárt s Datamest leveré nagy súlya vasának.  
 Benn ugyanígy harczolt az öreg; de kivüle futását  
 Kadosa szüntetvén, megfordult dárdavasával,  
 És jöve mint villám, vagy mint sebes éjszaki szélvész.  
 Így rohan és pusztít a vad kölyök éhes oroszlán,  
 Mely szilaj apjával juhokat megyen enni, vagy ökröt;  
 A szemes örök azonban erős apjára kutyákkal,  
 És görcsös bottal kelvén, bekerítik ijesztve,  
 Hol mikor az vadan és iszonyún ordítva vivődik,  
 Ez kiszorúlva zaját hallván, megrázza sörényét;  
 S rettenetes száját, s körmeit fene mérge kinyitván,  
 Visszasivalkodik; a pórok reszketnek előtte:  
 Így mene ő, s vas dárdáját hamar érzeni kezdék  
 A görögök. Vele inségek, s a szörnyü halálnak  
 Kinjai szállottak, valamerre csatáza, fölötte  
 Bús felhőn állván, s fogokat csikorítva lenézvén.  
 És tüstént iszonyúbb zaj támada. Csattoga, reнге  
 Kard, sisak és buzogány. Bomlott a rend, az ölőnek  
 Holt ada helyt, s tetemén bajvívó hősök omoltak.  
 Vizsga Lükurgot előbb Kadosának karja ledönté,  
 És Piramot, s Belizárt, ki gerelyt löke rája, s könyökben  
 Megvérzé, bőrét lövetének vége lehordván.  
 Hogy futa, ezt a nagy Kadosának elérte haragja.  
 A vas dárda bement füle mellett szörnyü hegyével,  
 S jobb állkapczáját lerepeszté. Ott Belizárnak  
 Teste nagyot roppant a harcz földére ledölvén  
 És melléje nehéz vas fegyvere csengve lehullott.  
 Így hada is nekibátorodott, s a szittyia magyarság  
 Bátor erős karral dönté a hellasi népet.  
 Kadosa még Meriont, s Periklest kergette halálra,  
 S hóna megé szúrván, vérét ontotta Zinának.  
 Százakat így ölt maga, így mene tétova, gyorsabb  
 A szélnél, ártóbb az erőszakos éjjeli tűznél.  
 Vér foly dárdáján, kalpagján leng az ijesztő  
 Toll magasan, s bátor daliák csattognak utána,  
 A komor Ámos, Ipar, s rémítő Dalma: kezökben  
 Dárda forog, vagy erős kardnak tündöklük aczéla.

Kik, mint a szakadó zápor szélvésznek utána  
 Zúg, s zuhan, úgy dőltek rohanó Kadosának utána,  
 A ki elől vala, sok görögöt dárdája emésztvén.  
 És beborúlt a föld, valamerre csatáz vala: inség  
 S szörnyű halálkínok járván vele barna homályban.  
 Már oda jött, hol erős Schedios villonga Tas ellen,  
 Rá ragyogó karddal suhogatva halálos ütést.  
 Tas már csak paizsát tartá; mert kardja kifordúlt,  
 Hogy Schedios sisakát megüté vele teljes erővel.  
 Most védül paizsát tartá, mely összefüződött  
 Réz, s vas szálakból vala szerkeztetve, s középen  
 Czifra huzásokkal s játékos tarka szövessel  
 Látszott, mint valamely sárgálló völgyi virágszál.  
 Ezt csapdosta fején Schedios, ronthatni remélvén,  
 És iszonyú csengést tón rajta; de szét nem oszoltak  
 A mereven szálak, s közel ádáz ifju legények,  
 S ősz bátor daliák víván, mentségre jövének.  
 Még is igen nagy volt Tasnak veszedelme. Ha róla  
 Nagy kelevézekkel Schediost lökdösve leverték,  
 Az népét biztatva megént jött vissza dühösben,  
 S Tasra rohant ismét, rést nézve halálos ütésre.  
 Ily csata közben erős zúgást hall, s visszatekintvén,  
 Könnyű lovon dárdás Kadosát szemléli rohanni.  
 Mint feketés zivatar, mely bögve, morogva megindúl,  
 Kergeti a zúgó tengert, neki fekszik egészen,  
 S mély fenekéről csillagokig föcskendezi habját :  
 Így ez előtt is háborgott a nép; de megállott  
 A bátor Schedios, s nem lévén dárda kezében,  
 Hosszú nagy paizsát széles vállára takarta  
 És kardját rohanó ellenségére kitartá.  
 Ellene jött azalatt sarkantyút adva lovának  
 A magyar, és mint a mennykő, megcsattana rajta  
 Hangos ütésével szörnyű dárdája, holottan  
 A bátor Schedios bal részre ledőle lovastúl.  
 Így földrengéskor megdőlnék az ezredes ormok,  
 S messze lemennydörgő zuhanással völgybe lapúlnak.  
 Mellén a paizs is meg van szaggatva, de bellebb  
 A pánczél nem ereszti hegyét leverője vasának.  
 Így mikor elfordúlt, szörnyű zaj támada rajta,

Víg a magyaroké, szomorú a hellasi népé;  
 De Schediost a hős készüle halálra sebezni,  
 És neki vitte hegyes dárdáját. Az pedig, ádáz  
 Lelke erőt adván, fölkel, meghajla előle,  
 S a tévedt dárdát baljával félretaszítván,  
 Vassal vert szárát dühösen megvágta, holottan  
 Ketté vált, s leesett gyilkos hegye, szára felével.  
 Mégis erőt veve, és a súlyos dárda nyelével  
 Verte fejét tüzes ellensége, s lecsapta fejéről  
 A sisakot, mely lábához csördüle törötten.  
 Hős feje puszta maradt, és mint a felleges éjben  
 Szikrázó villám, látszott bús lángja szemének.  
 Kadosa már emelé szörnyű hatalommal az érczes  
 Dárda nyelét, de előbb, hogysen lezuhanna veszélyes  
 Vágással, lova tarka szügyét megszurta vasával  
 Hős Schedios, s a ló szökvén, kikerülte halálát.  
 Őt azalatt hevesen fiatal gyors szittya leventék  
 Környékkék s fegyvert adtak Kadosának, elúzvén  
 Róla sok ércsisakos görögöt, sok dárdahajítót.  
 De nagy erőben még állott az athénei bajnok.  
 Mint valamely szobor, emlékül állatva, tövében  
 Egy vén sziklának, hol csínos büszke fejével  
 Harczol időnként a szélvész és záporok árja,  
 És mikor a végső század jó fergetegével,  
 Akkor is áll még ő; de sötét képében az első  
 Tündöklés csilláma kivész, s meghamvad alakja:  
 Így állott Schedios, s nem gyáván várta halálát.  
 Kadosa nemtelenül nem akart megvívni. Leszállott,  
 És odahagyta lovát, mely már rogya kínja hevében,  
 A hadakat pedig eltiltá Schediosra rohanni.  
 Mindenek eltérvén, megnézé a görög arczát,  
 És hozzá járúlt, s így monda hatalmas ajakkal:  
 «Bátor hős, gonosz ügy hoza téged veszni Zalánhoz,  
 Hogy többé honnodba ne térj, és hölgyed is otthon  
 Özvegyi termében szomorú dalt mondjon utánad;  
 Gyermekeid pedig a hajlék küszöbére kiülvén  
 Sírjanak, és várván, öledet soha meg ne találják.  
 De te nem is gondolsz iszonyú harczodban ezekkel.  
 Jőj el azért, vedd e sisakot, víj meg velem, úgy is



A hadak istene már elszána halálra ; pedig jobb  
 Elveszned vágásom alatt, mint gyenge csatázók  
 Ál nyíla közt, melly a húrról reszketve lepattan.»  
 Kadosa így szólott dicsekedve, de rája sohajtván  
 Elveszi a sisakot s felel a nagy athénei bajnok.  
 «Volnának, mint hős eleink, bajtársim erősek,  
 S őket rút puhaság ne tehetné gyáva vívókk,  
 Nem szólhatsz vala így, hanem elfáradva ledölvén,  
 Vérbeborúlt fejedem rokonid testhalma heverne.  
 Most gyengék hadaink : titeket tevé a sor erőssé.  
 Mégis igen bízol, mikor engem győzni reménylesz.  
 Majd ha fejem nyakamon vérét özönölve legördül,  
 Mondd, hogy erősebb vagy ; de mige kard villog elődbe,  
 Rettegj ; mert eddig súlyos vala, s éle halálos.»  
 Így szólván veszi a sisakot, s jól nyomja fejébe,  
 És indul komoran a büszke tekintetű hőssel ;  
 Az pedig őt, valamint szélvész a tengeri gályát,  
 Huzta magával, erős ifjú nagy szíve lobogván,  
 És mene nyugtalanúl iszonyú lépéssel előtte.

Látta Philó, hogy semmire sem mehet álnok erővel,  
 Nem csökkent, hanem a hadakat biztatva vezetvén,  
 Hol szükség vala, közbe csapott, és harczola bátran.  
 A bontott sorokat népével helyre segíté,  
 S merre ragyogva kitünt aranyos szép fegyvere, lelket  
 Vett a had, s egyenesb viadalra nyomúla merészen.  
 A fővárosiak mennek csillogva, zörögve ;  
 Büszke személye körül lobog a nagy városi zászló,  
 S a porszállta eget zúgó lobogása hasítja.  
 Rémitő tündökléssel mikor így megyen e had,  
 Nincs akadály sehol, s egyesült hatalommal előnti  
 A ritkább sorokat ; de Philó nem nyugszik ezennel,  
 Még több ösztönt ád ily szóra fakadva közöttök :  
 «Konstantinávrnak lakozói, ti úri leventék,  
 Tudjátok, hogy ezen rohanók csupa gyáva parasztok,  
 Kikre ti, legragyogóbb várnak lakozói, vitézül  
 Csapjatok, és ha egyéb csapatoknál fényre nagyobbak  
 Vagytok, azok legyetek hadrontó tettel, erővel.»  
 Így szólott, és mindenikét a csalfa dicsőség  
 Lángja vivé, valamerre akart támadni vezérok,

A puhaéleti kéjt feledék, és koczka helyett a  
 Rettentő hadi dárdákat zuhogással emelték.  
 Ossa-vidéki Philó Viddinhez tére, ki helyben,  
 Mint maga hagyta, boszús képpel még áll, sietve  
 Ehhez odább járult, és monda vezéri szavával:  
 «Rettentetes Viddin, még állasz-e? látod, az álnok  
 Ellenség cseleinkre kevély, és nincs bekerülve,  
 Ránk pedig a harczok szomorú forgása veszélyt hoz.»  
 Erre boszús képpel felel a vad haemosi bajnok:  
 «Csalfa vezér, szavaidra előbb én hajlani kezdtem;  
 Mert nagyon álnok vagy, s hihetők nagyon a te beszédid,  
 De ne reméld többé, hogy Viddint harczon igazgasd;  
 Menni fog ő, s valamerre megyen, dárdája vezérli  
 A harczok rendét, s hangos szava ád tüzes ösztönt,  
 Nem pedig a te szavad, mely gyenge s csalárd is azonban.»  
 Erre szelíd hangon, noha bús vala, monda vezére:  
 «Méltatlan vádolsz te erősek csillaga engem;  
 Mert soha híredet én nem akartam rontani. Haj, de  
 Nincs most erre idő, nincs menteni semmi hatalmam.  
 Rám noha most haragos vagy még, csak menj el azért hát,  
 S rettentetes karodat láttasd a büszke latorral.  
 Majd ha dicsőséges diadalmát nyerheti dárdád,  
 Megbékélsz, tudom, és örömetest léssz társa hadunknak.»  
 Erre boszús Viddin kirohant és vitte halálos  
 Dárdáját magasan. Mint a gonosz éji sötétből  
 Megszabadúlt lélek, melly ott csikorogva tűnődik  
 Istene karjától lelökette, de végre kizúdúl,  
 Fölveri a ropogó sziklát, mely válla gyanánt lesz,  
 S a mint szörnyűkép végig megy az ősi világon,  
 Nap, csillag beborul, s reszketnek az ormok alatta;  
 Rá ordítanak a viharok, rá dörren az ég is,  
 Az mégis megyen, és akadályt nem szenved el utján:  
 Úgy menne Viddin, erős népét bízgatva, utána  
 A fene bajvívók földet rengetve rohantak.  
 Hadvezető Árpád ellenben erős keze súlyát  
 A görögökre veté. Legelőbb is Heliodórral  
 Szembe került; de az őt nem várta be, félre sietvén.  
 Mint köd fut nap elől, vagy az út pora szélnek előle,  
 Ugy futa, őt mégis szaporán utolérte halála,

Rája sulyos rohanó kopját vete párduczos Árpád,  
Mely végig rezegett a nap levegői közön, s mint  
Gyors villám, megüté nyakszirten Heliodórost.  
Nyomban előre bukott. Rémült katonái emelték  
Karjaikon véres tetemét ; de halálos ütéssel  
Ott termett a szittyá vezér, s sziven érte Neandert  
És Nikephor karját ragyogó vasa vállban elejté.  
Akkor Heliodór leesett vért hányva közökbe.  
Ők is hűledező testtel tetemére borúltak,  
Nagy vas fegyvereik szörnyűkép összecserögván.  
Termetes Alkest is leteríté párduczos Árpád.  
Rettentő vala ez nézésre : fejében az álló  
Vas sisakon hosszan rezegett lószőre, s tetőtől  
Talpig vasban volt, nem látszott semmi nyílása.  
S mintha egész ember vasból lett volna teremtvé :  
Úgy jött fénytelenül, iszonyú feketében : előtte,  
Mint hideg éjjeli domb, látszott nagy pajzsa, s középett  
Szörnyü halálkoponyát mutatott vert fényes ezüsből.  
Ezt legelőbb mikoron látá, horkanva szökött meg  
A dobogó hadi mén ; de ülője hatalmasan ülte,  
S rá hajtotta, serény karját magasabbra emelvén.  
Rémületes némán közelíte azonban az izmos  
Vad görög, és morajos hangon megszólala büszkén :  
«Halni sietsz-e vezér, latroknak büszke vezére ?  
Tégedet e karddal megemészt ma vitézi hatalmam ;  
Mert még nem született ember, ki szemembe kerülván  
Összezuzott fejjel nem szállott volna pokolra.»  
Erre felelt a gyors seregek fejedelmi vezére :  
«Esztelen, ily szókkal ne remélj veszedelmet elűzni.  
Rettents gyáva leányt, vagy erőtlen gyermeki bábot.  
De ki reád karddal siet a hadi rendnek előtte,  
Vassal várd be, ne bő szóval ; mert csúf leszesz, és a  
Durva halál kinevet, mikoron semeidre setétül.  
Gyáva ! ha bátor vagy, minek a sok vas gyűrű rajtad ?  
Lomha tevére való a terh, nem bajnoki testre.  
Kard nekem a pánczél ; szabadon viszi homlokom a nyilt  
Könnyű kalpagot, és mikor eljő vég napom, a szép  
Föld színét, s ragyogó egeket még látom utólszor ;  
Te pedig eltakarod fejedet, vas lapba boritván,

S rettegsz nézni halált, melylyel fenyegetve riasztél.<sup>»</sup>  
 Így szólott iszonyún, de amaz nagy félelem érte.  
 Minden erő kiveszett karjából s reszkete gyáva  
 Baljában dombos paizsán a szörnyü halálfej.  
 Árpád őt már nem szóval, hanem isteni kardja  
 Fényes aczélával rettenté, s nagy kelevézét,  
 Melylyel rajta ütött, egyszerre kiverte kezéből.  
 Még amaz ellent állt, de hamar paizsára lecsattant  
 Árpád kardja, s legott ketté szaggatta középig,  
 Hol sebes éle után lehasadt a fényes ezüstfej,  
 És nagy csengéssel lábának elejbe legördült.  
 Alkes hátra futott rémulten, s fölfoga végső  
 Oltalomúl egy kő darabot, mely földbe merülten  
 Álla, holott tetején sok századok árnya borongott.  
 Ezt az erőszakkal kivevé fúlepte köréből,  
 És Árpádra löké, de hibásan zúga el a nagy  
 Kő lova bal szemnél, és érte Izárfi lovának  
 Gyenge szügyét, s az alatta ledőlt, reszketve süvöltvén.  
 Árpádot pedig a hosszú harc mérgé boszontá.  
 Ellene ment, s iszonyúbb vágással csapkoda hozzá.  
 Alkes pánczélán, sisakos feje rengeteg ormán  
 Csattoga, s szikrázék villámló kardja, s lefüggött  
 Rongyosan Alkesről a vas ruha, vállban oszolván.  
 Ő még a hegyetört kelevézt forgatta hiába,  
 Mellyet visszakupott, s feleit könyörögve kiáltá,  
 Vas karját is elől tartván el-elúzta halálát.  
 De mentségre közel nem mertek jöni, azonban  
 Ő is lankada már s bús vége közelge sötéten.  
 A fejedelmi magyar nagy rést szemlélve nyakánál,  
 Markolatig ragyogó kardját torkába ütötte.  
 Alkesnek tüstént minden viadalma megállott,  
 Omló szikla gyanánt leesett a földre csörögve,  
 S véres torkából kiröpült vad lelke boszúsan.  
 Hős Árpád pedig a lóról hozzája leszállván  
 Fegyvereit leszedé, és adta Izárfi Lebőnek,  
 A ki gyalog vala szinte, s közel kísérte vezérét.  
 A sisakot kinyitá azután, s bámulva tekinté  
 Rettenetes képét, mellyen már sárga halál ült,  
 S vérbe merült szemeit, s így szóla hadának előtte:

«Nem mind rettenetes, kit külseje, s nagy szava hirdet.  
Láttátok, mi magas vala ez, s mely rémes alakja.  
Most alacson porban hever itt, s hadi napja lezállott;  
Mert buta rémülésbe merült, s nagy kardja lecsökkent.  
Rajta tehát! kiki bátrabban forgassa csapásit.  
Ellensége habár eget ér is büszke fejével,  
S lábaival poklokra tapod, neki menni ne féljen.  
Vére vagyon, melyet fényes kardjával elonthat,  
S csontból áll, mellyet súlyos buzogánya betörhet;  
Bátorság teszi, nemcsak erő, a harczy hatalmat.»  
Így szólott, s tüzesedve reá zúgott az erős had,  
És mene harczra hevült képpel pusztítani vágyván.

NYOLCZADIK ÉNEK.

Ekkoron a szigetek lakozói csapatba verődvén  
A szaladó sorokat biztatva előbbre nyomultak,  
S állt a harcz heven, és harsány zengéssel egyenlőn.  
Kallimachos, s bátor hadi sorsosa Krántor, az álló  
Szittyia vezért látván gyalog Alkes fegyveri mellett,  
Összebeszélve reá készültek menni halálos  
Alkuval, és így szólt legelőbb a krétai bajnok:  
«Most ugyan a legerősb daliát mi veszélybe kerítjük.  
Csak te vitéz bajtárs, velem ellene menni ne késsél.  
Én legelől rohanok, te azonban félrevonulván,  
Vess kopját, s ha talán sebet ejtesz rajta, merészen  
Rátörök én karddal. Te is akkor utánam eredvén,  
Támadd meg hevesen; s ha vitézül ketten elejtjük,  
Így leszen ifju nevünk sok hősnek előtte dicsővé,  
S ketten fegyvereit tartós örömünkre megosztjuk.  
Ha pedig engemet ő leterítve megölne, ne csüggedj,  
Jőj inkább, s nemesebb lélekkel rajta boszúlj meg.  
Én szintúgy, ha talán te ledőlnél holtan előttem,  
Rajta boszút állok, vagy utánad az életi fényből  
Gyászba megyek, s melléd lerakom rövid éltem alakját.»  
Így szólott, s amaz elfogadá a vészes ajánlást.  
Bátran elindultak, jó harczot víni remélvén.  
Balgatagok! ki erőt adhat gyengéknek is, és a  
Sokkal erősebbet ronthatja le általok, a nagy

Mennynek, földnek urát védül elhíni felejték ;  
 Őket azért fogadásoknak bal része lenyomta,  
 S elhervadt fiatalságok ; de dicső vala mégis  
 Tettök, az ily romlott nemzetben ritka, s örökké  
 Méltó szép hírrel tündökleni a maradéknál.  
 Mentek. Élöl Krántor, félrébb bajtársa, s hajítá  
 Dárdáját ; el sem vété, hanem a paizs alját  
 Érintvén, Árpádnak övét megütötte hegyével ;  
 Krántor azonban már közel ért, és Kallimachos sem  
 Késve rohant bajtársának pártjára, de tüstént  
 Észrehevék. Lehel ott termett, s Krántorra rohanván  
 Állban üté buzogányával : megkoczczana szörnyen  
 Véres szájában minden foga, s halva lefordúlt  
 A rohanó ifjú. Árpád pedig a hadi kopját  
 Megragadá, és visszaveté gyors Kallimachosra.  
 Ment a rettenetes nagy kopja halálos erővel,  
 De kikerülte urát, s Perionnak bal szeme fényét  
 Érte, s velőig szúrta ; legott a bajnok elájúlt,  
 S nyögve halódólag lebukott szép szürke lováról. ]  
 Ezt látván gyors Kallimachos megrettene, s már is  
 Fordította lovát ; de setétes gyászos alakban  
 Szörnyen elejbe borúlt Krántornak vérjeles árnya :  
 «Vissza ! nyögé, haj ! Kallimachos, menj vissza boszúlni.»  
 S az mene halni ; de nem társáért állni boszúját.  
 Árpád megsujtá őt a nagy szikladarabbal,  
 Mely sisakát betöré, és izzadt homloka csontját.  
 Kallimachos leborúlt, kelevéze kihulla kezéből,  
 S lelke, kidőlt velején, lassú lebegéssel enyészett.  
 Így az erős ifjúk egymásnak utána kivesztek,  
 S mellyet együtt fogadának, együtt is elére halálok.  
 Árpád lóra kapott, s rettentőn villoga kardja,  
 És leveré Peliast ; kaponyáját bőrsisakostúl  
 Elmetzé, hogy azonnal alélt, s csörrenve lefordúlt.  
 A Peneos melléki Leót is előlte, ki hozzá  
 Karddal csapdosa ; ő fölemelt karjára lecsapván  
 Elvágá, s lelöké oldalt rendítve lováról :  
 Népe körül, mint a nagy tenger, zúgva csatázott.  
 Most Árpád mellett leverék a gyenge Alexist,  
 A ki, midőn feje pusztá maradt, s nyaka, melle födetlen,

Fegyverit elvetvén Árpádnak elébe letérdelt,  
 És siralom mosván ajakát, ily szózatot ejte :  
 «Nagy lelkű, te, ki mindennél százszorta nagyobb vagy  
 És hatalommal erősb, hozzád folyamodni merészek.  
 Nem harczolni jövök, és ártani nem tudok én még ;  
 Mert gyengék kezeim, s nincsen hadi lángja szívemnek.  
 Tempe kies völgyén szült engem az árva Melitta,  
 Ott még szinte gyerek társimmal játszva találván,  
 Harczba, hogy elveszszek, hurczoltak irígyi szülömnek ;  
 De te kegyesb légy, és könnyörülj ifjúi napomnak.  
 Majd ha időm eljő, hű kísézője vitézid  
 Harczainak, fegyvert viselek szakadatlan utánad,  
 S megfizetek rövid életemért hűséges eszemmel.»  
 Így szólott a gyenge fiú, siralommal előntvén  
 A véres földet ; de felelt a párduczos Arpád :  
 «Haj nyomorúlt ! inkább ne születnél volna, vagy első  
 Lépted után a sír mélyébe letéve nyugonnál.  
 Itt hol szörnyü halál villong a fegyverek élén,  
 Hol nincsen kegyelem, nyomorúlt itt kérsz-e kegyelmet ?  
 Mégis hasztalanúl ne remélj Árpádnak előtte,  
 Menj be, ha élni akarsz, seregem már bántani nem fog.»  
 Erre felállt a bús gyermek, s jól hátra vonódván,  
 A rohanó hadak ércz sora közt rettegve megállott.  
 Uti Lehel pedig, eltelvén hadi lelke haraggal,  
 A sziget ifjait, és kiket ellentállva találá,  
 Mint lecsapott mennykő, buzogánynyal sujtva fogyasztá.  
 Átala nagy Médon, s a spártai Dáres elesnek.  
 Elvész gazdag Araxesnek magzatja Leo is,  
 S a beszakadt mellből vérét feketedve okádja.  
 A nagy erő téged, Klonios, nem mente haláltól,  
 Téged sem gyönyörű külsőd, fénylepte Nikátor,  
 Mind leütött titeket hadrontó karja Lehelnek.  
 Ő most a sebesen szaladó Lúkaonra rohanván,  
 Vállban üté, kinek is leszakadt nagy válla vasastúl,  
 És maga hirtelenül jajgatva, zörögve lefordúlt.  
 Ennek alatta serény pejkanca szökik vala, szügyben  
 Csillagos és bíbor takaróval büszke, holottan  
 Hímes aranyszálak széltében tűzve valának,  
 A szép ifju tavaszt képezvén tarka mezőben.

Ezt mikoron elfogta Lehel, meglátta Leböt a  
 Súlyos fegyver alatt bajosan gyalogolni, feléje  
 Vágtata, s általadá, hogy rajta csatázzon. Az a szép  
 Lóra legott föl is ült, s a fegyvert, s gyenge Alexist  
 A seregek sora közt besietvén, bátyja kezénél  
 Hagyta, dicső agg Kárelnél, ki nyugodtan az első  
 Harczi szekéren volt, istenhez az égbe sohajtván.  
 Ehhez járult most, s így szólt ifjabbik Izárfi :  
 «Bátya, te jól teszed azt, hogy kérleled a magas Istent,  
 Áld az tégedet, és a nemzetet áldja meg érted.  
 Mégis nézz ide most, siető szavaimra figyelmezz.  
 Itt e gyenge fiút, s e fegyvert küldi, hogy örözd,  
 A rohanó seregek fejedelme, dicséretes Árpád.  
 De mostan ne kivánd, hogy többet mondjak, erősen  
 Ver szivem a had után, veszedelmek szelleme huzza.»  
 Ezt mondván, a vas fegyvert ott hagyta, s Alexist,  
 Kárel örömkönnnyel nézett öcscsének utána.  
 Szólna, de szélvésznel gyorsabban visszafutott az,  
 S a harczok közepébe merült. Ott messze világló  
 Fegyverrel sok időig ütött, elhagyva vezérét.  
 Megsebzette Biast, nyakszirten vágta Philémont,  
 És agyas Aressel egyszerre leverte : halálos  
 Lévén minden ütés, mellyet keze szóra ; de végre  
 Őtet is a hadi sor díszetlen porba temette.  
 Ossavidéki Timon jött, és megszúrta derékon  
 Nagy kelevézével, mely béleit összeszakasztá.  
 Erre ledőlt, s vele szinte rogyott a díszes ajándék,  
 Jó lova ; mert bal czombja fölött nyíl érte keményen.  
 Így ezek itt egyszerre megütve a földre zuhantak.  
 Zajt üte rajta Timon, s biztatta barátit is egyben :  
 «Társaim, ezt látván ne remegjünk harczba rohanni,  
 Gyenge halandók ők, mint mink, kik szinte, ha éles  
 Fegyvereink nyomják, a földet rágni lehullnak.»  
 Így szólott, s dicsekedve leszállt, hogy szedje vitézi  
 Fegyvereit, s a lótakarót megtartsa haszonra.  
 Ekkoron Árpád a seregeknek előtte ragyogván,  
 Nem sejté, mi esett, s a rémült népeket úzta.  
 Nagy Bulcsú mellette nyomúlt, s a nemzeti zászlót  
 Vitte magas karral Lehel is bal részen erősen



Harczolván a még későket nyomta vasával,  
 S mint a mennykövező Isten, ment közben, erősebb  
 Földi halandóknál, a győző párduczos Árpád.  
 De mikoron szemlélte Lebőt, hogy büszke örömmel  
 Fosztják a görögök, s bátrabban is állanak ellent,  
 Fájdalom érte szívét, s iszonyú harag üle szemébe,  
 És oda villámlott, oda csattant kardja legottan.  
 Megfélemlé Timon, sietett paripára szökelni ;  
 De mikor immár kelt, czombját elvágta, s lováról  
 Visszalöké Árpád s elhunyt fegyverneke mellé  
 Még sokat eltemetett, s még nem szűnt búja, haragja,  
 A görögök pedig elvesztek nyomorúltan az ádáz  
 Szittyá vezérnek kardja miatt ; de Philó is azonnal  
 Ellene jött számos népnek közepette ragyogván,  
 S a szaladók seregét fölfogta hatalmas erővel.

Más részről ezalatt Viddin szörnyű hada rontott.  
 Ő maga rettenetes karral nyita szerte nagy ösvényt,  
 S a csengő sorokat kiveré öldösve helyökből,  
 És legelőbb Und népe javát rontotta ; hatalmas  
 Dombait, a ki nyilat, s hadi kopját vetni legelső  
 Volt ezen osztályban. Most ő egyebekre csatáztván  
 Nyíllal ölé Ricseket, s rohanó magas Illit elejté,  
 Somnyelű kopjával leszegezvén karja hatalmát.  
 Őtet azonban erős Viddin dárdája leverte,  
 Szinte mikor gerelyét izmos markába szorítá:  
 Ágyékát, annak dárdája, veszélyesen érte,  
 Melyre alá fordúlt, fájdalmas végre sietvén,  
 S döngött a bús föld zuhanó testének alatta.  
 Viddin kegytelenül tova ment, s mentében elejté  
 A bárdos Csíszárt, s oldalt megszurta vitézlő  
 Vámost, s Zongornak koponyáját földig alázta,  
 Kik hamar a vad enyészetnek karjába borulván  
 Szintelenül csörgő fegyverben elestek. Ūvöltő  
 Népe hasonlókép rontott vala, s durva morajjal,  
 Mint az öló szélvész, küzdött heven a magyar ellen.  
 Ő még Halmilakót kergette halálra fiastúl,  
 A ki midőn atyját látá lankadni sebében,  
 Rettenetes Viddint kelevézzel szurta derékon ;  
 De vas övét annak meg nem rontotta, s lecsúszván

Csak csipejét sérté. Súlyos dárdával elérvén  
 Őt is agyon sujtá Viddin, s levetette lováról.  
 Ott a hú gyermek nyugodott bús apja fejénél,  
 S lelkével lelkét az üres levegőbe bocsátá.  
 Láta az ősz bajnok dült rendeit esni halomba,  
 S nem rémült veszedelmének közepébe rohanni:  
 Arra csavarta lovát, nagy fegyvere arra világolt,  
 S mentében kéré istent, az egekbe tekintvén:  
 «Isten! erősebb a villámnál, a ki alatt ég  
 S föld megrendülnek, kegyes Istene ütközetinknek,  
 Vidd az öreg karját, mint hajdan vitted az ifjú  
 Karját, a diadal kétes mezejére vitézül.  
 És ha ma végső lesz lelkének ez óra, te ójad  
 Honnosait, s nekik adj diadalt vérülte fejénél.»  
 Így szólott, s első kéréseit Isten elérte,  
 S rá intett ragyogó kardjával, melyre hatalmasb  
 Lett az öreg, s mene gyorsan elő, keze, szíve buzogván.  
 Kit hogy rettenetes Viddin megláta fehérlő  
 Jó paripán tisztos komoly arczczal jőni, csatáit  
 Szüntetvén, elejébe került, s ily szózatot ejte:  
 «Bajnok öreg, téged mi veszély hoz előmbe halandót?  
 Véled-e, hogy, mig erős bárdod közelithet, ölő nagy  
 Dárdám vége henyél, s fejedet nem dönti homályba?  
 Sőt mondom, ha talán háromszoros életet élnél,  
 S élted mindenikén két ember szelleme volna,  
 Mégis elűzném azt az üres levegőbe, s előbb, mint  
 Hozzám érne vasad, porrá töredezve hevernél.»  
 Így szólott; de amaz hallgatva közelgete búsán,  
 És neki vitte szekerczjét, mely mint az egekben  
 Megcsattant villám, fénylett rontásra emelten.  
 Hátrább állt Viddin, s kétszer rá sujta halálos  
 Dárdával, kétszer leveré az Isten; azonban  
 Ősz Und a bolgár sisakát megvágta legottan,  
 És külső lapját lehasítá. Melyre boszúsan  
 Hátrált a bolgár, s iszonyúbban emelte az élet  
 Vesztegető dárdát. Az, mint magas éktelen árbocz,  
 Zúgva szállt Undnak süvegére; de onnan is a nagy  
 Isten erős keze visszaveté, s a földbe szegezte.  
 Und, mikor a nagy ütést hallá lesuhanni, szívében

Megrettent: Viddin hogy láttá erőtlen ütését,  
Mérgében megrázkódott, s nem merete bevárni,  
Hogy (kit előbb gúnyolt) másodsor vágja sisakját.  
Káromkodva vevé dárdáját, és tova zúgott;  
Bámúló katonái nyomát zavarodva követték;  
Und pedig elpusztúlt sorait meg' helyre javítá,  
S a bolgár népnek bátrabban türte csapásit.  
De Viddin Kadosának erős népére csapott most,  
S ott hamar Omba fejét megtörte halálos ütéssel.  
Mellben üté Villánt, hogy azonnal földre hanyatlott.  
Rajta nagyot zörrent megütődött pajzsa vasával;  
Ifjú Csombornak sem szánta meg élte virágát:  
Ez legelőször most kezdett harczolni, s miként a  
Reggeli tiszta sugár, tündöklött gyenge korában.  
De hamar ölni tanúlt kezein vér kezde lefolyni,  
S őt a rettenetes bolgárhoz vitte halála.  
Szinte midőn leütötte Hibót harmadszori súlylyal,  
Rá jöve nagy Viddin, s megsujtá vakszeme táján:  
Akkor alá hajlott feje, s megszűnt harcza kezének.  
Mégis erőt nyert, és másodsor elébe vetődött  
A nagy Viddinnek, megvágta, de nem sebesíté,  
A vas pánczélon tompulván éle vasának.  
Őt pedig észre vevé, s a súlyos dárda hegyével  
Viddin megszúrá gyengén lelt tompora táján,  
S monda, kevély szüből ily gyászos szókra fakadván:  
«Féreg, hát téged kétszer kellett-e megölnöm?  
Ám jőj bár tizszer, tizszer megrontom erődet.  
De tudom, a te szemed nem fog már látni világot,  
S tévelygő keselyű temet el gyomrába, ha rád jő.»  
Szörnyen imígy szól ő; de nemes tűz gyujtja vitézlő  
Dalma szívét, keserű szavait nem hallja nyugodtan.  
Mint lobogó mennykő, vagy mint dühös étlen oroszlán,  
Rá zúg, s villámló karddal megvágja sisakját,  
Porba megy az; de utána lecseng Dalmának aczéla.  
S most látszott Viddin rettentő képe, miként az  
Égre borúlt rémé, mely villám, fergeteg ülvén  
Mérges alakja körül, képét egyszerre kitolja,  
És iszonyú szemmel letekint a földi világra;  
Így látszott Viddin, de hamar fölkapta sisakját;

Dalma pedig mint a körmetlen, agyatlan oroszán,  
 Megfuta kard nélkül, s hátráló társait inté,  
 Hogy fegyvert kapjon; nyomban volt Viddin erősen,  
 S mintha egyébbel már nem volna csatája, csak arra  
 Zúga, csak azt úzé, szóval, dárdával ijesztvén;  
 Az pedig a seregek közepett sík pusztá mezőben  
 Jóval előbbre futott, s csavarogva kerülté halálát.

Már ekkor Kadosával elállt az athénei bajnok  
 Távól egy alsíkon, hol csínos zöld sudarával  
 Két remegő levelű nyár közt szép szilfa virított,  
 S változatos fejkön játékosan állá meg a nap.  
 Mindenikét fegyverneke távolról léptetve követte.  
 Ott a két nagy erő közel ért egymáshoz azonkép,  
 Mint az ölö villám, mely messze, borongva ködében,  
 Végre nagyot lobban, s végig megy az égi határon,  
 Hol rohanása előtt fut az éj, s felhői setétség,  
 És mikor ő dörög, a viharok hallgatnak alatta:  
 Úgy készültek ezek szörnyű rohanásra s körülök  
 Hallgata, míg vittak, a nagy csata hangja; de előbb  
 Társához rohanó Kadosának im e szava zengett;  
 «Már ha vitéz elszánással vég bajra kijöttél,  
 Hadd halljam nevedet, görög, és nemed ágait avval,  
 Hogyha levághatlak, tudjam megmondani, mit tett  
 Fegyverem, és mi jeles lehet énnekem a te halálod.  
 Vagy ha talán engem kezeiddel alázna meg Isten,  
 Megmondom ki vagyok, hogy tudd, mi dicső lesz utánam  
 A ki megöl. Noha nem hiszem azt, míg porba nem esnek  
 Karjaim, és szemeim láthatnak tiszta verőfényt.»  
 Ezt mondá, de amaz szomorún így válaszol erre:  
 «Nem bölcsen teszed azt, hogy míg forr harcza hadunknak,  
 Szóval vesztesz időt. De ha tudni elannyira lángolsz,  
 Halld nevemet, s röviden nemzetségemnek utóját.  
 Főnemből vagyok én, nagyatyámat bíbor ölelte,  
 Mint mondják; de homály van ezen, s nem is úzom az elmúlt  
 Dolgoknak nyomait, sem avúlt hírökre nem aggok.  
 Engem Athéne nevelt, ott láttam az ősi dicsőség  
 Romjait és Marathon mezején hadi szikra fogott el.  
 Ottan atyám, mikor izmosodám, mind sorra mutatta  
 A dölt sírköveket s hadi lángot gyujta szívemben.

Ott ada kopját és kardot, hogy víni tanuljak.  
 És maga fárasztott, s ha henyén mozdúla kezemben  
 A fegyver, nyomban mutatá emlékeit elhúnyt  
 Ősünknek, kiket a diadal nagy hirre vezérlett . . .  
 Hej! magyar, a ki előbb büszkén Marathonra lenézett,  
 A nagy athénei nép, nem volt szívére hasonló  
 Ehhez, mely ma vitéz hadatoknak előtte veszendő.  
 Tízezer ott százezredeket meghajta vasával,  
 S szárazon és vizen úzte dicsón a persa hatalmat.  
 Most Marathon mezején a gyávák nemzete tévelyg,  
 S régi dicsőségét nem bírja Athéne, ledölvén  
 A falak, és a benne lakók erkölcsse bomolván.  
 De te ne hidd, hogy ezért engem rémítve megűzhetsz,  
 Vagy hogy visszaragad valamely kék s honni szerencse.  
 Nincs rokonom, s egyedül végső nyavalyában atyám él.  
 Azt is azóta, tudom, letevék sírjába nyugodni.  
 Lánya Lisandernek, kit hölgyül gyenge korában  
 Vettem, az ártatlan Theodósia meghala első  
 Szültével, s örömét elzárta szivemnek örökre.  
 Most ki sirathasson, nincs többé senki, se tőled  
 Nem retteg Schedios, ha ezer villámmal omolsz is.)  
 Dárdával rohanó nagy Kadosa erre imígy szólt:  
 «Oh bajnok, boldogtalanúl maradál te az élet  
 Napjaiban, s gonoszúl púsztán hagyja csalfa szerencséd,  
 Hogy ne legyen, ki örülhessen, ha hazádba jutandasz,  
 Vagy ki halálod után termidben sírva fakadjon.  
 Engem erős Isten kegyesen letekintve megáldott.  
 De halld meg nemem ágazatit s ismerj meg egészen.  
 Hajdan Etel mellett könnyű elméje tanácsán  
 Széplakon élt egyedül gyönyörű Nemibonta sokáig.  
 Ott közel a zúgó liget alján férfiruhában  
 Gyakran egész napokon vadat úze, gyakorta csatába  
 Ment ragyogó szép fegyverben, s fenn csilloga kardja,  
 Mint lobogó vad láng, s bús harcza veszélyeit úzte.  
 A viadalmas Erő, szép termetes égbeli tündér,  
 Őt minden nyomain követé látatlan alakban,  
 S titkon emelt sóhajtással sugdosta szerelmét.  
 Nem hajlott a szűz, de szivét elfogta tünődés,  
 S látni kívánta hívét. Az előjött díszes alakban,

S csábító képpel mosolyogva közelgete hozzá ;  
 De Nemibonta futott, a férfias arcot utálván ;  
 Vette nyilát, s az ijedt vadakat kergette napestig.  
 Már magasan föltűnt a hűs esthajnali csillag ;  
 De hamar a tündér ráhozta az éjnek alakját,  
 És beborúlt a táj, s a szűz megtévede rajta.  
 Így mikoron tova bujdosnék, megláta ragyogni  
 Egy siető lánykát, ki fejével gyenge sugárú  
 Csillagot ingatván szabadon mene a bajos úton.  
 Ehhez az elfáradt gyönyörű Nemibonta imígy szólt :  
 «Ég szüze, a ki dicső fejedén szép csillagot ingatsz,  
 Vígy haza, s a mit kérsz, szándékom tartja megadni.»  
 Ekkor Erő, mint gyenge leány, mosolyogva imígy szólt :  
 «A hold lánya vagyok, s Mahamisnak mondanak engem.  
 Most ide szállottam jegyesemnek szedni virágot.  
 Megtérek tüstént föltenni az éj koszorúját.  
 De, ha mit én kérek, szándékom tartja megadni,  
 Jer, haza viszlek s megkoszorúzlak az éji virággal.»  
 Így szólott, s csalfán rá tette az éj koszorúját.  
 Széplakon a szűznek már égett keble s szerelmet  
 Sajdító szívvel leborúlt, és monda rebegve :  
 «Ég szüze, oh könnyörülj; vedd, vedd el az éj koszorúját!»  
 De amaz ellenzé, s most visszacserélve alakját,  
 Mint tündér ifjú, szerelemmel hajla ölébe.  
 Ettől szülte szelíd Elmét, piros ajku leánykát,  
 S szép arcú Hüleket, s meghalt heves ifju korában,  
 Elme szülé Álmost, hadat úzó bátor Ügeknek,  
 Álmostól eredett a győző párduczos Árpád,  
 A ki elől csattog, s Alpárt rettentí hadával.  
 Más részről engem nemzett Hülek Esztora nőtől,  
 Engem, kit hínak Kadosának, s nyalka Zoárdot.  
 S mink, mint fergetegek, járunk a puszta mezőben,  
 S messze seregbontó kezeinkben villog élő vas.  
 Van pedig egy hölgyem, deli tiszta tekintetű Jóla,  
 S anyja körül játszó kis gyermekem, ékes Aember,  
 Kik Csepel árnyai közt a zúgó nagy Duna partján  
 Várnak emelt karral, s szomorú dalt zengnek utánam.  
 De fut időnk, szóval többé nem tartalak: ott fenn  
 Lát, s igazán vet sort a nagy hadak Istene; víjunk!»

Így szólván neki vitte vasát. Mint tengeri szélvész,  
 Jött hatalommal az is, s fenn villoga, csattoga kardja,  
 Mégis alig győzé Kadosának elütni csapásit.  
 Kadosa öldökiő kezeit most összecsatolván  
 Rettentőn lecsap arcza felé; nagy gyorsan elugrik  
 Hős Schedios, s ellent tartván kikerüli halálát.  
 A mint félre szökik, megakad bal lába, s lebotlik,  
 Ottan hirtelenül dőlt testét talpra segíti,  
 S bántott erdeként iszonyítóbb arczczal előáll,  
 Kettőztetve hevét és kettőztetve csapásit.  
 De az erős ifjú iszonyúbban nyomja, szünetlen  
 Képe előtt villog gonosz élű kardja: megindúl  
 A sisak is, zörög a pánczél, s vas rongyai hullnak.  
 Nem türhette tovább e harczot nézni lovásza,  
 A nyilazó Phaëton s a szívós hangos idegről  
 Gyors nyilat indított, Kadosát leteríteni remélvén,  
 És rövidíteni ütközetét viadalmas urának.  
 Elröppent a nyíl; de hibásan vette irányát.  
 Épen emelte kezét Schedios, hogy hóna kinyilván  
 A vessző berohant, s szívét megjárta hegyével.  
 Ott tüstént lehajolt hős karja, homályba borultak  
 Arczai, s melle szorúlt; a vér pedig omla sebéből,  
 S bőven alá folya nagy testén, s szép fegyvere színén.  
 A boldogtalanúl nyilazó maga gyilkos aczéllal  
 Dúla saját kebelén, s leborúla urának előtte.  
 Már ekkor Schediost az erő elhagyta, lerogygyant  
 Lábáról, s nagyokat csörrent vas fegyvere testén,  
 Kadosa visszariadt, s mint bálvány álla helyében.  
 Látván a görögöt méltatlan harczczal elesni,  
 És fájdalmi közt fetrengeni vére tavában,  
 Könnyre fakadt, s hidegült jobbját megfogva imígy szólt:  
 «Így kellett neked, oh méltó jobb harczra, kiveszned?  
 A reszketve jövő nyilnak gonosz éle ledöntött . . .  
 Ám ha reád ily vég vala rendeltetve, borúlj le,  
 S Istenedet vérző szívvel szólítva köszöntsed.  
 Mink ugyan a dalban híredre dicséretet osztunk;  
 Mert bátor szüvedet tisztelnünk illik; azonban  
 Elmondjuk, kezed is mint birta halálos aczélát,  
 Mint ragyogál az erős napként csatatéri mezőkön,

Most pedig a hitlen katonának vesszeje ölt meg,  
 S bajviselő fejedet gonoszúl a földig alázta.»  
 Így szólott; de amaz meg nem hallhatta utósó  
 Szép szavait, s szomorú lelkét az egekbe bocsátá.  
 Kadosa lóra szökik, dárdát markolva kezébe,  
 S a mint rettenetes képpel megy vissza serényen,  
 Látja zavart seregét gyengébb csapatokra bomolni,  
 Látja futó Dalmát dühödött Viddinnek előtte.  
 Ekkoron a kinyugodt paripát meghajtja vasával,  
 S megy mint fergetegek szárnyán a gyilkos erőszak,  
 Mely tör, emel, vagy aláz, s mindent fölforgat utában :  
 ugy megyen ez, s az ölö seregek közepébe csapódik.  
 Ott az erős Lirmek csikorogva visz ellene dárdát,  
 De rohanó Kadosát ki nem állja; lehajlik előtte,  
 S homloka megtörvén, velejét vérevel előnti.  
 Kermeli és Radován s Radovánnak vad fia Rollán,  
 S a kik elébe rohannak, az útát elállni akarván,  
 Mind leborúl, s keserűn a földet rágva halódik.  
 Viddin is a szörnyű romlást közeledni gyanítván,  
 Dalmát hagyja, kinyúlt dárdával elébe vetődik.  
 Most valamint forró Lybiának pusztá határin  
 Összemegy életölő agyarakkal két fene állat :  
 Úgy rohan a két hős egymást pusztítani. Elsőbb  
 Kadosa messze vetett karral mellére irányoz,  
 El sem véti, földött mellén megzörren az éles  
 Dárda, paizst tör, s nagy pánczélát bontja hegyével :  
 Ellensége pedig szint' ekkor eléri hatalmas  
 Dárdájával emezt. Bemegy a vas Kadosa jobbján,  
 Megszegi köntöseit, s megtördeli oldala csontját.  
 De Viddin, mikor a nagy ütés mellére leszállott,  
 Nem tarthatta magát, leesett csörrenve lováról.  
 Kadosa ült; de sebét szörnyen fájlalta, s lelankadt  
 Karjával dárdája legott a földre lehajlott.  
 Viddin megdőbbent, nagy pajzsa kihulla kezéből,  
 S a vas megromlott mellén, de nem érte seb. Így ő  
 Földre borúlta után erejét nem vesztve megállott,  
 Melle szorulását hamar ébredt lelke felejté,  
 S visszarohtant vérző Kadosát megvívni halálra.  
 Ekkoron ott termett Ámos, buzogányos Iparral,



És új fegyverben rettentő Dalma, kik ötet  
 Hármas erőszakkal leverék viadalmas uokról.  
 Ott ismét véres harcz támada köztök, az álló  
 Bolgárok, s rohanó magyarok vetekedve csatáztán;  
 Dalma pedig nagy bőrpaizsát mellére borítván,  
 A seregek közt vítt s öldöklő kardja vasával  
 Visszacsapott gyakran s mint könnyű sólyom azonnal  
 Elvesze Viddin elől fiatalkoru jó lova hátán.

Óva csatázott már a nagy bolgár is, erősen  
 Meg lévén szaggatva, s földő nagy pajzsa hibáztán.

E közben fejedelmi Zalánt lángfürtű Preheszka  
 Ily keserű szókkal feddőleg harczra tüzelte:  
 «Fejedelem! minket te talán csak nézni hozál ki,  
 S fegyvereink fényét mutogatni, holottan az ádáz  
 Harcz már rég kevereg, s ezereknek hozza halálát,  
 Jer, vagy ugyan többé nem várok semmi vezérre,  
 S elrohanok valamerre szívem, valamerre szemem visz.  
 Szükségem nincsen népedre; van a ki kövessen.»  
 Így szólott, s vele, mint medvék barlangja, morogtak  
 Gyermeki, s apró lángszemök a harczokra sugárzott.  
 Erre pedig fejedelmi Zalán ily szózatot ejte:

«Ily keserű szókkal kívánsz-e csatázni Preheszka,  
 S hogy fejedelmed alább szállott, nem tiszteled őt már?  
 Ám legyen; inségem poharát kiürítem egészen.  
 Én ugyan a hadakat nem akartam nyugva követni,  
 De Viddin tiltott, s mondotta vitézi szavával,  
 Hogy mig fenn rezegő dárdáját, s népe nyomultát  
 Láthatom, a csatatért távolról nézve kerüljem.  
 Most rohanó népét látom keveredni, s hanyatló  
 Dárdáját lassúdni; . . . megyek, kell mennem utána.  
 Jer te is, és villámkardoddal nyisd meg az útát.»

Így szólott, s keseredve legott a zajba merüle,  
 S most az egész síkon szörnyű rohanással az egymást  
 Öldöklő népek szemközt rivadozva rohantak.

Ment fejedelmi Zalán, s ellenben népe Zoárdnak;  
 Ossa-vidéki Philó szemközt vala istenes Unddal,  
 Két részről pedig a bolgárok csillaga, Viddin,  
 S a széllal rohanó Hermes veszedelmes erővel  
 Keltek elő, s egyszerre, miként a felleg esése,

Rengő dárdákkal harczos magyarokra rohantak.  
 Hangzott ég, és föld, és messze morogtak az öblök.  
 S most iszonyú képpel Ármány is előkele újra,  
 S a mint hozta setét népét, a sikra leszállván,  
 S ellene szikrázó kardját nyujtotta Hadisten,  
 Megmozdult a föld, szikrái remegtek alatta,  
 S a daliák képén iszonyító sárga halál ült.

Oh most villanj meg rejtett hadi szikra szememnek,  
 Mely nagy századokon mélyen súlyedve borongasz,  
 Villanj meg, s láttasd harczát két isteni karnak! —  
 Hogy kaczagányos Etét megtartá kardja Hadurnak,  
 Ármány megdühödött, s titkon forralta boszúját,  
 Most hallván a bús diadalt, fölkapta halálos  
 Dárdáját, s barlangjából dörmölve megindult.  
 Nem vala még soha rettentőbb, nem kárhozatosb még.  
 Mátra nehéz ormát fölütötte ropogva fejével.  
 Fergetegek voltak zúgó nagy szárnyai; képe  
 Emberevő sárkány. Így jött, vagy mászva, holottan  
 A föld megsúlyedt nyomain, vagy szárnya suhogván  
 Fölkele, s vérlángú taraját magas égig emelte.  
 Benn pedig égő gyomrában nagy sziklahasábok  
 Hánykódván, mereven vas tagjai összezsörögtek;  
 Jobbik körmében felleg dárdája világolt.  
 Így fölemelkedvén, már szinte Hadurhoz elére,  
 De mikor az villámkardját csattogva lenyujtá,  
 Visszaesett, és mászva futott a földön előbbre,  
 Mint valamely nagy bércz, melly a sík földre leomlik.  
 Orjás képében vele volt a Félelem, és a  
 Megnehezült Átok, mely hogy mene, messze kiszáradt  
 A növényes föld, s fa, virág meghervada utján.  
 Nagy vala mindkettő, de nagyobb a Félelem. Ennek  
 Árnyékként egekig nyúlt vékony termete. Sápadt,  
 És beesett arczán borzasztó álmok ülének;  
 Mert látszatján kül nem volt rajt' semmi valóság.  
 Lábai ingadozók, s magasabbak az ormi fenyűknél.  
 Így volt a síkon sokszor bujdosni szokása,  
 Hol hamar Alpárnak megjárván néma határit,  
 Pórokat és fiatal baromőröket éjjel ijesztett.  
 Most a hadba vegyült e nagy kísértetes árnyék,

S ellenségei Alpárnak rettegve kerülték,  
Életelő szemmel ment lassan utána az Átok.  
A vezetők bátor szavait megnyomta szavával,  
Mely fene torkából mélyen hangzik vala, s tompán.  
Hasztalanúl riadoz kürtöd, Lehel, a hadak immár  
Nem hallják hangját, és nem buzdúlnak utána.  
Mindent eltemet és leszorít a szörnyeteg Átok.  
Jó a Zúrzavar is. Fél ló, fél ember, erőtlen  
Árnyékkép; de vezérképen futos a magyarok közt.  
Ölnyi vasas buzogányt forgat zuhogatva kezében,  
Durva fején borzas süveget visel, és daru-tollat,  
Benne hazugsággal folyvást küzd, s vesz az igazság.  
Nyelve csalást árúl. Így jár a szittyia seregben;  
Tétova, úz s biztat, rémit és ösztönöz; erre  
A sereg oszlani kezd, sorai szakadozva bomolnak,  
Így a többi gonosz csapat is keveregve kiszállott,  
S a rohanó hősnek remegett markában aczéla.  
De közelíte Hadur, s megvágta hatalmasan Ármányt.  
Szikrázott a kard, a mint lemerüle nyakába,  
És rengett az egész környék. Amaz ördög erővel  
Tagjait összeszedé ismét, s még álla erősen.  
S mintha heves déltől szájt nyitna vad éjszakig a föld,  
És azon örvényes torkokkal üvöltene, bögne:  
Úgy bögött, s az egész levegőt bögése betölté,  
Másodszor köddárdáját szétverte Hadisten,  
S hasztalanúl ismét vagdosta, hogy összebomoljon  
Termete. Összebomolt és újra felállta keményen.  
Rettenetes csörgést tettek vas tagjai, szája  
Folyvást zúga, s magyar hadakat rémíte szavával.  
Ekkoron Isten erős kardját hüvelyébe taszítá,  
S messze kinyúlt, s markát viharos Tátrára vetette.  
Ott a nagy sziklát csikorogva kitörte tövéből,  
És emelé magasan, mint szinte az égi kaszások  
Fénylenek éjenként, onnan pedig egyben ereszté  
Rettenetes karját, s Ármányt megütötte kövével.  
Röpdöse már a Rém, s körmét Istenre mereszté,  
De mikor a nagy szirt roppanva leszálla fejére,  
Földbe lapult, s iszonyú torkán morgása megállott.  
A hadak Istene most rá hága, s tiporta boszúsan.

Lába alatt Ármány vas tagjai összeszakadtak,  
 Széll-el-gördültek töredéki; de nyögve, remegve  
 Ingott a föld is, két sarkai összeropogtak.  
 A Rémet pedig elhagyták gyors szárnyai. Eldölt  
 Isten alatt bérczes nagy termete. Félelem, Átok,  
 S társaik Isten előtt mindnyájan omolva futottak.  
 Ő legutól iszonyú kínnal terhelve megindúlt,  
 S visszaröpült egyedül nyomorult rossz lelke pokolra.  
 Isten is a harczok mezejét elhagyta serényen,  
 S ment ragyogó diadalmával hév déli napon túl.  
 Ott fényes kapuját kinyiták magas égi leányok,  
 Megtörlék kezeit, s izzadt szép homloka térét,  
 Ő pedig a nagy fegyvereket villogni hagyá még,  
 De nem csattogató, kékes fellegre bocsátván.  
 Víg lett mostan az ég, boltját nem vonta be felhő,  
 S lassan zenge körül a forgó többi világok  
 Ezrede, s hűs szellő játszott a nap sugarával.  
 Csak maga küzdött a nyomorú föld, rajta halandó  
 Emberek egymáshoz gyilkos viadallal omolván.  
 Csak maga nem nyugodott, s fiait keseredve viselte,  
 A kiket ő szült és kebeléből fényre bocsátván,  
 Nem táplált egyaránt. Gőzölgő véröket itta  
 Most, s fölszáguldott pora lett temetője sokaknak.

## KILENCZEDIK ÉNEK

Gyászos az ütközetek folyamatja. Halálos erőszak  
 Járja kemény sorait, s ordító fergetegekként  
 Benne vitéz seregek mind vesztig emésztik el egymást.  
 Hangjától iszonyút csendül a kényre szokott fül,  
 S kedvetelő vérképeinek látása, s kietlen.  
 Bár a nap delelő sugarát megelőzze világgal  
 S könnyű sebességgel, míg a harcz részeit és a  
 Küzdők tetteiket híven kíséri dalával,  
 Fárad az elme; de ők el nem fáradva dicsőség  
 Vérbe borúlt mezején hadakoztak urára hanyatló  
 Alpárnak, rád, büszke Philó, rád szívtelen Ármány,  
 S a ki vadabb vagy még tereád, nagy haemosi Viddin.

Oh ha talán vagytok, kik meghallgattatok eddig,  
 El ne ijedjete, a hadakat nem folytatom én most.  
 Párduczos Árpádnak mint romlott nemzete, miglen  
 Kardja Hadistennek gonosz Ármányt meg nem alázá,  
 S a búsúlt daliák harczát nem mondom el; innen  
 Bodrogek köz csendes szigetébe kívánkozik elmém.  
 Pusztá az: al mezején nem hallatik édes enyelgés,  
 Nem dobog emberi láb. Ormán bús szellet üvöltöz,  
 És megürült hajléki világtalan állnak az éjben.  
 Hol Huba, fürge Bodor, hol vannak Hajna Etével?  
 Kérdezitek; mert messze hagyám kétségesen őket.  
 Hol van gyenge Szömér? Hadrontó Túzima hol van?  
 Elmondom, s megeredt szavaimnak szűnete sem lesz,  
 Mig nem hirdetek új örömet Bodrogek köz urairól,  
 Kedvesek ők nekem is, kedves vagy Hajna, te főkép,  
 Szűz hajadon, szép szóke fodorhaju lánya Hubának;  
 Mert te, midőn nyugszom, hitető álmomhoz is eljősz,  
 És köszönöd, hogy szűz ajakidról, s szóke hajadról  
 Édes szózatokat mondék, s kaczagányos Etéről,  
 A ki erőre nagy a harczban, szépségre legelső.  
 Ezt köszönöd, s ekkor látom megnyílni szelíden  
 Bíboros ajkaidat, s füleim lágy hangidat érzik.  
 Ekkoron a havazó karokat meglátom, az égből  
 Isteni szikra gyanánt szállott szem tiszta világát.  
 Délnek völgye, szivem titkának régi hazája,  
 Dél völgyében is ily tüzes a lány szép szeme. Rajtam  
 Nem könyörül; de megöl ragyogó sugarával utóbb is.  
 Vagy hova vesztém el így?... Megtérek Hajna, tehozzád.  
 Hű Szakadár hogy Hajna után mind hasztalanúl járt,  
 Visszakerült szomorú lépéssel az éji tanyához.  
 Ott még ősz Huba szendergett és nyugtos ölében  
 Gyermeki összevetett fejjel szép álmot aludtak,  
 S alva körülfekvék tetemét bús gyenge cselédek.  
 Erre hogy ért Szakadár, el nem hallgathata, mélyen  
 Vette sohajtását, s így monda keserves ajakkal:  
 «Alhatol oh Huba? Sőt alszol feledékeny eszeddel.  
 Nem kérded többé, hol van deli Hajna; de kelj föl,  
 Lásd, hogy reggeledik, s Hajnának reggele nincsen.»  
 Szólt és fölrazá. Kele az, s hallotta beszédét,

És álmos kezeit Hajnának utána vetette.  
 Hajnát nem, de lelé két gyermekit alva ölében.  
 Még is nem vala most lelkének búja emésztő.  
 Sejtve, hogy égből jött, hitt a magas álomi képnek.  
 Lassan elindítá magzatjait, és bizakodván,  
 Égi remény hangján szólott vala gyenge szívökhöz,  
 És azok elhitték szavait, szaladoztak utána.  
 Ő pedig a gondos Szakadárral előre sietvén,  
 Messze ható szemeit hevesen járatta tanyáján,  
 Már oda ért. Épen vala mindene. A dühös alnép  
 Vad rohanásában kikerülte lakása határit.  
 Mindene visszakerült, maga Hajna hibáza közülök.  
 Újra nagy aggodalom szállott lelkébe Hubának;  
 Nem nyugovék, hanem a környéket messze bejárá.  
 «Hajna hová tüntél?» mondá. «Deli Hajna!» kiálták  
 Kis Bodor és a gyenge Szömér, s zajgottak utána.  
 Nem jöve az; de kik a sűrűben rejtve maradtak  
 A láz pórok előtt, ösmert hangjára kijöttek.  
 Jött nagy Elem, Csákány, hadrontó Tűzima eljött  
 Végtire, s szörnyü kezét nyujtá keseredve Hubának.  
 Mint mely szikla felét az idő vas karja letörte,  
 Oly vala ő, balról meg lévén termete rontva.  
 Nem látott, örök éj üle fényén! bal szeme; képe  
 Fél vala csak, fele a dárdától összezuzódott.  
 Még tetemén látszott csak erő és szikla szabású  
 Vállain, és karján. A pórokat ő maga kétszer  
 Visszaveré hajlékától. Harmadszor előlök  
 Nem gyáván, gyilkos karral hátrála, levervén  
 Négy hegyi pásztort, kik bizakodva rohantak utána.  
 Most is nem jött ő, mint a kit bú vagy ijesztő  
 Gond bágyaszt; haragos lépéssel jött le hegyéről,  
 Mint ki az ellenség jövetét óhajtja szívében,  
 S mostani kényesedett fiakat fél szemmel is ölne.  
 Nem volt kápa fején; de halálos szálfá kezében.  
 Úgy jöve és komoran nézett a puszta lapályra.  
 Majd hogy elért Huba társához, köny omla szeméből,  
 S zordon erős ajakán iszonyún ily szózatot ejte:  
 «Hah! Huba még mi gonosz, mi csapás van hátra? nagy ádáz  
 Harczokat eltürtünk, s nincsen nyugodalma fejünknek?»

Hajdan azért győztünk Álmosnak idétte Kiónál,  
 És Munkácsot azért, csak azért nyerhettük el Ungot,  
 Hogy buta pórok előtt, nem hős seregeknek előtte,  
 Bújuk az erdőket és napfényt nézni ne merjünk!  
 Gyűlölöm életemet, nem hogy csuffá lön ez orcza,  
 Sem, hogy balszememet komor éjszaka rejti; de bánom,  
 Átkozom a napot is, melyben a tábor öléből  
 Félre henyélni jövék; hiszen a vasat elbirom én még,  
 El, csak volna, az ércz dárdát tíz rétű paizszsal,  
 És magam egy sereget, jöjön bár, fölverek itt is.  
 De nincs fegyverem is. Fiam elhordozta magával,  
 Egy fiam, és vele elmaradott harczában örökre.  
 Boldog! hantja fölött elmennek az esti fuvalmak,  
 Megrázzák füveit; de nem őt a sir fenekében.  
 Apjának nincs enyhelye még. Vénsége utóján  
 Dúlt hajlékában nincs semmie, semmie nincsen!  
 S őszült fürteivel szabadon csapodárkodik a szél.»  
 Elvégzé. Amaz, a hegyhátnak végi lakója,  
 Megbúsult szavain, s szomorún így monda viszontag:  
 «Romlunk már nagyon, oh bajtársam, Tűzima, romlunk,  
 S nem maradott egyebünk lemenő napjainkra panasznál;  
 Mégis mely bajokat mondasz terhedre, azoknál  
 Több az enyém százszor, keserűbb fájdalom szivemnek.  
 Vagy mi az, a mi reád jöhet és több volna halálnál?  
 Sőt halnod sem gyáván kell. Iszonyodva tekintik  
 A pórok karodat, s nagy erő kell, hogy te ledőlhess.  
 És ha ledóltél, nincs ki utánad sírva kiáltsa:  
 «Kelj föl apám! ocsmány férjnek keze fekszik ölemben.»  
 Nincs illyen, nincs, a ki reád félhalva omoljon,  
 A kit szellemed is borzadva kerüljön az éjben . . .  
 Én többszörte halok, s kínomra marad meg az élet.  
 A ki előbb ezerek közt voltam karra legelső,  
 Nem birom a dárdát, kifutok keseredve lakomból.  
 Magzatimért is futnom kell. És mégis azoknak  
 Szebbike, főbb örömem, kimarad tévedve nyomomból.  
 Éjszaki honjából eljő a kellemes Álom.  
 Hasztalanúl jövök el tündér képének utána.  
 Nem közelít Hajnám, Hajnának nyomdoka sincsen,  
 S a heves aggodalom nyilalásai ölnek el érte.»

Jól el sem végzé, hogy nagy dobogási robajjal  
Pór csapatok jöttek több részről, melyre sikoltva  
Összefutott a két gyermek. Maga Tűzima állott,  
Mint az erős kőszál, semmit sem félve helyében,  
S néze hová üssön, s fölkel a szálfá kezével,  
Nem késett sok időt. Mely nép már legközelebb jött,  
Arra rohant s zivatar hangján ordíta elébe :  
«Haj! hiszen ezt vártam, por férgői, még csak ez egy volt  
Szíves imádságom, hogy nappal lássalak, íme  
Meglátalak most, s e látásomat el nem eresztem :  
Sorra kemény áldást mondok fejetekre botommal.»  
Így szólott ; de azok zavarogva megálltak. Azonban  
Bodrogköz tele lett pórral, s Huba közbeszorúla.  
S hogy látá, nincs semmi segéd, biztatta szorongó  
Gyermekeit és kardját még ép baljába szorítá.  
Rejtve maradt kebelén tépő gyötrelme szívének,  
S úgy mutatá képét, valamint mikor ezrek előtt a  
Vér mezején Susadal fejedelmet verte Kiónál.  
Ehhez tiszteletes kora és atya léte nagyjá  
Bánthatlanságát ; s vele Csákány és Elem ott volt.  
Mint hegyen a rég múlt századnak tölgyei állnak,  
Villámot zivatart elvárván bátran, azonban,  
Illattal viselős ibolyák nyílnak ki töveiknél,  
S a fiatal tölgyek meg sem rendülnek alattok :  
Úgy a régi csaták győzői hatalmasan álltak  
A két gyenge körül, várván az erőszakot. És ha  
Ellenségben szív, ha kegyesség volna parasztban,  
Meggzúnnek vala itt ; de doronggal, görbe kaszákkal  
Jőnek azok s Szakadár csak alig tarthatja meg őket.  
Szidva riasztva körülszáguld, s kelevéze hegyével  
Döfdösi a közelítőket. Majd gyorsan odább áll,  
S visszakerül ismét s rontóbban ereszti ki karját.  
Már ötször szágulda körül, már Tűzima botján  
Soknak vére lefolyt s hét élet aludt el örökre.  
Ekkor Csongorral közelített a temető had.  
Jött Ete, s megmozdult rettentő jobbjá legottan.  
A ragyogó kardot markába ragadta ; de elsőbb  
Szólt szerelem hangján a szőke fodorhaju lányhoz :  
«Hajna te, szép örömem, a harcz veszedelme ne érjen



Tégedet, a hegynek tetejére lovaddal eredj föl,  
S várd be, míg a környék dülói elesnek előttünk.»  
Még el sem végzé, már Tomboli tudta mit érez,  
Megmozgatta fejét, s mint a jó gondolat, úgy ment  
S a hegy legmagasabb tetejét Hajnával elérte.

Most ezek a szigeten zajgó népségre ütöttek,  
És Csongor mene társaival, hol látta ijesztő  
Tűzima szálfáját lezuhanni halálos ütéssel,  
Rá pedig a szaladó népet hadakozni kövekkel.  
Arra rohant; de Etét szilajító gondjai vitték.  
Mint mely villám a felhőt csattogva hasítja,  
Úgy mene szörnyü sebességgel. Csapdosta, tiporta  
A kiket ért, s élők, holtak dűledeztek előtte.  
Csak hamar a nagy tért befutá öldösve, zavarva.  
Majd itt, majd meg amott csattant meg fegyvere s ez már  
Harcz sem volt, hanem irtózat, magas égbe kiáltás,  
S a rémülve futó pórok veszedelme, halála.  
Sokszor, kik szabados menedéket lelni reméltek,  
Visszariasztattak rohanó kaczagányos Etétől,  
S nyögve el-elhaltak, ha közel szágulda fejökhöz;  
Ő pedig egyre veré őket, s nem lelte nyugalmát.  
Mint megyen a nyihogó ménesnek büszke csikósa  
Bogláros paripán lovait téríteni: úgy ment  
Hős Ete s a szaladók csapatit mind összeterelte,  
Hogy keze súlya alól csak egy ember lelke se vesszen,  
A ki előbb számot nem adand kedvelteiről, az  
Ősz Huba életiről s bodroglakói többi lakókról.  
Már sokat egybezavart, kikhez, hogy utószor élére,  
Összerogyott a ló huzamos futtában alatta, [zogván:  
Melyre vadabb lón még, s így szólt, keze, kardja mo-  
«Hah! nyomorúlt férgek, ki hozott ide titeket is még?  
Vagy hogyan öljelek el, hogy emészszem lelketeket meg,  
Ha Huba veszni talált, s Bodroglakói előbbi lakói?»  
Szóla. Nem értették; de remegtének a buta népek,  
És az ölé ifjú lábához sírva borúltak.  
Az pedig a ragyogó kardot már fogta fejökre;  
Hogy vallják ki Hubát. De Hubát meglátva, legottan  
Szűnt dühe s a ragyogó kardot hüvelyébe taszítván,  
Öldöklő jobbát szívesen nyujtotta Hubának,

S társainak, s a gyermekeket kebelére szorítá.  
 Ott az öreg bajnok nem örült még teljesen, és már  
 Ajka kinyílt, hogy Hajna baját panaszolja Etének;  
 Az pedig őt megelőzve imígy ejtette beszédét:  
 «Haddban előszült hős, bajainknak vége szakadt már.  
 Szüntesd meg szomorú lelkednek gondjait: ott áll  
 A hegynek tetején egyedül deli Hajna leányod.»  
 Akkor az ősz fölemelte szemét, meglátta leányát;  
 Elnémult örömen, s köszönettel Etére borúla.  
 Csongor is elvégzé harczát és sorra kötözte  
 A rabokat, hogy több kárral ne jöhessenek ismét.  
 Tomboli a dúlás közben Hajnával alább jött,  
 És a hegy közepén leborúla egy almafa mellett,  
 Hajna leszállt hószín lábával az ifju füvekre,  
 És megörült Ete látásán, ki halálos erővel  
 Jártta meg a szigetet, s feje, s bajnoki karja kitetszett.  
 Láta rohantában, s döntő erejében az ifjút  
 A deli lány, s megörült, s elbámúlt szörnyü hatalmán.  
 Jobban örült még, hogy nyomban meglátta Hubát is,  
 S gyenge Szömért, s a fürge Bodort kapcsolva kezéhez.  
 Akkor Tomboli fölkele, és így szól vala hozzá:  
 «Asszonyom! a bajokat kikerültük. Nincsen ezentúl  
 A ki reád haragos karját nyujthassa; de boldog  
 Lélsz az erős kebelén s örömidnek napja soká tart.  
 Mégis az elmultról ha szivednek kedves az emlék,  
 Tartsd meg arany szálát a bús tündérfi hajának.  
 Szép dolog a szívnek boldogtalanért is epedni,  
 S még valahára talán veszedelmed ijesztene: akkor  
 Vedd azon emléket, s délnek tájára lobogtasd.  
 Megjövök én tüstént: szél, villám nem jön előbb meg,  
 Megjövök én délről, s biztos menedékre kiviszlek.»  
 Monda siralmasan és eltűnt a híg levegőben.  
 Ment közel a nap alatt, s a nap hallotta uráért  
 Gyenge süvöltését, s az egek kis csillagi hallák;  
 Hajna pedig szomorú hálával néze utána.  
 Fényes aranyszálát pihegő kebelébe bocsátá,  
 S szánakodás hangján ily szózatot ejte őszeliden:  
 «Tégedet oh tündér, hogy menteni földre leszálltál,  
 Elrontott az erős Isten, s most szerte vetődvén,

A nagy egek színén lebdes szép tagjaid árnya.  
 Szörnyű végzetedért nem elég kis könnye szememnek,  
 S gyenge az én panaszom napodat meg vissza idézni.  
 Téged azért nemzöd' nem lát tündökleni többé  
 Hajnali fényében, sem anyád nem nyújtja kezét, hogy  
 Bánatos orczádat harmattal mossá vidámmá.  
 Mégis enyészted után ha van árnyékodban is érzés,  
 Lásd, hogy az emlekező lánynak, noha boldog egészen,  
 Kedvese karján is megtisztel néha siralma —  
 De te veszéséért engem sanyarítva ne büntess,  
 Istene hősömnek! soha én nem kértem ohajtva,  
 Hogy dél fényes eget tündér oda hagyja miattam  
 És gyermekkorom álmaival szívemre boruljon.  
 Nem kértem; de nagyon kívántam, imádtalak érte,  
 Hogy valahára erős karral deli bajnok öleljen.  
 És megadád, Ete, hadzavaró deli bajnok ölelt meg.  
 Most mikoron boldog napjaimnak kelne világa,  
 A boldogtalanért, hogy az értem romla, ne büntess.»  
 Így végzé, s szemeit levoná a kékes egekről.  
 Nem mulatott: szívét a földhöz huzta szerelme,  
 Arra, hol örvendő képpel rá vár vala apja,  
 S a kis testvérek, hol hős Ete teljes erőben  
 Büszke magas fejjel fölségesen állá közöttök.  
 Ment szaporán, s legelőbb Bodor utját állta Szömérrel.  
 Csókolták, karján csüggöttek, sírtak, örültek,  
 És atyjokra vivék. Az hogy kebelébe fogadta,  
 Épségén megörült, s örömét ily szóra fakasztá:  
 «Látom, kétségem sincs benne, leányom, az égből  
 Szállt kezek ápoltak, s az öreg katonára tekintvén  
 Égi Hadúr küldött tévelygésidre segédet.  
 Áldassék neve! sokszor rám ontotta kegyelmét,  
 Most a legfőbbet, hogy téged visszavezérlett,  
 A ki öregségem napját föltartsa szemével,  
 S az ha leszállt egykor, testvérinek anyja maradjon.»  
 Elvégzé az öreg, s teljes lett álma. Leánya  
 Megcsókolta kezét, és kedveze, szóla, mosolyga,  
 Mint csókolta előbb, s vala szólni, mosolygani kedve.  
 Majd pedig elválván, a hős karjára füződött,  
 S állt mellette, hogyan fiatal szép kerti fa mellett

Áll a völgyi virág, s rá hajlik az esti szelekkel.  
 Szűz feje ott a fát gyengén megfekszí, s puhán nőtt  
 Lombja közöl a hajnallal pirosodva kifejlik :  
 Hajna is így hajiott a hős kebelére fejével,  
 S nem vala nyugta soká. A mint már visszamenének,  
 Egy fia-vesztett pór rejtekből úzte boszúját.  
 Láttá fiát a síkon elesni Etének előtte,  
 Most meghuzta magát, s kopját vete rája boszúsan.  
 Vélte, talán őt, vagy lánykáját lelheti, s akkor  
 Lelke nyugodtabb lesz. És ment a kopja suhogva,  
 Vitte halálos erőszakkal boldogtalan élet.  
 Észreuvé Ete, s Hajnáját elvonta előle.

Gyilkos szer! hova indultál? Nem Hajna szívének  
 Termett a te vasad; de halálúl terme lövődnek,  
 A ki ha el nem ereszt, fia utján nem megy alunni.  
 Im lemerül a kopja kemény fagyökérbe hegyével,  
 És rezzenve megáll; de az izmos pór fut. Az élet  
 Kedves lesz neki, és fut ijedve. Utána hevülten,  
 Mint zúgó zivatar, fut hős Ete, s úzi, riasztja.  
 A hegyen ők szörnyű dobogással messze szaladtak,  
 Jóval előbb a pór, mindig közelítve az ifjú,  
 S öldöklő jobbját fölemelve halálos ütésre.

Egy nagy szikla feküdt, szabadon, súlyedve, középen,  
 Végső oltalomúl dühösen neki dőlt az erős pór,  
 És meg is indítá rohanó kaczagányos Etére.  
 A gyors bajnok után Bodor is futa nyugtalan észszel.  
 Most a rettenetes sziklát meglátva sikoltott :  
 Kit hogy halla emez, az eső sziklának előle  
 Nem futa, megtartá bajosan, s más utnak ereszté,  
 És a szikla szakadt iszonyú robogással, az alsó  
 Bokrokat és fákat csikorogva lehordta, míg a mély  
 Völgybe legördülvén iszapos lágy földben elúle.  
 A pór addig előbb kele, és folytatta futását,  
 S szinte elért a hegy tetejéig, hol feketéllő  
 Rozzant vén sziklák oromúl tornyozva fölálltak.  
 Nem késett, a sziklákat megmászta: de jókor  
 Ott termett Ete hős, lábát megfogta kezeivel,  
 S rajta nagy ot rántott. A pór a szikla kiálló  
 Szílát átölelé, s nem esett le; de a nagy erőtől

Termete megroppant. Még egyszer húzta meg a hős,  
 És a nagy kőszál leszakadt a pórra ropogva.  
 Halva marad nyomorult, vérét velejével elöntvén,  
 S a tört kődarabok mellette zörögve futának.  
 Nagy zavar, aggodalom volt lenn; de előttök ezennel  
 Megjelenék Ete, s fenn ült a kis gyermek ölében,  
 Melyre oszolt a gond, s öröm állott vissza helyébe.  
 Már mindnyájan az ősz Huba hajlékához értek,  
 S mindenik éhét és szomját hevenyében elűzé.  
 Kedvre derültek az ősz daliák; mert bajnak utána  
 Édesb a lakozás. Hadrontó Tűzima képét  
 Mint lehetett, kividámította, s haragja megenyhült.  
 Félre tévé nagy szál fáját, s szál fája helyett a  
 Sorba került ragyogó nedvű kupa forga kezében.  
 Ily lakozás közben Huba szólította fiát, és  
 Hegyre futásáért így feddődék vele, mondván:  
 «Gyerme kem a te időd nem jött el, még te veszélybe  
 Oktalanúl ne szaladj. Ha korán elrontod erődöt,  
 Nem lesz azon korban, hol többnek kellene lenni.  
 Majd ha karod dárdát bírhat, s a kengyelig érnek  
 Lábaid, a hadakat bizvást megjárhatod: addig  
 Ódd magadat bajtól, ne rohanj vesztednek elébe.»  
 Így feddette fiát, s annak beborúl vala képe.  
 Síra, hogy a dárdát nem bírják karjai, s lába  
 Még kengyelbe nem ér. De örült neki Tűzima s hitta.  
 A mint hozzá szólt, megijedt a gyermek először  
 Zordon hangjától, később lábára fölülte,  
 S félve vevé kenyerét hadrontó szörnyü kezéből.  
 Csongor előkele most véres feje könnyü sebével,  
 Kit hogy láta Szömér, s deli Hajna, kötözni siettek.  
 (Mert ilyen kezek ápolták a bajnokot akkor.)  
 Hajna törölte sebét, s vérét elmosta szelíden  
 Ifjú arczairól, s a sebről félre simítá  
 Szög haja lágy fürtét. Hozzá jött gyenge Szömér és  
 Írt köte rá, és a bajnok megörüle sebének,  
 És mosolyogva hajolt a gyenge kezeknek alája,  
 A kit egyébként nem könnyű illetni erősebb  
 Karnak is a viadal mezején, s elvárni veszélyes.  
 Most csendes vala, és hozzájok nyájasan így szólt:

«Szőke fodor haju lány, s te mosolygó barna leányka,  
 A sebeket ti nagyon kegyesen kötitek be, azért ha  
 Még sebeim lesznek, hozzátok térek azokkal,  
 Vagy magam is könnyű sebet ejtek testemen önként,  
 Hogy ti bekössétek, és annak lelkem örüljön.»  
 Így szólt, és amazok pirulának, társi dicsérték.  
 Félre vonult ezután, s egyedül lön Hajna Etével.  
 Messze terül a sík tájék szemeiknek előtte,  
 Bodrog alattok megy, csillámos habjait úzván,  
 Kedves az ég, suhogó szeleit lassúdan ereszti.  
 Némán áll a hős, szeme Alpár tája felé vész,  
 S aggodalom hangján hozzá deli Hajna imígy szól :  
 «Hős, ha szavam téged nem bánt meg, az este közelget,  
 S mégte nyugodt nem vagy : van kedvesb titka szivednek.  
 Messze kíváncznak rettentő karjaid innen,  
 S Hajna tüzes szemeid látásán nem mer örülni.»  
 Végezi ; szép Ete hős tüstént így válaszol erre :  
 «Nem vagyok én, oh Hajna, nyugodt, és karjaim innen  
 Messze kíváncznak : de ne aggódj' ; titka szívemnek  
 Nincs, ezután sem lesz, mely kedvesb volna szivednél.  
 Alpár vérengző viadalmi gyujtanak engem ;  
 A harcz híre után lesz csak nyugodalma fejemnek ;  
 Mert tudod, a magyar itt harcz nélkül nem tud örülni.»  
 Így szóltak. Távól pedig Alpár puszta vidékén  
 Véres harcz vala még, s iszonyú morájával eget vert.

## TIZEDIK ÉNEK.

Ekközben lassan futa már a déli verőfény,  
 És nyugatot közelebb kezdette hevíteni lángja,  
 S még folyvást dühödött a harcz, s vér-izzadozással  
 Mérgesedett daliák egymást fene búban emészték,  
 És míg erős Isten dühös Ármányt meg nem alázta,  
 Vert vala a rohanó seregek nagy része, s zavarban.

Itt fejedelmi Zalán Kundot megnyomta hadával,  
 S a lobogós Csörszöt ; vele volt a spártai Hermes,  
 S mint kirepített nyíl, haladott, hős népeket úzván.  
 A két hadvezető állt még, s tüzesedve merész Kund  
 Vissza Zalánra csapott. Megrengett sárga sisakja,

S bús csengése riadva hatott viselője fülébe.  
 De hamar a nyilazó Krallin, s lángfürtü Preheszka,  
 A daliás Kundot leverék fejedelmi Zalánról,  
 S fürge lovát nyilazó Krallin vesszője megölte.  
 Ott a bátor hős, megbúsúlt lelke tüzelvén,  
 Csapdosa szerte, s futó népét harsogva kiáltá :  
 Akkor Hermessel harczolt fia, s meg-megakasztá  
 Vad rohanásában. Mint két hegyes éktelen árbocz,  
 Látszottak nagy dárdáik, s mikor összecsapódván  
 Egymást rontották, recsegett a nagy fa kezökben.  
 Nem lehetett Csörsznek leteríteni spártai Hermest,  
 A lobogós Csörszöt nem tudta ledönteni Hermes ;  
 Néha kimozdítá ; de merészen visszacsapott az,  
 És megdöbbsenté haragos vad képe az űzőt.  
 Senkinek a lobogós Csörsz nem hátrála csatáin,  
 Nem hátrált most is ; de mikor hadi népe futamlott,  
 S atyja szavát hallá, mene ő is. Utána zörögve  
 Vitte hadát Hermes, s rengő dárdája nagy érczét,  
 Csörsz hogy Kundhoz elért, biztatta fiúi szavával,  
 S végtelen örvényként mindent leteríte körében.  
 Ellenben rohanó Hermes, s lángfürtü Preheszka  
 Vított erőszakosan, s vérengző harcz leve köztök.  
 Víva körül a népség is, s nagy zajt üte, s hullott,  
 Mint szelek indultán elhullnak az őszi levelkék.

Kadosa ekközben belső szekerére borúlva  
 Sínlődött sebein ; de leginkább harcza szünésén.  
 Ekkoron elhagyván harczát, jöve nyalka Zoárd, és  
 Lány testvérhangon szomorú bátyjához imígy szólt :  
 «Bátya! miért vesznél te dicsőség nélkül előttem?  
 Lásd, gonoszúl fordul a harczon csalfa szerencsénk :  
 Elviszlek tova, hol csata nincs, s kéjedre pihenhetsz,  
 Én meg visszajövök meghalni, ha vég napom eljött.»  
 Erre keménylelkű hős bátyja viszontag imígy szólt :  
 «Óh mért szólsz nekem illyet öcsém, testvéri kezeddel  
 Mért inkább a földbe nem ölsz, nem fojtasz el engem?  
 Menj, a nagy bolgárt népemből hídd ki, s boszúlj meg.  
 Őtet imént dárdám leütötte ; de melle vasával  
 S pajzsa nyomásával jókor kikerülte halálát.  
 Engem azonban elért súlyos dárdája födetlen

Oldalomon ; de azért meglátsz a harczokon engem :  
 Csak te rohanj most, s véremnek vasad állja boszúját. »  
 Így szólott ; amaz is szavain nem késve megindúlt.  
 Vitte hadát iszonyún, iszonyúbban vitte aczélát.  
 Már is erőtelenül hátrál vala Kadosa népe,  
 Őket Viddinnek bátor katonái szoríták,  
 Bár Viddin maga nem vala itt. Maga a seregekhez  
 Ment legelőre, hol a hadat úzó párduczos Árpád  
 Küzd vala, s a seregek ritkulva bomoltak előtte.  
 Ő oda ment ; de nevét a hős ordítva kiáltá,  
 S a rohanó bolgár sokaságnak elébe vetődött.  
 Ott haragos hangon Viddint többszörte kiáltá,  
 S véres utat töre kardjával. Levetette Berinkát,  
 És Tivarót s Rohemet lassúvá tette sebekkel.  
 Volt egy Ronka nevű bolgár alhadnagy tisztben,  
 A nagy Viddinhez termetre ruhára hasonló,  
 S bár nem is olyan erős, de merész, és küzdeni termett.  
 Ez hogy népe között szágúldani látta Zoárdot,  
 Arra csapott. «Viddint, nyomorú te, mi végre kiáltod ?  
 Itt van most, rettegj, s érezd meg karja hatalmát.»  
 Így szólván nagy dárdával megütötte Zoárdot,  
 S rojtos pajzsa felét letöré. Mind hitte csalódva,  
 Hogy Viddin harczol. Viddint ordíta Zoárd is,  
 S hitte, de nem rémült, hanem elnémúla keserves  
 Mérgében, s oda ugratván, megsúrta halálos  
 Sebbel erős mellét, s vérét ontotta szívének.  
 Ronka legott megszűnt, s elhajlott büszke fejével.  
 Rajta örömbé merült győzője ; de búsán üvöltött  
 A bolgár sokaság, s rémülten elállá körüle.  
 Tas hátúl szemesen minden mozgásra vigyázott,  
 S merre kevergő nép csüggedve vezértelen állott,  
 Ott termett tüstént, és közbevetette hatalmát.  
 Szinte nem is tudá most hova menni, holottan ijedve  
 Ármány lelkétől több részről engede a nép.  
 Mégis legzajosabb harczot kezdett vala Hermes,  
 S a fejedelmi Zalán, s iszonyú katonája, Preheszka,  
 Hol mikor a szomorú zengést hallotta, serényen  
 Vitte feléje hadát. De Philó a városi zászlót  
 Szerte lobogtatván, szaporán mene, mint az ölő nyíl,



S gyújtogatá népét, s rontotta az ellene vágót.  
 S most vala, hogy magyarokra rohant a szűtelen Ármány.  
 Ingadozó fejjel csak alig viva része, nagyobb rész  
 Már futa, s visszacsavart paripán mellözte csatáját.  
 Csak maga nem rettenve megállt a párduczos Árpád,  
 A dühödő Réznek helyt nem hagyta büszke szívében;  
 Küzde s dicső feje rettenetes mozgással emelte  
 A rezegő tollat s tündöklött isteni kardja,  
 Mint lobogó mennykő. Hogy azonban látta bomolni  
 Visszafutó hadait, megfordította hatalmát,  
 És keserű szívvel mene vissza, holottan elérte  
 Őt rohanó Viddin, s így szólította kevélyen:  
 «Futsz-e vezér, nyomorúlt latroknak büszke vezére?  
 Fuss bár, eltemetem nevedet, s e dárdavas át jár  
 Testeden, és félénk szivedet megmetszi hegyével.»  
 Így szólt, s a feketés nagy dárdát szörnyen emelte.  
 Jól hallá e zajt, el sem futa tőle nagy Árpád,  
 Mint más futna, kit asszony szült félékeny apától.  
 Nem futa, megfordult, s nagyságos homloka látszott,  
 És csak alig látszott, már villoga, csattoga kardja,  
 S a rohanó Viddint megszedítette csapása:  
 Így fordul meg az égi vihar nagy tengerek árján,  
 Így fordul vele meg a tenger szörnyü hatalma:  
 Mint, Viddin! tereád fordult meg erőszakos Árpád;  
 Akkor dárdádat nem birtad emelni fejére,  
 Nyelved is elnémult; de az ott hagyta téged azonnal,  
 S a szaladó seregekhez elért. Reszkettek előtte  
 A sanyarú Rémek, s népét kergetni szünének;  
 Ő pedig így szólott, s meghallák a hadak őtet:  
 «Hősök vagytok-e még? ti vagytok-e, kikkel Űgeknek  
 Hős fia, Álmos apám indult telepedni nyugatra?  
 Vagy hova futtok most? Hah! hol vagyon a ti hazátok?  
 Vissza magyar! most vissza velem, vagy halni, vagy ölni!  
 Merre vasam villog, s hadat úzó hangja sivitand.»  
 Így szólt, s a hadakon végigharsog vala hangja.  
 Mindjárt égreható riadással visszanyomultak  
 A szaladók. Valamint mikor Isten járja hatalmas  
 Lábbal tengereit, hullám megy előtte tolongva,  
 Melly az idős sziget orma fölött tiineményesen elcsap,

És szirtet, partot betemet zabolátlan özönnel:  
 Úgy mene a had erős Árpád fejedelmi szavára.  
 Megfúvá kürtét Lehel is, s a nemzeti zászlót  
 Vitte magas kézzel Bulcsú; most lelkesedetten  
 Mind új harczra hevül, mind új dúlásra törekszik.  
 Most vala, hogy futa Isten elől a mátrai Rém is.  
 Tüstént a csüggedt sziveket megszállta merészség.  
 Kund s lobogós fia Csörsz ordítva rohantak előbbre.  
 Jött Tas is, és ragyogó kardját hozzájok emelte.  
 Istenes Und bátrabb viadalba vezette vitézit,  
 És maga hadrontó hatalommal víva közöttök.  
 A bolgár harczot bátrabban tűrte Zoárd is,  
 És kivivé tetemét a vélt Viddinnek előlök.  
 Kadosa, hogy hallá riadozni vezére szavával  
 A harsány kürtöt, dárdát emelinte hevülten,  
 S nem birván, valamint ezelőtt, keseredve lehajtá  
 Büszke fejét, és könnyei a dárdára csorogtak;  
 Bojta is elbágyadt szemeit még egyszer emelvén,  
 A magas égre veté, s így szóla törékeny ajakkal:  
 «Oh csak még ma viselhetném a harczy szerencsét,  
 S bajvívó karomon bolgárok vére csorogna,  
 Milly örömetst halnék; de talán majd halni fogok, haj!  
 S a csata híre között nem lesz ragyogása nevemnek.»  
 Ekkép szóla keservesen, és bágyadva lehunyta  
 Bús szemeit; de Hadúr rá inte nagy égi kezével,  
 S sorsa, hogyan kéré, a harcz és harczy halál lön. [het,  
 Fenn, hova emberi szem, sem az agg föld hangja nem ér-  
 Áll egyedül gyönyörű ragyogással az életi csillag.  
 Onnan küldé sugárt a hős tetemébe Hadisten.  
 Szállt a tiszta sugár, vékony ragyogása megosztá  
 A levegőt s kedves hangzat jöve lassan előtte.  
 Éledezett a hős. Lelkét öröm-ösztön emelte,  
 S a jövevény hangzat megrázkódtatta halálát:  
 Végre beszállt a fény s kebelében vette lakását.  
 Akkor Bojtának megnyilt szeme, homloka gyógyúlt,  
 És behegedt. Tetemét nagy erő izgatta s merészség.  
 Ismét látá a napot, a napalatti világot,  
 Látá a szörnyű viadalt, s kívánta veszélyit.  
 Lóra kapott és népe közé vágatva kinyujtá

Fényes aczél kardját, hol örömbe merülve tekinték  
 Bámulatos szemmel katonái, s nyomába rohantak.  
 Így mikor a daliák mind föllázadtak, előttök  
 Hadvezető Árpád szágulda serényen: az izzadt  
 Mén futa, mint szellő, tajtékzó szájjal alatta,  
 És földet döbbsentve vivé fejedelmi hatalmát;  
 Ő pedig ült, daliás képén nagy lelke kitűnvn.  
 Rettentő szeme, mint az erős nap fénye világolt,  
 S mint az ölö villám ragyogott markában aczéla.  
 Párducza messzerepült suhogó szélszárnyon utána,  
 S fenn a bús levegőt rezgő lobogója hasítá.  
 Gyorsabban nem száll az egek villáma, sem ennél  
 Nem rettentőbb a felhők szakadása, holottan  
 Végtelen országok zuhogó özönébe merülnek;  
 Nem megyen így keserű mérgében az étlen oroszlán;  
 Csak bátor keselyő rohanása hasonlatos ehhez,  
 Mely magasan suhog el szárnyával az égi szelek közt,  
 S a morajos felhőbe merül. Ott szája hegyébe  
 Villámot veszen és sziklás fészkére lecsattan.  
 A fejedelmi vezér ekkép szágulda s omoltak  
 A népek, valamerre csapott. Maga dölyfösen állott  
 Rettenetes Viddin, szédült feje újra fölélvén,  
 És Bulcsúra veté másodszeri harcza haragját.  
 Véresen és bátran állott ez előtte, s kezétől  
 Félté, nem félvén maga, a nagy nemzeti zászlót.  
 Ekkor jött Árpád rohanó népeinek előtte,  
 Kit mikoron látott nagy erőben haemosi Viddin,  
 Hadra szokott szive megdöbbsent, s kétségbe vonúla.  
 De hamar ismét a vak tűz szikrája fogá el,  
 S lelke vadúl ily gondolatokba merülve tünődött:  
 «Viddin! Viddin! erőd hova lett, hova bátorodásod,  
 Mely veszedelmiddel nőtt, mint kísértetes árnyék  
 A lemenő nappal, hova lett most bajnok eszedből?  
 Hah! hogy egy ember előtt meg kell döbbsennem ijedve,  
 A ki előtt csak imént seregek nem mertenek állni!  
 Óh szállj vissza megint hadi bátorsága szívemnek:  
 Nem gyermek vagyok én, nem enyelgő gyenge leányka,  
 Nem! hanem a bajnok Temoronnak fajzata Viddin,  
 A kit erősök nemzettek, hogy lenne vitézebb

Minden egyéb hősnél és általa lenne dicsővé  
 A bolgár sokaság... Ám jőj hát büszke lator, te,  
 Jőj, hogy véred után Viddinnek híre maradjon.»  
 Hasztalanúl így szólt s az üres levegőben enyésző  
 Szózatival gonoszúl játszott a csalfa szerencse.  
 Ő szaporán Sthenelos ménét megkapva, reá űlt;  
 Tarta nehéz paizsot, s kivoná új kardja hatalmát,  
 Mely még vértelenül nyugodott a czifra hüvelyben;  
 Most pedig a legerősb bolgártól fényre hozatván,  
 Síva röpült, s a porlevegőt csillogva hasítá.  
 Árpád, hogy daliás Viddint közelíteni látá,  
 Ráösmert, s egy pillanatig szüntette rohantát.  
 Majd az előre haladt sokaságot félre kerítvén  
 Szólt s ezeket mondá Viddinnek lelke hevéből:  
 «Ösmerlek Bodony, (így hangzék magyarul neve) híred  
 Elterjedt, valamerre magyar hordozza szerencsés  
 Fegyvereit; de gonosz bélyeg van nyomva nevedre;  
 Mert nemzettagadó kész vagy gázolni rokonvért  
 És bérért idegent szolgálsz; idegennek adózol  
 Annyi vitézséggel, hogy végre erős hadi munkád  
 Hírt hozzon neki és neked és népednek alázást.  
 Vajha ne jósoljak, hír nélkül fogtok enyészni,  
 A fizető úrnak harcaiban elaljasodottak,  
 Száma fogyott kis nép; mert önként messze szakadtok  
 A vértől, melyhez tartozni szerencse s dicsőség.  
 Térj meg azért, hajtsd meg karodat hódoltan előttem,  
 Térj meg népeddel, nagy térű földet adandok  
 Birtokodúl s helyet és szólást a népi tanácsban.  
 Nemzetnek léssz tagja, kit én, — úgy adja Hadisten!  
 Megtelepítendek e boldog földön örökre.»  
 E szavakon Viddin gondokba merüle; de büszke  
 Szíve aczéláról a szó nyila végre lepattant,  
 Meghódolni kevély, inkább hódítani vágyó,  
 Veszni rohant vadságában elszánt vala menni  
 A veszedelmes uton; megtérnie szégyen eszének.  
 Hős Árpádhoz azért így szólt vala válaszólag:  
 «Csábítók szavaid; de valók nem, büszke vezér te,  
 S nem csatatérre valók, hol kard és dárda parancsol.  
 Vagy hiszed azt, hogy kit még ember meg nem alázott,

Viddin előtted csak szóért meghódol örömmel?  
S nem gázolsz-e te is, ki fenyítesz, szinte rokonvért?  
S földet igérsz, mely még el sincs foglalva? s ha Isten  
Úgy akarandja, soká nem lesz? De halálos ütésre  
És nem szóra jövék ma eléd. Az utóbbi világ majd  
Lássa meg, a két nép meddig fog fényleni? Mellyik  
Fogy meg előbb nemzettagadó romlásban elesvén;  
Kettőnknek sorsát pedig itt válaszsza ez óra.»  
Így szólt, s megrohaná a nagy fejedelmi leventét.  
Mint mikor éktelenül zendülvén, összecsap ég, föld,  
S a beborult eget csak villám fénye deríti:  
Itt pedig elmohosúlt üregekből kél dörögve  
A zivatar, s vele föl harsog nagy tengered, oh föld!  
És egyszerre világ vas sarkai meghasadozván,  
Völgy és hegy remeg, a nap, hold és csillagok ingnak,  
S mindeneken rémítve uralkodik a vad erőszak;  
Illyen erőszakkal két hős egymásnak eredvén  
Összemegy itt földet rengetve, halálos ütésre,  
És csattog, csörög a fegyver s a fényes aczélhegy  
Messze kivillámlik, haragos szikrái lehullván.  
Bámúl a sokaság környül és szünteti harczát;  
De hamar elzúg a szélvész, hamar elvesz erősök  
Karjai közt a harcz, ha harag gerjeszti föl őket,  
S véröket, életöket meg nem kímélve csatáznak.  
Vág Viddin, s fényes vasa Árpád pajzsa felé száll  
S azt nagy zörgéssel ketté lehasítja középen;  
A rezet és a bőrtömetet s a vas lapot egyben  
Megszegvén bemerül; de nagy Árpád sértelenül van;  
Visszacsap és Viddin sisakára lecsattan ütése.  
Szörnyebbül ennél Istennek mennyköve nem csap,  
Nem súlyosb a vízzszakadás. Nem tartja hatalmát  
A sisak és nagy haj, sem erős koponyája; az éles  
Vas lemerül, hol az életerő lakik, agyvelejébe,  
És hidegen megy mélyen alá. Viddin feje hajlik,  
Mint hajlik Haemos tetején a díszes iharfa,  
Mellyet hasztalanul sok időig vágtak erőtlen  
Fejszések, s környül ültek fáradva; de jó a  
Tengernek zivatarja vadan, megrázza tövében,  
S ott harsogva ledől a nagy fa vak éjszaki völgybe.

Igy dőltél te is el, bolgárok erős feje, Viddin!  
 Rajtad az összetörött fegyver rémítve csörömpölt,  
 És bátran dobogó szivedet megtörte halálod.  
 A fejedelmi magyar tova menvén, déli világgént  
 Vitte az öldöklő vasat, és sereg omla előtte.  
 Bojta, hogy a harczokhoz elért, népére Zalánnak,  
 Mint lecsapó sólyom, veszedelmet, s szörnyü halált vitt.  
 És legelőbb agyas Ocsko fejét megszegte vasával,  
 A ki legott nyergére borúlt, és vére leomlott.  
 Ennek védelmét Krallin vállalta ivére  
 És nyilazott, de nyilát nem jól hordozta szerencse.  
 Elröppen vala Bojta fölött, és messze suhanván,  
 Gyengén a lobogós Csörsznek süvegére leszállott.  
 Még egyszer nyilazott, de vitéz Bojtára hiába  
 Szórta nyilát. A bús vég még nem szálla szívéhez.  
 Bojta ezen közben lecsapott Dernára, ki görcsös  
 Nagy bottal közelíte vadúl; őt Bojta fülénél  
 Balrol támadván, megvágta, s midőn amaz erre  
 Megfordúlt csikorogva, nehéz véres feje zúgván,  
 Jóval előbb, hogysesem botját Bojtára lecsapná,  
 Már hős Bojta, nyakán beveré kardjának aczélát:  
 Így ez is a véres földet megölelte, keserves  
 Kínjában kezeit rágván. Nagy botja fejénél  
 Fetrengett, mint egy magas ág letörött fa tövénél.  
 Bojta tovább rándúlt, s Rányit megütötte derékon,  
 S czifrás nyergéből lebukott ez azonnal. Utána  
 Elvesze Dorminolik, s agg Kempfi Preheszka fiával,  
 Sárga Zoborral, kit mikoron kopját löke hozzá,  
 Visszavetett kopjájával hős Bojta lesujtott.  
 Ment azután, hol nagy zajjal fejedelmi leventék  
 Vítanak egymás közt. Hős Kund alpári Zalánnal;  
 A lobogós Csörszszel Hermes; lángfürtü Preheszka  
 Visszaverő Tassal, kik, mint az erőszakos éjszak  
 Érdeje zúg, ropog a zivatarban, zúgva, zörögve  
 Egymás közt iszonyú zajjal fene harczokat úztek.  
 Bojta is arra rohant, s Hermes katonái közül az  
 Ellene jött macedó Theophilt nyakszirten ütötte.  
 Védni rohant Xenophon, Hermes testvére, dsidával.  
 Bojtát hóna körül megszurta, de Bojta boszúsan

Visszacsapott, és jobb karját leütötte könyökben,  
 S nem szűnván, kebelébe veré a kardot: amannak  
 Teste legott leesett, s nyájas képére halál ült,  
 Bús feketén, mint ül tengerre az éktelen éjfél.  
 A porban még fetrengett, rángatta nyakával  
 Gyenge fejét, s Hermes! Hermes! kétszerte kiáltá.  
 Harmadszor rebegett, s ajkán testvére nevének  
 Hangjai szellőként szomorú lelkével enyésztek.  
 Így vesze ő, Bojtát a seb fájdalma hevíté.  
 Népe közé mene kötni sebét; de körüle süvöltő  
 Torkokon a görögök Hermest szomorodva kiálták.  
 Jött az, s a lobogós Csörsznek kikerülte csatáját.  
 Mint repülő nyíl, jött, s haj! öcscsét halva találta.  
 Nem várt, nem szólott, köny nem futa bánatos arczán;  
 De szive síra, s boszút ordított benne haragja.  
 Mind a népe között álló Bojtára mutattak.  
 Arra rohant; az erős népet dárdája megosztá,  
 Bojtához juta, és oldalt megszurta dühödve.  
 Bojta nehéz szívvel tüstént eldőle, s veszendő  
 Bús feje porba merült. És ekkor azéleti csillag  
 Visszavevé sugarát, mely búsan zenge, miként zeng  
 A panaszos lantnak megpattant húrja, s rezegve  
 Égbe kerengett a kinnal telt földi határból.

Ossa-vidéki Philó bal szárnyait úzta nagy Árpád  
 S már készült a vársiak harczába merülni,  
 Hogy kezöket fáradt Undról csattogva leverje;  
 De szomorú zajjal jött Bojta halála fülébe,  
 S a győző Hermest bús szemmel látta ragyogni.  
 Ekkor megfordult, s biztatván, szóla Lehelhez;  
 «Hallod-e a bús zajt, szép kürtű gyermeke Tasnak?  
 Haj! nem csalfa zaj az, Bojtának veszte van ottan;  
 Menj szaporán, ódd a népet, verd vissza öljét.»  
 Monda, s rohant a hős, szép kürtű gyermeke Tasnak.  
 Lógva hagyá buzogánya fejét kürtének alatta,  
 S dárdát vett jobbába, de a hadi kürtöt először  
 Megfúvá nyargaltában. Harsogva hatott el  
 Hangja, s az elcsüggedt fejeket büszkébben emelte.  
 Bojta körül tüstént iszonyú harcz támada. Hallák  
 A kürtös daliát közelíteni, s bízva csatáztak.

Hermes is elborzadt hangjára, s kitére közülök,  
 Hogy Lehel ellen erős dárdáját győztesen üsse.  
 Össze megy a két hős. Hermes téveszti szurását,  
 Ellensége ruhái között megy el ércz hegye. Akkor  
 A szép kürtü Lehel Hermes paizsának irányoz,  
 És üti; de kitörik ropogó dárdája kezéből;  
 Őt Hermes nyomban, mint gyilkos erős fejü sólyom,  
 Úzte, s körül szomorún harczoltak Bojta vitézi.  
 S már emelé iszonyú magasan dárdája hatalmát,  
 Mely mint nagy mennykő csattanna Lehelre, de gyorsan  
 Visszaszökik jó sárga lován a szittyá levente,  
 És buzogánynyal csap Hermes mellére, holottan  
 Nyílt vala a pánczél, s vastag nyaka bőre fehérlett.  
 Ottan (előbb hogysen suhogó dárdája leszállna)  
 Érte csapás, s felső csontját döbbsentve betörte.  
 Hermesnek dárdája leszállt, de nem olyan erővel,  
 Mint kele, s kártalanul lezuhant vállára Lehelnek:  
 Hős Lehel a dárdát büszkén elrázta magáról;  
 De Hermest végső lélekezete nyomta. Keményen  
 Csapkoda rá Lehel, és agyban verdeste. Lefordult  
 Ő, s szép fegyvereit s testét paripája tiporta.  
 Ekközben Krallin Lehel arczát vette irányba,  
 És meg is érte, piros vérét bőrére kiontván;  
 De Lehel a könnyű sebbel nem gondola: harczolt.  
 És ismét jöve más nyíl is, mely szügyben ütötte  
 Sárga lovát. Megroggyant az, s nem vitte ülőjét:  
 Akkor mind örömes zajjal rohanának elébe  
 A sisakos görögök s tótok fejedelmi Zalánnal.  
 Ellenben leütött Bojtának népe csatázott.  
 Jött maga is fejedelmi Zalán, és üstökös Indát  
 Földre veré, süvegét, s koponyáját össze hasítván.  
 Megkergette Vihart s oldalt úgy szúrta, hogy egyben  
 Összerogyott, és földre zuhant nagy teste lováról.  
 Már Lehel a hősök közepett maga álla; de jöttek,  
 Mint ropogó villám, lobogós Csörsz, s apja merész Kund,  
 Megronták a kört, tágulást adva Lehelnek.  
 Jött Tas is, és harczolt rohanó fejedelmi Zalánnal;  
 Csörsz pedig egy csapatot maga bontott, s vitte halálos  
 Dárdáját legelő. Krallin futa tőle; de nyomban



Száguldott Csörsz, és félénk hátába ütötte  
Dárdáját. Hegye messze bement, s megfúrta veséjét.  
Gyors Krallin leborult. Íján megpattana húrja,  
S döltében nyíllal ragyogó puzdrája lecsörrent.  
Csörsz kivoná az erős dárdát, s így szóla fölötte :  
«Hitvány! tőled sem fog többé senki remegni ;  
Sőt tőled nem is, a nyíltól, mely szívedet őrzé.  
Jó híred sem lesz ; mert Csörsz, Kund gyermeke győzött,  
Gyors nyilazó kezedet fényes dárdája leszegvén ;  
És nem lesz, ki dicsérhessen, mert nemzeted elvész  
Még ma, reád pedig a pusztának férgei jönnek,  
S tagjaidat megeszik, s nyomorúlt rossz véredet iszszák.»  
Így szólván fölemelte fejét a büszke levente,  
Ment tova, mint vértől párolgó mérges oroszlán ;  
S a leüött Krallin katonái futottak előtte ;  
Más részről azalatt végső munkára sietvén,  
Jára vezéri Philó, s a rémült népeket inté,  
A hadakat szaporán megjárta serény lovon, és hol  
Viddinnek népét, s a többi vezértelen álló  
Népeket észrevevé, fennszóval kérve, fenyítve  
Harczra tüzelte, s kemény sorokat rendelve tovább kelt.  
És mikor a sorokat mind végig járta hadához  
Ment ismét, s magasan viteté a váraasi zászlót.  
Ott a váraasiak közepett vágtatva ragyogván  
Harczba rohant ; de közel jött már a párduczos Árpád.  
Földre veré Sthenelost, ki vezéri Philónak elébe  
Futva gyalog sietett, kelevézét hátra feszítvén.  
A kelevézt Árpád elvágta, s utána leszegte  
Gyenge nyakát az erőt vesztett nyúlszívü görögnek.  
Árpád öldöklő kezeit nem vette le rólok ;  
Szüntelen ölt, s a nagy zászlót közel érte vasával.  
Ott szoroson paizsos görögök búsúlva megálltak,  
Közbevevék a nagy zászlót a harczi vezérrel ;  
De mikor Árpádnak megcsattana kardja közöttök,  
Sárga halálképpel mind nagy rémülten oszoltak,  
S a zászló remegett félénk tartója kezében.  
Bulcsu leverte Thoást, Árpád a strimoni Zénét,  
És Notarast : annak beleit kihalászva, emennek  
Vállát érve, s erős fogait megtörve agyában.

Mind egyszerre nehéz fegyverrel földre zuhantak.  
 Árpád harmadszor Zákóra, a váراسi zászló  
 Tartóására csapott. Megüté azt vakszeme táján,  
 Hogy tüstént nyergére borúlt, szédült feje csüggvén.  
 Ekkoron Árpádot végső diadalma vezette,  
 Rája rohant, szörnyű szemmel két félre tekintvén,  
 A zászlót kivevé, s magasan fölemelve kiálta,  
 Hogy végig rengett seregén nyers hangja szavának.  
 Nagy Faragónak adá, magasan hogy tartsa közöttök.  
 Ekkoron a zászlót meglátták gyors hadi népek,  
 Kik követék Undot, kik víttak nyalka Zoárdnal,  
 Mind magasan ragyogó fegyverrel előbbre rohantak.  
 Megrémült pedig a görög, és futa gyorsan előttök.  
 A bolgár makacsan helyt állá; de kardja Zoárddal  
 Irtogetá őket, mint tűz a sárga kalászkok  
 Dús sorait, vagy erős fejszés töves erdei fákat,  
 A ki korán kimegyen sűrűn nőtt dombi berekbe,  
 Hol fiatal fáit szaporán vágdossa, s mikorra  
 Szemközt a delelő nappal fáradva lenyugszik,  
 Már hosszan beterítve van a zöld erdei tájék.  
 Ekkép ölte Zoárd, s kopjás katonái az álló  
 Bolgárok seregét; de megüzé párduczós Árpád  
 Ellensége hadát, s most ketté válva, veszendő  
 Osztályban gyengén harczolt segedelme Zalánnak :  
 Hermes népeit övele a harcz mérge kizárta  
 Vára mezői felé. Lobogós Csörsz, s apja, merész Kund  
 S a fene képu Tas villogtak előtte tömötten.  
 Itt pedig a fejedelmi magyar csattogva szalasztá  
 A rémült hadakat, s a váراسi büszke csoportot.  
 Megfordúla Philó kétszerte; de a hadat úzó  
 Árpáddal kezeit nem merte bevárni, nem a bús  
 Villámló szemeket, s daliás komor arcza hatalmát.  
 Most imez, a rohanó seregek fejedelmi vezére  
 Megszüntette lovát, s nagy hangon utána kiáltott :  
 «Gyáva! ki más ezerek lelkét viadalra tüzelted,  
 Futsz most kardom elől, nem tudsz meghalni vitézül.  
 Bár hát fuss: de tiporjon meg vas lába lovadnak,  
 S a véres Tisza nagy halait táplálja sziveddel;  
 Mert nem vagy méltó seregeknek előtte ragyogni.»

Gúnyosan így szólott, hogy megfordítsa futását ;  
 Mert igen óhajtá megvívni ; de hülve, remegve  
 Ment a csalfa vezér, mint párás csillag az égen,  
 Mely leszakad, s halovány lángjának fénye kialszik.  
 Már közel ért veszedelméhez. Tisza partja fölött egy  
 Fűz mellett hőkkenve megállt. Örvényesen ingott  
 Lábainál a víz, remegő árnyéka halálként  
 Látszott mély fenekén, de körüle csoportosan álltak  
 A rémült katonák. Mind erre rohantak eszetlen  
 Bódulásokban, s nem volt ki megója haláltól ;  
 Hátúlról pedig a magyarok riadása dörömbölt.  
 Mint rontó zivatar jöttek csillogva, robogva,  
 S mérges ölő nyilak és kopják röpdöstek előttök.  
 Ritkult a sokaság ; jaj, üvöltés támada benne ;  
 Holtakkal beterült a part, s Tisza árja piroslott.  
 Árpád is véres kardját hüvelyébe taszítá.  
 És dárdát ragadott, s kivetette vezéri Philóra.  
 Jó tova volt, a mennyire majdnem futhat el ember  
 Hús lélekzet alatt ; a szörnyű dárda pediglen  
 Elfuta, mint villám, s lecsapott derekára Philónak.  
 Ekkoron az többé nem mert mulatozni helyében ;  
 A víznek szöktette lovát. Hortyogva vesződött  
 A hú pára, s urát magasan hordozta ; de égett  
 Ennek háta közén a dárda, s befogta sötétség  
 Bús szemeit. Most mind zajosan szöktettek utána  
 A vert, dúlt seregek, s mikor a mély vízbe merültek,  
 Két részről kicsapott a víz, s gyász színbe borulván,  
 A letiport füveket görögök vérével itatta.  
 Benn az erős örvény közepén sok bajnok elüle ;  
 Sok lemaradt lova hátáról, elhányva sisakját  
 Küzdött a habbal, de veszendő társa lehúzta,  
 S vad halak étkéül a mélybe ragadta magával.  
 Másokat a nyilak értenek el, kik halva lehajták  
 Vérbe borúlt fejüket, s bőrös pajzsokra kerültek.  
 Haldoklók közepett sokszor lemerüle az élő.  
 Jaj hangzott s szomorú bőgés, s magas égbe kiáltás ;  
 Zengett a dagadó Tisza s partjai visszamorogtak.  
 Ossa-vidéki Philót siető lova vitte : de mostan  
 A szárazhoz elért, s lerogyott, párája kifogyván.

Ott ura is csak alig birván nagy fegyvere súlyát,  
Nyögve kívánczorgott s lelkét a partra lehelte.  
Ez lett a kiveszett görögök hírére Görögrev.

Ekközben tüzesen harczolt a második osztály,  
Még fejedelmi Zalán, és a lángfürtü Preheszka  
Álltanak, és az erőt nyomták bizodalmas erővel.  
Példájokra megállt Alpár bús népe s csatázott.  
Mindennél rettentőbb a lángfürtü Preheszka.  
Ez hogy sárga Zobort, kit főkép kedvele köztök,  
Nem látá a harczyi mezőn, fene bánatot érzett  
Durva szivén, s lobogó dühhé vált bújja szivének.  
Vér habzott ajakán, s égett hadi töre kezében;  
Szerte futott, ordítva fiát, és ölvé kereste.  
Sokszor mennydörgő szava zengett a hadi zajban:  
«Hol vagytok, kik elöltétek deli gyermekem éltét?  
Hol ti veszett ebek? Ah mért bátran előmbe nem álltok,  
Hogy lecsapott fejetek dőljön tetemére fiamnak?»  
Így ordíta. Reá bátran rohanának az elhunyt  
Bojta vitézei: ő pedig ölt s pusztíta közöttök.  
Mellben szúrta Bakót, mikor ez buzogányt vive rája,  
S fültövön agg Csabait s a tör áltjárta egészen  
Hósi fejét. Ezeket tüstént betakartha halálok,  
S testeiken habzó paripák vágatva tiportak.  
Ezt az erős Balator nem tűrte nyugalmasan, indúlt,  
Mint szakadó felleg, s arczúl támadta Preheszkrét.  
Szinte fejét ketté vághatta; de összesivítván  
Parti darázsrajként rázúgtak az ifjak azonnal,  
És leverék apjuk lábához, előbb az idősbik  
Szúrta, s vidám szeme húnnyorgásit örökre lezárá.  
Ott elesett Balator, hálóként összelyukasztott  
Teste körül, bőven gőzölgő vérit okádtá.  
Szint' akkor vesztére jöven az idősbet agyalta  
Réz buzogányával gyors Tėti; de visszakerülvén,  
A testvérekből háborgó Konka, nagy átkok  
Közt Tétit hátul karddal megvágta derékon.  
A gyors Tėti hajolt, valamint szép délszaki szálfa  
Hajlik az erdőben, mellyet vihar ére középen;  
Mégis emelte vitéz karját, és visszasahtintván,  
Ketté vágta fejét Konkának: csakhamar őt is

Körbe vevék, s az erős és bús atya töre hegyével  
 Megszúrta mellét, hogy szörnyet halva lefordúlt.  
 Most iszonyúbb lett még a harcz riadása közöttök.  
 Mint mikor a sívó tigriskölykekre rohanva  
 Ől, pusztít nagy erőszakkal két sárga oroszlán,  
 S nyomban előrohan a tigrisnő, s híme: holottan  
 Körmeik és fogaik egymást lángolva szakasztják;  
 Reng a nagy barlang s morajokkal bömböl az erdő:  
 Így küzdött, fiait védvén, lángfürtü Preheszka,  
 S messze sivalkodván szava s hosszú töre ragyogván,  
 Rettentő vala harczaiban, s rohanása halálos.  
 Hallá ezt alpári Zalán, s bizodalmas erővel  
 Villogatá kardját; de körül alig állhata népe  
 Kundnak s a lobogós Csörsznek s fene Tasnak előtte.  
 Még csak az elbúsúlt atya harczolt győztös erővel.  
 De most közbecsapott Karadónak gyermeke bátran,  
 A paizsos Televér, s mint kőtorony álla közöttök,  
 Somnyelü dárdáját sebesen forgatva fejöknél.  
 Izmos volt Televér, izmosb valamennyi vitéznél,  
 A ki ma itt harczolt, s volt bátorsága szívének  
 Tagjaihoz képest: ki sem is tért senkinek, és a  
 Seregeken dülő keze s fegyvere véres utat tört,  
 Hímes erős kápát emelintett barna fejével,  
 És paizsán látszott az iramló Rémnek alakja,  
 A kit erős Isten hajdan megaláza Kiónál,  
 Így mene nyugtalanúl járván a vas csapatok közt:  
 Dárdáját vér és por lepte, s vitézi ruháját.  
 Most, hogy alóla kidőlt lova, harczra gyalog mene, döntő  
 Órjás lábával letiporta az ellene küzdőt.  
 Így jött a szörnyű ide is, s hogy zúgva kinyujtá  
 Hosszú dárdáját, megötötte Preheszka vitéztlő  
 Két fiait, kik azonnal együtt a földre borultak.  
 Ott ugyanaz, kit utóbb ért meg dárdája, ledölvén  
 Élve maradt a holt testvér tört oldala mellett,  
 S lassan emelte fejét, s kivoná a kardot alóla.  
 Ekközben Televér ágyékon szúrva lesújta  
 Még egy erős testvért s mikor atyjok szíve-szakadva,  
 Vért sírván szeme, törével Televérhez utat tört,  
 A negyedekre rohant, s kebelét leszegezte vasával.

Ekkoron, a kit előbb leütött, föltámadá ismét  
 Holt testvérétől s karddal megcsapta derékon  
 Dárdanyelét, melly ott mindjárt a földre lehajlott.  
 Még hozzá csapa harmadszor; de hatalmas ütését  
 Föltartá Televér paizsával, s visszarohanván,  
 Megragadá őt és kardját kicsavarta kezéből.  
 Ekkor erős karral fölemelvén vitte magával,  
 Mint viszi héja fiát s keselyű a gyáva galambot.  
 A gyermek szomorún vergődött, síva kiáltá  
 Hátramaradt apját. Őt a nagy bajnok azonban  
 Szüntelenül ragadá, széles mellére szorítván.  
 De közelíte vadúl a bús atya, és löke súlyos  
 Somfa gerelyt, mely nagy Televért lábszáron ütötte,  
 Erre megállt és a vergődő gyermeket ottan  
 Földbe csapá nagy erőszakkal, hogy azonnal elájúlt.  
 Rá tapodott azután s lelkét kitiporta dühében.

Oh mért kelle, szegény atya, nemzened ennyi veszélyre  
 Hős fiakat, vagy mért egyebütt nem veszhete léted,  
 Hogy fiaid szomorú végét keseredve ne látnád?  
 Jössz, s lecsapott fiadat már késő menteni. Gyilkolsz,  
 S haj! elhúnyt fiadat töröd hegye vissza nem adja.  
 Jött némúlt kínban szaporán lángfürtü Preheszka,  
 S már fia halva feküdt. Televér is visszatekintvén,  
 Oltalmat keresett; gerelyét csikorogva kirántá  
 Nagy szárcsontjából; de hegyes törével elérte  
 Ellensége, s kinyílt hónát megsúrta, holottan  
 Mélyen elült a vas vérében. Szúrni akarta  
 Még egyszer; de reá, mint sértett erdei, mely nagy  
 Méreggel veri lángagyarát s öli marja vivóit:  
 Úgy mene megbúsúlt Televér s megölelte derékon  
 Vérengző vas karjaival, s a földre lenyomta.  
 Ott hangos torkát végső veszedelmes erővel  
 Fojtogatá s iszonyú kínzással elölte, aléltnan  
 Földre rogyott maga is s diadalmát érte halála.  
 Bámúlt a sokaság's iszonyodva megállá körülök.  
 A fejedelmi Zalán többé nem merve megállni,  
 Vérző szívvel eredt szaladásnak. Utána csapongva  
 Csak kevesen mentek hűséges régi vitézek.

Már félig lemerült a nap, s bús gyenge sugára  
 E gyilkos földön s vizein reszketve borongott,  
 S szálla setéten, mint örök éj, a felleges alkony.  
 Párduczos Árpád most fordúla meg a Tisza mellől,  
 S a mint jött sebesen, szaladását látta Zalánnak,  
 A ki, miként felhő szalad a szélvész es erőtől,  
 Mely feketén dőbörögve kikél, s ordítóz utána :  
 úgy szaladott szomorodva setét végének előtte,  
 S várait és gazdag földét megvédni felejté.  
 A fejedelmi magyart nagy erő izgatta, serényen  
 Vágtata, s vitte vasát öldöklő karral utána.  
 Már közel ért, s zúgó Haleczet megütötte. Lovastúl  
 Megdőlt az, s ott halt, lelkét elszánva uráért.  
 De legelől futta gyors paripán a gyáva vezérlő,  
 S futta körül immár kört vont a barna setétség.  
 Ekkor elállt Árpád, s harsogva utána kiáltott :  
 «Alpárnak fejedelme! megállj, hova futsz el előlem?  
 Hol van büszke szavad, mellyet követiddel üzentél?  
 Vagy fuss bár; de tudom többé nem látod ezentúl  
 Alpárod mezejét, se fűvét nem rágja le marhád,  
 Bajnokaim s az erős fiak anyjai, díszleni termett  
 Hajnal ölü hölgyek fognak telepedni meződön :  
 Rajta tenyészend e nemzet s országokat állít.»  
 Így szólott. Amaz a rettentő szózatok árját  
 Még hallá s szörnyű dobogással vert szive keblén.  
 Meg sem is álla, kevés haddal keseredve szaladván  
 Honja határaitól, miglen Nándorhoz elére,  
 S buba merülten csak távolról nézte sajátját.

## CSERHALOM.

EGY ÉNEKBEN.

1825.

Néma borongással megy az őskor lelke fölötted,  
Cserhalom! és nem kér emlékül oszlopot érczből;  
Oszlop vagy magad, oh diadalmak halma, meződdel.  
Téged még az erős természet szüle magából,  
Hogy mint embernek gyarló munkája, felejtett  
Porba ne szállna tetőd, hanem állna, míg emberek élnek,  
És a harczos apák hírének lenne tanúja.

Árpádnak honját Salamonnal sok baj emészté,  
Az meg nem rendült, romlatlan férjfi erőben  
Állván hőseivel: főkép a társas egyesség  
Napjaiban temetője lön ellenségi hadának.  
Oly vala, mint a két végcsúcsos földközi szálkő,  
Mely keleten s nyugaton kitekint az egekre s midőn itt  
Nap veri, ott éjnek rémfátyola leplezi ormát;  
Elfáradva leül a villám mély közepében,  
Nem rengetheti meg, nagyságán nem mehet által:  
Úgy Árpád honját veszedelmek mennykővi csapván  
Nem rendíthették, közepén túl nem hata mérgök.  
Akkor az ifju király Salamon szép déli sudárként  
Járt a sergek előtt, vele két fejedelmi levante  
Ég áldása gyanánt, bölcs Géza s szekerczecsapással  
Rettenetes László, Bélának gyermeki, jártak.  
Akkor együtt az erő, bátorság, s józan okosság  
Őr vala és akadály az enyészet napjai ellen.  
Kétes az ütközetek forgása: Sajóra, Mohácsra  
A jó honfi ma is könnyezve tekint, de ki retteg  
Hallani a harczot, mellyet László keze harczolt?  
Cserhalom! a te tetőd diadalmak büszke tetője.

Merre Ozúl, haragos kúnok fejedelme, hadaddal?  
Visszalobog zászlód éjszaknak durva szelétől,  
Háromszor fordul paripád, hogy visszarakadjon.



S nem látod magad is vijjogva röpülni fölötted  
 A puszták madarát? Eljött, hogy téged emészszen,  
 S szállongó fiait meghozza lakozni hadadra!  
 Nyargalnak, még nem tudják, hogy veszni jövének.  
 Mint a farkas, mely juhakolba ereszkedik, öl, dúl,  
 S gond nélkül rabol a remegő falkában, azontúl  
 Menne; de örvös ebek várják ordítva, közelget  
 A boszuló pásztor s fölemelt villával ijeszti:  
 úgy haladának ezek gyilkos szándékkal. Utánok  
 Pusztá maradt Nyírség; Tisza gazdag partjai nyögtek  
 Vad tapodások alatt és vért mosa rólok az árvíz.  
 Látta Bihar pusztulását, s nem tudta kerülni,  
 Szörnyü halál takará a bátor férfiak arczát,  
 Haldokló öregek jajgattak rajtok, elázva  
 Honni rokon vérrel s keserű fájdalmas özönnel;  
 Dúlt ágyon csecsemők egyedül fetrengve sirának,  
 Ifjú anyjokat a táborral gögös Ozulnak  
 Vad katonája vivé pórázra kötözve; szüzekkel,  
 Nem közös indulatok lánczán, hajtattak az ifjak.  
 Jött agg Ernyei is. Dúltan vala mindene. Még egy  
 Kincse van, úgy vélé, a szöghaju nyájas Etelke.  
 Nincs többé, csak üres visszhangfelel: «Édes Etelkém!»  
 «Sírba ha tettem volna magam, hogy mélyen az undok  
 Földnek alatta hever, tudnám; ha zajába sodorván  
 A Duna nyelné el, tudnám hogy szöke habok közt  
 Tagjait usztában pusztító halsereg úzi.  
 Láttam volna halál ágyán hervadni mosolygó  
 Szép fiatalságát, kétség nem nyomna: megáldnám  
 Istenemet s túrnék. Most nézek s nincs mire; szólok,  
 És az üres visszhang gúnyol felelettel. Elálltak  
 Könnyeim: azt kérdem, van-e még jó Istene a vén  
 Ernyeinek, vagy csak haragos kéz villog az égben,  
 Mely lánggal fölírá bűnét és megveri érte?»  
 Így panaszt az öreg s meg' visszacsatolta rezegeve  
 Hangzó fegyvereit. Hogy harczra riaszsza királyát,  
 S Béla dicső fiait, búsan, de sietve megindúlt,  
 És az ürült teremek szomorún döbbsentek utána.  
 Már hegyen ül terhes felhőként népe Ozulnak.  
 Sátor alatt pihen ő hímes szőnyegre terülve.

Lábainál buzogánya hever, hadi kürtje fejénél,  
 S a letüzött dárdán kalpagja; de oldala mellett  
 Kötve maradt a kard: hüvelyén szörnyű keze nyugszik.  
 Lejt, vigad, ordítóz, zsákmányát hordja elébe  
 A szilaj ifjúság; dalt mond szép rabja siralmas  
 Arczairól, dalt a harczokról s győztös Ozulról.  
 Csak maga Böngérnek fia nem jó, a magas Árbocz  
 Csak maga késik még rabját közörömbe keverni.  
 Mint áll a sas, mely fiat öröz fészkes üregben,  
 S messzire, bár éhes, nem mer távozni fiától:  
 Úgy állott ő a sátorban csendes örömmel  
 És aggódással, vele ott állt néma szoborként,  
 S hajh! más érzéssel a szöghaju nyájas Etelke.  
 Nézte az út síkján László hada nem ver-e port még?  
 Nem jön-e atyja fehér zászlót lobogatva kezében? —  
 Minden csendes volt, egyedül hangzott az örömtől  
 Cserhalom, és hangját a környék visszafelelte.  
 Nem jöve még László, nem volt még atyja kezében  
 A lobogó címer; de legott eljöttek az ifjak,  
 Árboczot üdvözlék s a lánykát nézni megálltak.  
 És legelőbb eljött s így monda bogárszemű Kődör:  
 «Szép a hattyu, midőn távol honjának egéből  
 Csendesen érkeztén idegen tó habjain ül le.  
 Ott az özönt könnyű lebegése hasítja, s leszállnak  
 Hold és csillag ezüst sugarakkal játszani hozzá.  
 Oh Böngér fia, boldog vagy, szebb a te leánykád,  
 S nem feketébb, mint a hattyúnak tollai, keble.  
 Kár hogy könnyet ereszt; de te Árbocz menj letörölni  
 A bús lány könnyét: forró az, elégeti arczát.»  
 Erre felelt komoran Böngér fia, természetes Árbocz:  
 «Menj tova, jó Kődör, ne beszélj nekem illyet: enyelgést  
 Nem tűrök én soha is, mikor arra nem ösztönöz elmém.»  
 S elmene az tüstént; de helyette csoportosan eljött  
 A szilaj ifjúság és volt ki mosolygva imígy szólt:  
 «Oh Árbocz, ha szeretsz, szedd rendbe rabodnak alakját.  
 Nézd hogyan elfordúl: arczát betakarja előttünk.  
 Termete mily sűgár, s még is mily teljes, igéző!  
 Hablebegés minden kis mozdúlatja. — Parancsold  
 Szólani, bár minden szava tíz aranyomba kerüljön;

Mondd, hogy nézzen rám, s szép íjamat itt hagyom érte. »  
 Jött még egy, s a lányt megnézvén monda: « Bolond vagy,  
 Hogy nem örülsz Árbocz, hagyj bár kis időre pihenni  
 Szög haja árnyaiban, fogadom, hogy többet örülök,  
 Mint ha ma száz tengert kirabolnék gyöngye javából. »  
 Harmadik is jött, és így szóla: « Ne mondjatok annyit:  
 Én magam érdemlem, hogy szép szót mondjak előtte.  
 Jól teve, hogy bé nem takará kis lábait a szűz:  
 Ollyak azok, mint a tajtékból fútt halom, és én  
 Mily boldog lehetek, ha csak azt illetheti ajkam.  
 Lába nyomát csakugyan tőlem nem tiltja meg Árbocz,  
 Azt itt hagyja talán a porzó tiszta homokban;  
 Én pedig egyszeriben paizsom lapjára kimetszem,  
 Elviszem a földnek minden részére csatázva,  
 S lányt keresek, kinek e lábnyomhoz lába hasonló. »  
 Legbátrabb vala Dember, erős magzatja Czikának.  
 Szőke fodorhajjal teljes két válla, piroslok  
 Arczai, termete nagy s deli, pillantása hegyes tör,  
 Szíve sebes szélvész, s lobogó láng arra, mi szép s nagy.  
 Ez beszökött, a lány arczát megnézte, s elámúlt;  
 És mikor a szó visszakerült ajakára, imígy szólt:  
 « Árbocz! téged az ég megbüntet, hogy kiraboltad,  
 Vagy maga e lánykád rablá szépségít az égtől,  
 S most büntetve van itt. Asszony nem szülhete illyet,  
 Táj nem táplálá; hanem élt fenn illatözönnel.  
 Elkerülék őt a szelek, és harmatba fűröszté  
 Arczait a hajnal, s mert arczai szebbek azénál:  
 A hajnal csak azért lett szégyent vallva pirossá.  
 Nézzed bár szemeit; mi van ottan földi? Az éjfél  
 Legfeketébb foltját napnak közepébe ha tenném,  
 Még az lenne talán szeme nyílt fényére hasonló.  
 Oh Árbocz, mondd, s a hajnalt leimádkozom érte,  
 Elhozom a napot, és minden ragyogásit az égnek,  
 S itt hagyom érte neked, mert ő maga szép nap előttem. »  
 Így szólt ő; de nehéz gondok s fájdalma eseszték  
 A szomorú lánykát; Árbocz pedig álla közöttük  
 Félig emelt karddal, s így szólt kifakadva boszúsan:  
 « Vagytok-e még többen s mit akartok fecske beszédük?  
 Vagy vigságtokat én megháborgattam-e, hogy most

Rajtam üt e sok nyelv, s fületem nem hagyja nyugonni?  
 Hagyjatok el, bizony itt az idő, hogy hagyjatok el már,  
 És ki ezentúl is háborgat játszi szavakkal,  
 Annak néma-vakon hasznosb lett volna születni;  
 Mert én némává s vakká teszem ötet azonnal.»  
 Ő így szóla, s haragja elől hátráltak az ifjak.  
 Dember kardra csapott. Még ez végére sem érvén,  
 Jött maga gögös Ozúl, a lányt megnézte, s imígy szólt  
 «Hah! bizony ok nélkül sátorban nem marad Árbocz,  
 Kincse van, őrzeni kell. Ifjú, halld, a mit Ozul mond:  
 Add nekem a lánykát, od'adom Zeje lányomat érte,  
 Énekes, és ragyogó, mint legszebb csillag az égen,  
 S harmatnál gyengébb: nem volt még férfi karok közt.  
 És adok öt fiatal hadi mént, mind gyorsat, erőset:  
 Nyergesek, és aranyos csótárral gazdagok, és bár  
 Kérj még rá valamit, kész érte megadni vezéred.»  
 Erre felelt szaporán Böngér fia, természetes Árbocz:  
 «Tisztelet, oh diadalmas Ozúl! és hála tenéked,  
 Hogy Zeje lányoddal megkínálsz engem, utósót  
 A harc hős köztül; de bocsáss meg, nem szabadulhat  
 Árbocz ezen lánytól: hozzá van szíve lekötve.  
 A mit ezentúl még mondasz, fejedelmi ajándék:  
 Oh de habár paripád mind széltől volna foganva,  
 S rá a csillagos ég közepéből lenne kiszegve  
 Legragyogóbb takaró, az még sem kedves előttem  
 E lányhoz képest. De ha gyáván küzdve találandsz,  
 Vidd haza öt bizvást, és engem fogj be lovadnak.»  
 Elvégzé Árbocz, s így válaszol erre vezére:  
 «Meg nem gyűlöllek, noha kissé büszke vagy Árbocz!  
 Elvárom harcrod hírét; de ha gyáva vivó léssz,  
 Rajtad ütök, s e lányt feleségül birja lovászsom.»  
 «Nem soha!» szólt Árbocz, s megüté a kardot előtte,  
 És iszonyú szemeit vérrel tarkázta haragja.  
 Megfordúla Ozúl, s elmentek az ifjak utána.

Igy mulatának ezek, mikoron már fölkele a nép  
 S Érneyi kürtjétől hangzott szélteben az ország.  
 Fölrobbant Salamon csattogva királyi hadával,  
 Jött az erős László, jött Géza, boszúsan eredtek  
 A rohanó seregek pusztult szélére Biharnak.

Árbocz csillapodott látván hogy nincs ki boszontsa.  
Könnyü ruhát s tigrisbőrt tett paizsára, szelíden  
Eltörlé a lány könnyét, s oda vitte leülni.  
Ő pedig ült kis lábaihoz, s biztatta szavával.  
Akkor megnyitván rózsás szűz ajkait a lány  
Szólt, s kedves hangját a lég is játszva emelte:  
«Bajnok! téged erős, de szelíd atya nemze, s öröm közt  
Bíboros alkonyban születél kegyes édes anyától:  
Nem bántasz magad, és mástól bántatni nem engedsz,  
Hogy jószágodnál rabságom kínja nyugodjék;  
Téged azért, mikor Istenemet kérlelni borúlok,  
Szüntelenül bizodalmas imádságomba csatollak,  
Hogy valamerre menendsz, érezzék fegyvered élet  
A csata vérmezején, s rettegjen jöni halálod.  
Csak soha erre ne jőj: inkább a kölykes oroszánt  
Vagy dél sárkányát merd föl háborgani, mint a  
Hármas bérczek urát, s termékeny Hunnia népét.  
Csattog az, és fölkelnek ezek, fölkelnek az ifjak,  
S a pártás szerető nem fél gondolni reájok.  
Nincsen erő, mellyet meg nem győznének erővel,  
Nincs rohanás, mellyet rohanással meg nem előznek.  
Csak maga a fejedelmi vitéz, a baltacsapással  
Rettenetes László, seregekkel mérkezik és győz.  
Oh Árbocz tudom én, hogy Ozulnak népe veszendő,  
És te talán meg is átkoznál, ha elérne halálod,  
Hogy, noha jól tudtam, nem szóltam semmi veszélyről.  
Mondom azért, jőj el, sőt fuss, a mennyire futhatsz;  
Mert ha csak el nem nyel seregestül Cserhalom, itt ér  
Benneteket s letipor Salamonnak szörnyü hatalma.  
Oh jer hát, kísérj el atyám teremébe: talán még  
Ott vár, ősz hajait szomorún tépdelve miattam.  
Jer, ha elébe megyünk, meglásd, fog sírva köszönni,  
Sírva köszönni neked, hogy lányát visszaszerezted.  
Váltságúl a mit birhatsz, elhozni szabad lesz.  
Dúsan térsz haza, s majd ha lovad megbotlik az úton  
Nagy testhalmokban, s nehezen röppenek odább a  
Jól lakozott madarak, megdöbbsz, kérded az éjtől:  
Mely nép táboroz itt? és nem fog senki felelni,  
S ím meglátod Ozult, véres képére süt a hold:

Akkor az ősz bajnok lányát tisztelve megáldod,  
 És a nemzeti gyász mezejéről búsan odább állsz.»  
 Nem szereté a rab lánytól ezt hallani Árbocz.  
 Mégis visszanyomá lázadt lelkébe haragját,  
 Fölkeresé a lányka szemét, s így monda viszontag:  
 «Mit mondasz nekem álmokat, oh szépséges Etelke?  
 Nem tudod azt, hogy szó nem ijeszt el bajnokot? Ember  
 Kell oda, s öldöklő fegyver; de te mily csapodár vagy,  
 Hogy fenyegetsz? — A róza megint be akarna borulni.  
 S nem tud, mert kebelét melegíti az ifju verőfény,  
 Harmat reng levelén, és a völgy hús szele rá fú:  
 Mind inkább kiborúl azután, s bimbója mosolygóbb.  
 Úgy te szeretnéd homlokodat fellegbe takarni,  
 S az jobban kiderül; örömet ránczokba kevernéd  
 Barna szemöldökidet; de azonnal visszahuzódnak,  
 Mint délszakra menő naptól a könnyü szivárvány.  
 Bús, komoly is lennél; de mosolygó kellemek őrzik  
 Arczaidat, s szebb vagy, mikor ezt elrejtteni készülsz.  
 Halljad azért, és tudd, mire szánt el tégedet Árbocz:  
 Honnosaid minket nem fognak elérni; vidáman  
 Ülnek azok hús csarnok alatt hadi dalra figyelve.  
 Sok borral társára köszönt, s nem tudja, hogy avval  
 Iszsza halálpoharát; mert nincs már, a kire gondolt.  
 Mink azalatt tova száguldunk, s bár jöjenek aztán  
 Hőseitek, vagdalhatják a visszasüvöltő  
 Esti szelet, vagy az árnyékot, mely barna homályban  
 Lengve fut, és hosszú rémmé nyújtózik előttök.  
 Minket ugyan többé nem fognak lelteni, s köszönjék  
 Hogy nyilaink által nyomorún nem halnak el ők is.  
 Én pedig elviszlek tenger szigetébe keletre;  
 Szózatossabb ott a csalogány és berke virítóbb,  
 Lengedezőbb a szél, szebben tündöklük az ég is,  
 S kis csemetén nemesebb izlés almái pirulnak.  
 Abba madár sem jó innen; fáradva zuhan le  
 A sas is arra röpültében, s örvények eliszszák  
 Szárnyait: embernek bajos út, csak századik éri.  
 S jöjön bár maga, kit nevezél, a baltacsapással  
 Rettenetes László, s vele honnod ürüljön is, elvész,  
 S tengeri szörnyetegek fiai táplálja hadával.

Őt, mikor a fényes fegyverben látja leülni  
 A mélység hala, rá mozdul, s közelíti örömmel  
 Emberevő száját puha szép tetemére kinyitván.  
 Csak te kesergesz tán, de haszontalan; akkor erőmmel  
 Nem birhat kényed: jobb hát kebelemre borulnod,  
 És örömet hoznod fiatalságomra sziveddel.  
 Boldogságomat én tőled nem foglalom ingyen,  
 A mire vágyad ered, fogod azt birhatni kezemből,  
 S kedveden áll, Árbocznak rabja, vagy asszonya lenni.»  
 Így szólott ravaszúl, hogy Etelke felejtse hazáját,  
 És egyedül legyen ő kebelének gondja, szerelme.  
 Balgatag! a síkon már megvillantak az érczek,  
 Por kele, és lobogós daliák vágtattak előre.  
 «Talpra vitéz!» hangzott szájából gögös Ozulnak,  
 «Talpra vitéz!» hangzott az egész Cserhalmon utána.  
 És kele a kunság zörgő fegyverrel, üvöltve.  
 Megrendült ekkor, s bámulva tekintgete Árbocz;  
 Mint kit aludtából földrázó dörrenet ébreszt,  
 Úgy kele ő: elröppentek szép képzeletének  
 Álmai, és gondok, más gondok mint az irigylett  
 Szerelemé, szálltak habozó lelkére setéten,  
 Jött fegyverneke, és paripát, dárdát hoza gyorsan.  
 A föl ijedt deli lányka legott elhagyta ülését;  
 Nem rejté örömét, örömeiben könnye megindult,  
 A siető Árbocz sírását búnak itélé,  
 Büszkén hordta fejét, s hadi indulatja hevében  
 Hagyva előbbi szelídségét nagy zordonan így szólt:  
 «Sírhatsz, a kiket ott megláttál, halni sietnek.  
 Sírj; de utószor most, örömed várjon be csatámról.»  
 Így szólván paripára szökelt és rendbe vegyűle.  
 Két részről riad a kürt és csendülnek az érczek.  
 Vad recsegésök után örvény szakad a levegőben,  
 S összeveszett hangok zavarékit hordja visítva.  
 Fenn villámlik Ozul, haragos pej mén fut alatta.  
 Sorra megy ő, hadakat rendel, fölkelti az átkon  
 Szendergő haragot, s az ölés vad gondjait: egyben  
 Megnémúl az öröm. Cserhalmon rengve, csörögve  
 Vaskoszorú villog hadijesztő férfi kezekben.  
 Csak maga gyenge virág az emésztő körben Etelke.

Kétes öröm s bú-fogta remény változnak eszében.  
 Nem láthat le, kemény hadi férfiak állnak előtte.  
 Térdre borúl és kéri kegyét a mennyek urának.  
 Veszsen-e? Hasztalanúl menjen kérelme szívéből,  
 S szűz tetemét a harcz iszonyú katonái tiporják?  
 Meghallgassátok gyötrelmiben, oh egek őtet.  
 Honját kéri, ti adtátok, ne ragadja el ember.

Hah! de mi csattog alatt! mely nép rohanása közelget?  
 Vassá váltak az emberek, a sok dárda Bakonynyá,  
 És nem ló, röpülő sárkány viszi rémesen őket.  
 Mintha velök hoznák az egész nagy földet, utánok  
 Mozdúl az, s panaszos porait fölhajtja az égbe.  
 Itt vannak, ritkulva leszáll a porköd: erősebb  
 Férfiak a vasnál, és a sok dárda Bakonynál  
 Szörnyebben villannak elő; habosan megy alattok  
 A délczeg hadi mén, üdvözli nyerítve az ormon  
 Állókat, s meredő füleit hegyesíti reájok.  
 Nézzétek, kit föld legelől kapcsoltan aranyval  
 Szép párducz kacagány? ki lobogtat kolcsagot ékes  
 Nyusztkalpagja fölött ragyogó nagy gyöngybe szegezve?  
 Sasszemeit bátran veti kész seregére Ozulnak.  
 Ifjú még, a férfuság nem gyáva mohával  
 Most barnúl, arczán szépséggel páros erőnek  
 Dísze virít, de szívét már is nagy gondok emelvén  
 Méltósággal jár, s forog a seregeknek előtte.  
 Ó! s ki lehetne egyéb a hármás bérczek uránál?  
 Ó az! sárga lovát meghajtva hatalmasan úli,  
 S az büszkén szedi szárait, és alig éri meg a port.  
 Alföldön született széllággal vemhes anyától,  
 És versent futa pusztá mezőn a könnyű szelekkel.  
 Most viadalra szokott, s vaszablát hordoza száján.  
 Barna tömött felhőn az egekhez tudna rohanni,  
 Oly sebes és könnyű: Salamon még akkor is ülné;  
 Mert nincs nagyra törő lelkének semmi határa.  
 Nem tova, s csak kissé hátrább ősz Ernyei nyargal.  
 Ernyei, kit késő fiak is tisztelve neveznek.  
 Kész bajnok, de rokon karok ellen sírva csatázó,  
 Bús atya, honja egyes sergének mégis örülő,  
 Most jól bízva halad mellette királyi urának.



Bölcs és tisztes öreg mellett szép látni az ifjat.  
Hajh! csak ez a hévtől inkább ne fogadna tanácsot  
És gonosz embertől, Mogyoród nem nyelne rokon vért,  
S csontokon ült szellő gyászt nem hordozna határin!  
Vagy hova tévedtem? Hallgass el, bánatos érzés!  
Győzni tanult hadakat látok száguldani: látom  
Veszprém s Tolna merész hadait, Zala népe virágát;  
A Duna mellékét látom fölkelni; Fejérvár,  
Honni királyokkal még akkor büszke Fehérvár  
Gyermekeit magasan rengő dárdákkal. Utánok  
Nyitraiak jönnek. Komolyan megy előre vezérök:  
Nem ragyogó maga, fegyvereit láttatja ragyogni,  
S mennyei végzéshez mérvén a földi hatalmat,  
Elszántan, de okos gonddal viszi harcra vitézit.  
Tiszteld őt magyar, és neve mondására hajolj meg:  
Géza ez, a győztös Bélának idősb fia, jámbor  
És örömet vesztő, csak kárán nemzete nyerjen.  
Most a dúlt Bihar és véres Tisza népei jönnek  
Réz buzogányokkal; mentéik hátra lebegve  
Úsznak az al szélben; szemeikben néma boszú ég,  
A cserhalmiakat kicsapó szikrája keresvén.  
Mért rebeg a szózat Lászlót is közbe nevezni?  
László, a fejedelmi vitéz, amaz isteni férfi,  
A ki kemény erdélyi pejét ugratja közöttük?  
Nem föld ad neki lelkesedést: szűz tiszta szívében  
Él az erős Isten, s a nemzeti ritka dicsőség.  
E kettő viszi csendes időn, s intézi csatáin.  
Nem villám vagy szélrohanás viadalba menése;  
Olly az, mint, ha leszállana, lenne az égnek uráé,  
S emberi fegyverrel ha csatázna gonosz fiak ellen.  
Arczán lelkének teljes nagysága ragyog, s még  
Hódítóbb ez erős ifjúság kellemi által.  
Termete nem látszik romlandóságra teremve:  
Szép, magas, és izmos; vállán két bojtos oroslán  
Bőre terül, széles mellén egymásba harapva  
Vastag aranyszájjal; paizsán Pomeránia hőse  
Látszik tört fejjel lehanyatlani Béla kezétől.  
Béla hatalmasan áll fölemelt dárdával előtte,  
Érte sohajt, rá vár a gyenge királyi leányka.

S már-már nyujtja kezét, koszorúját nyujtja kezében.  
 Kalpagját hamuszín lobogó árnyéka takarja;  
 Rojtos két saruján súlyos sarkantyuja fénylik,  
 Jobbjában villog, s perdül a szörnyü szekercze.  
 Nézi Ozul, bámúl a nép, elhúlten, ijedve  
 Kérdezik a halmon: «Ki az a hadi férfi közöttük,  
 Nagy s izmos vállal magasabb a többi seregnél?»  
 Mint mikor a vizek Istene kél, nagy melle kilátszik,  
 És elnéz hullámi fölött: László is azonkép  
 Vállastúl magasan látszott a többi seregből,  
 És ha körül hordozta szemét, elláta fölöttük.  
 Három erős apród jött sok fegyverrel utána,  
 Íját hozta egyik s nyilait puzdrába szorítva,  
 A másik buzogányt, s rohanó kopjákat. Utánok  
 Jött, s egyedül a nagy dárdát hordozta Kelendi.  
 Szálfa előbb, hegyen állt bokros szép fejjel az égnek,  
 Ágai közt madarak fészkeltek: most oda fénylő  
 Gyilkos aczélhegy van faragott végére szorítva.  
 Két kézzel bajosan, s csak alig forgatja Kelendi:  
 Béla dicső fia azt félkézzel emelgeti könnyen.  
 Régi hazánk fia ő: unokák! örvendjetez immár  
 Hallani a harczot, mellyet László keze harczolt.  
 Összemegy a három vezető, komorodva megállnak  
 A rohanó seregek. Nem máskép csendesedik le  
 Tengeri partok közt a zajt még rejtegető víz:  
 Csillám fut tetején; de belül a nagy hevet érzik,  
 És iszapos gyöngyös fenekére lebuknak az úszók;  
 A bölcs kormányzó csillámát messze kerüli,  
 S könnyü vitorlakkal siet a vészeten öbölbe.  
 És ím zaj támad, feketén fordulnak alulról  
 A vad hullámok, hegyet, örvényt hányva setéten  
 Tátogat a tenger, fölhíja üvöltve szakállas  
 Gyermekeit, s iszonyú rohanással harczol az égre.  
 Nem nyughatnak alúl, fejöket rettegve ütik föl  
 Tört tajtéka közül a mélység szörnyü lakói:  
 Barnúl akkor az ég, s a napfény elfut előlök.  
 Úgy nyugovának ezek; de vitéz képeikre kiültek  
 A rejtett haragok, s az ölü hatalomnak alakja.  
 Jel fuvaték, s egyszerre kitört a gyilkos erőszak.

Félig alájöve gögös Ozul, s már záporözönként  
Csengve röptül a nyíl két harczos népnek ivéből  
S a szabados köz tért sűrű árnyéka borítá.  
Rettentő, de nem ártó harcz: fáradva leestek  
Porzó lábak előtt a vesszők, csak maga László  
Külde ölö nyilat a nagy idegről gögös Ozulra.  
Elment az, s csillogva csapott paripája szügyébe.  
A megszókkent ló nyöszörögve rogyott le Ozullal,  
S az csak alig tartotta magát, hogy völgybe ne hulljon,  
Messze vetett hegygyel dárdáját földbe szegezvén.  
Látták, s rémülten sietének elébe vitézi.  
Unta ez ütközetet Salamon, s «a hegyre» kiálta:  
«Most ide, a ki vitéz, a hegyre kövesse királyát.»  
És ki ne menne? «Temessük el azt, riadoznak az ifjak,  
A ki velünk nem jó» s mennek vetekedve nyomában.  
Erneyei szól egyedül: «Ne siessünk veszni, királyom,  
Van laposabb út is, meredek nagyon a hegy előttünk.»  
«Gyáváknak meredek, nem az a nagy bérczek urának.»  
Igy szól s egyszersmind nagyot ugrat könnyü lovával  
A tüzes ifju király, alig ér vele népe; de mostan  
A kunság ordítva lecsap. Száz kopja röpül le;  
A megütött paizsok nagyokat döbbenve repednek;  
Megrendül Salamon nyergében, hullnak az ifjak.  
Hasztalan, ő el nem csügged, folytatja vivását.  
Kardra kerül a harcz, s ím a magyar ifju királynak  
Kardvasa villámlik legelől. Sok futna előle,  
Meg nem fordulhat: leesik csikorogva sebében,  
S hengeredő tört teste lovak lábában akad meg.  
Most közelít Árbocz, szerelem s harag úzi csatára.  
Súlyos karjától leesik Bere, Szondi, lovastúl  
Megdől ez s csak alig lesz ment a szörnyü haláltól:  
Társai fogják föl sűrűen csapatozva nyomában.  
Már Salamonra vivé dárdáját Árbocz; ijedve  
Zúgtanak a távollévők: ősz Erneyei gyorsan  
Ott terem és az ütő dárdát elcsapja szivéről.  
Most gyalog indulnak fel többnyire: gyilkos aczéllal  
Fordul meg Salamon bántóját szerte keresvén.  
Ernyeivel küzd az s elvágott dárdanyelével  
Visszacsap a nemes ősz bajnok képére boszúsan.

Arra rohan maga is, vele fölrandulnak az ifjak  
 S elleneit víják: a kun vaskarja nem enged,  
 S hosszú lesz a rövid út a nagy meredekre vivóknak.

Géza tovább lekerül népét kímélni ohajtván.  
 Hosszu de biztos utat választ a hegyre: vasazva  
 Megy négy szegletben roppant dandára s tömötten.  
 Nincs akadály, mellyet meg nem nyomhatna. Előttök  
 Bátor Opos száguld s csak alig zabolázza haragját.  
 Menne, rohanna, röpülne, de nem hagyhatja vezérét.  
 Messze kerüld idegen föld gyermeke, messze kerüld őt!  
 Irgalmatlan erővel jár a harczi veszélyben,  
 S még kezeit soha ellenség nem hagyta el élve.  
 Gyors vágatva jön egy csapat a dandárra: erősen,  
 Bár lassan, megnyomja, s halad bölcs Géza közöttök.  
 Bátor Opost már a megölöttek vére borítja.  
 László közre marad, s így haddal szerte körül van  
 Véve Ozul. Hármaz ropogással csattanik össze  
 Két heves ellenség. Iszonyú torkokkal üvöltöz  
 A győztös harag, és nyomorútan jajgat az inség.  
 Cseng, török a fegyver, dühög a pajzs, harsog az ércz kürt,  
 S a levegő nem elég a sok hadi hangot emelni.  
 Gyilkos népek alatt nyög Cserhalom, oldala síkján  
 Vas lábú paripák dúlnak: port verne, de vérrel  
 Páros az, és letapadva borúl a gyenge füvekre.  
 Villámként fut s csattog Ozul a rengeteg ormon.  
 Nincs helye, száz helyen is lecsap a seregekre gyakorta.  
 Majd itt, majd meg amott tündöklök fegyvere: vissza  
 Verdesi a közelítőket s biztatja vitézít.  
 Mint mikor a nádas tetejét szél úzi, zavarja:  
 Úgy kevereg s mozog a kelevéz s kard; ő buzogánnyal  
 Döngeti elleneit s valamerre megy, a zaj, erőszak  
 Óvele jár: ott a rontó csata mérge. Miatta  
 Csak lassan kelhet Salamon. Még messze hegy alján  
 Harczol Géza: de László jó veszedelmes erővel,  
 S a lecsapó katonák nem győzik elállani utját.

Jó legelőbb egy könnyű csapat. Kopjázva vet ellent  
 Bajnokival László, azok egymást érve lehullnak  
 Kopjavesési miatt; de vadan jó Cserge vezérek,  
 Mint hegyi szálfá, magas lobogóval messze kitetszvéen.

Kétszer vet Lászlóra gerelyt, harmadszor eléri  
 S rettenetest hangzik Lászlónak pajzsa ; de vissza  
 Rántja ez a kopját s rohanón Csergére hajtja.  
 Cserge bukik vesztére : saját vasa száll be ropogva  
 Homloka nagy csontján s ő félrezuhanva lefordúl :  
 Fut lova és az üres nyeret szomorún viszi hátán.  
 Béla dicső fia megy tova s már öldökli, zavarja  
 A másik csapatot. Katonái zajogva nyomulnak  
 Dúló bárdja után s a kunság elfogy előttök.  
 S ím más hadnagy jó feketés vas lapba ruházva,  
 A csendes Kobut, és Lászlóra szökelteti ménét.  
 Régi vitéz, lassú ártalmat hordoz eszében,  
 S nem kis erőt agg karjaiban. Rémítve csörömpöl  
 A pánczél testén ; László paripája megugrik,  
 S már Kobut a kelevézt derekához méri hegyével.  
 El sem véti ; de Lászlónak peje újra megugrik,  
 S elrohan a kelevéz üresen. Nem késik, azonnal  
 Megfordúl Kobut és tova tér Lászlónak előle.  
 Most meghajtja lovát László s a szörnyü szekercze  
 Fölkel ölö vágásra ; Kobut nincs itt, hogy elérje.  
 Távolról rohan ő sarkantyút adva lovának,  
 S a kelevézt magasan László arczára feszíti.  
 Mindent félre vet ez, kinyitott baljába szorítja  
 A vékony kelevézt s Kobutot vele húzza magához.  
 Akkor jobbjaival leesik nagy bárdja Kobutra,  
 S a mint megszegi vassisakát, nagy része kicsorbúl,  
 És lereped. Kobut elszédül s a másod ütésre  
 Megcsörrenve ledúl, s ősz fürtei vérbe borulnak.  
 Béla dicső fia megnézé s így monda «Merészen  
 Harczola bajnokiért az öreg s tetemökre borult le.  
 Meg ne tiporjátok ti Biharnak gyermeki ötet.  
 Nem harczol többé, temetését várja porában.»  
 Így szólt s elkerülék az elejtett testet az ifjak.  
 Ő pedig a repedett bárdot levetette s Kelendi  
 Jött a nagy dárdával elő. A harmadik osztályt  
 Kergeti már László. Dárdáját félve kerülik  
 A kunok és mással keverednek harczba körülé.  
 S ismét jó egy hadnagy, erős magzatja Czikának,  
 A rohanó Dember ; de nem ellene, népe felé csap,

És Bihar ifjai közt száguldoz véres aczéllal.  
 Ellene megy László oldalt fordítva futását.  
 Hallja zaját Dember s nem fordul vissza, tovább megy,  
 Mint a vízszakadás, a völgyi vitézeket úzván.  
 Nem retteg dülő csapatok közepébe rohanni,  
 Csak maga rettenetes László, őt futja, kerüli,  
 És dárdája elől bátor katonáin utat tör.  
 Hasztalan! ott terem ez. Haloványság úli az ifju  
 Arczait és most élteben legelőször ijed meg.  
 Megfordúl; de remeg sastoll lobogója fejével.  
 Rettentőn közelít dárdás László is azonban,  
 A rezzent levegőt zúgó rohanása hasítván.  
 Mind Demberre kiált a kún, s ő rendbe szedődvén  
 Helyt áll, régi dagályával fölkelti haragját,  
 S a hosszú kelevézt szúrásra feszíti; de László  
 A szúró kelevézt ügyesen föl tartja paizzsával,  
 S egyszersmind suhogó dárdáját szörnyen emelvén  
 A nyakszirten ütött Dembert megsujtja: lovastúl  
 Eldúl a nyomorúlt a völgybe hat ölnyire bukván.  
 A nagy erőszaktól Lászlóval tántorog a ló,  
 És lerogy összeszorúlt páráját nyögve kifúván.  
 Szép, míg déli tetőn áll a fiatal fa, verőfény  
 Járja fejét, lombjának zúgva hizelkedik a szél  
 S gyenge virágok bujnak elő hűtözni tövénél  
 Harmatos árnyékban; de hamar jó ellene szélvész,  
 S forgó harczaival csikorogva kirántja tövéből.  
 Akkor napfénytől elhalnak az ifju virágok,  
 S hervadt lombjai közt szomorúan hallgat az alszél.  
 Szép s ragyogó voltál Dember te is a magas ormon.  
 Most az erősebbnek nagy sujtására ledölvén  
 Éktelenül nyomod a földet, hova rablani jöttél,  
 S majd beköszöntenek a véres por férgerei hozzád.  
 Új paripára szökik László, ijedezve kerülik  
 Rettentővé lett karját a vert hadak. Ortos  
 A negyedik hadnagy, jövetét nem merve bevárni  
 Megszalad. Oktalan! a dárdát nem tudja kerülni:  
 Az derekába merül s gonosz élet elnyeli gyomra.  
 Még ki van, a ki merész karját Lászlóra kinyujtsa?  
 Hol vagytok, kiket a delelő nap láta örülni,

És elbujt rablástok elől? Hova lettetek ádáz  
 Bajnokok? a hírért ki csatáz meg Béla fiával?  
 Nincsenek! a szaladás legutósó gyáva reményök.  
 Még maga harczol Ozul s László katonái elesnek  
 Karja miatt. Elesik szeme fényit veszve Zavartag  
 És Kaba, és az erős Kurzánnak erős fia Dombi.  
 Jött Kalló, sebes örvényként forgatta kezében  
 A lánczos buzogányt s az messze röpülve halálos  
 Gombjával szaladók hátát döngetve bezúzta.  
 Most meglátta Ozult s csörgő lánczára eresztvén  
 A sujtó buzogányt iszonyún jártatta fejénél.  
 Ezt is Ozul, az ütést kikerülvén könnyü bukással,  
 Mellben vágta s szívét ketté osztotta. Legottan  
 Ingadozott Kalló s buzogánya magára csapódván  
 Lánczával betekerte nyakát. Rá vága Ozul még,  
 S az lezuhant. Érted hala meg, szent földé hazámnak,  
 És el nem jaidúlt, fenyegetve borúla porodba.  
 Látták a szaladók s ordítva siettek Ozulhoz,  
 Ó haragos szemeit forgatván harsoga rájok:  
 «Im gátot vetek a holtakból, még hova futtok?  
 Élni talán? Ide hát! még itt élet van előttem.  
 Elvész, a ki szalad; szaladását éri halála.»  
 Monda s erősített lélekkel vitte vitézit.  
 uj harcz támada most. Elbúsúlt lelkek ijeszték  
 A győzők erejét. Valamint mély poklos üregben  
 Hol szilajúl sívó ördögfiak üldözik egymást,  
 Oly vala itt a zaj viadalmi körében Ozulnak.  
 Láttá de nem kerülé azt a fejedelmi levante.  
 Kardot rántva csapott közepébe s kiáltoza fennyen:  
 «Jer neki, büszke vezér, vagy szívedet add meg előttünk.»  
 S íme egész seregek mérgét hordozva szivében  
 Eljőve gőgös Ozul. Mint pusztai borzas oroszlán  
 Megrohaná Lászlót s paizsát elverte kezében.  
 Visszacsapott ez s most vasaik veszedelmes erővel  
 Összetalálkozván a léget messze betölték  
 Rémitő csengésökkel. Borzadva remegtek  
 A lobogók s fejeikre halál árnyéka setétült.  
 És ha mikor Lászlót megszédíthette halandó,  
 Most vala az. Diadalra szokott vágása Ozulnak

Bal vállába hatott s vérét mellére kiontá.  
 Már László keze is vágásra szegüle, de látta  
 S elkerülé Ozu! a villámló kardot azonnal  
 Félrébb szöktetvén és új rohanásra irányzott.  
 Nem várá emez, ellene ment és monda: «Ne örvendj  
 Véremen, ellenség, fejedet viszem érte hazámnak.»  
 Így szólt s egyszersmind megelőzve csapásit Ozulnak.  
 Hármaz erőszakkal leütött nagy barna fejére.  
 Szélvész markában kard nem sujthatna nagyobbat:  
 Ketté vágta fejét s melcsontját érte hegyével.  
 A hasadott fejjel leesett nagy teste Ozulnak,  
 S mellyen büszkén járt, lett a rút porral egyenlő,  
 Nézők s nem láták többé katonái csatáját,  
 S teste körül keserű szívvel harczolva elestek.

Cserhalom a meredek helyen is már meg vala víva,  
 A vérben fürdött Salamon fölütött az oromra  
 Elfoglalt ragyogó zászlót lobogatva kezében.  
 Már csak tetteiből vélnéd országok urának:  
 Mindene tépve vagyon, tetemén nincs semmi királyi.  
 Itt is megszalad a kunság, más részen előttök  
 All a széledező dandárral, Géza s Oposnak  
 Életvesztegető buzogánya kopog le fejökre.  
 Merre, hová? nincs út, menedék nincs, gyász van előttök,  
 Gyász nyomaikban: dőlt feleiknek szörnyü halála.  
 Árbocz is, a szomorú csatazaj zendülve fülében  
 Megfuta Ernyeitől s rabját fölkapta ölébe.  
 Vaddá lett veszedelmében, nem hallgata szóra  
 S nem vala, mint ezelőtt, szerelemmel képe mosolygó.  
 Féltés ült azon és vesztő borulása szívének.  
 A lány esdeklő szemeit most senki sem érté,  
 Tajtékzó paripán lebegett reszketve sikoltva,  
 Vad szél hordta haját, vad szél hordozta ruháit,  
 S a bajnok vas karja feküdt bús keble verésin.

Fenn vala már László s vállát bekötözni leszállott.  
 Most hogy előtte rohant a lány gyötrelmivel Árbocz,  
 Rá iszonyú szemeket vetvén végezte kötését,  
 S lóra kapott. Hangos dobogását messze kihallá  
 A szaladó Árbocz «Haj! hát elvesztlek Etelke,  
 És az irígy végzés téged sem hágy meg ölemnek?



Veszszek el inkább és te is akkor veszsz el előttem.)  
Igy szól s visszatekint, s fél dárdavetésnyire látja  
Gáttalan úzójét villogva nyomába rohanni.  
Még egyszer meghajtja lovát, s keseredve szorítván  
A lányt melléhez, legutósó harcza elől fut.  
Mindinkább közelít a zaj. Már méri fejéhez  
A kardot László. Még jókor visszacsap Árbocz,  
És a gyilkos ütést vasa elhárítja fejről.  
Ekkor tágulást lelvén a lányka, öléből  
Földre szökik szaporán. S most Árbocz szembe kerűive  
Harczol oroszlánként, melynek fölverte tanyáját  
A környéki vadász. Jó fegyvere mint az élő láng  
Villog markában s Lászlónak melle felé jár.  
S mintha tanyát ottan kívánna felütni örökre,  
Mind csak azon fáradsz; mélysége kecsegteti, abba  
Vágy bele hatni s szívét onnan kicsikarni vasával,  
A szívet, a lánynak, mint vélte, ha veszne, jutandót.  
Harcza dühösb vala, mint ártó. Vas várta csatázott,  
Melly iszonyú csengésekkel felel a sok ütésnek.  
Nem hever a legerösb daliának jobbjá is addig;  
Dúlja, emészti az őt és megfárasztja sebekkel,  
Hogy végtére betört házként nyergére leroskad,  
S tündér vágyaiból a halál veszi által az omlót.  
Csak maga állt már a győző s harcz-nyomta lováról  
A vérsíkra leszállt. A lányka elébe borúla,  
És köszönő ajakát az örömnök hangja futá el.  
László a remegőt kegyesen fölemelte magához.  
Az kipihent karján, s a holt Árboczra tekintvén  
Meggzáná esetét, s így szólt jó lelke hevéből:  
«Oh ha szabad még kérni nekem, hálával adósnak,  
Hagyd nekem e holtat: gondom van hült tetemére;  
Nem volt ő zordon, szerelem szép szózatival jött  
Lábamhoz, s mikor úr lehetett kényére, rabom volt.  
Tán vétkes s büntetni való, hogy rablani eljött;  
Ámde kiszენvede már: én őt kis csörge patakhöz  
Eltemetem s lobogós dárdát tűzők le porához.  
Fölszedem a kikelet rózsáit, s parti virágok  
Bokraival sírjára teszem. Hervadjanak ott el,  
Mint ő is szomorún elhervada ifju korában.»

Megfogadá a fejdelem és enyelegve imígy szólt :  
 «Hát a győzőnek mi jutalmat szána Etelke?  
 Nem fog-e Cserhalmon neki is szentelni virágot,  
 Mely hervadjon bár, más szebb kelhet ki porából?»  
 Szebb vala ő, mint tudta, s szívet csábíta szavával.  
 Megnézé a lányka, s szemét lesütötte ijedve.  
 Visszaesett a szó ajakán, a gondolat elhalt  
 Lelkében, s piruló arczát égette szemérem.  
 És mikoron mégis felelését várta mosolygva  
 A diadalmas hős, rebegő lágy hangon imígy szólt :  
 «Fejedelem! csak holtaknak kell adni halotti  
 Tiszteletet, s gyászos koszorút a hervatag ágból.  
 Élő háladatos szívvel tiszteljük az élő,  
 S a győző neve kedves hang: leborúlva nevezzük.»  
 Láttá pirúlását László, s nem enyelge továbbá.  
 Mint a tiszta harang kedves csengései, gyöngén  
 Hangzott a rebegő lánynak szózatja fülében  
 És lelkébe hatott: de az érzés könnyü hatalmát  
 A nagy gondolatok kiveték tusakodva eszéből;  
 Mégis szép szemeit nem merte bevárni szemével;  
 Harcz-koszorúzta fejét a szűnő zajra fölütvén  
 Szerte körülnézett, de futókat nem mene űzni.  
 Néma szelídséggel vezeté atyjához Etelkét,  
 És az öreg harczos karjába fogadta leányát,  
 Elvetvén gondját, melylyel volt nyomva, szívéről,  
 S így szólt elboruló szemeit magas égnek emelvén :  
 «Mért mondott nyelvem panaszos szót ellened, oh ég!  
 Nem büntetsz te, megáldottál bánattal, örömmel,  
 S most a bánat után tisztább örömekre derülök.  
 Oh már nem lesz üres vénségem, mert te velem vagy,  
 És a pusztá lakot szavaid lágy hangja betölti.»  
 Így minden részről az örömnök napja beállott.  
 Elragadott fiak és hölgyek rokonaikra borulván  
 Gazdag örömkönnök folyták a bajnokok arczát.  
 Nincsen már csata. Rémitő hús csendben alusznak  
 A rohanó daliák. Szél nem mozgatja meg őket.  
 És most néma dicsőséggel lépdezve közöttük  
 Összejön a három győző. Bámulva tekintik  
 Egymást, mint kiket a villongás messze szakasztott.

Hosszú pálya, halál pályája terüle közöttük,  
 És iszonyú jeleket vágott a harcz keze rajtok.  
 Összejövének most, s népestül térdre borulván  
 Hálát zengettek diadalmas ajakkal az Úrnak.

Ők, kiket annyi halál meg nem fárasztthata, kikkel  
 Nem birt a hadi vész, az idő mélyébe merültek,  
 S hamvaikat már a szellő sem lelheti többé.  
 Még maga áll a hegy, tetején sok század után is  
 Véren nőtt fűvel koszorúzva uralkodik a hír.  
 Vajha, midőn oda tér honnunk fia, el ne felejtse  
 Őseit, és szabadabb lélekkel zengje utánunk :  
 Cserhalom, a te tetőd diadalnak büszke tetője !

---

## TÜNDÉRVÖLGY.

EGY ÉNEKBEN.

1826.

Mit tudtok ti hamar halandó emberek,  
 Ha lángképzelődés nem játszik veletek ?  
 Az nyit mennyországot, poklot előttetek :  
 Bele néztek mélyen, s elámúl lelketek.

Én is oly dalt mondok világ hallatára,  
 Melynek égen, földön ne légyen határa,  
 A mit fül nem hallott, a szem meg nem jára,  
 Azt én írva lelém lelkem asztalára.

Csaba Bendegúznak volt hadverő fia,  
 Béke napjaiban most nem csatáz vala ;  
 De benn volt szívében szerelem dárdája,  
 S mélyen gyökeret vert, mint hegyi nagy szálfá.

Az elől bujdosott setét rengetegben,  
 De nyugtot nem talált vadak üzésében ;  
 Ledőlt elfáradtan a fakadó gyepen,  
 S bár elszűnyadt, a bú ébren volt keblében.

Hallgassátok tehát Csaba kiáltását!  
 Hegy, völgy! halljad te is, keserű panaszát;  
 Fájdalmak szakasztván nehéz rövid álmát,  
 Fejét fölemelé s így nyitá meg ajkát:

«Kicsoda keltett föl engemet álmombul?  
 Kicsoda ébresztett rövid nyugalombul,  
 Hogy keblem dobogjon oly rémítő vadul,  
 Mint a mely paizsra nehéz nagy dárda hull?»

Hogy megint megtudjam, ki a bajnok Dalma,  
 Kicsoda Dalmának ragyogó leánya,  
 Dalma leányának mily ékes orczája,  
 S ékes orczájánál kedvesb mosolygása?

De minek tudom én hasztalan ezeket?  
 Döngöre birja a kisdéd szűz kezeket,  
 Az édes ajakat s érte égő szivet:  
 Szerencsétlen Csaba nem birja ezeket.

Te büszke Döngöre! Karadó nagy fia,  
 De bár lennél tüzes déli sárkány fia,  
 Jónél csak előmbe, porrá zúzva hagyna  
 Dárdám a mezőben, s apád megsiratna. —

De bús haláloed is nekem nem nagy remény;  
 Azért a szép Jeve nem lenne-e kemény?  
 Csak te vagy előtte nyomos, s kedves szemfény,  
 Én setét s könnyű, mint szélvészben egy fővény.

Azért Döngöre! én nem bántlak tégedet,  
 Vidd haza békével ifjú szerelmedet;  
 De mikor násznéped lakomnál lépeget,  
 Busongó Csabával ne láttasd szépedet.

Boríts hosszú fátyolt termete bájára,  
 Dalt ne mondass vele napod vigságára:  
 Benn a bús teremben megláthatná Csaba,  
 Meghallaná dalát, s szive megszakadna.

Vagy vidd haza ötet éjnek kezdetével,  
Tengeri nagy szélvész közelgetésével,  
Hogy szépséges arczát setét éj rejtse el,  
Dala örömhangját szélvész ragadja el.

Még is — ne borítsd be arczát fátyolával,  
Ha betekint hozzám szép pillantásával,  
Setét lakomban is világos lesz avval :  
Ne borítsd be ötet rojtos fátyolával.

Elejbe kimegyek apám tereméből,  
Vizet viszek neki fris forrás öléből ;  
Virágfüzért a völgy hímes mezejéből,  
De könnyvet szememben szívem rejtekéből.

Talán megnézi majd fakadó könnyemet,  
Mikor iszsa fényes csigából vizemet ;  
Mikor kis kezével veszi füzéremet,  
Tán megnézi vérrel fakadó könnyemet.

De mily gyermek mondá bolondul ezeket ?  
Nem Csaba szájából jön e lángképzelet ;  
Csaba nem hiú szót, seregeket vezet,  
Egy ingerkedő rém sűgá mind ezeket.

Haj! nem ; te vagy Csaba, ezt te magad mondád,  
De zúdúlj rengeteg ! ne halljad meg szavát,  
Ne halld, ne viszonzod hegy, völgy riadását !  
Ő maga hadd vigye, s hallja csak panaszát.»

Így szólt ifjú Csaba, s réz pajzsát megüté,  
S magasabban üté dárdáját ég felé,  
Futottak a vadak tőle mindenfelé,  
Ő ment az erdőben, s ment mind inkább belé.

De nyelves Kalatár hegyre futamodék,  
És a rengetegben kiáltása hallék :  
«Csaba, te fél Csaba, te vadnak martalék !  
Hova futsz ? hogy hílak, szinte megrekedék.

Csak hasztalan futod a tágas ligetet,  
 Döngöre ott vár rád habos Volga mellett,  
 Hogy özönbe vesse siralmas fejedet;  
 S ha nem jössz, maga jó: itt is porba fektet.

Jeve hasztalanúl siránkozik hozzád.  
 Neked nem a csata, setét berek hazád.  
 Még is Döngörétől előbb törik dárdád,  
 Aztán megyen Jeve Döngörével tovább.»

«Jeve megy?» szól Csaba, és megállapodik,  
 De haragos szeme nagyokat villámlik.  
 «Ki vagy te?» meg így szól, és meg-meggrázkodik,  
 A mint füleiben szép Jevéje hangzik.

«Ki vagy te, vad hírnek ordítózó szája,  
 Durva Döngörének durva katonája?  
 De vígy hírt uradhoz szavaid díjába',  
 Megmondhatd, milyen üt hős Csaba dárdája.»

Igy szólt, s dárdanyéllel amaszt hátban üté,  
 Az is a szaladást nem igen felejté,  
 Háta ropogását Döngöréhez vivé,  
 És átkokat morgott Csaba feje fölé.

Csaba is erdőből, mint a vízszakadás,  
 Kimene, és futa merre volt a zajgás,  
 Messze kicsillámlott fegyvere: csattogás  
 Terjedett útjában s rettentő dobogás.

Nagy két vállán haja habozva repdesett,  
 S mint mely köd beborit nyugatot, keletet,  
 A zajgó vidékre oly setéten nézett,  
 S vive nagy szivében halált és életet.

Életet magának és a szép Jevének,  
 Haragot és halált vitéz Döngörének;  
 Halált és haragot mind ő ellenének,  
 De kedvet, életet magának, Jevének.

«Áldott Jeve, így szólt, nem hagytál el engem,  
Azért kellett téged mind eddig szeretnem.  
Ha nem hízelkedik merész képzeletem :  
Te szerettél, és csak úgy csaltak meg engem.»

Igazán Döngöre megcsalta hős Csabát,  
Jevéhez rossz hirrel hordogatta szavát,  
Jelenté Jevének Csaba nagy haragját,  
Jeve félt, s azért nem mutatá meg magát.

De Döngöre vadúl Dalmát megkötteté,  
Leányát kísérve magához viteté,  
Kitünnén, hogy mind azt csalárdúl mívelé,  
Nem volt más tett hátra, mint az erőszaké.

Azért küldött büszke követet Csabára,  
Bizván szerencséjét súlyos vas karjára,  
Hogy ha őt ledönti kedvese láttára,  
Hírt s szerelmet vigyen őse hajlokába.

Most, mint gyászos napnak siralmas hajnala,  
Jeve kísérők közt úgy közelít vala,  
Lehajtott bús fején meglebbent fátyola,  
S látszott szép orczája csak gyengén általa.

Még sem olyan gyengén, hogy ne lássa Csaba.  
Ő a kísérőkhöz mennydörgő szót ada,  
Mennydörgőbb dárdával rájok lerobbana,  
S megfutott előtte Döngöre vert hada.

Csak maga nem futott Dalma szép leánya,  
Szólt, és könnyüitől ragyogott orczája :  
«Oh ha megvetettél, hősök unokája!  
S haragod Jevének szerelmét elzárja,

Légy oltalmazója legalább éltének,  
Add vissza ősz apját elhagyott Jevének.  
Ne zengje bajnokok előtt büszke ének :  
Csaba szeretője rabja Döngörének.»

Így szólván leborúlt, térdét általfogá,  
Csaba őt lábától melléhez ragadá,  
Nem szólott : szavait bánat s öröm fojtá,  
Nem szólt : szavait egy könynek általadá.

Még sokáig tartá a lányt kebelében,  
Mintha elkapását sejtene szívében,  
Fejét lehajtotta hozzá szelídebben,  
S haja keveredett hajával széltében.

De csak hamar ismét nevelé haragját,  
Álnok Döngörének esküvé romlását,  
Háromszor rettentőn megüté paizsát,  
Háromszor felelé hegy, völgy vissza hangját.

S hada, mint felhőből leszálló sassereg,  
Vagy mint nehéz szikla, mely völgybe hengereg,  
Úgy jött, s más részről mint pusztító fergeteg  
Jöve Döngöre is, s vele nem kis sereg,

«Kicsoda áll ellent Karadó fiának?  
Kicsoda sereget vezető karjának?  
Feje előbb esik lábaihoz annak,  
Mint égből mennykövek földre hullanának.»

Így szól nagy kevélyen Csaba boszujára,  
Rá zúg a két sereg iszonyú szavára,  
De ő odább megyen, s így szól utójára :  
«Nincs nekem más harczom csak az egy Csabára.

Csaba te bujdosó! hogy mertél kijőni?  
Azért hogy Jevére kezét mersz nyujtani,  
Rajtad vén keselyű fog törvényt tartani,  
Mikor fiainak vesédet osztja ki.»

Szólna még, de Csaba ifjú erejében  
Megrázzván a dárdát fölemelt kezében,  
Kiveté, s elment az szélnél sebesebben,  
Még sem oly sebesen, mint ő volt mérgében.



Döngöre meghajolt előle fejével,  
 Még is megütötte sisakját hegyével,  
 Leesett a sisak lobogós diszével,  
 Döngöre megrendült, bánattal telvén el.

Csaba megállt búsan néma haragjában,  
 És megnézé Jevét még egyszer harczában ;  
 Kedves tekintetét elvivé magában :  
 Hogy rontsa Döngörét annyival ádázbán.

De fölvevé addig Döngöre a dárdát,  
 És megdobá vele Csaba rézpaizsát,  
 S még vete egy dárdát, nem hogy ölje Csabát,  
 De megölje avval Dalma szép leányát.

S a két dárda elment szörnyen egymás után,  
 Halovány félelem ült a lány ajakán.  
 S míg Csaba ment, mint a bántott hím oroszlán,  
 Halál jött Jevéhez Döngöre dárdáján.

Halál ; de leszáll a Nap ragyogó fia,  
 Tündér ruhájával Jevét betakarja,  
 Erős karjaival emeli magasra,  
 Túl a napon egy szép ligetes csillagra.

Ott itatja őtet édes mézitallal,  
 Kezeit csókolja forró ajakával ;  
 De olyant, mint Jeve, mind ez nem vigasztal,  
 Földre kívánczik könye záporával.

Azonban a földön harcz van két hős között,  
 Az erős Döngöre s tüzes Csaba között,  
 Vágják, verik egymást, s az összeütközött  
 Kardok villámlanak gyors kezeik között.

Kicsoda áll ellent Csaba vágásának?  
 Kicsoda Döngöre mennyköves karjának?  
 Senki sem, csak Csaba áll meg vágásának,  
 S visszavág Döngöre puszta homlokának.

Leesik a nagy hős, még nagyobb estében,  
 Kiterjed a földön egész természetben,  
 Keményen hordozá kardját életében,  
 Fogva tartá most is hűlő tenyerében.

De győző Csabának nincsen mit örülni,  
 Látja szerelmesét magas égbe tűnni.  
 Hasztalanúl vannak öldöklő fegyverei,  
 Az erő, mely Jevét viszi, nem emberi.

Leereszti kardját vérengző kezével,  
 Földet eget megnéz rettentő szemével,  
 Minden homályba dől setétes néztével,  
 S a föld ing alatta ingó nagy fejével,

De most fölemeli fejét búsultában,  
 Lesujtja a kardot örült haragjában.  
 Milyen a vad állat dúlt fészke tájában:  
 Oly iszonyú Csaba, szíve szakadtában.

Elszórja kalpagát rengő czimerével,  
 Elveti paizsát tündöklő rezével,  
 Letépi párduczát, és messze veti el,  
 S megüti homlokát öldöklő kezével.

Szörnyű dobogással nagy mellét is veri,  
 Ismét szemét a nagy égre, földre szegi.  
 Végre hol Döngöre vérét a föld nyeli,  
 Temérdek testével magát porba veti.

És ül vad bánatban megölt társa mellett,  
 Némán áll a két had két bús vezér felett,  
 Csaba mutat köztök egyedül életet,  
 Szól, és minden szava ordító rettenet:

«Méért kellett kardomnak reád csattannia,  
 Te vitéz Döngöre, Karadó nagy fia?  
 Inkább volnék magam bús földben annyira,  
 Hogy szemembe napnak ne hatna sugara.

Nem voltál te soha gonosz ellenségem,  
Tudtam mikor jöttél haraggal ellenem.  
Lehetett magamat dárdádtól védenem;  
De ez jó, s eltűnik: őt meg nem sérthetem.

S most hímes pamlagon szép Jevével pihen,  
Szerelme szavait susogja csendesen,  
Ajkát ajakához emeli hevében —  
Ne hígy szavainak oh én szerelmesem!

Ne hígy hizelkedő tündérek ajkának:  
Elhervadsz keblökön, aztán megtagadnak,  
S csúfja léssz örökké nemednek, hazádnak,  
S csúfja és keserve szerető Csabának. —

De minek beszélek üres levegőhöz?  
Nincsen halandónak szava tündér fülhöz,  
De van hadviselő karokban oly eszköz,  
Mely bizvást közelít tündéres erőhöz.

Azért, megölt bajtárs, nyugodjál véredben,  
Nem sokára én is itt fekszem e helyben,  
Vagy még lebujdosom föld alá mélyebben,  
Ha nem boldogúlok veszett örömemben.»

Monda, s nagy erőben a földről fölkele.  
Megörült és zúgott a két sereg vele,  
Ő megállt helyében; de lángban járt szeme,  
S benne ült szívének rettenetessége.

S így szólt tovább nézvén az álló seregre,  
És kardját fölütvén a magas egekre:  
«Esküszöm az erős hadak istenére!  
Esküszöm őseim vitéz nagy nevére!

Nem jövök előbb meg s máskép mint Jevével,  
Fölverem a tündért apám fegyverével,  
S bár lenne tovább, mint gondolat mehet el,  
Én elmegyek hozzá, s megjövök Jevével.

De tudom a tündér titkos gyűléseket,  
 Setét erdős völgyben tartják ők ezeket,  
 S mert az ég nem szenved földi örömeket,  
 Ide járnak, földön töltvén az éjeket.

És te ravasz tündér! bár légy isten fia,  
 A haragos hadak istenének fia,  
 Ki kell még kardomat karodnak állnia,  
 Aztán mehetsz bízvást szép Jevével haza.

És ha erősebb vagy földi fegyverekkel,  
 Bírd a szép jutalmat boldogúl, békével;  
 De tudom, ha harczolsz földi fegyverekkel,  
 Mint villám a szirtet csattogva verlek el.

S bizony fölkereslek éjfél kezdetére,  
 Hatalommal ütök rád és életedre,  
 Ezt esküszöm vitéz őseim nevére,  
 Esküszöm az erős hadak istenére.»

A két sereg akkor összekeveredett,  
 Döngöre halálán nagyon keseredett;  
 De béke szavával egymáshoz érkezett,  
 Mert csak a két vezér, míg élt, ellenkezett.

S most ezek betevék Döngörét sirjába,  
 Zászlót és ravatalt tevének halmára.  
 De Csaba fölmene Dalma hajlokába,  
 S hogy megoldja őtet, közelít hozzája.

Aggott Dalma hallá már a bús híreket,  
 Nem hagyja oldani a kötött kezeket:  
 «Hagyd kötve, így szólott, oh Csaba e kezet,  
 Hogy Jeve elveszett, tán csak ez vétkezett.

Mert Döngörét jókor innen ki nem tiltá,  
 Döngöre őt azért vadúl megfogatá,  
 Dárdáját Jevéhez halálosan sujtá,  
 S míg te harczolsz vele, tündér szabadítá.

Azért nem ok nélkül birja őt a tündér,  
Mert kit nagy bajában halálos végzet ér,  
Az már nem emberé; ha szabadulást kér,  
S nyer az égtől, ahhoz tartozik mint rabbér.

De te menj el a nagy Kármán kardvasával:  
Az megbirkózhatik főbbek hatalmával,  
S ha fölhalálsz őt, s rajta üthetsz avval,  
Annyi, mint ha ember küzd ember fiával.

Azért, ha erősebb vagy, elejted őtet,  
Ha ő erősebb lesz, ő ejt el tégedet.  
De akkor nem látják szabadon e kezét,  
S gyászos lesz hírében a Dalma nevezet.»

Keservesen így szólt. Az ifjú nagy szive  
Forrott és habozott, mint vad tenger vize,  
Még is az öregnek utóján engede,  
Kötözve hagyá őt, és más kardot veve.

Vevé nagy Kármánnak kardját paizs megül,  
Hol meztelen hevert ragyogva egyedül,  
Képek voltak metszve hátára kétfelül,  
Irtóztatók: Csaba megborzadt ezektül.

Egy kisdéd oroszán és körmös sas között,  
Esdeklő szép leány kötve két tűz között,  
Egy bujdosó anya, kit fia üldözött,  
De Hadúr tiltólag állt mind ezek fölött.

Más részről ismét állt hadak nagy istene,  
Lábánál a sas és oroszán pihene,  
Anyja kezében ült a kisdéd, s nevette,  
A rosz fiu éggett, s a lány kért érette.

Ezek voltak Kármán kardjának képei.  
Csaba nagy csattogva hüvelyébe veti,  
Serényen süvegét és mentéjét veszi,  
S magát, bucsút vevén, Ragadóra veti.

Ragadó, mint sólyom, könnyen járt alatta,  
 S ő elment egyedül veszélyes útjára,  
 Elment a titkos völgy borzasztó tájára,  
 Nem hallgatott holló- s varjukárogásra.

Varjak, hollók mentek elejbe, mint vizár,  
 Zúgván és csevegvén: Csaba borzada bár,  
 Tovább ment, s hol balról áll magányos határ,  
 Ott röppent elejbe jövendölő madár.

Kétszer csattogtatá szárnyát a ló előtt,  
 S iszonyút visított habos feje fölött,  
 Harmadszor is úgy jött, s ment hogy érne felhőt,  
 De Csaba megbúsúlt, s nyillal utána lőtt.

Leesett a bús hír visító madara,  
 Rá a hollósereg nyomban lerobbana,  
 Marakodva mentek miatta egymásra,  
 Csaba ment, nevetvén madarak harczára.

De most erdőhöz ért: setét lett utában,  
 Lassu moraj hallott a völgy távolában,  
 Akadozott a ló félénk futásában,  
 De ura meghajtá s halada bizvábban.

S most áldozott le a hevítő napvilág:  
 Rengett és suhogott a fákon minden ág,  
 S mintha két fergeteg vadon tengerre hág:  
 Egyszerre oly szörnyű lett a magányosság.

Bátrabb madarak is a tündérvölgy felől  
 Vijjogva szárnyaltak fias fészkeikből,  
 A nagy sas nem ült meg fia mellett belül,  
 Fenn állt, s borzadozott kis ágon egyedül.

De meg nem maradtak ott a többi vadak,  
 Sívó kölykeiket vívén, mint vert hadak,  
 Sűrű csörtetéssel messze elfutottak;  
 Oly szörnyű volt éjjel a tündérvölgyi lak.

Itt egy róka bajjal martalékát huzá ;  
 Rajta ment a farkas, s vele megtapodá ;  
 Itt a morgó medve kölykeit faldosá,  
 S hurczolá egy helyről nagy bajjal máshová.

Csaba Ragadója remeg e nézéstül,  
 De félnek a vadak Csaba fegyverétül,  
 Kitérnek előle gyorsan mindenestül,  
 Maga bátor a hős, s nem retteg semmitül.

Jeve s Dalma ötet nem hagyják rettegni,  
 S bár lenne akadály és baj százszor ennyi,  
 Mint megdőlt habokon a tenger isteni,  
 Ugy át merne rajtok Csaba szive törni.

Most egy medvekölyket véletlen tiprata,  
 Nyöszörögve kiment szegénynek párája ;  
 De két lábon állva jött a bősült anya,  
 Csaba is megfordúlt dárdával hozzája.

Morgott a vad állat, setét szája poklát  
 Szörnyen nyitogatván, körmölni ment Csabát ;  
 De Csaba rá hajtván serény Ragadóját,  
 Végig veré veszett torkában dárdáját.

Körüle ugrálva sívó medvekölykek,  
 Megölt anyjok miatt, bús pártot ütöttek ;  
 De ők is Ragadó körme alá estek,  
 Csaba ment, dárdáján folyván a vércseppek.

S alig ment, sziszegve jött a kigyósereg :  
 Ez vékony testével könnyen tovább pereg,  
 Amaz karikába fonódva tekereg,  
 Sok, fejét emelvén, mozog rémítőleg.

Mind ezek közt Csaba szerencsésen halad,  
 Elfutnak a kigyók, s bőrök hátra marad ;  
 Setét lesz azonban, de Csaba csak halad,  
 S most döbbenik szive, midőn maga marad.

«Magam vagyok tehát, így beszél magának,  
S a fenevadak is egyedül hagyának?  
De menjenek. Csaba elég lesz magának,  
Elég viszálkodó Tündér hatalmának.

Vagy nem szép Jeve az, ki szenved e helyen?  
És micsoda ember, a ki érte megyen?  
Én, Csaba vagyok az, s inkább sírom legyen  
Vad farkasok gyomra, mint Jeve szenvedjen.»

Igy szólván Ragadót vén tölgyfához köté,  
Véres nagy dárdáját mélyen földbe üté.  
«Rohadj itt, úgy monda, dárdám! és senkié,  
Vagy légy ismét hozzád visszatért uradé.»

Ezt mondván nagy Kármán kardjával elmene,  
S minden lépésével nagyobb lett ereje.  
Alatta morogva föld is megrezzene,  
A mint nagy erőben halada fölötte.

Mint felhő mentében nagygyá nevekedik,  
S erejét bele folyt villámok nevelik:  
Úgy Kármán vasától Csaba erősödik,  
S halálos csapásra karja nehezedik.

De most megállt a völgy síkamló partjánál;  
Soha szem még szebbet nem láthatott annál:  
Messze terjedt, s mintha fél tojást vizsgálnál,  
Oly rendesen s szélén sűrű nagy tölgyes áll.

Közepén halom kél, virágos szép halom,  
Egyedül húszt ölcsédru áll a halmon,  
Alatta kis patak folydogál szabadon,  
S zúgó habjaival terjed holt nyugalom.

Azonban fölkelnek az éjnek csillagi,  
Őket bús orczával fényes hold vezeti,  
Fák tetején ülnek a hegy szélvészei,  
A legmagasbikat három sárkány üli.



Az ifju néz s bámúl, s körül tovább megyen,  
Hogy a völgybe könnyű menetele legyen,  
S im egyszerre zendül a környék rémesen,  
És minden kis forrás megindul a hegyen.

Indul s növekedik bujdosó patakká,  
Patakból dagadoz sebes áradattá,  
S hegy völgy ordít bele, a mint szalad alá,  
Változván haragos féktelen csodává.

Csak alig tartja meg vitéz Csaba magát,  
Mosván az áradat meredő bokáját,  
Megáll még is fölebb huzogatva lábát,  
Látván tóvá lenni tündérvölgy patakát.

Nem is tóvá, setét hullámos tengerré,  
Vize tündérvölgyet csordultig betölté,  
Félig állt vizéből a czédrus ég felé,  
Sudaras szép fejét szellő meg nem éré.

De most leröpült a sárkány két fiával,  
Az elállt viharok szörnyü hatalmával,  
Alattok vad szélvész harczolt a hullámmal,  
Ők fölül repültek hármás csattogással.

Zúgó fenekéről fölfordúlt az özön,  
Eloltott minden fényt a magas éggörön,  
Hajlott és csikorgott a czedrusfa közön,  
Setétség lett urrá ékes tündérvölgyön.

Setétség, rémarczú szülötte az éjnek,  
Melytől ily zavarban halandók rettegnek.  
Megröppent a sas is fölötte fészkének,  
S csak alig parancsolt szive félelmének.

Háromszor kiterült fekete szárnyával,  
Háromszor állt vissza anyai gondjával;  
De bátran állt Csaba Kármán kardvasával,  
Bátran hős szivének nagyobb hatalmával.

Csak bánatban égett s epedő várásban ;  
 S mintha a vad tengert széllel harczoltában  
 Meg akarná inni hallatlan szomjában :  
 Oly nyugtalan vala körülé jártában.

De most fiaival félre tért a sárkány.  
 Morogva elállt a szélvész nagy fák ormán.  
 Kékes boltozattal látszott az ég tisztán,  
 S hold, csillag kiderült gyönyörű határán.

Még a víz hánykodott nagyságos mozgással,  
 Lassan nagy hullámot forgatván hullámmal,  
 Végre csendessé lett ezüst ragyogással,  
 S látszott a fa benne hosszú árnyékával.

Tiszta hab buggyant föl fának árnyékában,  
 Tenger szép leánya a hab tisztájában,  
 Fehérebbe a habnál, és tisztább magában,  
 Följöve mosolygó ártatlanságában.

Ezelőtt mélyen ült tenger fenekében,  
 Apja erejével országolván ott lenn.  
 Kis aranyhalait eteté jó kedvben,  
 S úszó szörnyetegek játszottak körében.

Vízi borjak és a mélység órjashala,  
 A harapós farkas s emberevő czápa  
 Együtt mulatoztak, szelídek általa,  
 S szép lábai alá minden borúl vala.

Volt a nagy mélységben vízfalú tereme,  
 Kis csillag ragyogott fölül közepette.  
 Körül a falakban szép csigák serege,  
 És gyöngyök villogtak gyönyörűségére.

De szabadon s tükörül állott a bal oldal.  
 Ott játszott a lányka tűnő árnyékával,  
 Megérni kíváná ajkát ajakával,  
 Hasztalan! betelt az hideg víz habjával.

Ez most egy forrásnak akadván vizére,  
 Felszökött mélységből a szép föld színére,  
 S midőn itt szokatlan szemmel körülnéze,  
 Kevés lett ez árviz szilaj öröme.

Elindult, meg-megállt vizet hasogatva,  
 Ficzkándott, mint folyam legifjabbik hala,  
 Míg az új szépséghez lassankint szokhata,  
 Repesett, dobogott habos bal oldala.

Szabadság! nem tudott, de érzett tégedet.  
 Gyengéd ajaka még nem mondta nevedet.  
 De midőn általad főbben emelkedett,  
 Örömében onta legelső könyeket.

Végre félijedve megállt a viz felett,  
 Hosszasabban nézte a földet és eget,  
 Megnézé közelebb a fakörületet,  
 S titkos új vágyódást magában érezett.

S mintha kis kezei épen áldoznának,  
 Fölemelve tiszta vizet mutatának  
 A körülálló fák rendes szép sorának,  
 Tiszta vizet az ég ezer csillagának.

Szűz fejét egy kissé fölvetvén így állá,  
 Mintha mondaná: «Oh egek szép orczája,  
 S eddig nem látott part gyönyörű sorfája,  
 Üdvözlek én, tenger kék szemű leánya!»

S szomorú lőn, midőn a mennyek csillagi  
 Nem jövének hozzá fényökkel játszani,  
 Midőn láta mindent mozdulatlan állni,  
 Vissza kezdett ismét öröme szállani.

De most kitért lassan az özön szélére,  
 S maga nem vigyáztván s tartván semmijére,  
 Önkényt bomlott haja gyenge szemérmére,  
 S végső fodraival lábszárához ére.

Ott megállt egyedül a vizes part élén,  
Csiklandó talpait lágy füvek emelvén,  
Csaba háborodott e látás szépségén,  
Tiltott gondolaton szive megdöbbenvén.

De maga így szólott büszke nagyságához :  
«Valjon mi az, a mi engem e helyre hoz?  
Az-e, hogy valamint tündér halandóhoz,  
Úgy nyúljak magam is tündér szép leányhoz?»

Bizony! akkor engem méltán kinevetnek,  
Kiknél dicsekedtem, a bátor seregek.  
Akkor lever átka hadak istenének,  
S kikre megesküttem, ősim nagy nevének.

Akkor ősz Dalmának kötve marad keze —  
Vagy e kísértettől szaladnom kellene?  
Nem! nem! ez segítsen, ily szépséggel tele,  
Nem állhat e tündér kértemnek ellene.»

Ilyen gondolattal közelít hozzája,  
De a megijedt lány remegve hátrála.  
Csaba szólt: «Oh tenger kék szemű leánya!  
Ne fuss, nem vagyok én fellegek sárkánya.

Csaba, hős Bendegúz vitéz fia vagyok,  
Fájdalmam és lelkem gyötrelmei nagyok.  
Lánykámat ölelik orzó tündér karok,  
Mondd meg égi szépség! rájok hol talállok?»

Megállt a kis leány Csaba szép szavára,  
Közelebbről nézvén kedves orczájára,  
Örült, hogy rátalált termete mására,  
Örült a hangnak, de hang nem jött ajkára.

Oda ment és égő szemét megpillantá,  
Ajkat ajakával egybe hasonlítja,  
S midőn az első csók vált kis csattanássá,  
Vigada, és a hőst magához szorítja.

Égett, fagyott a hős, mint hegyi nagy szálfá,  
 Mikor vad tengernek fürgetege rázza,  
 Megrázkódott egész teste alkotmánya,  
 S visszatért előbbi kemény nagyságára.

«Mit akarsz te velem, incselkedő leány?  
 Így szóla, szépséged veszedelmes csalt hány,  
 Nem felelsz, kérdésem előtted csak hitvány,  
 De magadhoz vonzasz félre csalogatván.

Felelj, vagy menj tova!» És a bús leányka  
 Visszarezzent Csaba ijesztő szavára,  
 Most jött legelőször jajszó ajakára,  
 Elment, s bús habokat öltözék magára.

Csaba későn báná, hogy keményen beszélt,  
 De jött a sárkány most hozván ég felhőjét,  
 Beborítá avval tündérvölgy tetejét,  
 S lobogni engedé a villám erejét.

Lassú mormolással a víz elenyészett,  
 De benn nagy zúgással tündér gyülekezett  
 Kezdődött: egy nyilás volt, mely bévezetett,  
 Máshol szörnyen feküdt köd s villám őrizet.

Szélről a fák mellett egy villám futkosott,  
 Szakadatlan körül hordoza vad lángot.  
 Sok közepett gyorsan s szabadon kigyózott,  
 S tündérvölgy fölébe égő tetőt húzott.

Délről volt a nyilás veres boltozattal,  
 Ott állt a sárkány két tarajos fiával;  
 De most a vén maga fölment vad haraggal,  
 Hogy megharczoljon a felhők madarával;

Mert élő állatot nem szenvedett körül. —  
 Csaba e látásra gyorsan utra perdül;  
 Előle fut egy a sárkányfiak közül;  
 A másik vasától ketté vágva eldül.

A vén sárkány megjő szomorú sivásra,  
S látván, hogy az egyik futva tovább áll,  
Iszonyú mérgében rá hágdos nyakára,  
S ezt is megeszi a másiknak torára.

De Csaba már benn van a kék kapu alatt,  
Bántatlanúl tovább nagy erőben halad,  
Még is kissé megáll a vízkapu alatt,  
S fagyosan fut lelkén rémitő gondolat.

A vízkapu hosszan magas boltozattal,  
Mint kemény márványból faragott sima fal,  
Áll legvégül s benne emberevő nagy hal  
Látszott heverni a szörnyek táborával.

Ott megállt az ifjú, és már megmotszana  
A háborgó tenger rettenetes hala,  
De a kék szemű lány elejébe áll  
S Csaba menésének szabad nyilást hagyta.

Néma köszönettel nézett rá hős Csaba.  
De az magát búsan elrejté a habba,  
Mintha mondaná: «Oh kemény ember fia!  
A kék szemű leány nem lát téged soha.»

S az ifju tovább ment a vízkapu alól.  
Zúgott a belső völgy tündérek zajától.  
Ifjú kis csemeték keltek föld porából.  
Ezek között jártak bujdosván párostúl.

Kiki foglalatos maga örömeivel,  
Nem vigyáz, társával szomszéda mit mível.  
Széltében az ifjú fáknak levelivel  
Takarja titkait s rá víg dalt énekel.

Benn az ékes völgynek dombos közepében,  
A magas czedrusnak virágos tövében  
Hét szívárvány vagyon egyesült szépségben,  
Kisebbedvén mindig befelé estében.

A legbelső alatt szép lányka üldögel,  
Kit egy magas tündér hizelkedve ölel,  
S mert ébren nem bírhat tiszta hűségével,  
Csábító csókokkal bájosan altat el.

Most a lányka feje álmosan nehezül,  
Termete hanyatlik gond és erő nélkül,  
Csaba irtózik és lángol e nézéstül;  
Feje zúg s szemében szikrázó harag ül.

Ha láttál éjfélben tüzes kísértetet,  
Oroszlánt, kit vadász vassal megvérezett,  
Vagy villámmal járó halálos felleget,  
Csak úgy képzeled e szörnyű tekintetet.

Párduczként felszökött a domb tetejére,  
Lelöke a tündért négy öl messzeségre,  
«Ébredj!» monda, Jevét emelvén kezére:  
«Ébredj, és mondj áldást Csaba fegyverére.»

A lányka (Jeve volt) sohajtvá ébrede,  
Látott s szemeinek csak alig hihete;  
De szabadabb lett a tündér lélekzete,  
Ordított s az egész völgy ordított vele.

S most mint sebes árvíz mind összezavarva  
Jöttek, riadoztak Csabának rohanva.  
Csaba széllel vágott: «Vissza! tündér! vissza!»  
Kiáltván kardjával teres nagy kört huza.

A tündérek visszahökkenve megálltak,  
Erejét érezvén Kármán kardvasának,  
Csaba neki csap az ingó czedrusfának,  
És a czedrus enged döntő csapásának.

Csikorogva kidől tövéből a völgybe,  
S végig nagyot zuhan tündérek fejére;  
Fut a hét szivárvány magas ég színére,  
Halovány setétség borúlván helyére.

Maga áll középen mint uralkodó sas,  
 A rettentő ifjú s kezében a kardvas,  
 Három kört húz benn, és oda ül siralmas  
 Képpel a lány: szeme Csabán csak gyászt olvas.

De bizik az s büszkén, boszúsán így beszél:  
 «Ide hát, a kiben nemes bátorság él,  
 Ide hágjon körbe, itt villog a vas él,  
 Ne féljen harcolni, ha orozni nem fél.

De bár jöjjetek el, a kik ide fértek,  
 Jöjjetek mindnyájan csalfa tündér kölykek!  
 Azért vannak velem varázsos fegyverek,  
 Hogy avval szépemért véres boszút vegyek.»

Rá zúgott, ezt hallván, a nagy gyülekezet,  
 Hogy összeszaggassa, neki törekedett.  
 A Nap fia rájok nyujtott tiltó kezét,  
 Ő ment, a többi nép mind visszalépdesett.

Ő pedig szólt: «Társak! félre most e helyről!  
 Senki ne reméljen cseppet is véréből,  
 Magamnak is kevés az egy ily emberből;  
 Félre hát ti társak, félre most e helyről! —

S ki vagy te vakmerő, szegény föld gyermeke!  
 Ki a Nap fiára gyilkos kezét vete?  
 Szerencsétlen anya! ki téged visele,  
 Szeme hasztalanúl sírással lesz tele.

De hogy tudd meg: miért érdemelsz inséget,  
 Jeve, kit említél, nem illet már téged,  
 Döngöre dárdáján halálos ítélet  
 Jött rá; én tartám meg s úgy nem ére véget.

Tied-e hát? nem az, tied csak halála,  
 Sirathatod, éjet virrogathatsz nála.  
 De jőj, lásd vadságod nekem mit használa,  
 Tudom kinná leszen minden hajad szála.



Álmod vetek a szép Jevére örökül,  
Téged sebbe rakva itt hagylak egyedül,  
S Jeve még is egykor kezeimbe kerül,  
Oda, hol csillagom áll hév napon fölül.»

De Csaba is erre hirtelen felele :  
«Nemes tündér! bár vagy hatalommal tele,  
Megállj s megálljatok ti tündérek vele!  
Halljátok, engem is vétek vezérel-e?

Vagy inkább vitézi kötelesség hozott,  
S természet, mely erős érzéssel alkotott;  
Tegyetek magatok ebből igazságot,  
Én ellenségemmel kiállom a harczot.

Azt mondja: a lánynak enyém csak halála,  
Sírhatok, éjeket virraszthatok nála.  
Hol volt hát, hogy végső csókot adnék rája,  
S tennék fehér zászlót hült kedves hamvára?

Nem láttam, szép vérét nem látták szemeim,  
Nem érzették hűlő orcáját kezeim,  
De hogy élve ment föl, még látták szemeim,  
S kiestek kezemből véres fegyvereim.

Pedig inkább halva fekügyék sírjába',  
Mint éltemben dőljön idegen karjába.  
S ha valaki akkor lelket önt hamvába,  
Legyen övé, mert van hozzá igazsága.

Vagy minek beszélek idő vesztésére?  
Tündér! tied a lány, ha engem versz földre,  
Ezt esküdtem erős hadak istenére:  
Enyém, ha én győzők szivem örömére.»

Így szólt s a nagy tündér a körbe robbana,  
Jobbjában az aczél fennyen megvillana,  
S mintha nehéz mennykő egeből szállana,  
Lépésétől a föld nagyokat dobbana.

De Csaba sem nézé rohantát csendesen,  
Mint megeredt nagy kő, mely lefut a hegyen,  
Ugy ment rá erővel s boszúval teljesen,  
Végig mérvén kardját a tündér gyermekén.

Az pedig erősebb földnek hatalmánál,  
Dühödötte szörnyű képpel előtte áll;  
De vész tündérsége Kármán kardvasánál,  
S minden diadalma vitézségére száll.

Harczol, tüzesedik kezében a fegyver,  
S mint lobogó villám, haragos szikrát ver,  
Szeme ijesztőleg lángot és vért kever,  
S Csaba megsikamlk erejétől kétszer.

Harmadszor vág ismét homlokúl Csabára,  
Visszaugrik az a körnek határára,  
De rettentőbb leszen arcza borulása,  
Öldöklőbb kezében kardja suhogása.

Mint széltől hajtott fa vadon erdejében  
Visszahajol ismét szélnek ellenében:  
Úgy fordult meg Napnak fiára fenébben  
Az elbúsult Csaba égő szégyenében.

S most harczoltak elszánt kétes szerencsére;  
Alattok a kis domb fél ölre súlyede,  
Ingott a két vívó rettenetes feje:  
Vasaik csöngöttek s hangzott az éj bele.

Most terült az éjfél rémséges fátyola,  
Csattogott a sárkány s menést parancsola,  
Csabától, mint szirtek leszakadó fala,  
Úgy hullott az ütés forró Nap fiára.

És az hanyatt dőlven nagy hosszan elterült,  
Alatta terhétől a völgy is megrendült;  
De csakhamar sebes sárkányon elrepült,  
S az egész sokaság magas egekbe tűnt.

Maga maradt a hős s Dalma szép leánya;  
 De szemét a tündér gonosz álma nyomja.  
 Nem késik az ifjú, veszi karjaiba,  
 S megy hol le van ütve lovánál dárdája.

Lovát nagy bajosan csak gyalog vezeti,  
 S szép terhét ölében ápolgatván viszi,  
 Túl az erdön puha gyöpre lefekteti,  
 De keblét fagyasztó fájdalom terheli.

Hasztalan öleli a lányt ép karjával.  
 Hasztalan ébreszti ajakát csókokkal,  
 Hasztalan szól hozzá szerelem szavával,  
 Siket füleinél minden szózat elhal.

Nem nyughatik, Jevét fölveszi nyergébe,  
 S tüzesen szorítván zajló kebelébe,  
 Mintha egyenesen sírba menne véle,  
 Oly busúlttá leve, arczát gyász festvén be.

S úgy megyen Ragadón súlyedt gondolattal,  
 Versent siránkozván harmatos hajnallal;  
 De alszik a szép lány s szél lebeg hajával,  
 Hasztalanúl az is, nem birhat álmával.

Haza ér az ifju Jevével jó korán,  
 Szomoruan zörget Dalmának ajtaján,  
 Belép: ölében az elragadott leány,  
 De csendes és néma, s mint árnyék halovány.

Mégis nem vesz gyanút az ősz ezt néztében,  
 Megoldatja kezét első örömében,  
 S íme érzés gerjed a lány tetemében,  
 Fölkél nagy vidáman ifju kellemében,

És köszön hívének, köszön ősz apjának,  
 Megeresztvén szavát édes ajakának,  
 S a mi szépet ég föld összefoghatnának,  
 Mind együtt mosolyog hajnalán arczának.

Mint álom elröpül a bús emlékezet,  
 Vigad Dalma s a két hadi felekezet;  
 De csak maga örül sok harczot szenvedett  
 Fia Bendegúznak, birván a szűz kezét.

Örül és öröme nagyobb a világnál,  
 Mélyebb és magasabb tengernél és napnál,  
 Tüzesebb, ragadóbb lángnál, áradatnál,  
 Teljesb és hatalmasb minden gondolatnál.

S örül vele a szűz, Dalma szép leánya —  
 De ti lányok! most ne menjetek hozzája;  
 Nincsen az életnek több ily pillantása,  
 Rövid, de századnál drágább birhatása.

---

## A DÉLSZIGET.

TÖREDÉK.

1826.

ELSŐ ÉNEK.

Messze maradjatok el, nagy messze ti hitlenek innen!  
 Nincs kedvem sem időm mindennapi dolgokat írni:  
 Ujat irok, nagyot is, kedvest is, rettenetést is  
 Egy kis gyermekről s egy délszaki puszta szigetről.  
 Szép volt a gyermek, teli fürtű szőke hajának  
 Árnya közül szépek csillagragyogási szemének;  
 Szép, de szilaj volt ő, szilajabb a bérczi pataknál  
 És szabad és harczos, nehezekre, nagyokra sovárgó.  
 S a sziget áldott volt; kereken, mint egy teli hold, a  
 Földövező tenger viharos közepébe merítve,  
 Képe hasonlító egy egész kis földi világhoz:  
 Itt hegyes, ott völgyes; keleten szikláit örök hab  
 S fellegütő tetejét villámok erőszaki járják.  
 Ellenben kies és terein puha pázsitot éltet.  
 És ide néha kijár a gyöngyök tengere múltó

Habjaival s kis bokrok alatt elhagyja csigáit.  
 A napot e sík táj tisztán láthatja sokáig,  
 Látja, midőn távol hullámágyába lenyugván  
 A csendes vizeket mosolyogva köszönti utószor.  
 Hév ellen délről, fagyok ellen az éjszaki félen  
 Parti sudár erdők terjengő lombot emelvén  
 Őrzik szép közepén tavaszát a barna ligetnek.  
 Itt élt a gyermek, nem hitvány póri nevendék,  
 A villámlelkű Etelének gyermeke. Tévedt  
 Csónakon őt ide a tenger hajtotta. Kilépett  
 És urnak mondotta magát. Elvette gyümölcsét  
 A fiatal fától s megevé. Szomjában elitta  
 A forrás vizeit. Néhol kis tarka kövekkel  
 Játszva megállítá futtában az erdei csermelyt,  
 Hogy tóvá gyűljön s bele ment délestre fürödni,  
 S ott fürdött a hév sugarakkal s völgyi füvekkel.  
 S ép vala s izmosodék; de magában nyugtalan. Eljött  
 Tollai díszében s dalt zenge az égi madárka,  
 A magas erdőtől ordítva lejött az oroszlán,  
 Büszke szabadsággal megjárá partjait és a  
 Tengereket nézé, mint a ki parancsol azoknak,  
 És hegyek és völgyek reszketve morogtak utána.  
 A gyermek bámúlt, s így kelt habozása eszének:  
 Ím mik ezek hozzám képest? Vagyon adva ruhájok  
 S én csupaszon járjak? s mi az a nagy sárga vadállat?  
 Nincs keze, nagy testét két láb nem bírja, hogy avval  
 Égnek emelkedjék, mégis mely büszke menése.  
 És ha üvölt, én is tartozzam-e félni szavától?  
 Illyet gondolván a bérce tetejére kiállott  
 Alkonyodás idején és a csillaghoz így szólt:  
 «Szép kis ezüst csillag, menj el, kérdezd meg az Istent,  
 Járjak-e meztelenül madarak csúfjára, hogy a dér  
 És a forró nap szabadon pusztítsanak engem,  
 S én ki magamnak imént kivetődvén úr nevet adtam,  
 Fussak-e a vadtól, vagy nincsen-e istenem is, hogy  
 Vadtól rettegek s körmét tartozzam imádni?  
 Szép kis ezüst csillag, kérdezd meg, nincsen-e tiltva  
 A föld titkaihoz férnem s a tengerekéhez?  
 Menj el, igen kérlek, s adj hírt reggelre, ha megjössz.»

Elmene a csillag. Nehezültek tagjai a szép  
 Gyermeknek, míg szólt; meghajlott térde, kezével  
 A mennyet keresé s szeme a kis csillag után járt;  
 Föl nem kelt többé, ott nyomta szelíden az álom.  
 Még aluvék, mikor a hajnallal megjöve s hozzá  
 Így szólt a csillag lágy szellemi hangon az égből:  
 «Alszol-e még, te szilaj gyermek? kelj, verd el az álmot,  
 Hírt hozok istentől, jó hírt neked úrnak az ormon:  
 Nyitva legyen neked a természet kincse, az a hír.  
 A föld titkaihoz, de nem a nagy tengerekéhez  
 Félni kis elméddel mértékletes-óva szabad lesz;  
 És legyen öltözeted felhőkől s tiszta sugárból;  
 És ha merész voltál magad úr nevet adni magadnak,  
 A vad elől ne szaladj, vagyon istened, a ki megőriz,  
 Nem szabad a vadat és körmét a vadnak imádnod.»  
 A gyermek hallá e szellemi szókat azonnal  
 S ébredé s szőke fejét fölemelte zavartan az éghez.  
 Szíve-repesve köszönt a kis csillagnak, az élő  
 Istennek hálát örömében adózni felejte.  
 S őt az erős isten meg nem büntette: mosolygott.  
 Már mene a gyermek s halovány ködöt ölte magára  
 És megszínesedék a köd s lön könnyü ruhává.  
 Teste setét zöldben, két lábát fedte piros bőr  
 S tiszta fehérséggel díszlett kalpagja. Palástja  
 Kék vala s a kiderült égnek játszotta le színét.  
 Még csínos vala, nem ragyogó; de ezüsti sugárt kért  
 A kis csillagtól s csillámmal szegte palástját,  
 S rajta kihímezé a rétet s a réti virulmányt.  
 A napot is feljöttében megleste az első  
 Sziklatetón s aranyát bőven hintette ki mellén  
 S rojtosan ép czombjain. Mennydörgeni kezdé: lekaptá  
 A hegyi villámot s villám leve mentekötője.  
 A mennykő leesék, buzogányúl vette kezébe.  
 Gombja hibázott még. A sík rétekre leszálla  
 És a visszamenő tengert kísérve, vadászó  
 Ujjaival kis bokrok alatt elnyomta csigáit  
 S gyöngyeivel raka sort mellén. Meglepte az alvó  
 Kolcsagot a tavakon, s tollát feltűzte lobogni  
 S játszani szellővel. Jött a délesti szívárvány,

A szigeten magasan kiderült szép boltja s az erdők  
 Végein a mennyből földnek peremére lelépett.  
 Ott termett ő s a kegyelethől lön öve színes,  
 S szép vala és ragyogó s daliás mint Bendegucz és Bál.  
 Így fölkészülvén, a nagy tengerhez alá ment  
 S tükre lön a tenger. Látá fölbukni alunnan  
 Hajnalodó képét, a szörnyek tábori láták  
 S úszni feledtökben bámulva megálltak előtte,  
 Ő szilajon s büszkén kissé a szirtfokon állván  
 Megmosolyogta magát és elfuta a nagy özöntől.  
 Így élt s éjei csendesek és víg napjai voltak.  
 A síkot, hegyet és barlangit kezdte bejárni  
 Megmutogatva magát madaraknak s földi vadaknak.  
 Mint egy kis pokol, úgy zúgottak az éktelen öblök,  
 Sok kölykes fenevad moráját bömbölve magokból:  
 Rajtok ment mégis s bántatlan tére közülök.  
 Volt az oroszlánál s a tigris szörnyü tanyáján,  
 S megszivelék ötet; de mikor nekibátorodottan  
 A vad kölykek után kezeit játékra kinyújtá,  
 Gyilkos lánggá gyúlt szemeikben atyái haragjok.  
 Hasztalanúl szólott, mentséget mondvá; könyörgő  
 Szózatit ordítás dörejével nyomta el a vad  
 S a berekedt barlang mindinkább rettenetes lön.  
 Már az oroszlán kelt, szilajon megrázta sörényét,  
 S rendítő vala és iszonyú járása, körében  
 Kölykeinek; feje mint egy domb vad fákkal övezve,  
 A gyermek futa és feledé hogy van buzogánya;  
 Elfuta és bércznek völgynek szomorodva panaszlá,  
 Hogy szava hasztalan, azt az üreg lakozói nem értik,  
 S hogy kivel itt napokat töltsön, nincs társa közöttük.  
 Végre leült nagy fáradtúl egy szirttorony alján. —  
 Jobbján barna falak meredeznek, balja felénél  
 Tátogat egy mélység, feneketlen, fénytelen és bús:  
 Tán kapuként szolgál a túlsó földi világra;  
 Lába előtt csemeték, jobb földnek bokrai, nőnek.  
 S ím mikor e szomorú körben kedvetlenül ülne,  
 Szél kele bokrai közt s mely köztök sárga tövéből  
 Zöld lombbal koszorús vékonydad szálát ereszte,  
 Meghajtotta fejét a szélben s zúgani kezdé:

«Hangabokor vagyok én, sok hangokat összefogó síp»  
 S mind a több csemeték zúgtak lassúdan utána.  
 Hallgata a gyermek, nagy lelki gyönyörbe merülve  
 Hallgata, mint ki körül ének zendül meg az éjben  
 S kedves távolból jó megszakadozva fülébe :  
 Érti, de szerzőjét nem tudva, epedve, gyanítja.  
 Így várt egy kissé ; de tovább is rendre suhogtak  
 A hangos csemeték s a gyermek titkukat érté,  
 Tapsola és tombolt örömeiben. Gondolat ötlék,  
 Új s nagyot ígérő, békétlen eszébe ; kiállott  
 A vak mélységhez s lekiáltott tág üregébe :  
 «Kelj ide forgó szél, kelj föl nekem ormok urának  
 És te sodorj sípot a sok szózatú hangabokorból ;  
 Hangabokor terem itt, sok hangokat összefogó síp.»  
 Szólt s követ indított az üregbe, nehéz követ ; arra  
 Fölkele forgó szél a földnek szinte beléből.  
 Lenn vala még s moráját már is hallhatta : üres hang  
 S tompa moraj volt még, de telibb és rettenetesb lön  
 Hirtelen, és hogy elért az üreg szájához, üvöltve  
 S elfeketedve csapott a legszebb hangabokorra.  
 Bús vala harcza szegény csemetének ; sírt, mikor a szél  
 Örve hajába kapott, szomorún nyögdeltek utána  
 Társi ; de nyugtalanúl várá a gyermek ; azonban  
 El volt ütve magas feje már, kisodorva tövéből  
 Hangos kérge : helyén pusztán és dísztelenül állt  
 A nyomorú törzsök, csak imént fejedelmi nevendék.  
 Héja pedig síp lett, azt a szél vette magához,  
 Meglyukgatta s fölét beszegé pintyőke torokkal.  
 Szózatot és minden hangok hamar eltanulója  
 Lön a síp s legelőbb a szél így zeng vala rajta  
 Élesen és hidegen, bömbölve, sivítva, morogva :  
 «Hej! ziv, ziv, zivatar vagyok én, fia a zivatarnak,  
 Forgó szél vagyok én, levegői fenéktelen örvény,  
 Örvény a földön ; örvény a tengerek árján.  
 Port eszem a földből, iszom a nagy tengerözönből.  
 Meg ne dobáljatok a köves úton gyermekek engem :  
 Visszadobok követ és szórok szemetekbe csoportot,  
 S elfutok és hegyen és völgyön ragadozva kerengvén,  
 Por, fű és fa bolond lejtőre kerengnek utánam,



Mint te szegény gyermek, kit megtánczoltat ez a síp.  
 Hajh! haragos zivatar vagyok én, fia a zivatarnak. »  
 Így zengett a szél s a gyermek kénytelen ugrá  
 Lejtőjét; de hamar buzogánnyal sujt vala hozzá  
 S a szél a zengő sípot nagy ijedten elejté  
 És futa gyermek elől, önnön sípjának előle;  
 Mert a sípba legott a gyermek kezde fuvalni  
 S önnön hangjaival kergette meg a lesüvöltő  
 Forgatagot, mely mindinkább lejtőzve kerengett  
 Föl meg alá egyaránt, és nem vala nyugta: dühödten  
 A tengerre csapott, még ott is utána sipolta  
 Kergeteges hangját a gyermek, s az tova zúgván  
 A vizet és lebegő halait felhőkbe sodorta.  
 Messze zavar színben látszott nyoma bérczi folyamként;  
 Végre lelankadván a nagy tengerbe merüle,  
 S égbe sodort vizeit s halait még visszabocsátván,  
 Nyögve kihalt tova, szintén egy más égneke alatta.  
 Vad gyönyörűséggel nézett a gyermek utána,  
 Háborodásának s a zengő sípnak örülvén. —  
 Egy hangú vala még, rendítő, mint maga a gyors  
 Forgatag, a ki belé legelőször üvöltve lehelte  
 Szózatait; de tovább vágyott a gyermek: akarta,  
 Hogy minden faju állathang sípjába szoruljon,  
 Hogy mikor ő fuval, azt minden faju állatok értsék.  
 S ím mitevő lőn? egy vermet keresett ki, nagy öblút,  
 Tér fenekút, rövid és szűk végű sziklatorokkal.  
 Ebbe vetette az állatokat, kiket anyjok elől vagy  
 Nem bírhatva velök, távol létökben elorzott.  
 Itt vala már a borz, a bolygó rókafiakkal  
 A buta medveköllyök, az agyargó tigrisi fajzat,  
 Farkasok és nyulak, a levegő utazói is, a már  
 Tollasodó turölyűk, s búsongó gyáva galambok.  
 Mind a mély kebelű fényetlen öbölbe lekötve  
 Búsan együtt sirtak, vijjogtak, bőgtek, ugattak.  
 Most jöve a gyermek hurczolván két kis oroszlánt.  
 Bojtosodó nyakaikra veté két karjait, és így  
 Melléhez nyomván, az öbölhöz vitte le őket.  
 Ott azok éles üvöltéssel harsogva megálltak,  
 Hasztalan: őket is a zengő torok alja benyelte.

Függő bérczek alatt a tűztelen éjszaki tájon  
 Árva kietlen völgy feküdt, vak honja az éjnek,  
 Hajnala nincs annak, deleit nem látja verőfény,  
 És ha fölül csillag megyen el, besötétedik arcza.  
 Fényt egyedül a rettenetes villámok okádnak  
 Árnyékába, az is közepét alig éri, elalszik.  
 Mély pedig és undok: növényei barna harasztok,  
 És nyavalyás kórók: tavait sár iszsza el, és a  
 Bokrosodó sás közt nehezen foly barna patakja.  
 Fenn állt a gyermek, mikor a villámok ütötték  
 Éktelen oldalait. Csak félig szürke homályban  
 Nyílt meg az agg mélység: köderesztő öblei, kormos  
 Szirtei tornyosodó fejjel felütödték az éjből,  
 Rajtok erőtlen rémalakok csapatozva borongván.  
 Borzadt a gyermek, mikor azt szemlélte, fehérén  
 Hagyta piros képét a szívhez ijedve futó vér,  
 Mégis ohajtásit nem tudta előlni: kívánság  
 Szállta meg a mélység lakozóit hallani, látni.  
 Háromszor megakadt elijesztő gondolatokban,  
 Háromszor neki bátorodott, s mellére akasztván  
 Forgatagos sípját, a rémek elébe megindult.  
 Vékony sziklafalak befelé horpadva keríték  
 Mindüit a völgyet: rólok nem léphete útra,  
 Vissza tövökhöz tért s buzogánynyal rést töre rajtok.  
 És beereszté a napot, a nap déli világát,  
 Melyre midőn megbontakozott a völgyi setétség,  
 S a buta rémalakok szakadozva enyésztek, utána  
 Ment maga is, a bűnfészekhez elére legottan.  
 A puha földből ott sívó ördögfi csoportok  
 Búttak elő, undok feketén, és füstöt okádvá,  
 Aprón s oly fölösen, mint a rét fűve tavaszkor,  
 Vagy vízár iszapos hagyományain a serevény fűz.  
 Mindezek a fénytől nyavalyásan elesve heverték  
 Lába előtt, kiket ő legelőbb meglátva, csodával  
 Néze, s utálattal, szólván hozzájuk imígyen:  
 «Hát titeket ki vetett ide el? ti keservesek, e sár  
 Völgy fenekébe ugyan ki vetett el benneteket, hogy  
 Oly sűrűen nőttek? szemetek mért gyűlöli a fényt,  
 Melynek egyéb élő vigadozva köszönti derültét?

Vaj! mi nagyon nyomorúk, nyomorúk vagytok ti, s utálat  
 A ti tekintettek. Még a mit láttam, azok mind  
 Hajnali szépségek, napok, ékes csillagi rendek  
 Hozzátok képest, s maga a rút béka virágszál.  
 Mert csunya kis féreg fejetek van, rajta hajúl vad  
 Tüske terem, s feketék vagytok, feketébbek az éjnél,  
 Lelketek is feketén gőzöl ki belőletek, oly rút.  
 S mely sanyarú szavatok! de tovább mit késem? ez a hang  
 Szükséges nekem: elviszlek gödrömbe pihenni.  
 Síjjatok ott, hogy hangotokat sípomba fogadván  
 Sípom után legyen én fajotoknak is egykor urává. »  
 Így szólván kettőt lábánál fogva ragadt föl  
 S vissza felé indúlt. A résre nyomúltak azonban  
 Sanda irigy baglyok, s fényét elfogni sietvén  
 A bejövő nappal harczolva huhogtak előtte.  
 Kétes fény vala már. Sietett a gyermek; utában  
 Szörnyen előtűntek már a rémképek, előjötti  
 Sánta vak apjával s inait kezdette harapni  
 A sárkányfi, de ő buzogányát vágta fejéhez;  
 Ez megszédülvén, ráült, hogy rajta utazzon.  
 S ím mi nagyon különös, s könnyű vala visszamenése!  
 Baljában viszi ördögeit, jobbában az izmos  
 Mennykővel meghajtja lovát. Az nyögve pihegve  
 Tántorog és a rést keresővel szerte csatangol.  
 Végre fölért s szétkergetvén a baglyokat, a fény  
 Országába kijött. Sárkányát visszariasztá,  
 S hogy minden rút nép véletlen föl ne jöhessen,  
 A rést, hasztalanúl, köveket halmozva, bezárta.  
 Ment és ördögeit zajgó gödrébe vetette.  
 Minden hang vala már, szép még nem. Egy égi madárka  
 Sok színű, s kecses, egy repülő kis tarka szivárvány  
 Szálla ragyogva elő. Fiatal még, s gyenge, de szárnyát  
 Már bőven gyönyörű apjának tolla kiverte.  
 S édesen és tisztán keltek dalolási: szerelme  
 Ó téres ligetén a szép hajnalnak, az estnek  
 S ifju virágoknak, vígan mulatoz vala köztök.  
 Ezt az epedt gyermek kergetvén szüntelen, egykor  
 Bokron elültében fáradtan fogta el, és a  
 Sziklatorokba vivé. Ott az keseregve siratta

Régi szabadságát; de siralmán szíve megesvén  
A gyermeknek, ez ő hozzá így szóla szelíden:  
«Ah madaram, szép kis madaram, ne zengj te siralmat.  
Tégedet én az üreglakhoz nem veszni hozálak.  
Dallani hoztalak el, s ha sipom hangjába fogadta  
Énekidet, tova ismét a magas égbe bocsátlak,  
Hogy legyen ott örömed, s ha fölérsz istenhez, előtte  
Meg ne gyalázz, hanem elmondhasd: a gyermek imádód,  
S boldog, igen holdog, s azt zengi: hatalmas az isten!»  
Így szólván madarát egy kis csemetére letette,  
Melly egyik oldalról az üreg szájára kihajlott;  
Ott az megszállván, kis lyukra bezárta legottan  
A vermet galylyal, hantokkal is, és oda sípját  
Úgy helyezte, hogy a lyukat annak szája befogná.  
Tüstént gödrének megterhelt gyomra kiadta  
Hangjai rettenetes zavarát a hangafa sípon.  
A mint a komor éj két fattyja sivalkodik és bög,  
Mint fene mérge miatt ordít a tigris, oroszlán,  
Fél, nyöszög a gyengébb, a sas fajozási visítnak,  
Mind egyszerre süvölt, ordít, és nyög föl alunnan,  
És a forgószél erejével zúgva kerengvén  
Még a csillagot is megtánczoltatja, ha nem fut.  
S ím mikor a kiseded szárnyas csattogva megindúl  
Zengeni, mind hallgat, mind elnémúlva nyugosznak,  
Csak maga bájosan és tisztán zendül meg az ének  
És a forgószél erejét is megszelidítve,  
Földet, eget, tengert örömmámulatba merít el.  
Lejtve vidáman jó a gyermek, visszaragadja  
Dús hangú sípját, s madarával az égbe hagyítván  
Teljes kedvében nem tud hova lenni szívével:  
Fut, riadoz, szökdél, s meg-megzendítgeti sípját.  
Ifju madárka repül könnyű szárnyakkal azonban,  
Hála, öröm hangján zeng a hajnalnak, az estnek  
S ifju virágoknak; szerelemmel repkedik ismét  
A hűvös árnyékban, s víg napjai visszakerülnek.  
A vad csorda pedig fiai keseredve nyomozván  
Gyilkos erőszakkal kél völgyeken, ormokon, erdön,  
És az egész szigetet hangos robogása betölti.  
Harcz zajog a földön, harc a levegőben, erősek

S gyengék közt egyaránt, s feddőleg néz le az isten.  
A vadak a vermet, fiaik hangjára sietvén,  
Fölverik, és kiki fajzattal megtölti tanyáját.  
Majd az erősebbek, dühöket fene méreg emelvén,  
Borzasan és sanyarún a gyermeket ölni rohannak;  
Az pedig ül, s a bájsípöt megzengeti köztök.  
S ím mi csodát támaszt! sűrűen csapatozva sietnek,  
Bátrak, félénkek, repülők, és földiek össze  
S körbe sodortatván a forgósél erejével,  
Megrohanás helyett, dölyfös kényére kerengnek:  
Lejt az erős tigris, méreggel lejt az oroszán,  
Rázza fejét iszonyúan, rázza sörényét,  
S keble tüzét égő törként hordozza szemében.  
Lejt a vad kuvasz, a sírok bontója sötéten  
Járja kerengőjét, könnyen szökdelve fölöttük  
Lejteget a párducz, s agyarogva vonítja bajúszát.  
A szörnyű kígyó, csörgését megszaportván,  
Forgó társai közt testét karikába csavarja.  
Köztük erőtelenül a kis sereg, ürge s egérség,  
A nyavalyás nyúllal majd félig halva forognak,  
Aprózzák, törik a tánczot, most lábra kel itt egy,  
Majd egy más esik el, s estében is egyre kereng, mind  
Részegek a síptől, a sípnak forgatagától.  
A lassú csiga is, mely gyöngyét kérni kimászott  
Társaival, nyomorúlt, a síp sodrába kapatván  
Kénytelen új füveken czifrábban mászni meg útját.  
Szinte az a játék tűnik a levegőben is: egymást  
Kergetik a madarak, gonosz ölyv, vad héja, galambok,  
Darvak, apró csízek mind egy karikába sodorva  
Forganak: a haragos sas leng feketedve fölöttük  
S gyáva kerengését felhőkbe takarni sietvén  
Szárnya serény vágásaitól sebesedve nyög a szél.  
A síp hangja sötét földnek kebelébe is elhat,  
Onnan egy-egy halmot zajosan fölvetve fejével  
A síp hangja után két ördög tör ki, egész rút  
Szörnyűségében. Megeresztett madzagok ágán  
Hord az egyik száraz derekához övezve tizenkét  
Kormos ikert, a legvásottabb kölykeket; és lejt,  
S mindazok éktelenül lejtnek marakodva körében.

A másik maga jó, bűnnel hizlalva, kövéren,  
 S természetesen: négy árnyékot vet teste, világnak  
 Négy tájéka felé, ártalmast s lélekijesztőt,  
 Melytől a forrás fenekéig apadva kiszárad,  
 S szerte tavasz hímzette mezők nyomorúltan elégnek.  
 Lejt ez is, és a fényt irtózáván, szinte lyukat néz  
 A föld kérgibe, úgy oda van nézése szegezve.  
 És ebben lele kedvet, ezek látása voná a  
 Gyermeket; ő ragyogó díszében halmokon ülven  
 Nézte miként a tarka sereg sípjának utána  
 Járt kerengőjét, most lassan majd sebesebben.  
 Félre nem is nézett. Ott egy kis lánynak alakja  
 Lenge szelíden elő. Mikor a vak sziklatorokból  
 Megmenekedve szabad szárnyakkal evez vala égnék  
 A kis tarka madár, első öröme-neke szülte  
 Akkor ez édes lányt, a légnek tiszta fölében;  
 És szellők nevelék füveken ringatva, s virágok  
 Bíborain. Gyengéd tagait betakarni leszállt a  
 Csillagos esthajnal, s szűz harmat téjjel itatta;  
 Lelke pedig fény volt, az örök fény tiszta sugára.  
 E kisdéd remekét ég és föld látta foganni  
 S csendesen állta körül; maga a napok istene hozzá  
 Adta mosolygását, hogy kezdene szíve dobogni,  
 S a szív bánatok és örömek forrása megindult.  
 Volt foganasakor a levegőnek méhe fehér köd,  
 Melyből ő mint lány kikelet rózsája feselvén  
 Kellemes álmoként képessé kezde simulni;  
 Végre fehér köde változáván tündéri ruhává,  
 Lány kele lassan elő, a legszebb testi valóság.  
 Lábai mint az öröm zengése, lebegve röpülvén  
 Teste kicsiny súlyát hordozták mennyei bájjal;  
 Arcza mosolygás volt, szeme pillantása virág, kék  
 Parti virág, melyből mikor éjet kerget el a nap,  
 Ifju sugárral a leggyöngyebb harmatot iszsza.  
 S ezt a sípba fuvó gyermek nem látta. Kifáradt,  
 S halmának döntötte magát. Harsanva kifordult  
 A síp markából: szemeit betakarta az álom.  
 Tüstént a két bűn földnek gyomrába lesúlyedt;  
 Örvendvén, noha bágyadtan, fészkeikbe siettek

A madarak, barlangba vadak, s hús berki tanyákba.  
Összezavart csontaik épülete szinte koczogván  
Vert hadként mentek sántító hosszú seregben.  
A kis lányka pedig végig lejtette letarlott  
Síkját a rétnek s eltűnt a déli ligetben.  
Tiszta nyomán füvek és sok színnel büszke virágok  
Hamvaikból gyönyörű lábát csókolni kikeltek,  
És az elégett föld tavasz ékét vette föl újra.  
Még a gyermek azontúl is sokat üzte csodáit  
S napról napra vadabb szívüvé lön vad gyönyöreiben ;  
Sípja csapás lett a szigeten, maga rettenet és gyász :  
Minden rendü lakók iszonyodva futottak előtte ;  
Bujt a csillag is, és gyász ködbe takarta világát.  
Egykoron ismét így gyötrötte az állatok éltét,  
Jobbról gyenge nyögés jött szellő szárnyon azonban,  
S bája hatalmától megcsendült lelke harangja.  
Arra tekintett, és látá a lányka lebegtét.  
Ajakai közt a hang bámultan elállá, rekedve  
Megnémúlt a síp, maga, mint ki az álom után néz,  
Néze merőn, s feledett mindent, ébredni csak akkor  
Kezdve, midőn a lány eltűnt a déli ligetben.  
Milly igen édes volt első látása, mi hévvel  
Vágya, kiterjesztvén kezeit, szót váltani tőle,  
Testvér kellemein tova is bámulni ! de ez ment,  
És a gyermek előtt az egész természet üres lön.  
Újra sípot fútt és a lányka is újra előtűnt,  
Nem maga, föltűnt mind a sípnak szörnyetegeivel,  
S rettege a gyermek lánykáját féltve dühöktől.  
És az ezer hangú síp megnémúla, fuvóját  
Elhagyták az előbbi gyönyör, s jó kedve csalárdúl.  
Nem vadakat keresett többé ; de kíváncsi haraggal  
Bolyga mezőn, avaron, s a lánynak leste suhantát.  
Többször is így szigetét bujdosva bejárta, ohajtván  
A kedves tüneményt ; de nem azt, hanem életemésztő  
Bús sírnak fenekén, rossz ebédnél lelte Halálfit,  
Melly őt, fusson bár, valahára eléri bizonynyal.  
Mind a többi Halál, országos népek ölöi,  
Száguldozva kimentenek a nagy messze világra  
S ezt hagyták egyedül hogy az egynek lenne halála.

Ült pedig anyja setét fészken a sárga Halálfi,  
 Némán és siketen. Némán, hogy meg ne beszélje  
 Senkinek is végét, siketen, hogy sírni ne hallja  
 A nyavalyák fiait s ha dicsőt kell rontani, meg ne  
 Lágyuljon végén, bár nemzet epedne is érte.  
 Pisla világ bolygott szeme mély üregében, erőtlen  
 Csontai zörgöttek lélekborzasztva, ha mozdult,  
 S gyászos enyészet volt vállára kerítve palástúl.  
 Szája kajánságtól vala halvány-kékre beszegve,  
 És csak alig takará sorait gyér barna fogának.  
 Termete váz, szive kő, horgas keze fojtani termett.  
 Most is játékból abban gyakorolta hatalmát;  
 Fojtogatá még a levegőt is, s lábhegyen állván  
 Mint a vízbe haló, sápadtan kapkoda szerzte.  
 Pusztá vidékénél nem látszik semmi is élő.  
 A mi teremne talán, fojtó párája elölné;  
 Csak bürök, és keserü mérgek növényi tenyésznek,  
 S köztök az éhes pók feketén és dongva csapongó  
 Légynek, az eltévedt szunyogoknak fonja veszélyét.  
 Legtova fenn bagoly áll, éjfélt öltözve magára  
 S durva jövődjét tompúlt huhogása jelentvén,  
 Agg denevérek közt örvend a síri homálynak.  
 Fegyverek is vannak nagy számmal rejtve körében,  
 S mindenféle segéd, rövid élet vesztegetői,  
 Mint ugyanannyi gyilok fetrengnek az ifjukor első  
 Vétkei bokrosodó nyavalyákkal rakva: továbbá  
 A rút tobzódás álomtól gyakran elorzott  
 Éjei állnak mind rontó fegyverre lapítva.  
 A sorsnak sujtó buzogánya is itt van, epével  
 Nagy sebek és kínok vagynak gombjára beírva;  
 Lángsas az éh; a szomj égő vérkeblü oroslán.  
 Maszlagi a bűnnek, s az irígység mérge kigyóként  
 Mardokló szégyen, s a késő bánat epéje,  
 Gyötrelmek, haragok mind annyi segédi Halálnak  
 S szörnyetegek képét viselik mellette ijesztőn.  
 A bús emlékezet szárnyas nyíl, melyet az elmúlt  
 Boldog idők szaladó pártusként visszalövelnek.  
 A komoly elmetörés kedves kín kardja, setétlő  
 Éles aczél a vak kétségbeesés, lobogó tör



A féltő szerelem: éget ha öl, ég ha nem ölhet.  
S életek és örömek hervadnak szörnyü tüzétől.  
Nyílt verem a vénség, bizonyos benyeléssel ijesztget.  
Mindez együtt ha kikel fogyató pártjára Halálnak,  
Hol van az, a ki setét gödrébe ne dőljön előtte?  
Eldől! el! bár a nagy eget verdesse fejével,  
S lába nehézségét poklok mélységei nyögjék.  
A gyermek mikor ezt látá, elfagytak agyában  
Minden gondolatok, kebelét megcsapta hidegség,  
Lélekezése fogyott. A sír szélére legottan  
Visszaszökék s szabadabb levegőből néze le hozzá.  
Látta midőn az fegyvereit ragadozta soronként  
S még nem igen bírván, agyarogva hogy álla közöttök.  
Éhes lőn az alatt, lebukott térdére, s marokkal  
Étte föl a sanyarú földet, nagy bőven evett föl,  
Mintha magát avval mélyebben elásni kívánná.  
A gyermek pedig elmene és hol sűrű szövészel  
Fákra fut a juhszalag, lógó fürteikbe fonódván,  
Hajlékony kötelet készíte ügyes keze abból.  
Most neki bátorodott, s ellenségére lesujtá  
A súlyos buzogányt; szédülve ledőlt ez azonnal  
S hosszan, erő nélkül leterült a síri magányban.  
Akkor alá ugrott győzője, nyakába vetette  
Nyers ihszalag kötelét, kihuzá a hurkon az ürből  
S vitte tanyája felé. Megszünt szédülni azonban  
S ellenkezni akart a sírfi; de kötve nyakánál  
Fogva huzá őt a gyermek, nem tudva kegyelmet.  
Nem maga jött pedig, útja felén egy anyátlan oroszlán  
Látva dicsőségét, leve kísézője nyomának,  
És a nem siető rabnak mardosta bokáit.  
Mely jól jött, mi kívánt történet az ormok urának!  
Egy kedves helye volt: halom, álmai halma gyakortább  
A csend éjjelein. Maga állt az róna mezőben  
Villámtól menten, s zivatartól meg nem üvöltve  
Fennyen emelkedvén egy idős tölgy déli tövében,  
Domboru zöld tetejét futamó árnyékival őrzé.  
Itt az örök tenger moráját, harsogva leomló  
Hegyzikeket kellő vegyületben hallani. Távól  
Látszanak innen azok, s a szem játékaik rajtok.

A patak is, mely nem tova fut, csörgése zajával  
 Lombuhogásba hal el, s tündéralomra vet ágyat.  
 Dél vala, s a gyermek fáradtan jött ide most is  
 Új két társaival. Veszedelmes rabja fatóhoz  
 Kötve alant állott, maga fenn ült, s a kis oroszánt  
 Könnyü szelídséggel simogatván csalta magához,  
 És aludott, lankadt testét hamar érte nyugalma,  
 S ezt hamar érte csapás. Minek alszod el a napot? Így  
 A komor éj s felhozta setét országa hatalmát [szólt  
 Küzdeni a nappal. Minek alszod el a delet? Így szólt  
 A dühödő éhség. Hova léssz munkátlan eszeddel?  
 Szólt a fergeg és elment harsogva fölötte.  
 Háromszor dördült, s föl nem kelthette az ég is.  
 Csend lön azonközben, s a gyermek aludta veszélyét.  
 Hév szellő jöve távolból, s egy hű szeretőnek  
 Hordta sohajtását. Fáradtan elére az egykor  
 Szépéhez; de hideg kebelétől visszaveretvén  
 A nagy tengereken bujdosva kereste halálát;  
 Most ide lengedezett, s szomorún a síphoz ütödvén,  
 Annak torkolatán elhalt a gyenge sohajtás.  
 Tüstént megcsendült a síp, nem gyilkos erővel,  
 Lassudan és gyengén csendüle meg a szerelemnek  
 Lágy epedéseivel híván a gyenge leánykát.  
 S eljöve az mosolyogva, nem is kísérvé vadaktól,  
 Szép maga jött el most; de Halál karjába kerülvén  
 A dombnál ragyogó lelkét oda vesztve rogyott le.  
 Őt a durva Halálfi midőn rontotta, kegyetlen  
 Kő szive megmozdult hangos kopogásra, mosolyga,  
 Mint lehetett, s lelkét nagy örömmel nézte kezében,  
 S nézte szelíd álmát, mert csak szendergeni látszott,  
 Még csak alig szülvén pihegő kebelének ütése.  
 Kellemesen nyugodott mint egy kis habhalom, elmúlt  
 Fergegegek partján, meg sem ringatva szelektől.  
 A kis oroszán ezt békén nem nézte: hatalmas  
 Ordítással ütött a sírok gyilkos urára,  
 S fojtogató kezeit szilajon kapkodta fogával.  
 Ébredte a gyermek. S így tűnt a lányka szemébe.  
 Ott termett, kezeit rokonúl illette kezével  
 S monda szelíden: «Kelj, ébredj szavaimra leányka.

Én vagyok itt, s édes hűgomnak mondalak, ébredj. »  
Nem kele az. Sípját rendíté, hasztalan azt is,  
Szörnyei föltüntek, de nem a kis lányka: Halálfit  
Kérte utóbb, siketen s némán és visszatolólag  
Álla az a ragyogó lelket markába szorítván.  
S ríva nehéz szemmel nézett rá a fi-oroslán.  
Akkoron a gyermek gyilkos rabjára rohanva  
Harczot kezd vala, és harczolt vele három egész nap.  
Rettenetes kopogás hallott a domb tetejéről,  
A mint a csontváz tetemét buzogánnyal ütötte  
Szüntelenül, s az még nem akart engedni; de végre  
Összerogyott rosz csontaival; a gyermek erőt vón,  
Elragadá vad körme közül a mennyei lelket,  
És megadá ismét a lánynak, epedve, ohajtva  
Lesvén szemeivel, mint fog megnyílni az élet,  
S nem lese hasztalan: a kis egek megnyíltak előtte.  
Nem sok idő haladott, testvérek lettek, enyelgők,  
S kedvesek egymásnak. Folyamoknál játszva elülvén,  
Gyakran együtt versent suttoztak az esti szelekkel,  
S a sudamó halakat lesték kis túske horogra;  
Vagy madarat szedtek, vagy együtt telepedve virágos  
Pázsiton a fejeikre hajolt fa gyümölcseit ették.  
A tengerhez együtt jártak, szedegetni csigákat,  
Vissza együtt tértek bérczekre, fenyérre, ligetre;  
Nem feledék az erős Istent: leborúlva imádták  
Nap keletén és nap nyugotán, s a fergetegekben,  
És az erős Isten kegyesen nézett le reájok,  
És szúnyadni hagyá őket, szúnyadni az érzést,  
Hogy míg az ifjúság zsendítő napja derülne,  
Gyermeki szíveiket kora gond ne gyötörje s tilos vágy.  
Nyugszanak. Arczaikon boldogság álmai tűnnek  
Szűz ragyogásban elő, nem háborgatja szerelmek  
Ostroma szíveiket, nem sejtenek átkot az élet  
Gondjaiból; az ohajtások, s a csalfa remények  
Kínjai, és ezer indulatok hada, mint ugyan annyi  
Feretegék mélyen kebeleikbe temetve nyugosznak,  
S boldog időtlenség árnyéka borítja be őket.  
Mennyi zavar, mi veszély ha csatára kiszállanak egykor,  
Majd ha setét örvényi közé iszonyodva tekint le

A szív, s a sebes ész szárnyát felhőknek ereszti  
 És mikor azt mélység nyeli, ezt szédíti magasság,  
 Hol vegyen akkor erőt, hol irányt, s hova vész el az élet,  
 Még az örök sors is, mikoron pusztítani eljő,  
 Mennydörgő kerekét gyengén jártatja fölöttük.  
 Artatlanságnak kora, kedves vagy te, virágos  
 Fához az áldásnak völgyében vagy te hasonló :  
 Azt sűrűen koszorúzva fedik teli gyenge növények,  
 Díszes az és látása remény a völgyek urának,  
 A jövevénynek öröm ; de korán megrázza magát a  
 Szél zivatarjaiban, s a vész elhordja virágit.

## MÁSODIK ÉNEK.

«Vége nyugalmadnak! kelj, kelj föl az álom öléből  
 Szúnyadozó gyermek! Hadadúr és Szűdeli, kelj föl,  
 Láss ragyogó napot és indulj sorsodnak elébe.»  
 Hangzik az ég, és e szavakat harsogja magából.  
 A kik imént a gyermeki kort láttátok enyelgő  
 Kéje lefolytában, halljátok az ifju napoknak  
 Tetteit is : kik előbb név nélkül játsztanak, itt már  
 Rettentő Hadadúr, és bájos Szűdeli lesznek.  
 Ah föl az álomból szendergő lányka! ki hagyna  
 Tégedet ily gyönyörút álomba temetve tovább is?  
 Föl te szelíd alak, ég és föld nem hagynak alunni ;  
 Föl te dicső gyermek, Hadadúr, föl Szűdeli. Elfut  
 Rajtatok a sebes év szárnyas nyila, keljetek immár.  
 És kel az ifju : sugár termettel szép jegenyére,  
 Válla hatalmával vas erű sziklára hasonló,  
 Mellyen, mint eredő lombok, bomlottan inogván  
 Hosszu setét fürtök vergődnek játszi fodorral.  
 Bátorság magasítja fejét, magasítja virító  
 Arcza vidámságát, az ver kebelére, szemébe  
 Az teszi villámát, s erejével párosodottan  
 A viadálnak mennyköveit készíti kezébe.  
 Kél a szűz, mi nem úgy, mint volt álmának előtte!  
 Kél vállán habozó aranyával sárga hajának  
 Gazdagon, és fényben szép arcza sugárai által.  
 A gyermekkor szúnyadozó sok bája fölébredt

Termete nagyságán, hódító szikra világít  
 Kék szeme mennyeből; csókok rózsái feselnek  
 Ajkain, a gyönyörök két kisdéd halmait, édes  
 Forrású kebelét lassud pihegése dagasztja.  
 A két gyermek imígy egy újabb kor hajnala keltén  
 Egymással szives ellenben serdülve fölédred,  
 Egy tüzes ifju, s a kegyes ég adománya, szelid lány:  
 Ott az erő szépség, itt szépség léssen erővé.  
 A szép lányka fejét, s lelkén áradva csapongó  
 Önnön gondolatait nem tudja, nem érti; de retteg,  
 Édes baj kezd víni szivén, kezd víni nyugalmán.  
 Már egymást a két szem együtt sugarakban ölelvén  
 Kezdi szövetségét, majd a szív néma határit  
 Megszegi reptével, s belső palotáiba hatván,  
 Kedves ajándékul egy képet fest le azokban,  
 S a szerelem titkos betűit lángolva leírja.  
 Ég az erős ifjú, s így szól mély hangu szavakkal:  
 «Ah ne temesd szemeidnek egét a földbe leányka,  
 El ne temess oda engemet is, vagy kedves-e a föld  
 Annyira, hogy nem mást, csak azonnak nézd feketéjét?  
 Ím föld és tenger díszét fölvette az éggel  
 S én ezeket mind nem kívánom nézni, ha látlak.  
 Húgom-e még, ah vagy mennyszülte leányka, ki vagy te  
 Hogy rád kell függnök szemeimmel, ohajtva keresnem  
 E szemet és arczot, s ez ajaknak hajnali nyíltát?»  
 Karjait egyszersmind a szűznek elébe kitárván,  
 Mint özön a földet, készült foglalni ölébe.  
 Ott a fejledező lánynak szeme rajt' megakadván  
 Elvesze bájain, a tüzes arczok déli világán,  
 Nem tuda ellenkezni tovább, oda hagyta magát az  
 Ifjunak, és ajakán a csók csattanva repült el. —  
 Rá csattant tüstént tiltó hatalommal az ég is;  
 S köztök az ősz tengert mélyen mordulva föladván  
 Bérczei fellegütő tetejétől sziklatövéig  
 Megnyílt a sziget, és egymástól válva levének.  
 Szinte pirúl még ajkaikon lángjával az első  
 Csók, terjesztve maradt kezeik majd érhetik egymást,  
 Lábok előtt iszonyú mélység nyildoklik azonban,  
 S ott hol az édes öröm napját élné le szerelmök,

A hideg éjszaknak rohan el fagyvérü lakója,  
 S régi, szakállos szörnyetegek verekednek az árban :  
 «Szúdeli és Hadadúr, tova innen túrni remélni»  
 Hallják, s távoznak ; mert távozik a hasadott föld,  
 A becsapó folyamat tengerré téve közöttök.  
 Még csak az egy szemnek, melly égből vette sugárit,  
 Áll szabad úta, keserves az is, s van telve könyekkel,  
 Rajta sötéten, alélt lelkök bús éje borongván. [zám?]»  
 «Szúdeli, látlak-e még?» «Hadadúr megjösz-e te hoz-  
 Így váltják egymást szavaik, távoznak azonban  
 A szomorú partok, mint két testvéri hajónak  
 Párja, kit a szélvész egymástól messze szakasztván,  
 Erre egyét, mását tova hajtja dühödt erejével.  
 Úgy válának ezek, nyugatot közelítve az ifjú,  
 A szűz támadatot, mint két fejedelmi szoborkép  
 Állván a parton, s egymásra hiába sohajtván.  
 De Hadadúr többé nem túri nyugalmasan ; átok  
 Kelt ajakán, az eget, s földet vádolta, s imígy szólt :  
 «Ég! te kegyetlen vagy, s nincs jóság csillagaid közt,  
 Föld! te hitetlen vagy, töredékeny portetem, és én  
 Mely hitvány! hogy ezen nyomorékot látni kijöttem.  
 Látni! holott vakon, és siketen, mint erdei törzsök,  
 Mint darabos kőszirt, nyughattam volna hegyekben.  
 Mért vagyok én itt, e zűr-mindent látni, vagy a ki  
 Fölhíttál, mikoron nem voltam, mért fadarabbá,  
 Mért darabos kővé nem hagytál lennem, alattam  
 Akkoron a földnek mondhattad volna : repedj meg,  
 S a lobogó villám magas országának : omolj rá ;  
 A kő szózatidon porrá töredezve sem aggna.  
 Vagy ha vagyok látó, szemeimnek elébe miért nem  
 Undokot állítál, melytől borzadjon az élet,  
 Mért nem szörnyeteget, melyet rázkódva kerüljek ?  
 Nem! legszebb remekét küldé le : szemébe tekintvén  
 Lelkemet ott vesztém, ez ölemben zártam el őtet  
 S érzettem gyönyörét, hogy most elhagyjam örökre!  
 Nincsen eröm, hogy tengeren által elúszszam utána,  
 Nincs suhogó szárnyam hozzája repülni : előttem  
 A nagy özönt sok idomtalanok hasogatva bejárják ;  
 Jó, megý az égi madár, magam attól, a ki teremtett

Egy nyomorú szárnyat nem tudtam nyerni segédül.  
 Hah ti kik ordítottok, szélvészek, imádjatok értem,  
 S te könyörögj, villám, hogy rontson el általatok, mert  
 Én e kínaimért többé nem imádkozom ötet ;  
 Testvérként ölelem meg ez útált földet előtte,  
 S lássa dicsőségét ! — féregként porba vegyülök. »  
 Így elveszve, szilaj fájdalommal hevében az ifjú  
 Földre terült, mikor a lányt már nem is érte szemével  
 S várta setét porban, hogy villám, fergeteg üsse.  
 És üte a villám, dühödött a fergeteg: ötet  
 Nem bánták ; ingó szigetével partra vetették,  
 Pusztá kietlenség fogadá ott, sárga fövénynek  
 Tengere, hol foganat nélkül vetnéd el az élet  
 Magva javát, hol egész ország fonnyadna füvestül  
 S rengeteg erdőstül. Állat nem lakhatik ottan,  
 Nincs forrás, melyhez szomját enyhíteni jőne ;  
 Csak maga áll a nagy sivatag, sivataggal övezve  
 Hosszan, s végtelenül, mely néha viharra fölülvén,  
 Bujdosik ég s föld közt, hegyet alkot, völgyeket eltölt,  
 S roppant nagy seregek temetőjét hordja magával  
 És ha leszáll, halál csendével nyugszik el újra,  
 S hév napjain szél sem lebbenti meg árva határit.  
 Erre midőn Hadadúr kínjától hajtva kilépne,  
 Nagy-nehezen húzá tántorgó lábai terhét,  
 S melyet rá Isten küldött, órjási doronggal  
 Fegyveres árnyékát borzadva kerülte hiába.  
 Szint' ekkor csendes partját a lány is elérte,  
 Köny mosván arczait, kebelét fájdalmak emelvén,  
 Átok ugyan soha nem ; de panasz hangzott ki szivéből  
 Bús, egekét vívó hangján a vesztes örömmek.  
 Mint meghajtja fejét zivatarban gyenge virágszál,  
 Szüdeli úgy hajtá le fejét bűvában az ormon.  
 Szép hosszú hajait ragadóban hagyva szeleknek.  
 Őt pedig a tenger nem bántá fergetegekkal :  
 Lenge fuvalmával kísérte keletszaki parthoz,  
 Csillapodó hátán szigetét hordozva szelíden.  
 Ott az emelt parton ligetek mosolyogtak elébe,  
 Hangosak, és zengők patakoktól, s lombi madártól  
 S csak neki látszólag, látatlan alakban egyébnek,

Kisded tündérek fogadák repdesve, futosva.  
 Kisdeden oly gyönyörűk, mint egy szép szűzi mosolygás.  
 Szüdelit ők lágy karjaikon partjára vezették,  
 Hol mikor az még is bús andalodásba merülten  
 Mind csak az eltüntért tengerre sohajtana vissza,  
 Szerte világ minden részére oszoltanak ők el  
 S annak kincseiből lakot állítottak előtte.  
 Mintha fuvott habból nőtt volna ki, gyenge-fehéren  
 Úgy kele a szép lak lépcsőkkel övezve körösleg,  
 S barna fenyűk magas árnyaiból kitekintve helyenként.  
 Fenn aranyos tetején gyöngyöt hintett el egy isten,  
 S vissza szegényül tért a nagy tengernek ölébe.  
 Oszlopok őrzötték tágas folyosóit, azokból  
 Nyiltanak a teremek, hol az élet négy kora, jó és  
 Bal folyamatjában, harczban, s nyugodalma ezernyi  
 Képeiben híven volt festve hatalmas ecsettel;  
 Mind ezek egy belső teremén végződtek el: annak  
 Nyílt tetejét maga fődte az ég szép csillagi fénynyel  
 S délben egy árnyat adó tündér őrzötte nap ellen.  
 Ottan az álmadozó szűznek vala nyúghelye, melybe  
 Tiltva van a látás, más lábnak nincs szabad útja;  
 Mert szent titka fölött őrt áll a tiszta szemérem.  
 Ott hüvös esteken őt édes kín álma borítván,  
 Pirholagos selyemágy dagadó húllámi fogadták.  
 Így van ez itt; de ki bolyg ott a pusztában epedten,  
 És sanyarú gonddal? Hadadúr az, kit vadan ingó  
 Hosszu dorongjával követ a kísértetes árnyék.  
 Mostan eláll, s árnyát maga így szólítja boszúsan:  
 «Veszsz el erőtlen kép, mit akarsz te nyomomban? utá-  
 Csúfságnak mit ügetsz mindenha? oszolj tova innen [nam  
 És az utált tenger közepén súlyedj le fenéki.  
 Vagy rémíteni jössz? Hah, akkor mondd meg uradnak,  
 A ki reám küldött, hogy nincs félelme szivemnek,  
 És ha pokol küldött, mondd meg neki, jöjjen egészen  
 Mert így szégyent vall, s kaczajomtól megreped a föld.  
 De ha nem az küldött, nyomorúlt, térj vissza egedbe,  
 Állj meg az Isten előtt, s nap, hold meghallja ha mondod:  
 Hogy Hadadúr nem fél sem egetől, sem poklától.»  
 Ezt csak alig végzé, villám jöve sebtén az égből,



S árnyékába csapott, sugván egy szózat utána :  
 «Túrj; de ne zúgj, s fáradva remélj.» Árnyéka legottan  
 Földbe merült mélyen; de leányka tűnék föl,  
 Szűdelihez föltüntében termetre hasonló  
 S gyors szaladással eredt csábult Hadadúrnak előle.  
 Nem haladott tova: barna vihar kergette fövennyel  
 És utol érte hamar, még csak szép ujja maradván  
 Künn a halmosodó fövényen, fölnyujtva segédért.  
 Azt az utána rohant Hadadúr megkapta s kigyó bőrt  
 Telte kezét, mikoron fölvonta; kifogytanak immár  
 Átkai, nem dühödött; a domb tetejére leüle,  
 S tompa nehéz hangon szólt a sivatagba merengvén :  
 «Túrj és várj! Im várni fogok, míg itten az éhség  
 Meg nem emészt, s ha fejemre homok hegy esik le, re-  
 S csak hamar őt önnön vágyának elérte csapása. [mélni!]  
 A napot érzé már, már érzeni kezdte hatalmát  
 Égő szomjának, s dühös éhségének, epedten  
 És oda dőlve nehéz pihegéssel déli fövényben  
 Últ az erős ifjú mintegy sírhalma magának.  
 S látta Halált, az elestével nagy erőre jutottat  
 Állni közel, s iszonyú harczát elkezdni rajta.  
 Éjszárnyon jöve távolból egy nagy sas azonban  
 S kis gyermek futa árnyában kergetve lepéit,  
 A ki midőn Hadadúr lábához elérne, lihegve  
 Öszverogyott, s lepe, s hús árnyék elenyésztek azonnal.  
 De Hadadúr éltét még egyszer ohajtani kezdé.  
 Fölkele mint egy váz végső éhsége dühében,  
 S ragadozó karját a kis gyermekre kinyujtá.  
 Sejté a gyermek, s így szólt két térdre borulva :  
 «El ne szakaszsz, ifjú, ne bocsáss szakadottan anyámhoz,  
 Im ha fejem megeszed, majd kérdeni fogja, hová lett  
 Gyermekem a te fejed? ha bokámat rágod el, egyben  
 Kérdeni fogja, ki tett sántává gyermekem? a húst  
 Ha leeszed rólam, nem is ösmer rám, de ha még is [hoz,  
 Olly igen éh vagy, egyik kezemet vedd s vígy el anyám-  
 Kérdeni fogja szegény, hova lett, kis gyermekem, a kéz?  
 Én pedig így felelek: szépséges anyám te, ne búsulj  
 E kezemet farkas, s nem az ifjú, ette meg, inkább  
 Vas kezet adj ezután, azt majd nem fogja megenni.»

Ezt hallván legelőbb kezdett borzadni magától  
 S visszaesett fővenyágya felé, bár éhen az ifjú, [nincs,  
 S szóla: «Éredj kis gyermek, anyádnak ölébe; nekem  
 Nincsen anyám, ki ha elmúltam, kérdezze, hová lett?  
 Istenem egy volt, most az is el hágy veszni bajomban.»  
 Bágyadtan mikor így szólott, zaj támada jobbról,  
 Húsfalatot hozván három hollófi repüle,  
 Azt beteg anyjokhoz napi táplálatra viendők.  
 Most azon ütköztek, ki legyen bevivője, s csatájok  
 Közben elejtették Hadadúrnak ölébe az étket.  
 Mintha ki verméből, mely sírként nyelte be léptét,  
 Kincscsel lelhet elő, nem máskép vette az égből  
 E falatot Hadadúr, kegyesebbnek hitte az istent,  
 És nem zúga reá. Megevé pedig a levetett húst  
 Félig, s még enyhét alig érzé, hogy szomorodtan  
 Lábainál látá a gyermeket ülni, könnyörgő  
 Arczczal: az ártatlant szívéből szánta, legottan  
 Nyujta falatjából. A gyermek örülve ragadta,  
 S a hollófiakat kezdé táplálni, kezében  
 Még egy morzsa maradt, azt izmos konczra nevelvén,  
 Általadá: beteg anyjokhoz vigye a ki legifjabb,  
 S mentek azok vidoran szegdelve az égbeli ösvényt.  
 Bámulatos szemmel nézett minderre az ifjú  
 És gyönyörűséggel; de tovább is térdre borultan  
 A jövevény gyermek még így folytatta csodáit:  
 Kis poharat mártott a forró déli homokba,  
 S azt mikoron kiemelte, hideg gyöngyökre megolvadt  
 A homok, és öbölét megtölté harmatitallal.  
 Ezt mikor a lakozott ifjú enyhére megitta,  
 Elszúnyadt s bajain az ital, s nyomos álom erőt vett.  
 Hús ölelésével fogadá szép hajnala ötet  
 S a jövevény napnak, mint kedvest, nyájasan adta.  
 Ébredvén maga lón; de merészen szegte meg útját  
 A gyermek nyomain szaporán hagyogatva csapásit.  
 Ő mikor így egyedül a puszta határira törne,  
 Fekve sivány porban karjához súlyosodottan  
 Mennykövező fegyvert, buzogányát, lelte meg útján.  
 Hogy tova ment: kardot szemlél villogni, s örömmel  
 Szegdeli a levegőt, ragyogó élének örülvén.

Majd egy kültre botolt, s bele fúva hatalmas ajakkal,  
A nagy üres pusztát harsány hangjával elönté.  
Mintha setét berkét elhagyja anyányi oroszlán  
És legelőbb szabadába megyen, nem tudja, de érzi  
Ádáz ösztöneit, tör, dúl, rohanással izenvén  
Harczot az erdőnek, s meg-megriadozva szavától  
Harsog egész környék, valamerre lecsörtet utában :  
Ugy Hadadúr önkényt erejétől lelkesedetten  
A dühödő harcznak harcz nélkül is érzi haragját,  
És hadaz és kürtöl, fejedelme az árva magánynak.  
Hogy tova megy, lel arany sisakot domborra kiverve,  
S lel haragos lobogót tetején, egy fekete szárnyat,  
Mellyen előbb a legszilajabb kerecsenfi csapongott,  
S a szabad ég mezejét nyugatig hasogatta kelettől.  
Most ide volt a szárny, emez égi vitorla, szegezve,  
Várva, hogy ütközetten, mint hajdan, előre hasítson.  
Nem tova volt a harczruha is, mely tiszta zománczú  
Kékes aczél szálból szövetett, és rojtos ezüsttel  
Szegeve kevély ragyogást hintett a csorva homokra.  
Már ragyogott Hadadúr ezen öltözetében, örömmel  
Lángítván szemeit, mikor ím a pusztá fövénynek  
Vége felől hadi mén jött száguldozva, nyomában  
Hagyván a szeleket, kik előtte süvöltve kelének.  
Hogy közel ért, kis sárga fejét meghajtvá viselvén  
Meg-megrázta nyakán teli fodru sörényei bojtját.  
Nyerge finom csont volt, takarója virágos arannyal,  
Büszke pogány úrnak országló bíbora hajdan ;  
S dárda hevert hátán, rettentő dárda körisből,  
Mely tüzes élével, mint ártó üstökös úgy jött,  
S a sebet és viadalmi halált csillogva kereste.  
E mén (Szellő volt) hogy elért Hadadúrhoz, előtte  
Földre borúlt, s készült a hőst hátára fogadni.  
Meglön az és a mén szilajodva repüle urával,  
S vitte setét estig. Már a sivatagnak utóján  
Bokrok tüntek elő, forrás öntözte töveiket,  
S néhol egy árva virág s halovány fű lenge : továbbá  
Dombok emelkedtek, távolb órjási hegyeknek  
Bércze nyomúlt szigorún kéklő ormokkal az éghez.  
Már fenn a magason vadat úzó héja kerengett.

És nyoma látszott a tévelygő vadnak alant is.  
 Eljött a vad méh, keresé a puszta virágit,  
 S kebleiken kipihenve, dalát dongotta magában.  
 Végre füves dombon hat gím jöve sebtén elébe,  
 S éles barna szemét szilajon rávetve robajjal  
 Visszaszökött ismét tápláló rengetegéhez.  
 Itt megeredt a ló, s a mely folyam árja határúl  
 Foly vala, által uszá, s partján megszálla urával.

## EGER.

HÁROM ÉNEKBEN.

1827.

ELSŐ ÉNEK.

Megnehezült az idők viharos járása fölötted  
 Oh haza! halmaidon s letarolt alföldi meződön  
 Régi halál lakik, és dühödötten táboroz a harcz.  
 Sirhalmok hegyeid, és völgyed sírgödör, ősi  
 Nagyságod nagy romja magad, még állasz, utósó  
 Harczodat állván a vas erőszak ütési ellen.  
 Mélyen alászállott napodat félholdu pogányság  
 Éje borítja, s vesző fiaid pártokra bomolva  
 Egymást és fogyaték javadat nyomorútan enésztik.  
 Büszke, világrontó seregidnek híre hová lön?  
 Hol van erős Pécs, hol fejedelmid sírja Fehérvár,  
 Hol Buda? hajh! vad igát hordoz, s a szolga Dunában  
 Megdőlt tornyai árnyékát borzadva tekinti.  
 Még Eger áll, a puszta Eger, saszézske Dobónak,  
 Honnan az eltapodott haza vég villámaít ontván,  
 Már nem is ön mezején, meg-megdördíti hatalmát,  
 S száguldó törököt rettent, és táborokat dúl.  
 Ott Ali, s két földrész fiait tengernyi seregben  
 Hadba vivő Amhát elakadt dúltában: ijeszszze  
 Bár ezer ágyúíval, fog rengeni tőle hegy és völgy,

És az erős talpkő a várnak alatta mngindúl,  
Nem maga harcz ijedelme Dobó, s védői Egernek.

Díszesen áll Eger a termékeny völgybe kitéve,  
S mintha leélt idejét álmodná vissza, megaggott  
Várkoszorúzta fejét kisdud dombhátra lehajtja ;  
Bús-mormolva fut a testvér habu csermely előtte,  
S partainál szüzek, és nem enyelgő gyermekek egymást  
S a boruló tájat félénken nézve bolyognak.

Vékony ködbe vonúlt, és csendes az ég is ; alatta  
Tévedező madarak járnak, s a pusztta mezőben  
Száguldó lovagot kísérik vizsga szemekkel.

Benn a mély csendet csak néha szakasztja meg a zaj,  
A megütött fegyver zaja, s bús éjféli harangként  
Zeng egyedül és messzeható riadással az őrszó.

Fenn pedig a haza bánatját hordozva szívében  
Áll a harczy Dobó. Vélhetnéd lenni szobornak,  
Mellyet ügyes kézzel fölségesen állata hajdan  
Legragyogóbb korból a művész, s díszes alakban  
Megtartott az idő, hogy utóknak lenne csodájok.  
Vélhetnéd ; mert mozdulatát nem látni fejének,  
Nem hadüto hős karjainak, de szemében ölo tűz,  
A szabad elszántság megemésztő lángjai égnék.

Míg ez így áll, s a csendes Eger patakárja susogva  
Vissz pillantatokat, mellyek nem térnek ezentúl  
Vissza nyugalmának, délről megvillan az ösvény,  
S mint ki világrontó seregeknek hordja parancsát,  
Büszke lovaglással követül jó Handsa tövéhez.

Tüstént megzendül Eger, és nyugodalma fölébred  
Álmaiból. Felszökkennek riadozva, zörögve  
A nyugvó katonák, valamint nagy darvak az agg tó  
Partainál ülvén, ha fenyíti veszély jele őket,  
Mind felrobbannak, szavaiktól zeng az egész tó.

Jó Robogó, nagy barna fejét a zajra fölütvén,  
Mint valamely bika, vagy deli méltóságos oroszlán,  
Mely barlangjában meg nem tud fézni dühétől,

És kijön a napot és erdőt rémíteni : úgy az  
Jó le, s feledtében hordoz nagy cserfa dorongot,  
Mellyet imént kúthoz géműl faragának az ácsok.

Avval, mint valamelly árboczczal jára körül, s a

Vad törököt s kísérelőjét jegyzette halálra.  
 Jöttek utána Vas, a vasnak testvére keménynyé  
 Harczolt karjaival s mindünnen fürge huszárok  
 S vas kalapos hajduk ; jött várnagy társa Dobónak  
 Mecskei, még csak alig vetvén el póri dorongját,  
 Melylyel az agg falból, példát mutogatva henyéknek,  
 Új torony épülvén, köveket gördíte tövébe.  
 Várnagyí szép kaczagány fedi mostan vállait, arcza  
 Déli derűtségén komolyan fut el árnya vitorlás  
 Kalpaga szárnyának. Bátor lépése mutatja,  
 Hogy nehezét nyomnak haza földén lábai s róla,  
 Míg az alóla ki nem fordúl, ő futva le nem száll.  
 Jönek utóbb bámész pórok, s munkája-felejtve  
 Jó sok barna kovács, félig kész kardja vasával.  
 Mindezeket bátran szemlélgeti Handsa ; de társa  
 Csendes Omár egyebet látszik vizsgálni, merengő  
 Két szemein bús emlékezet holdfénye ragyogván.  
 A fölrijedt hölgyek, köztök hattyúi Egernek,  
 Két deli lány közelít, lebegő magzatja Dobónak.  
 Ifju Dalár, s karján a már-már hervatag Ída.  
 Termete még oly büszke sugár, mint lelke sugár volt  
 Boldog napjaiban, de szemének lángja kiégett.  
 Még csillag, de nem a szerelemnek csillaga : oly tűz,  
 Mely hidegen, s érzéktelenül néz pusztá vidékre  
 Hóvíharos felhői közül : nem kelnek alatta  
 Gyenge sohajtások, egymást reszketve köszöntők,  
 Nem dalok a kedves távolból, csak maga zúg a  
 Jég kebelű éjszak metsző szele árva morajjal.  
 Arcza is, ékes bár, halovány rózsára hasonló,  
 S rózsza ugyan : de örömharmat nem mossa vidámmá,  
 Tűköre a múltnak, melyben hideg éjjeli holdként  
 A ragyogó képnek bágyadt szépsége sugárzik.  
 Látni, kevélységét hogy már megvítta maró bú,  
 S hosszú tünődések ; de nemesség őrzi hanyatló  
 Kellemeit, s nem mer könnyü-gödröket ásni keserve.  
 Ezt hogy látta Omár, sok erős év óta legelső  
 Könnyei csordúltak. Mély föld gyomrába leásná  
 Most tetemét, oda hol csikorogva fogantatik a vas,  
 S zordon sziklák közt dúlásra születnek az érczek.

Hol nem látni fogyó napokat, dér-vette virágnak  
 Porba lehullását, nem mint leszen a tavasz őszzé,  
 S büszke reményeknek gyémánt épülete rommá,  
 Hajh de hová legyen? elfordúl, s a fölriadott mén,  
 Mintha baját tudná, szomorún fordul meg alatta.  
 Hangzik azonközben siető lépése Dobónak,  
 A ki futó lángként az oromról itt terem és áll,  
 Mint valamely nagy özön, meg nem férhetve magában.  
 Rá döbbenve tekint a bátor Handsa, s köszöntő  
 Szózatokat készít, de Dobó kezd szólani hozzá,  
 És szava, mint keze, rendítő, megelőzve imígy zeng:  
 «Szólj török! e várhoz harczot hoztál-e vagy alkut?  
 Vissza, ha alkudozol, hitlennel az alku nem állhat;  
 Vissza, ha harcz kell is, készülj meghalni kezüinktől.»  
 «Ösmerlek», felel a kétszínű Handsa, «mióta  
 Járod Eger mezejét, nincs ott maradása töröknek,  
 Táborait töröd, és seregét pusztítod erőddel.  
 Szolnok alól jövök.» «A többit hallgasd el egészen»  
 Szól lobbanva Dobó; mert Istenem, a ki teremtett,  
 Lássa, hogy elvesztlek, ha szavaddal játszol előttem.  
 Csábító te is, a ki talán nagylelkű Losonczit  
 Láttad elestében, s örülél, hogy hinni bolond volt.  
 Vagy tán nem tudjuk, mit akarsz vala mondani? Jöttem,  
 Szólnál, Amháltól, a száz seregeknek urától,  
 S rettentő Alitól, ki Budán a mennykövek ormán  
 Úl, s lecsap a sasként veszedelmet hordva magával.  
 A kik előtt eldőlt vérébe borulva Losonczit,  
 S Szondi nem állhata meg, de hegyek rendültenek és a  
 Gyámtalan ország is terhöknek alatta megingott.  
 S Szolnok alól jössz most minekünk tán hozni kegyelmet?  
 Véled-e, hogy hiszszük? mi, kik ellen zenge panasztok  
 A fejedelmeknél, hogy míg más békenapot tart,  
 Mink végváraiból lábánál fogva lehuzzuk  
 A törököt, hogy fegyvereink félelme miatt már  
 Gyermekek sem foganik, vagy idétlent szül el az asszony.  
 Ily panaszokra talán kegyelemmel jöttök-e hozzánk?  
 S kell-e nekünk kegyelem, kik az ellen vasba borultunk?  
 Vagy ti sokan vagytok, s e vár nem is annyi, hogy ebből  
 Csak darab is jusson minden félholdu vivóra!

Gondolod és mosolyogsz. Lásd, én mindent tudok, immár  
Hallj választ röviden, s vidd a seregeknek urához :  
Mink harczolni fogunk, s e kisded körekesz itten,  
Melyre fog ütni, ha várnak nem, temetőnek elég lesz.  
Te pedig elmenj, és sem ezentúl visszakerülvén,  
Sem most itt késvén, ne mulass várában Egernek ;  
Mert hitető szód lesz még egyszer jöve halálad.»  
Végezi, s egy jel sincs az egész hős termeten arczon,  
Mely ne mutatna halált. A földet véli forogni  
Handsa ; de ő szédül szégyen s félelme sulyától.  
Barna lovát némán fordítja, s halál hidegétől  
Rázkodik, a mint nagy Robogót elhagyja, s egyébkor  
Büszke nyakán remegő lejtőt jár tolla fejével.  
Elmegy azonban, utána moraj s bús társa nyomulván,  
Mint szomorú árnyék megyen a mablári tetőkön,  
Társa pedig mikor a jól ösmert dombot eléri :  
Rajta megáll, és visszatekint, valamintha tünődnék,  
Menjen-e, vagy jöjön? de megindul végre, s szívének  
Fergetegét látszik szilajúl elvinni magával.  
Kisded Eger! mi nehéz zivatart vontál te magadra.  
Száz ezerek fogják kapudat döngetni tekékkal,  
S sztambuli bárdokkal ; környül hordozva vaserdőt,  
Nem had, egész ország ordítja tetődre hatalmát,  
Rengeni fogsz, s tornyod, s tornyodnak alapja mozogni.  
Igy leszen, és ijedést még sem láthatni Egerben,  
Életet inkább, és zendülő kedvet : az elszánt  
Bajnokokon, mint láng, elterjedt lelke Dobónak,  
S egy sincs, a ki magát ezreknek elébe ne vetné.  
Kardot, ölö csöveket, s rohanó kopiáikat edzvéen  
Zörgenek, és némely víg dallal örülteti társát.  
Van ki nehéz szüből elzengi Temesnek elestét,  
S társaiban vadölő párduczna kelti haragját.  
Agg maga, s gondolatokba merül ör lelke Dobónak.  
Látja jövendőjét, s mint veszedelem fia nem dől  
Abba vakon s botorúl ; de reá készülve hasonlít  
Száz patakú folyamot, mindent nagy gondja betöltvén.  
Minden részre levélhordó katonái kiszállnak,  
S a gyász hollóként szomorú hírekbe borítják  
Fél Magyarországot. Fejedelmét kéri segédül,



Kéri barátait, és kik Egert megváltva kívánják,  
 Mindeneket; de gyűlésbemenyén maga Mecskei várnagy.  
 Telnek azonban az élelmek szekereivel az utak,  
 S göbölök és juhok érkezvén nagy bögre szorongnak  
 A hidakon: köztök fölemelt botjával ügetve  
 Hajt, terel a pór, és rekedő torkával üvöltöz.  
 Hangyacsapás az egész környék, és hangyaboly a vár,  
 Mely sok szép falunak jövedelmét elnyeli, s a harcz  
 Éhen ülő fiait táplálja halálra belőle.

Szikszóban magyarok gyülekeznek. Hosszu gyűlés van,  
 S zúg az ütött kasként; ép szó nem hallatik ottan  
 A sínlő haza hangján kül, mely visszavonásnak  
 Lángjaitól veszvén, siradalmát zengi közöttük.  
 Azt vélnéd, hogy oroszánok gyűltek be, kik ellen  
 Nincs hatalom földön, s azok ők; de tanácstalan észszel  
 Szinte viszátkodnak, mikor a megye bő teremében  
 Mecskei megjelenik s ily szót emel a sokasághoz:  
 «Gyűlt rendek, s ha akarjátok, rontói pogánynak:  
 Ím eljött az idő rajtunk gyakorolni hatalmát:  
 Amhát, és Ali rablánczot csörgetnek Egerre.  
 Már az erős Szolnok, Tisza Zagyva-kerülte falával  
 Nyári futásától megürült, s szolgálja töröknek,  
 Így ha od' adjuk Egert, a felföld elkel utána.  
 Jöttem azért segedelmetekért szólalni Dobótól,  
 Hogy ha rokonvért még meg akartok menteni, s a vár  
 S vesztegetett örökünk, a jó név szíveteken van,  
 Keljetek és a durva pogányt zabolázza csatátok.  
 Mink ugyan állni fogunk, valamíg kő állhat Egerben,  
 S vagy diadalmunk, vagy temetőnk koszorúzza nevünket.»  
 Erre nehéz zúgás kele a szikszoí teremben.  
 Szolnok eleste miatt sok szív döbönt meg; Egerhez  
 Kardok csördültek, de közöttük szólt az irigység:  
 «A ki Eger jövedelmeiből aranyozza sisakját,  
 Álljon elő, s a várt az védje, ha tudja vasával.  
 Úgy de nagyon könnyű a pénzt kizsarolni, s ha szükség,  
 Kérni segítséget; nehezebb ma találni bolondot,  
 A ki fejét más vára fölött tekeczélra fölüsse.»  
 Volt ki setét lelkét czudarúl fölidézte pokolból  
 A gunyoló vádnak, s így szóla: «Ki mondta Dobónak

Hogy békés mezején harczot tápláljon örökké?  
 Nem maga verte-e meg Handsát, s kergette Budáig?  
 Nem maga villongott-e, midőn szép frigy vala köztünk?  
 Ám ha vitéz, most álljon elő, most ezreket ölhet  
 Mindennap, szép tetteiről mi dicséretet irván  
 Távol ülünk, s el nem ragadozzuk csillaga fényét.»  
 E jég szókra sokan, jéggé változva szívökben,  
 Álltanak, és hidegen nézhették volna pogánytól  
 Megdúlatni Egert; de harag tüze forrva sokakban,  
 A vízvérü magyart átokkal rakva gyalázták.  
 Első, a ki szavát fölemelte, Pető vala. Ifjú,  
 S még alig arra való, hogy kardot rántson: elomló  
 Fürtei selymével, s gyengéd piros arcza havával  
 Illóbb a szerelem dalain ligetekben epedni,  
 Mint hadi munkákhoz; de nemes szive mást mutat, érzi  
 A haza gyász napját, s hivságok nincsenek abban.  
 Szép tettekre heves, hideg a csata vészei ellen,  
 Mind csövel, mind karddal erős, most fölkele gyorsan  
 S ily repülő szavakat mondott feddékeny ajakkal:  
 «Most van-e arra idő, hogy multakat összekeressünk  
 Félelmünk takarójának? De maradjon örökké  
 S ülve penészedjék, kinek édes az ozmani rabláncz.  
 Én megyek, és szégyent hagyok itt a veszteg ülőnek.»  
 Szóla, s borúlt arczán szépsége haragba vegyülvén,  
 Mint lobogó csillag mene, s a sokaságon utat tört.  
 Zoltai már ekkor kardot csörrentve kilépett  
 Mecskeihez, s haragos szemeit forgatta setéten.  
 Majd végig nézett megvetve az összeülőkön  
 S szóla magában, mert nyilván heve szólani tiltá:  
 «A nyomorúk! még is nem szintén rútak alakban.  
 Azt hinnők, deli férfiak és viadalra szülöttek:  
 Megvan az ősi alak rajtok s a büszke tekintet,  
 Mintha menendőké volnának váltani a hont.  
 Én, ha ezek magyarok, lelkemre! kivetkezem: inkább  
 Lógó németté leszek és vad lomha törökké,  
 Vagy mi utáltabb még lehet a nagy földön előttem.»  
 Legvégső kele Gergely elő, a Bornemiszáknak  
 Nemzetiből, ki deres farkassal földve setétlő  
 Köntöseit, mint jó föld a sikeretlen arany közt,

Ül vala sok ragyogó úrnak közepette : erővel  
 Domborodó mellén hordozta zománczos aczélból  
 Gombjait és kapcsát. Süvegén őrt állá bagolytoll.  
 Mintha hazájának gyászát keseredve viselné,  
 Így vala ő, mind bús-feketén öltözve : hasonló  
 A titok éjéhez, melyben nem látva fogannak  
 Legragyogóbb tettek, s az erő munkája virágzik.  
 Lelke nyugott tenger, s a nagy természet öröklő  
 Titkaival gazdag. Keze közt a csendes elemnek  
 Jámborsága szűnik, s erejét elveszti az ártó.  
 E mellett nincs teste sovány csontvázig aszalva.  
 Munkabíró s tetemes, s első a hajdu vivásban :  
 Csak gondokba merült nagy homloka s ránczba szedődő  
 Arczai látszanak a sanyarú tudományra mutatni.  
 Ez hogy látta Petőt, a kétes zajra fölébredt  
 Szíve nagyon fájván, fölkel, s ily szózatit ejté :  
 «Esküszöm» és egyedül mint a lélek szava tisztán  
 Hangzott e szózat, megrázkodtatva velőket :  
 «Esküszöm! és a föld, s az egek meghalljanak engem,  
 És az erős Isten legyen e szavaimra bizonyság!  
 Hogy nincsen nyomorúbb, nincs gyávább népe magyarnál,  
 Nincs boldogtalanabb : magok a föld férgei, férgek  
 Mind maig, egy méh sem lett ezredek óta szunyoggá ;  
 Nem magyar a magyar, elfordult természete ; méltó  
 Hogy hamar elveszszén, mert lennie szégyen ezentúl.  
 Mért lakozunk mink itt? haj! mért hoztak ki apáink  
 A fövény országból? ott elnyomorodva, ha fává,  
 Ha darabos kővé változtunk volna, örökké  
 Rejtve valánk : most ennyi világ nem nézne szemünkbe,  
 Nem látná hogyan elmaradunk a többi nemektől,  
 A nemes országot mint hagyjuk lenni vadonná,  
 E gyönyörök kertét inségnek pusztá helyévé.  
 Vagy most is mire gyűltünk itt? Elhagyjuk apadni  
 Gazdag arany folyamát a megtérhetlen időnek,  
 S végzésünk nincsen ; de nehéz vádakra fakadván  
 Múltakról perelünk, nem ügyekszünk óni jövendőt!  
 Addig ugyan sem föld, sem az ellenséges egek nem  
 Védik Egert : letapodva borúl fölvéra porába.  
 Majd berohan kapuján Mahomed csordája, kiket rég

Tengerekig vertek diadalmas karral apáink,  
 Dúlva bejárják most a szép felföldi mezőket.  
 S Mátra örök tetején tűznek fel sztambuli czímert.  
 Ám, ha szegény magyar azt mondhatná is csak: «Elaggtam,  
 Nem bírom a kardot, s nehéz a hadi dárda kezemnek,  
 És iszonyú nekem a pattantyú hangja, halálom  
 A csata»: oh akkor jobb volna fekünnie porba,  
 S várni, mikor fognak hátán elügetni futamló  
 Bajnokok, a nyeret jobb volna viselnie akkor,  
 S rajta szegény eledelt aratóknak vinni nyarantan.  
 Ím de különben van. Birodalmas termete gyorsabb  
 A futamó szélnél, ártóbb a szirtszakadásnál,  
 És ha kel, a csata mennyköveit hordozza kezében:  
 Istene nincs, szive nincs egy erőbe csatolni hatalmát!  
 Jól van hát, ha ugyan kedvesb versengeni soknak,  
 Versengjen bizvást; majd a török üszkeit ő is  
 Érzeni fogja lakán, s maga oltsa, ha oltani képes.  
 Én megyek, és innen minden jobb lelkü velem jó.  
 A mi lakik bennem s a földnek titkos ölében  
 Ártalom, és rokon a rettentő képü halállal,  
 Mind földidézem most törököt pusztítani, és ha  
 Ott veszek, a gyávát átkozva csukódik el ajkam.»  
 Nagy keserűn így szól vala ő, mint orvos az ártó  
 Régi betegséget gyógyítva keserves itallal,  
 Mellyet iván megrázkodik a boldogtalan ember,  
 Érzi azonban erén enyhültebb vére futását:  
 Így mikoron szavait hallották Bornemiszának,  
 Lelkők megrendült, kezeik lemaradtak elővett  
 Kardjokról, de hamar villámmá gyulva haragjok,  
 Mind csak Egert és hadba menést zengettek egyenlőn.  
 És végzés leve: (megnyomaték a visszavonásnak  
 Bús szava, ezt végzék): széledjen el a nemes innen,  
 És kiki hozza hadát, valamennyit hozhat, Egerhez.  
 Mecskei akkoron a bizodalmas hírrel elindúlt,  
 És mikor a napok elmúltak hadi készülétekben,  
 Sok szabados hajdú, s rohanó paripáju huszárság  
 Jöttek a várhoz: magas Ungból, szép Abaújból,  
 S kik zivatar-nyargalta Szepest, s száz bérczű Gömörnek  
 Oldalait lakják, s a tündér Borsodot, és az

Isten-itallal dús Zemplénynek téreit, ormát,  
 Mindezek a várhoz jöttek sokféle csapatban,  
 Oly tarkán, vegyesen, mint vad növények erednek  
 Parlagi jó földből, mely, nem szaggatva vas éllel,  
 A szeleken szálló magokat méhébe fogadja,  
 És mikor a kikelet tél-hagyta határain elfut,  
 Száz alakú fiakat hoz az ifju sugárnak elébe.  
 És ugyan illyenek ők. Ki szabad mentéje lebegve  
 Méne futásával röpködő sólyomra hasonlít,  
 S pajkosan a kidobott kopiát kapkodja, lelógó  
 Kardja csörömpölvén; ki lator farkasnak ijesztő  
 Bőre alól nagy erős mellét dőleszti: fejében  
 Vas sisak, és sasnak megeresztett szárnya fölötte;  
 Kik villám fegyvert, nagy puskát hordanak, avval  
 Nem ritkán fordítva ütők, magyarosra cserélvén  
 A viadalt, mint volt az apáknak idétte, mikor még  
 Lomha nehéz óntól nem kellett félni vitéznek.  
 Van ki setét medvét hordoz hátára terítve  
 Borzasan és szörnyen, s hosszú dárdája toronyként  
 Fekszik kemény vállát, s a földet szántja, mikor megy,  
 Sarkaival, mellén s czombján vasháza zörögven.  
 S mintha vadát az egész föld itt viadalra vezetné,  
 Van sok ezüst körmű párducz, fene tigrisi köntös  
 Vállaikon, de oroszlánnak dühödése szivőkben,  
 Melytől megmozdúl az aczél sok bajnoki kézben.  
 Rázza fejét sok vas buzogány, a dárdafa reszket,  
 És a fel-felütött fejeken sas szárnyak, ölyútoll,  
 És minden madarak megeresztett tollai lejtnek.  
 Mindezeket, balját aranyos kardjára nyugasztva  
 Nézi Dobó csapatonként, és üdvözli örömmel.  
 Végre kisebb csapatok, de nyomosbak erős hadi renddel,  
 Állnak elő, mind természetesek, s vállokra kerített  
 Könnyű mentéssel lebegők a gyors paripákon,  
 Fegyvereik jó kurta csövek s nagybányai kardok,  
 S a pergő csákány, mely félkörű görbe vasával  
 Vért szomjúzva kiáll, s élet fitogatja nap ellen.  
 Tíz réz kürt harsog közepettök, s néha kitörvén  
 Sír egyedül a tárogató viadalmas özönnel,  
 Melyre dagályában megakadva fület hegyez a mén,

És a megbúsúlt daliának alakja setétül.  
 Itt legelől jár ifju Pető erdélyi pejével,  
 Melynek arany hímes takaró foglalja be hátát,  
 S a mint a dobogó földet gyors lába dagasztja,  
 Könnyü fejét boglári alatt meghajtja kevélyen.  
 A gyermek pedig ül fél szakra kerítve palástját,  
 Mely kék habjaival dúsan dagadoz le kerekded  
 Vállairól. Gyöngyös csillag kapcsolja be mellén,  
 Széle szegett s lebegő két sarka virágos ezüsttel.  
 És ez alól deli teste tűnik, mint tiszta virágszál,  
 Gyöngyszemü szűk övvel ketté választva derékon.  
 Csillagok, és szép hold három soru gombjai mellén,  
 S déli sugár czombján, legszebb égszínre lehintve.  
 Túri süveg koszorúzza fejét, rá tűzve fehéren  
 Habzik az ékes toll, s rózsás arczokra vet árnyat,  
 Mellyeken a komoly elszánás nagy gondolatával  
 Harczba vegyült szépség hős lelke vonásait írja,  
 S erre hogy olvassák, két barna szem önti világát.  
 Mind ezt ő nem tudva halad nemes úri negéddel,  
 Fenn viszi jó kardját a kisded Egerbe segédül.  
 Ezt hogy látja Dalár, állván mellette Dobónak,  
 Szól, s ha szelíd ágán bimbó szólamlani tudna  
 Hajnali nyiltában, az szólna csak ily kegyajakkal,  
 Tisztán és szerelem nélkül, mint szóla Dalár most :  
 «Bajnok atyám, te ki mindennél vagy erőre hatalmasb,  
 Nézd mely hősi csapong zabolázott ménen Egerbe.  
 Őt, ha nem ösmerném, s tudnám rokonodnak anyáról,  
 Azt vélném, hogy egét vállára kerítve leszállt a  
 Csillagos esthajnal, s a késő napra hadakszik.  
 S nézzed atyám, mi kevély ; rövid üdvözlése hasonló  
 Álomhoz, melyről, hogy volt, nem tudni bizonynyal,  
 Vajmi kemény lehet a harcznak törvénye, hogy a ki  
 Évvél előbb velem a violákért bolyga mezőkön,  
 Most a legszebbet kész volna tapodni utában :  
 Oly rátartólag megyen a hadi rendnek előtte.»  
 Így csevegett a lányka, Dobó mosolyogva lehajtá  
 Hősi fejét ; de nem úgy mosolyog vala lelke : betölték  
 Azt a gondolatok, s árnyéka veszélyes ügyének.  
 S most jöve Zoltai, a legbüszkébb termet ezer közt,

És lova legrohanóbb valamennyi lovaknak előtte.  
 Mint megyen a vigaság napján gyors tánczra leányzó,  
 Vagy régen szeretett jegyesének ölébe menyasszony,  
 Oly örömost meg ez a hadat és veszedelmet ölelni.  
 Csillagnak nevezé paripáját vad gyönyörében,  
 S Szemfénynek gerelyét, mint szokták hő szivek egymást  
 A szerelem lágy hangjaival mosolyogva nevezni.  
 S mint mikor ő kiveté, soha Syria náda süvöltőbb [hez  
 Nem vala Szemfénynél, s mikoron, valamintha nyereg-  
 Volna szegezve, megült, a tündér nem vala kellőbb  
 Zoltainál, sem Csillag utóbb nem jára szeleknél :  
 Most is agyindító kopjait pörgeti, hánynya,  
 S a hogy' utána kapat, még tolla sem ingva fejében,  
 Nem rohan, és nem fut, sugarúl ott termeni látszik :  
 Ló lovag oly könnyen szegik a levegőben az útát.  
 Negyven fürge huszár megyen ennek utána robogva.  
 Végre, kemény gyalogok, Gergelynek hajdui jönnek,  
 S vér mezejű süvegen hordják a czímeres ország  
 Négy folyamát, s balról hármás nagy bércze keresztét.  
 Jó maga Gergely elől buzogányos kézzel, alatta  
 Nem robog a hadi mén, de kemény gyors lábai mérik  
 A földet, míg lelke mereng hadi gondolatokban.  
 Mind ezeket befogadja Eger veszedelmes ölébe,  
 Mint valamelly örvény, melyből, ha bevette hajódat,  
 Nem szabadúlsz többé ; még szemlélsz messze mosolygó  
 Partokat és lobogót intő testvéri kezekből  
 Hasztalanúl ; többé nem tudsz megválni helyedtől.  
 Úgy beszorultak ezek, de magok szántával : erősek  
 A csatavész ellen, készek vagy halni, vagy ölni.  
 S már fenntartja Dobó a véres kardot előttök,  
 Esküszik arra hitet, s állandóságot Egerben,  
 S kétszer ezernyi halál mond hangzatos esküt utána.  
 «Veszsen el a ki Egert magyarán nem védi halálig,  
 A ki pogányra ügyel, ki szavát hordozza susogva,  
 S nemtelen árúlást kezd szőnie, szörnyü halállal  
 Veszsen el ; ál feje vettessék török ebnek elébe,  
 S irgalom Istentől ne legyen lelkének örökké.»  
 Rettentőn így eskenek ők, s a föld-ali termék,  
 És az emelt várfal zengnek bele. Még Hegedűs is

Esküszik, a nyomorúlt; de halállal fog kezét, és az Hívebb lesz, mint ő, nem fog távozni nyomától.

Már diadalma helyén pusztúlt Szolnoknak alatta Sátoros ormaival mozog a nagy tábor: üvöltő Hadnagykok ordítják a népet talpra, s üvöltve Kelnek száz ezeren, még egyszer hangzik üvöltés, S ismét százezeren, kiket ölni vad Allah vezérl, a Rettenetes, s ki szavát vérrel hirdette, Mohammed. Szolnok alatt magasan foly együtt a Zagyva Tiszával, Dőledező véres falakat hömpölyget alá, bús Tűköre a várnak, melyből fél tornyok, elomlott Várkapuk és paloták néznek bele puszta tetővel. Itt mikoron Nyárit vendég katonái magára Hagyva kibujdostak, keseredten utánok elindúlt, De hogy az ösvényről még egyszer visszatekintett S tárt kapuit, s az erős falakat szemlélte vivatlan, Nem mehetett tova, megfordult, mert sír vala lelke Ennyi gyalázattól. Betevé csikorogva vitorlás Szárnyait a kapunak, s harczolva rogyott le tövénel. Társai két négyen voltak vele ütközetállók. Itt most a szerecsen Menethám bontatja virágos Sátorait, s Kámber, mint egy domb, fölveti vállát, S a Tisza árja elől henye népét kergeti törrel. Mert mikor a Tisza Zagyvához közelíte s az eldölt Szolnokot ott látá, s alvó törökökre ragyogni A szomorú holdat, háborgani kezde magában, S lassu moraj hangján társához szóla imígyen: «Hát ezek itt e gyilkos orok, s hitszegve vitézlők, Nyugtokat itt leljék-e közel szép partokon alván? Vajmi igen rút népek ezek, szoknyába borított Férfiak, elbőszült fene állatok emberi képpel. Jer! ha nem ölhetjük, legalább pusztítsuk el innen, Hogy soha partunkon békével alunni ne merjen Eb török, és lovait vizeinkből félve itassa.» Szóla, s legott nagy hullámok fordultak öléből, Meghaladá partját, és a Zagyvába kicsapván Mormola, mint ridegen bolygó bika mormol az éjben. Zagyva is agg Mátrát szilajúl elhagyva, csikóként Nyargala szét mezején mind két partjának, özön lett



A lapokon, s a dombok alát mosogatta futó hab.  
 Első, kit gyülelész árjával fölvere Zagyva,  
 Agg Ulemán volt a tengermelléki hadakkal.  
 Régi vitéz, de szerencsétlen sokszorta csatáin.  
 Ez legelől nagy erős néppel megszállta Temesvárt,  
 Két bajnok fiait ott ölte meg ifju Losonczi,  
 És sok ezer népét: maga bajjal futhata, gyöngyös  
 Sátora ott veszvéen s füstös tíz ágyu körötte.  
 A kire dévajon a hajdúk illy éneket irtak:  
 «Elszalad agg Ulemán, szoknyáját hagyja Temesnél,  
 Jó, s neki hajt Kampó, futtában döngeti hátát.»  
 Mostan is álmából legelőbb ezt verte ki Zagyva,  
 S a mint kontytalanúl szaladott, víz mosta bokáit.  
 Lóra kapott s így is folyvást kíséregti Zagyva,  
 Mint szaladó gyermek nyomait kíséri maró eb;  
 Végre szabadra megyen, de levert sok sátora benn vész,  
 S lustosan áll maga, nézi hadát, mint gázol az árban,  
 Megszabadult mének mint rugják a vizet és a  
 Sátor ezüst holdját marakodva hogy úzi halezred.  
 Ezt látván megtépi haját, megtépi szakállát,  
 S szórja nagy ég ellen, míg ajka keservesen így szól:  
 «Allah! te lásd, hogy nem méltatlan tépem az őszült  
 Agg fejet, és van okom hozzád fölnyujtani fürtét,  
 Mert te tevéd őszszé, s hagyod elpusztulni bajokban.  
 És soha áldásod nyugalommal nem vala rajtam,  
 De mikor épülnék, csuffá teve s agg nyomorúvá,  
 Hogy soha vén Ulemán téged ne imádjon örömmel,  
 És te azért büntesd végetlen végig az élet  
 Napjaiban, mig utóbb elvész, s nem tudja miért élt.»  
 Most valamintha setét távolban látna jövendőt  
 Monda tovább: «Ti is, a kik még itt vagytok, örülni  
 Nem fogtok, de megösmeritek hadakozva Egernél  
 Hogy viadaltoknak nem örökké rabja szerencse.  
 Sok török ott a harcz mezejét keseredve harapja,  
 S rajta pogány magyarok nevetéssel híznak Egerben.»  
 A ki Szöged szép várában tartotta lakását,  
 S most itt Zagyva elől könnyű népével iramlék,  
 Hogy fele száguldott, a zordon Musztafa hallá  
 Agg Ulemán szavait, s méreggel szól vala hozzá:

«Hát te miben vajudol, te szakállas vén dada? Jobb-e  
 Kérgesedett száddal czudarúl káromlanod Alláht,  
 S szólni jövendőket hadainkra tudatlan eszedből,  
 Mint hínod, s vinned nyomorult népedre segédet?  
 Vagy hallgass, vagy ezen szomjas nagy dárda megiszsza  
 Véredet és nem lesz szavadon túl semmi jövendőd.»  
 Így szólt a zordon, dárdáját rázva fejénél.  
 De nem az ősz volt az, kinek illyent szólni lehessen  
 Kártalanúl; panaszát tüstént elvágta haragja,  
 Bagdadi jó kardját kivoná vizes oldala mellől,  
 És nem szólt, de suhogva fütyölt jó kardja kezében.  
 Musztafa dárdáját ketté osztotta derékon,  
 S pozdorjára töré paizsát utat ütve szivéhez.  
 Akkor azért nagy üvöltéssel harcz támada köztök.  
 Csak bajosan tompult dárdával hány vala ellent  
 Musztafa, s éktelenül tajtékozott ajka dühében.  
 Most vala, hogy Menethám, s Kámber fölijedtek az ártól,  
 Hol Salamon hajdan diadalmát véresen ülte,  
 És Hunyad ősze világrontó császárra csatáztván  
 Hármasan a gyászos Várnáért állta boszúját;  
 Hol végnapja előtt, még mint hadak istene, fénylő  
 Holdakon és törökök tethalmán gázola véres  
 Lábaival, s a nagy Mahomednek látta futását,  
 S látta szeméből, a jász ifjú vesszeje mint függ  
 S mint viszi szörnyü hadát tábortalan, úzve magyartól.  
 A sor alá fordult, Isten-büntette magyarnak  
 Ennyi dicsőségek mezejéről futnia kellett.  
 Most török állta helyét, s Hanivár leve Nándoron urrá,  
 S tízszer ezer buzogányt rendíte hatalma csatákon.  
 Hogy most eljőve, hős karját csókolva tizenkét  
 Hölgyei sírtanak a gyönyör-álmú teremben utána,  
 Mind ifjak, mind most fakadó rózsái keletnek,  
 Oly deliek, szemök olly égő a barna hajaknak  
 Árnyaiban, hogy kín választást tenni közöttük.  
 Mindezek, a szerelem tündérei, sirtak utána.  
 Mert nemes és hős volt s oly szép, oly büszke mosolygó  
 Ifjúságában; de nyugalmat nem tuda tűrni.  
 Mint elrázza szelek keltén a vad fa virágát:  
 Ugy hadak indulván Hanivár elrázta virágát

Élete fájának, a szép ifjúi szerelmet,  
 Harczba rohant s ragyogó hírnek kapdosta sugárát.  
 Itt telepedve nyugott most ő a Zagyva-toroknál,  
 S mint egyebek, nem alutta el a szép hajnal aranyánál  
 Kedvesb látását, de korán őrt járni megindúlt.  
 Még csak alig ment, halk moraját hallotta Tiszának,  
 S Zagyva zsbongását: hadait fölverte legottan,  
 És valamerre rohant, paizsát csöngette vasával.  
 Hogy pedig agg Ulemán viadalmát látta, s dühöngő  
 Musztafa romlását, oda vert villogva közökbe,  
 És azok elváltván, ily szózatot ejt vala bölcsen: [mást  
 «Mely szégyen törökök! mi veszettség rontani egy-  
 Mely nem is emberi düh? s te az ősz fürt téli havában  
 Agg Ulemán bajtárs, s nem gyermek Musztafa! ketten  
 Keltek-e ily hevesen seregek láttára csatázni?  
 Válgatok el! vagy azon holdat, mely pajzsotokon van  
 Vessétek tova, s menjetek a vészlelkű magyarhoz,  
 Mert ott visszavonás, s egymás rontása kelendők.»  
 Végezi, s mind ketten szégyennel visszavonulnak.  
 Hallgat még Ulemán; de sebet visz Musztafa mellén,  
 S véresen a mint megy, mind kettőjökre boszúját  
 Eskvén elkeverül szaladó népébe setéten.  
 Agg Ulemán pedig ifjabbnak nem tűrve parancsát  
 Elszalad, és népét vizeken nyargalva halászsza.  
 Nagy bajosan gázolnak azok; de közöttük ijedve  
 Száll rohanó ménen fátyoltalan a gyönyörű lány,  
 Leila, és Ulemán! Ulemán! rebeg ajka. Örömmel  
 Omlik elébe az ősz; de világtól féltve s szemektől  
 A sátorba legott elrejtí. Haszontalan! őt már  
 Meglátá Hanivár s fel fogja keresni, ha gyöngyül  
 A tengerbe vesz is, Hanivár kész lenni buvárrá;  
 Most megy azonban elébb s készül tova kelni hadával.  
 Így kik part hosszatt nyugovának, kába zavarban  
 Futnak ölö ártól; de belebb is üvöltve kikelnek  
 A hadak, és Amhát áll tábort óva közöttük.  
 Bő ruha hullámlik válláról, s vérmezejében  
 Gazdag arany hímek képeznek sok habu tengert,  
 S fegyvereket sarkain koszorúval kötve bokorra.  
 Nyuszt süvegén kolcsagtollát forgatja futó szél,

És forgatja fején szerezsenföld szülte lovának,  
 Mely ha rohan, lábát a szem nem győzi követni  
 Gyors rohanásában, de nyugottan, s jámboran áll most  
 Mint lekötött szélvész, s lángszellőt fúdogal orrán.  
 A magas Amhát ül sok gyöngy-foglalta nyeregben,  
 És vele lóháton seregek nagy gondja együtt ül.  
 Száz aga száguld el, száz nyargal vissza körébe ;  
 Mint sugarak járnak siető szolgálai : ragyogva  
 Áll maga naptűzként, s szeme a táborra világít.  
 Gyémántos botját komoran nyugtatja kezében,  
 S a mint szerte tekint hatalommal, barna szakállá  
 Göndören elterjedt bokrával lengedez állán.  
 Csendes ez, és okosabb, mint bátor, csak sokasága  
 Adja bizottságát, és rejtett szikra szívében  
 A hadi tűz, mellyet ha kifejt baj aczéla belőle,  
 Mennél mélyebben nyugovék, leszen annyival ártóbb :  
 Sok szerezsen, sok szörnyü tatárt puzdrával öveztet,  
 És legtöbb törököt hurczolt ez szerte magával,  
 S számtalan ágyúkat, ki alatt föld renge, ha mozdult,  
 S a patak elfogya, míg lovait megitatta vizéből.  
 Most, hogy az ár hadait megháborgatta, parancsát  
 Száz fele hordották gyors száguldói, s azonnal  
 Rend lön az elbomlott seregek közt, s biztos egyesség.  
 Szemközt a várból haloványan, mint egy ijesztő,  
 Jött Ali szürke lován, s nagy száraz termete látszék  
 Mint valamely csontváz bőrrrel beborítva, szemében  
 Régi kegyetlenség, s a káröröm üle borongva.  
 Ezt iszonyú kezek a gyermekség tiszta korában  
 Férfiuságából kivevén, hogy lenne nem ártó  
 Őre szeméremnek, benn a sok hölgyü teremben  
 Tarták szűtelenül ; gyönyörök forrási előtt ott  
 Áll vala vágy nélkül sanyarún az időtelen aggság.  
 Őt a mindennél epedőbb láng ajku sohajtás,  
 A hóhalmok alatt lobogó szív titkos ütése,  
 S csillagok, a legszebb hölgynek mosolyogva szeméből,  
 Hasztalan ingerlék : szerelemtelen, életutálva,  
 Ifjúság nélkül lön a vad gyermek öreggő.  
 Minden tettei közt volt gyilkossága legelső :  
 Szép Szelim, a nyomorúlt Fatimét ment látni utószor,

Kit vén apja hideg kebelén hervaszta, fiának  
Pusztítván örökét. Siralommal csókot egyíte  
Már búcsúzva Szelim, mikor őt e szolgálja megölte,  
S gőzölgő vérét az apának vitte be törén.  
Onnan elébb kelvén e szörnyeteg a hadak által  
Nagygyá, s népsanyarás által lön rettenetessé.  
Benne vitézségét kivevén jó nem vala semmi,  
De minden gonoszok fészkeltek, régi dühének  
Tárgya kereszténység, hit népe rabeszközi voltak ;  
S ily fene ült a szép ország szívében, ez ontá  
Visszavonó magyarok vérét huszonötször ezerrel.  
Ez valahányszor alászállott villogva Budáról,  
Sok kővár, sok erős véghely pusztúla hadától.  
Most, mert Nyári sebét viselé még balkeze, s legjobb  
Tíz lovagát kapunál ugyanannak előlte csapása,  
Hogy legalább üresült falain tölthesse boszúját,  
Elrontá azokat, s így jött ki belőle nyugottan.  
Mint gonoszok lelkét kíséri pokolbeli őreb :  
Úgy ezen ördög után jöttek Veli, s a dühös Arszlán,  
Az buzogányt, ez pörgetvén félholdu szekerczét.  
Ennél még dühösebb embert nem szüle török nő,  
Nem bátran, de vakon rohan ez mindenha veszélybe,  
Mert dühital gőzölg ajakán, s rejtekben ivott bor.  
Ily kísérekkel hogy elért Ali, szóla legottan  
Sok hadas Amháthoz, csak alig tisztelve hatalmát :  
«Amhát! a hadakat még meddig hagyjuk epedni,  
S e két ronda folyam fertőjét nyelni csatátlan?  
Vagy tán azt vártuk, hogy mint gyámoltalan ürgét  
Tábori fészünkéből árvíz öntsön ki? kiöntött,  
Gázoltuk fővenyét ; jertek, rázzuk le Egernél,  
És a redves akolt, fogadom, tele rázzuk iszappal !  
Harczi tanács kell még? kelten keljünk tova, s győztünk.»  
Csak röviden nehezült szüből így válaszol Amhát :  
«Menj tova jó Ali! s bár ne siess károddal, ohajtom.  
Majd megyek én is utóbb s tőled, ha beférkezel addig,  
Szállást és biztos nyugodalmat kérek Egerben.  
Végezi s elfordúl, de vadan mosolyodva utána  
Néz Ali, s megmozdúl kérges markában aczéla.  
Így az egész tábor követet sem várva megindúl

Lassan s végtelenül. Hangos dobogása halottak  
Országába lehat, s zörejétől visszanyög a menny.

MÁSODIK ÉNEK.

Hajnal emelkedik, a viadalmak hajnala : vérszín  
Váltja pirosságát, szellője halotti sohajtás,  
S harmat gyöngye helyett párolgó vért iszik a fű.  
Sasfiak indultak ki sötét éjféiben Egerből,  
Zoltai, s ifju Pető, s hú társok Figedi, nyolczvan  
Kísérőikkel, buzogányát vitte közöttök  
Gergely is, és Izsaszeg berken lappang vala lesben.  
Erre kalóz törökök, mint terjed híre, jövendők,  
És ezeket várak békétlen az egri vitézek.  
Megjöttek, s ím a dobogást, mely zajtalan éjben  
Elhangzott egyedül, rendítő harczi süvöltés  
Nyomja el, és ropogó fegyver zendíti föl a zajt.  
Első a ki magát láttatja vitézivel, Arszlán,  
A ki nagy eldődink sírján gázolva, Fehérvárt  
Bírja lakásául. Rettentő látni : oroszlán  
Fekszí kemény vállát, s kerekcsapására hasonló  
Bőrt vona, s bojtjaival környül foglalta szegélyét.  
Még patyolatján is, mint czímert, hordoz oroszánt  
Szép remekül kiemelt művel tűzöttet aranyból.  
Útja körül meggyúlt ágat tíz ifju lobogtat.  
Ez jöve ötször ezer buzogányt indítva magával,  
Oly botorúl, hogy majd éjente berontson Egerbe,  
S győztösen Amhátnak seregét szemlélje faláról.  
Őt kísérte Omár, nem tudva, nem üzve, hová megy,  
S hét százan mentek dárdás katonái nyomában.  
Sorsa makacs lóként viszi őt zabolátlan erővel,  
Mint fáradt lovagot, s fásultat ezernyi csapástól.  
Nem mutat ez ragyogó czímert pályázva mezőben,  
Nem gyöngyös boglárt. Mint szíve, ruhája is éjszín,  
S barna zománczok alatt jó fegyvere rejti világát.  
Mind ezek elhaladák a lesben ülőket, előttök  
Sátorokat vervén. Végül mint gyászfa lehajlott  
Fővel csak maga nem nyughatván annyi ezer közt,  
Álla Omár, s tépett lelkének részei, ilyen

Gondolatok verték hajdanta kívánatos álmát :  
 «Csalfa szerencse! miért rettegjen téged Omár még?  
 Könnyü remény szárnyán botorúl hova törjön utánad?  
 Elhagytad, hölgyül fogadá a bánatot, a bút,  
 Ágyasa lett a bűn, s minden kinjával az inség,  
 S vad kétségbeesés szántá el lángos ekével  
 Élete szép mezejét ; sivatag most, s az lesz örökké,  
 Mert a boldogság ki van irtva belőle gyököstül.  
 Még mivel áldhatnád? ha nem, a mi vasában is itt van,  
 S nyugszik erőtelenül, a rejtett arczu halállal?  
 Vagy mivel árthatnál letiport lelkének ezentül,  
 Mint az örökre nyugott, a már nem szörnyü halállal?  
 Hír, s te az életnek gyémánt koszorúja, dicsőség!  
 A nemes ifjúnak hajdan kedvezve mosolygók,  
 Ah mindenre mosolyghattok még, csak nem Omárra,  
 Szégyene halmain áll, nem nézhet vissza reátok :  
 S Ida magas mennynek hódító képe imént, most  
 Hamvadozó csillag, haj! annyiszor égbe kiáltott,  
 S megsiratott Ídám, mért kellett téged Omárnak  
 Látnia, s láttodon a hő szívnek lángba borulni?  
 Nem mondhatja tovább : álmodjál szépen Omárról,  
 Mert te nem ösmered e gyűlölt nevet, a pokol és e  
 Társai ösmerik őt, átokkal mondja hazája.  
 A haza is, hah! a belső lángokban evődő,  
 Hamvai közt átkoz, mert vérzett szíve kezemtől,  
 S pusztítás által lettem szép földein urrá. —  
 Ím hogyan elvesztem! de tovább e bűn sora nem megy,  
 A ki legelső jön, s rám azt ordítja «magyart ölj»,  
 Azt ölöm el, s vele mindeneket, kik utána jövendők.  
 Akkor tán ismét Hiador lesz bűnös Omárból,  
 Isten is, a ki elől bujdostam hasztalan eddig,  
 Tán mikor elveszek így meg nem könnyezve, felejtí,  
 Hogy voltam, s nem kér rettentő számot ügyemről.»  
 Így szíve zajdulván, omlott bús gondja Omárnak,  
 Mint rideg öblökből omlik dagadozva setét ár.  
 Szerte pedig bomlott csapatok telepedtek, az éjet  
 S csendes csillagokat keltvén sokféle robajjal.  
 De hogyan esti madár kirepül suttogva, jövének  
 Titkon az öldöklők, s ki előbb, mint Zoltai? Tízen

Tűz mellett ültek vacsoránál barna pogányok.  
 Őket egy ugrással száguldó Csillag elérte,  
 Másodszotha szökék s nyilként elszállva fölöttük  
 A legszélsőnek velejét vas lába kidönté.  
 Zoltai akkor egész hatalommal fordula rájok ;  
 S mint gyermek kezitől elhullnak az őszi bogácsok :  
 ugy ez előtt az egész csapat itt elhull vala szörnyen.  
 Megy tova, s már Figedit harczban szemléli hadával,  
 S mint két ágra szakadt villám, most ketten omolnak  
 Karral, erőszakkal ; százanként hajtanak embert,  
 S a fölijedt tábort némán gyilkolva hasítják.  
 Oldalt éri Pető a fegyverhányva futókat,  
 S mint érett almát, szedi őket rendre dsidával ;  
 Negyven régi huszár szabdal mellette haraggal.  
 Csorda gyanánt így a tábor nagy része tömötten  
 Fut, hol mindeddig meg nem mozdulva halálként  
 Nyugszanak a hajdúk hademészto Bornemiszával.  
 Ott ezek a szaladó tábort cső végire várván,  
 Mind egyszerre vasat nyomnak. Csattogva okádja  
 A megütött sárkány haragos szikráit, utána  
 Két száz villámlás rettentí az éjet, az öblös  
 Ércz torok elbödül, s ropogással szórja tekéit :  
 És elmennek azok, kiseded szolgálí halálnak,  
 Mint tolvaj denevér, szaladó törökökre rohanván.  
 Sok ki imént ízes falatok közt válogató volt,  
 Most keserű ónt nyel, s fogait bő vérrel okádja.  
 Sok nem renyhe karok lesznek rest, csonka darabbá,  
 Legragyogóbb szemek a kialudt fényeknek ürévé.  
 Még a férfierő roppant épülete, a mell,  
 S a vasü mög sem elég veszedelmet tiltani : hullnak  
 Bajnokok és rohanó paripák ; sok lótan ember  
 Vész el iramlók közt, sok uratlan ló viszi nyergét  
 Disztelenül, s szomorú sívással nyargal előre.  
 Míg ezek így vesznek, már Zoltai messze behatva  
 Visszavivókkal küzd Arszlánnak sátora környül.  
 Már kópjája kiszállt, mint gyors hű szolgál, kezéből  
 Elmene vérszomjas törével alaptalan után  
 S Arszlán apródját nyakszirt a tűzbe szegezte.  
 De szilajon fölkelte égő dühödéssel Oroszán,



S négy bajnok szerencsen kelt föl vele ; lélekijesztők  
Ördögi képeikkel, mikor ülnek az éji tüzeknél,  
Dúló szörnyetegek, s az enyészet szelleti harcban.  
Mindezek a szaladók útát rémítve elállták,  
S köztök az öldöklőbb Arszlán így harsoga messze :  
«Gyáva hitetlen nép! hova futtok nyúlszívek innen?  
Tolvaj ebek jöttek, nem bátor hősök Egerből.  
Álljatok el, mert e vérbíboros élű szekercze  
Még annyit megemészt, a mennyi szaladni tudó van.  
Álljatok el ti hitetlen ebek! én a ki fut, annak  
Testét e vassal, lelkét átokkal ölöm meg.»  
Így szólt s egyszersmind zászlót hordozva balában,  
Őlt az iramlók közt, szerencsen négy bajnoki viték  
Más helyen a szaladók rémúltségével, előttök  
Kopjákat hányván ; de merész rohanással az úzók  
Rendeit is bontják, s győztös magyarokba merítvén  
Kardjokat, a diadal döllyfét rettegni tanítják.  
Mint hegyről lefutó nehezével az áradat omlik,  
S gátja találkozáván nagy zajjal visszatorúlva  
A sikot és a hátrahagyott hegyhátat előnti :  
Úgy itt a szaladók vas gátat lelve halálban,  
Összesivalkodnak, s a mellyen ijedve futának,  
A harcznak mezejét küzdő sokasággal előntik.  
S már a visszaütők, s az ölésben lankadozók közt  
Nincsen egyenlőség. Egyedül áll közbe szorulva  
Zoltai százak előtt. Vért sírva vitézi szívében  
Hasztalanúl tör utána Pető, gyors Figedi testén  
Hasztalanúl viszi anyyi sebét társának utána,  
És töri dárdáját ; vassá merevedve megállnak  
A törökök, s holtak tetemén harczolnak az élők.  
Zoltai áll egyedül, s már nincs húsz ölnyi szabad tér,  
Melynek erős kézzel, s elszánt hideg állapotással  
Még ura : szerte körül dárdákkal borzad az föld,  
S hangzik ölö gömbnek szomorú suhogása fülében.  
Most hasad a hajnal, szomorún meggyújtja világát,  
Kénytelen a beszorult küzdőt árulni pogánynak.  
A tér megrövidül. Kis látköre rettenet és vész.  
Mindennél rettentőbbben a négy szerecsennék  
Látja nyomulását ; de magát is véres Oroszlánt

Látja megállított népével visszaroхани.  
 Még csak jó szive és röpiülő kopjai segítik.  
 A végsőt löki most, s már a szerecsennek agyában  
 Reszket az, és velejét megfürva lehúzza magával.  
 Esve is oly iszonyún ott fetreng Afrika hőse,  
 S végső vágással dúlt földbe meríti le törét.  
 Annyival áházban megbúsult társai jönnek,  
 S véres Oroszlánnak hangzik riadása közöttük.  
 Zoltaival szomorún forog a pályája-fogyott mén  
 S reszket ülőjének veszedelmén mindenik íze.  
 Másodszor ropog a két száz ércz öble azonban,  
 S a romlás kapuján Gergely katonái betörnek l  
 Mint ugyanannyi halál, órjásként gázol, öl és úz  
 A fene hajdúság. De magányosan annyi ezer közt  
 Kürtszava így hallik hademészto Bornemiszának:  
 «Zoltai megjövök», és legelül ott terme bajánál.  
 Vas ruha volt testén, s léptében messze csörömpölt.  
 Mint kapuval, látszott paizsával menni, földötten,  
 S mordályos buzogányt forgat vala jobbjá vigyázva.  
 Ez valahányszor ütött, egy mordály süle ki benne  
 S ellenségi közé magvát hintette halálnak.  
 Most is nem mene ő fegyvert mutogatni bolondúl,  
 De hamar a három szerecsennek elállva rohantát  
 Közbecsapott. Pillantat alatt mint rongyot eloszták  
 Pajzsát a rohanók, s vas testén csöngé aczélok.  
 Ó pedig a vas alatt bátran közelítve az elsőt  
 Mellben üté, s buzogánya fején kisüvölte nehéz ón.  
 Attól a szerecsén némán fordúla hanyattá,  
 S általütött torkán elakadt a szóval az élet.  
 Társai elhúlték s önkényt hátrál vala lábok.  
 Még négyszer dördült Gergely buzogánya közöttük  
 S annyiszor emberölő csöböl kiröpiültek az ónok.  
 Hasztalanúl verték csorbává kardjokat: ók is  
 Nagy sebben veszték hademészto Bornemiszától.  
 Arszlán ví vala még; de mikor pattogva előtte  
 Rengett a buzogány, megrémült szíve felejté  
 A dühöt, elszaladott, s mentségét bizta lovára.  
 Kétszer fordult meg botorúl kísértve szerencsét,  
 Annyiszor úzte setét Gergely, mint éjjeli felhő

A lemenő holdat, s buzogányát rázta nyomában.  
 Mint szabadúlt sólyom, száguldott Zoltai, szerte  
 Dúla Pető, s Figedit megölköttek vére borítá.  
 A hajdúk pedig ordítván a könnyü huszárral  
 Versenyt futva, futó törököt gázoltak az erdőn.  
 Csak maga harcztalánúl nyugodott hős karja Omárnak,  
 S mint ezelőtt, kardját most nem festette magyar vér.  
 Mint álom folya el tündér ragyogásu patakban  
 Szép kora lelke előtt, és a haza, mint becses ősz rom  
 Múlt nagyság mezején, szomorún vonzotta magához.  
 Már seregét elhagyva futott, a merre magyarnak  
 Büszke kiáltását hallá, de nem érheté véget.  
 A szaladó Arszlán törrel megszurta derékon,  
 S a mint barna lován látá elhajlani, monda :  
 «Gyáva eb, itt veszs el, te hitünk tapodója, te voltál  
 A ki miatt szaladunk, de maradj el örökre neveddel  
 S itt megemészszenek a farkasnak kölykei téged.»  
 Szóla, s vitézségét itt hagyva hitetlen Omáron,  
 Vitte gyalázatját a száz seregeknek elébe.  
 Hátra hagyott kincsét sisakokkal marczona hajduk,  
 Gyors lovagok mérték egymásra. Pető nyere sátort  
 Gazdag aranygombbal, sisakot nyere Figedi fénylőt  
 Gyöngyös ezüst műből, gyémántos sztambuli forgót  
 Zoltai, legragyogóbb diadalt pedig a hademésztő  
 Bornemisza, s ez volt a dísznek tolla sisakján.  
 Visszasiettek, s ím a mint mennének, az elhullt  
 Testek halma közül ily szózat hangzik előttök :  
 «El ne tiporjatok, oh diadalmas bajnokok ! engem ;  
 Nem kérek sokat, az minden kérelme szivemnek :  
 Hogy ha keresztények, ha magyar név hívei vagytok,  
 Hagyjatok elmennem veletek, s meghalnom Egerben.»  
 Szóla, s nehéz derekát támasztá gyenge kezekkel.  
 Mind bámulva körülállták, és szánakozással,  
 Mert idegen szájból, mint vélték, oly hatalommal,  
 Oly tisztán hangzott sziveikhez az ősi magyar szó ;  
 Pajzsaikon vitték, a sors-üldözte Omár volt.  
 Szép halovány ifjú nyugovék a nem-puha ágyon,  
 Álma borongó volt, az aléló szellemek álma.  
 De büszkén kis Eger kapuján bemenének az ádá

Férfiak, elragadott zászlókkal díszesek ; a ló  
 Délczegben robogott diadalmas urának alatta.  
 Sok bíbort, sok rézüngöt hurczol vala testén,  
 S drága török fegyvert, s elszabdalt párduczí hátat.  
 Volt ki magas dárdán nagy barna szakállu töröknek  
 Vitte fejét szörnyen, s mutogatta az egri falak közt.  
 Rab törököt pedig egy sem vitt, mert a kit elért a  
 Harcz keze, általadá az örök nem-létnek ölébe.  
 Fölségben delel a nap, az éj munkái setétek,  
 Mint maga, feltűnnek borzasztó fényben előtte.  
 Jó Ali, s látja futó seregével véres Oroszlánt,  
 Jó tova, s gyászba borult Izsaszegnek eléri határit.  
 Léptenként, mint a ki kevély álmában ölelte  
 Vágyai czélát, s most visszás képekbe ütődik,  
 Meg-megakad, s a romlásnak mezejében imígy szól:  
 «Mennyi vitéz hever itt, te öröklő Allah! ha ennyi  
 Kár nem elég egy vár elfoglaltára törökből,  
 Én soha hű szolgád ne legyek, s te, nem Istene, zordon  
 Öldöklője vagy a népnek, mely holdodat örzi, [közt.  
 S bár csak egyet látnék, egy sincs magyar annyi török  
 A kik egyébkor váraikban reszkettek előttem,  
 Így harcolnak-e most? de nem is kell kétlenem a várt  
 Csak vendég katonák, soha el nem hagyta magyar még.  
 S itt magyarok vannak, harcz által veszni kívánók. [nél  
 Mit mond majd Amhát? de ne mondjon semmit! Eger-  
 Lássa, hogyan pusztúl, ki Alit haragítja fejére.»  
 Balgatagúl így szólt, s tova szállt a vér mezejéről,  
 Jött ezután nagy végtelenül a sok hadas Amhát,  
 És ez is a romlás mezején így szóla megállván:  
 «Vaj! mi hamis szó volt, melly engem idéze Egerhez.  
 Itt nem azok laknak, kik harcz hírére futókká,  
 S várokat elhagyván tengőkké váljanak erdön.  
 Itt sasok, és az ölö viadal vad párduczí laknak,  
 Rettentők, mint őseleik Nándornak alatta,  
 Kiktől holdunknak vérrel be van írva világa.  
 Rajta! tovább Amhát, itt nem jó késni sokáig,  
 Gyászt lehel e térség, minden szellője sohajtás.  
 Bár, kik Egert lakják mind elpusztulnak erőmtől:  
 Annyi alig veszhet, mint itt már elvesze bennünk.»

Szóla, s nagyon szomorodva tovább elszálla hadaival.  
Költözik a sok nép, mérföldek nyögnek alatta,  
Maklárt, s szép Tihamér völgyét gázolja török mén.  
Éjszokról, hol az ősz István kipihenve, gyönyörrel  
Nézte kelő várát, fészket sok bajnak azontúl,  
Hol szép régi nevét hosszan fenntartja Királyszék,  
Ott is most patyolat süvegét mutogatja pogány fő,  
És sok erős bialok hurczolnak durva taraczkot,  
S zörgő vas kereken feketés pokolöblű szakállast.  
Szerte pedig mind Almagyarig, s Felnémeti dombos  
Földeig a zászlók s kopiák lobogói mozognak.  
Közben idomtalanúl a harcz réz torkai, kürtök  
Rengetik a levegőt harsány szavaikkal, ezer síp  
Küldi süvöltését, perel a dob, csattog az ércz tál,  
S örvényez felütő zajolással az összeveszett hang.  
Mint tenger, mely hullámlik, s nem háborog immár :  
Úgy telepedvén a tábor nagy teste, helyenként  
Még mozog, és nyugtát csapatok levegési zavarják.  
Fenn Ali, mint felhő, völgyekben táboroz Amhát,  
Oly fölösen, hogy Egeret könnyen vállokra kerítvén  
Bajnoki, mint morzsát, ragyogó Sztambulba vihetnék.  
Oh Eger! a sziklák nem tesznek téged erőssé,  
Minden erőd a bátorság, mely hős fiaidban,  
Mint az örök gyémánt ragyog és nem retteg időtől.  
Tárt kapukon jár még a bízott lelkü magyarság,  
Hord eleséget föl, vizet is tömlőkben Egerből,  
S gúnynyal itatja lovát a száz seregeknek előtte.  
Ég Hanivár, Kámber dárdáját rágja dühében,  
Cseltől tart Amhát : rohanásokat ója tilalma.  
Igy szabadon szállitja Dobó a várba hatalmát,  
A várost pedig égeti, és rombolja, hogy abban  
Várvédők ellen ne lehessen fészke töröknek.  
A tűzpor harsogva dobál sziklákat az égre :  
Dőlnek az oszlopok, a tér utcák házai földdel  
Lesznek egyenlővé. Szép hold felhozza világát,  
S romja fölött áll meg szomorú ragyogással az éjben.  
Nyugszanak : a vár és várnak környéke halállal  
Teljesen, a békét ölelik még alva, borongó

Álomban, mellyet fel fog dörrenteni a harcz,  
S tünétiből órjás képét alkotni veszélynek.

Éjszaki vársarkon terem áll a föld kebelében  
Mélyen, erőszak elől eltéve falaknak alája,  
Ablakain csendes szellő suttog be, s az elzárt  
Lelkekhez tisztább levegőjét hordja az égnek.

Ott nyomos éjben erőtlen fény rezgéseinél csend  
S nyugalom ül a megsebesült ágyára, s körötte  
Írt kegyes angyalként elegyít az aranyhaju szépség.

Ott kinlódik Omár nagy sebben, mint letörött ág,  
Már csak alig függvén a létnek örök tövü fáján.

Élete még egy vágy, egy láng-forralta sohajtás,  
Mely ha nehéz búval kiszakad végtére szivéből,  
Meggyszünik, és a lány többé nem hallja nyögését.

Ott tíz más sebesült keres írt testére, s bajában  
Szomju tekintettel minden mozgásra figyelmez,

S im ajtó nyílik. Ída, Dalár borzadva köszöntik  
A szomorú csendet; két líliom ég kezeikben,  
Két hószerű szövétnek. Az éj mint elfut az ékes  
Hajnal előtt, a barna homály úgy oszlik előttök,  
És szépségek előtt. Kebelét föltárja setétség,

S a nyavalyások előttünnek sorvadtan ijesztők  
Marczona képeikkel. Kitűnik fekvése Omárnak,

A mint elfordulva fejét karjára nyugatja,

S forróságában szavakat rebeg ajka: koronként  
Tépi pogány mezeit, s látszik harczolni magával.

Ott társát szólítja Dalár, s így ejti beszédét:

«Nénike! nézdsze pogány török ott mint szenved az  
Vedd oltalmad alá: én félek tőle, szegénytől, [ágyon  
Oh pedig olyan igen sajnálom, mert idegenben  
Itt egyedül vagyon, és nincs a ki kesergene rajta.

Nem fog ez ölni magyart, de veszen kebelébe tanácsot  
Végtelen Istentől, s megtér gyógyulva hitünkre.

Menj te azért s lásd el, magam addig odább megyek, és e  
Némberiekkal az ételeket sebeseznek elosztom.»

És elmentenek, Ída legott fordúla Omárhoz.

Összetalálkoztak, s mi nem úgy mint egykor az első  
Lángokban, szemek, nehezek most régi keservtől,

S a szakadott szív éjével terhelve borongók.

Egykor szép szemeik sugaraiból szöve szívárvány,  
 A kegyelem hida volt közös érzelmöknek az ösvény,  
 S köztök azon, mint két várnak vendégi örökké  
 Egymást látogatók, a vágy, a kisdéd örömmel,  
 S rózsza szeméremnek kocsián vonakodva te jártál,  
 Oh szerelem s sziveik teremét felváltva köszöntéd.  
 A tündér hidat és alakit föl vonta irígyen  
 Régi hazájok az ég, s föld kínját hagyta helyettök.  
 Most pillantataik, mint testvér vándorok éjben,  
 A sivatag mezején egymást rettegve gyanítván,  
 Végre megösmerik, és ámultan visszajjednek.  
 Látja Omár, hogy nem boldogság, nem szerelemnek  
 Ūdve az, a mi szegény Ídát hervasztja; felejtván  
 Őn bajait, mély lelkéből így fejtí beszédét:  
 «Látlak-e oh örök ég! esztendők mulva, veszendő  
 Bús várnak közepén így látlak-e tégedet Ída?  
 Még csak ez egy baj volt Hiadornak hátra ezerből,  
 Hogy te is annyira légy, mint ő, boldogtalan! Oh ez  
 Arcz, ezen elfáradt szem mást olvastat eszemmel,  
 Mint mikor elmenvén kétség nyíla ége agyamban.  
 Akkor utánam kín s a félés ördöge sűgá:  
 «Fuss Hiador! boldog nélküled is Ída» s futottam,  
 Mint kit az áradat űz, s kebelében hordja kigyóit.  
 És mikoron Hiador romjából lettem Omárrá,  
 S vérzettem törökért magyar ellen az űtközetekben,  
 Akkor is ördögeim sűgák, hogy veszszek örökre:  
 «Jaj neked! Ída hitét még egy csók várja, csak egy még,  
 Megvan! s esküiben Hiadornak nincs neve többé.»  
 Mind ily gondolatok kergettek, mint vadat a vad,  
 S ártóbban dúlt, hogy lakodat földűlja, aczélom.  
 Nem lele, megfáradt a bűnben lelkem: epedtem,  
 Hogy boldogságod közepett még lássalak egyszer;  
 Hogy csak egy elszakadott sugarát felfogjam elorzott  
 Ūdvömnek, csak egy eltévedt pillantat utószor  
 Öntse beéjjeledett létem vadonába világát  
 Szép szemeidből, szép szemeidnek gazdag egéből.  
 S ah hol vannak azok? mi kegyetlen bú űte pártot  
 Ellened? ifjú kellemidet mely bánat orozza?  
 S mely, mint játszi madár, dallal kele szíved eréből,

Ah hova lett szépségedtől az előbbi vidámság?  
 Gyöngyei villognak bús láng-forralta szemednek;  
 Nem szólasz; rózsás partokból, Ída, mi tette  
 Sírú ajkaidat, hogy némán, zárva találja  
 Haldokló Hiador, s bucsuját ne vehesse belőlök?  
 Ezt nem idő, három rövid év ezt nem teszi: percz az  
 A boldogságnak; de maró bánatnak örökség,  
 És neked is, nekem is, sok bajt tőröknek, örökség!  
 Oh az egész természetben nincs semmi örömhang,  
 Nincsen erő többé, melly engem tenne vidámmá.  
 Mert te is, életem és gyönyöröm szép menyne, borongasz,  
 S boldogságodból nincs a mi leszállana hozzám.»  
 Szóla, reá fájdalmaiból így válaszol Ída:  
 «Mit mondál Hiador, kiszakadt jobb része szivemnek,  
 Mit mondál te nekem, vígyáztalan? oh ne riaszd föl  
 Alvó bánatimat, boldogtalan Ída nyugalmát.  
 Elmentél, törökért folyt bajnoki véred: az ég is  
 Úgy engedjen meg, mint én kedveltelek, és most  
 Bár keserítetted, nem tud vádolni szerelmem.  
 Nem, Hiador, Ídát nem örömmel hagytad ölében.  
 Kérlelhetlen apám letörölte az élet egerő  
 A szép csillagírást: neveinknek fénykoszorúját,  
 S klastromi üszkökkel bús vár leve éji lakásom.  
 Mint nem örülhettem, mint nem vala hajnalom, és a  
 Fájdalom ölyve sebes szivemet mint tépte, ne kérdezd.  
 Kértelek, elhangzott panaszom vén falhoz ütődék  
 S szentek szobraihoz; minden kő halla zokogni,  
 Csak nem az ég: attól nem jött valahára segédem.  
 Oh ne keress szemeimben eget, ne keresd az elomlott  
 Kellemek árnyékát; a mint vala, s most vagyon, Ídát  
 Össze ne mérd; mert semmibe dől kétszerte reményed.  
 Egy van örömkor az életben, szép rózsza napokból  
 A kék árja körül koszorúvá fonva. Vidáman  
 Mint bűvár, megy az ifjúság közepette. Jaj annak,  
 A ki nem örvend itt, s szilajúl elhányja virágát.  
 Mink nem örülhattünk; te futottál csalfa gyanúból,  
 Engem elért darabos pályán a sors keze. Még egy  
 Kincsem az elhamvadt szerelem szikrája: setéten  
 Ül lelkem mellette, s fölül tündér suhogással



A bús emlékezet gyász fája lebegteti fodrát.  
 Oh Hiador! ide térj, ha kivánsz dára találni.  
 Itt leled őt honn, a szomorúság puszta vidékén,  
 Hol szép álmaiból, s a multak gyász fonalából,  
 Mint hálót, szövi gondköltő elméje regéit  
 A boldogságnak, s Hiadorral végzi, ha fárad.»  
 Még sokat és búsan szólának örömtelen éjjel  
 A szeretők; de szivök könnyűlt a régi panasznak  
 Szóra kerültével. Hiador fenn üle sebében,  
 Ída köté be, s el-elszörnyedt láttára, szemében  
 Fagygyá lett a köny, s hidegen futa végig az arczon.  
 Elhajlott Hiador, s a mint karjával utána  
 Ída segítségül leborúlt, elcsattana bágyadt  
 Csókja szelíd ajakán, s ez volt búcsúja örökre.  
 Mintegy ijedve kapá elhamvadt gyenge világát  
 Ída, s Dalárral az éj termét elhagyta sietve.  
 De Hiadort mélyebben üté Arszlánnak aczéla,  
 Mint gyógyíthatnák; érzé, hogy vége közelget,  
 Mindennél inkább pedig érzé régi szerelmét,  
 Mely hogy örökre kiégjen, még föllobbana egyszer,  
 S tiszta gyönyör lángját árasztá minden érében.  
 Akkor az elsebesült Hiador fölszóla utószor:  
 «Elveszek ím, s nem bú, nem bánat erőszaka öl meg.  
 Sebben sem halok, a vad Oroszlán kardja sebében;  
 Mert azt gyenge kezek kötözék el, szánakozó szem  
 Harmatozott le reá. Nem is aggság visz tova engem,  
 És nyomos esztendők; de korán ép ifju koromban,  
 Oh szerelem, lelkem szép boldogsága! te ölsz meg.  
 Még, ha van álmom az élet után, csak egy álmod ohajtok,  
 Egy pillantatot a nagy öröklét boldog egébe,  
 S látni dicső Ídát, a mint szemlélttem először  
 Búttalan évében, mikor ifjú lelke szemeiben  
 És nemes arczain, és tündöklött mindenik ízén.  
 A hogy először rám fordúlt nagy barna szemével  
 Mind kétféle szerencsének birodalma, s hogyan szűz  
 Ajkai elhagyatott Hiadort mosolyodni taníták.  
 Oh csak ez egy látást engedd, mindennek adója!  
 Veszszerk el aztán, tégy morzsává fergetegidben,  
 Tégy habütött szirtté, s ne legyen több álmod azontúl!»

Így végezte szavát, és álmai jöttek, öröklők,  
 Mint a lélek, mely végnélküli képzeletével  
 Messze jövődében lakot állat előre magának,  
 S azt minden gyönyörök seregével teszi dicsővé.  
 Ída jön, és halovány ajakát ébreszti hiába,  
 Társai jőnek elősmervén a régi barátot,  
 S hült tetemét ölelik: Hiadornak nincs sebe többé,  
 Egy volt, a keserű élet, s azt sírja befogta.

Hajnal arany kapuján a nap fejedelme kijött már,  
 Szerke körül a háborodott néptenger előmlék.  
 Közben Eger, mint kis sziget áll, s néz fergetegére.  
 Már kapuját vendég lakként nem tárja továbbá;  
 Mint a régi világ órjás temetői, mezőben,  
 Vagy ki magát nagy bérczek alá elzárta halálra,  
 Áll olyan komoran, s csak egy úta van: égbe sohajtás.  
 Túrnek egész nap az ostromlók: dél, napkelet, éjszak,  
 S a csendes nyugat el vannak foglalva kezöktől.  
 Száz ezer ásónak remeg a föld kérge vasától,  
 S mint tündéri művek, kis időn mély völgyei nyílnak,  
 S partjain új dombok tolakodnak az égbe: alattok  
 Ámhát és Ali, s vén Ulemán ágyúi mozognak,  
 És nyelik a tűzport, töltöznek barna tekékkal:  
 Készen az üszkökkel rettentő férfiak állnak,  
 S a jeladást várják. Még minden nyugszik: az egymást  
 Pusztító elemek fagyait még szikra nem oldja,  
 S mint anya, mely karján kártévó gyermeket altat,  
 Béke nyugalomával hordozza tekéit az ágyú.  
 A holló bátran siet el fészkébe, s fölöttök  
 És Eger orma fölött nem fél költözni az esztrág.  
 Alkonyodik; mert ily csalokat gondol vala Amhát,  
 Nappal irányzott ágyúit hogy ürítse ki estve,  
 S a véletlen ütött kapukon kész népe betörjön:  
 A szerencsen Menethám, a döntő Kámber, Oroszlán  
 És a hírkereső Hanivár, mint vont idegű nyíl,  
 Alltanak a résen, berohanni, ha kellene, készek.  
 Jel löveték, fényes gömb a maklári tetőkön,  
 Melly egyedül, mint szép csillag, felszálla, s tűzével  
 A bús alkonyinak szabadon szegdelte homályát.  
 S ím egyszerre kibödültek táméntalan ágyúk

Egybe csapó felhők erejével, s a viharoknak  
 Szörnyű hatalmával heves érczeik összedörögven,  
 Nagy sokféle süvöltéssel kirohannak azokból  
 A por-emelte tekék, s a mint a falba harapnak,  
 Még tova eltévedt hangjok bömbölve, ropogva  
 Bujdosik a völgyben, s dörejével ijeszti az alkonyt.  
 Távol földre szegett füllel nem nyughatik a pór.  
 Mintha belül a nagy földnek vas szíve dobogna,  
 Vagy beszorúlt órjas készülne kitörni belőle,  
 Döngetvén gyökeres tetejét sok ezernyi ütéssel:  
 Úgy sűrűen s hosszan zendülést tompa morajjal,  
 S hall fojtott dörgést, nem régi csodáit az észnek.  
 Itt ugyan a gömbök sűrűen szállongnak Egerhez,  
 Döngenek a kapuk, a hulló kövek üldözik egymást.  
 Látni tüzes vasnak röpülését néha közöttök.  
 Sok mint könnyű madár, mely kél szárnyára lapályból,  
 Elmegyen, és akadály nélkül megjárja nagy útát,  
 Görbe szivárványként fest lánghidat a levegőben,  
 S rajta halált, és tűzi veszélyt villogtat Egerre.  
 Sok terhelt gyomrát földszint hordozza, s koronként  
 Megszökkenve tüzes szányával pázsitot éget.  
 Majd ha kövekre botol, felemelkedik uj dühödéssel,  
 S a remegő légen magasabban hordja hatalmát.  
 Megszűnik a dörgés, s most nyilként négy kapu ellen  
 Rontanak a vívók; de nem álomfészek Egervár:  
 Ártalom, és törökök veszedelme uralkodik abban.  
 Hosszu setét kapu áll roppant várfalnak alatta,  
 Mely szűk torkával mind a két várra kiszolgál,  
 És a ki- és bemenő katonákat rejti veszélytől.  
 Ott a két várnagy száguldván összejövének,  
 S harczí Dobóhoz imígy a bátor Mecskei szóla:  
 «A török, úgy látszik, ki akar dörgetni Egerből.  
 Mit gondolsz, ha kaput tárván, a nyúgati árkon  
 Vén Ulemánra ütök, (mert ötet láttam ez úton  
 S rendetlen hadait telepedni) de úgy hiszem Istent,  
 Hogy markába törendem az üszköt, s szürke fejére  
 Gyújtom az ágyúkat, s minden népére; te addig  
 Hármasan a bőgő mozsaraknak visszafelelhetsz,  
 S a gőgös tar üvöltését így mára elöljük.»

Szóla, s tekintete úgy mutatá, hogy nem tesz üres szót,  
 S szól szive hírével; de merész társára lenézvén  
 Harcz ijedelme Dobó, így szóla viszontag ezekre :  
 «A miket itt mondál, bajtárs, noha kárral esendők,  
 Kétem sincs, hogy tenni mered; de idő leszen erre  
 Másszor is, úgy hiszem; a törököt most várjuk el inkább.  
 Szállni közel, látod, lövetinktől nem mere hozzánk.  
 Ágyui csak távol bömbölnek, s a teke fárad  
 Míg ide ér, s belső falainkról visszacsapódik.  
 Forró gömbjeit is gonoszul hordozza szerencse,  
 Hulló szikra gyanánt pislognak szerte mezőkön.  
 S mely bejön, elfáradt testét görgetve, peméttel  
 Kergetik asszonyaink, s nedves ponyvával az utcán.  
 Várjuk azért, ha talán haddal jőnének ezentúl,  
 S úgy hiszem eljönnek, mert már némulnak az ágyúk,  
 S lassu dobaj, mint tolvajoké, közelíti kapunkat,  
 Rajta merész bajtárs! most váltsuk vissza nevünket  
 S gyáva pogány rabból tegyük úrrá, rettenetessé.  
 Most mi lövöldözzünk: Gergelynek lángkoszorúi  
 Megnyitják az utat, mellyen törökökre tekéink  
 Hulljanak, de ha ki még eljő falainkhoz, az éltét  
 Mennykövező kezeink erejétől hagyja lehúnyni.»  
 Szól vala, s hóka lovát fordítá, visszalovaglott  
 Mecskei is, s a belvárban végzette parancsát.  
 Úgy lőn, mint akarák, Gergely koszorúi lidérczként  
 Elmentek haragos sugarakkal az éktelen éjben,  
 És kitűnék tekenő paizsával Kámber alakja,  
 A mint oszlopként buzogányát rázva közelgett,  
 S nagy lépéseivel sietett elnyelni az útát.  
 A rohanók minden részről rémítve kitűntek,  
 S mindennél inkább Hanivár, a nándori hadfő,  
 A ki elül a vak levegőt szegdelte, s röpiülvén  
 Sárkány vérü lován dárdáját hozta Egerhez.  
 Tömve nyomúlt a nép s megvillana fegyvere. Mostan  
 Lőtt koszorúi után a vár megbődüle mind négy  
 Oldalain, s jégzáporként elszórta tekéit.  
 Negyven rézkeblű sudaras pattant ki először,  
 És ugyanannyi mozsár ontotta dörögve veszélylyel  
 Megrakodott fiait. Reng, bűg, fűtyöl a levegőben

Sok rohanó teke, s most nem az álló kőbe csapódik,  
 Vas kapun el nem akad; de tör, és marczangol elébe  
 Száguldó törököt, s mint véres száju oroslán  
 Megdöntött sorokon rohanását jegyzi halállal.  
 Már az okos Menethám nem kísért csalfa szerencsét,  
 Megfordúl, s a mint sisakatlan népe között fut,  
 Még sokan elhullnak mellette; de ő megyen, és az  
 Éjet, az öldöklő tűzport átkozza magában.  
 Tébolyog és fene mérgében fú lángot Oroszlán.  
 Elveszté az irányt kapuhoz, s ment víni sarokra.  
 Ott sűrű lövet érte hadát a déli toronyból,  
 S a mint a fal alól még sem mozdúla, keresvén  
 A kaput, és az erős falakat dárdákkal ijesztvén,  
 Őt forró lúggal Robogónak hölgye megönté.  
 Áll vala sasnóként, férjéhez szüre hasonló,  
 Nagy deli némbéri fenn nevezék őt Zondorilának.  
 Ez csak imént a tűzgömböt kergetve merészen  
 Jártá Eger közepét, most fenn várszegleten állván,  
 A dühödő Arslánt addig kísérte szemével,  
 Míg tornyához ütött. Ott arczul érte sütő viz.  
 Mint mely lombot az ősz első dere csap meg: azonként  
 A török elhajlott, s hullott sűrű barna szakálla,  
 S a bajusz, arcának legbüszkébb dísze: hogy eszmélt,  
 Megfuta, s fél bajuszát sírván hordozta kezében.  
 Kámbert út közepén elhagyta üvöltve az új nép,  
 Hasztalanúl vittek kapudöntő karjai szálfát:  
 Mecskei kopjákkal s csövel kergette falától.  
 Csak maga hírkereső Hanivár nem ijedve lehulló  
 Népe fogyásától, szágulda Egerre; de nem lelt,  
 Mint várát, leomlott falakat, nem tört kaput, épen  
 Állt az egész oldal, s fokait mutogatta kevélyen.  
 Akkor az ifju nehéz dárdát elsujta kezéből,  
 Melly a cser kapuban reszketve megállt vala; nyomban  
 Fölszólalt: «A síkra vitéz, ha vitéz van Egerben!  
 Jertek, hírkereső Hanivárnak mondanak engem,  
 S Nándorban lakom én: ki vivand meg Nándor urával?»  
 «Másszor jó Hanivár», hangzott le az eгри falakról,  
 «Majd ha világos lesz. Ha meguntad az életet, ordíts  
 Zoltait, és ez elöl szörnyebben, mintsem akarnád.

Sőt valahol Hanivár terem, és képedre hasonlít,  
 Mind az egész hadhoz kész lesz beszegődni halálnak,  
 Annyira nem restel törököt küldözni pokolra.»  
 Szóla, de hős Hanivárt tíz cső ropogása ijeszté.  
 A kilökött aranyos dárdát elhagyta boszúsan,  
 S a mint visszarahant, paizsát hátára borítván,  
 A kibukó holdnál suttogva repültek utána,  
 S messze lekisérték denevér szárnyakkal az ónok.  
 Multanak a napok, és egy sem harcz nélkül. Az ágyuk  
 Mint pokol öblei szüntelenül durrogtak Egerre,  
 S vissza kemény választ eregettek kiseded Egerből,  
 Mintha tanyát minden mennykő itt tartana, s a föld  
 Minden fergetegét ide egy táborba vezetné,  
 Napról napra halál veszedelmei zúgtak, alá s fel,  
 S Maklár és Tihamér, s minden hegyek összedörögtek.  
 Még sokszor kapukat döngetni kijár vala Kamber ;  
 S ösmerték a váriak őt, ösmerte leginkább  
 Nagy Robogó, ki sokat küzdött vele s hogy ne felejtse,  
 Jelt üte holdviselő mellén dárdája hegyével.  
 Még sokszor ragyogó paizsát hordozta körül a  
 Hírkereső Hanivár, és Zoltai! Zoltai! zengett  
 Harczszomjús ajakán. Valamerre rohant vala, őtet  
 A mindennél szebb Leilának szép szeme nézi,  
 Az köte jelt balján, pirosan, mint arcza, fehérlőt,  
 Mely lobogásával nem hagyja nyugonni szerelmét.  
 Jártak utána Pető és Figedi sólyom ikerként,  
 El nem foghatták; de gyakorta, ha hajnalodik már,  
 Zoltai és Hanivár harczolnak Egervize partján.  
 Visszarepül Hanivár, s hova inkább, mint Leilához,  
 Vén Ulemán végső sugarához az édes időkből.  
 Titkon nyitja meg a sátort, s a mint bele járúl,  
 A mennyet s minden gyönyörét oda zárja magával.  
 Ott legalább így zeng Leilának ezüst szava hozzá:  
 «Ah te vagy, ily pusztán dísz nélkül hagyva; ki bántott  
 Tégedet oh Hanivár? mely bajnok szaggata így meg?  
 Véredet arczaidon mely vad kar tette patakká?  
 Nem harczból, de oroszlánok barlangjaiból jösz.  
 Szörny az ijesztő sárkányból, s vad körmü huszárból,  
 Mely neked ártata, mert ember nincs senki, vitézebb

S még soha ily kárral nem jöttél vissza csatából.»  
 Így szólt, s egyszersmind eltörlé gyenge ruhával  
 A vért arczairól, Hanivár mosolyog vala mondván :  
 «Szép szemem, oh Leilám, te nagyon félnék vagy; ez a vér  
 Mellyet rajtam látsz, magyaroknak vére, s ez arczon  
 Bört is alig választ, és még nem sirgödör a seb.  
 Ellenségem is a legbüszkébb termet ezer közt,  
 Nem dühödő sárkány; nézd, mint száguld le kevélyen  
 S már ma negyedszer vár viadalmat Egervize partján.  
 Oh Leilám, te ki minden előtt vagy erője karomnak,  
 El ne felejtsd Hanivárt megvárni, míg eljön az álmos  
 Alkony előtt, s a büszke magyart beriasztja Egerbe.»  
 Szól, s rohan a gőgös, Leilát oda hagyva; de zordon  
 Musztafa jó besuhanva, s szavát így ejti titokban :  
 «Láttad-e a tépett Hanivárt megtérni? helyette,  
 Mondd, mi nehéz harczot végezzen Musztafa, hogy ha  
 Megleszen az, nyájas szavadat hallhassa szerelme?»  
 Elfődi szép arczát, s így szól a lányka viszontag :  
 «Musztafa, bajnok vagy, megvallom; mert Leilához  
 Ily bátran berohansz; de ha nyájas szómat ohajtod,  
 Menj oda, hol harcz van, s ha megütnek az egriek, ordíts,  
 Visszajövéen pedig ál fejedet hozd el tenyeredben;  
 Akkor majd az öröm hangján fog szólni szerelmem :  
 Mert Hanivárt többé nem lesz, ki gyalázza előttem.»  
 Visszajedt ily szóra, s helyét váltotta legottan  
 Musztafa s mint árnyék beborúlt vadsága szívének.  
 Láta futó Hanivárt, a mint a kopja kiállván  
 Megsebesült czombján, szomorún elszálla Egertől,  
 S Zoltait és diadalmi nevét ott hagyta; magában  
 Örvendett az irígy, de dicsőbb hírt nem mene nyerni :  
 Zoltai kopjait rettegve kerülte csatáin.  
 Hírkereső Hanivár sem jött alkonytak előtte,  
 Seb mia s szégyentől lehuzott sátorban evődvén.  
 Mint bika, kit megvert szaruval tusakodva vetélytárs,  
 Nem tart csordához, de megyen bömbölve, morogva,  
 S messze, tanyátlan pusztákon hordozza haragját,  
 És az emésztő bút: úgy a nemes ifju kerülé  
 Embert és harczot, szigorún zárkózva magába,  
 Míg az idő búsúlyának nem szegte hatalmát.

Ah Leilát más gondokkal keseríti szerelme :  
 A szép és deli hőst látá megfutni vitézebb,  
 S mint képzelte, delibb hőstől, s a néemberi hűség  
 Fája ledér vágnak termette fajulva gyümölcsét.  
 Sírja hasonlítás szerelemnek : hős Hanivárnak  
 Képe nem állott már egyedül a lányka szemében,  
 Zoltait is látá s kezdett tünekedni, miért nem  
 Adta szerencse születnie inkább jézusi népnél,  
 Hol szeretett egyedüli nejét hű férfi ölelné,  
 Míg honn osztozván rabnókkal házi szerencsén,  
 Leghűbb lángjaiért nem egyéb mint szolgálai ágytárs.  
 Ilyen gondolatok kezdtek fészkelni agyában,  
 S gyakran Eger patakához alá sétálni merész volt,  
 A megvívni jövő Zoltait szemlélte gyakorta,  
 S félve s ohajtva futott a táborszélhez előle.  
 Eljött az s a beteg Hanivárt sokszorta kiáltá  
 Hasztalanúl ; Hanivár elvont sátorban evődék.  
 Múlt az idő kíméletlen harczokkal azonban,  
 Hat rettentő nap, hetedik napon a magas Amhát  
 Felhuzatá éjszakra nehéz ágyúit ; azokból  
 Félmázsát hordott a pornak erőszaka, izmos  
 Vas kereken gördültek elé feketedve, köröttek  
 Száz munkás ember mozdító karja vesződött.  
 És látszék Ali rémalakú jelenése középén.  
 Áll vala szép egyház sudaras két tornyival : ottan  
 Már nem kong a szelíd hangjával az esti harangszó,  
 Ájtatos ajkáról ének nem zenge ; de durván  
 A futamó katonák eltölték harczy zörejjel,  
 S bőge setét ágyú törököt riogatva falától.  
 Erre pogány gyalogok készültek rontani, tornyát  
 Gyorsan irányozván ; de serényebb karja Dobónak  
 Ott terem, és maga érceinek megereszti haragját.  
 Nyomban ölő szolgák kisuhognak az eгри toronyból,  
 Csengenek a megütött pattantyúk öblei, a mint  
 A jövevény vas gombolyagot nyeldeklik, alattok  
 Bomlik az ágy, s nagy tengelyeik szóródva recsegnek.  
 Csak hamar elpusztúl az egész készület, evődik  
 Cselkoholó Ali, s szürke lovát fordítja futásra.  
 Ibrahim a tűznek legügyesb szolgája, derékon



Megszaggatva ledől, elsujtott üszke kezétől  
 Messze hever, s éltevel együtt pislogva kialszik.  
 Mind az ijedt pattantyúsok ritkulva szaladnak,  
 S a szélvész elütött koponyákat forgat utánok.  
 Nem szünik a rontó elemek dühödése azonban,  
 S nem törí már kétes tovaságból a falat Amhát;  
 Mint tenger, közelít, mely szirtet elönteni készül.  
 Árkai mindinkább közelednek lángot okádva,  
 S a repülő tüzeket nem győzi oltani száz kéz.  
 Reszket Eger, mint nyárfa levél, valamennyi kövével.  
 Tornyai bomlanak, őrfalait gyéríti az omlás,  
 S itt is, amott is régi tetők, s magas asztagok égvén  
 Minden gyúlt eleség hamuvá kezd lenni; de bátor  
 Férfiak is hullnak, s minden nap az őrbeli népség  
 Gyász temetésével szomorúbb lesz az omladozó vár.  
 Mindennél inkább tesz kárt s veszedelmet Oroszlán.  
 Ő közel a várhoz telepedt a boldog anyának  
 Szent hajlékában, s mely ház égnek vala szánva  
 A sanyarú földön, lett most egyszerre pokollá.  
 Mecskei a nyilamó falrést éjente betölti;  
 Harcz ijedelme Dobó villámként járja be várát;  
 Biztat, erősít, és rohanókat hány le faláról.  
 Ágyui sem késnek felelőleg visszadörögni,  
 S mintha ezer lélek lakná, védelmez is, árt is  
 Ellenségének, mindent hadi karba helyezvén.  
 Malmai szüntelen a tűzport szaporítva forognak,  
 A gabonát nyers bőrök alá hordatja gödörbe.  
 Földali termekben katonáit rejti veszélytől;  
 Vállá világot kész fentartani, rontani karja.  
 Csak maga gáttalanúl ront új fészkeben Oroszlán:  
 Őt a vári lövés, fala közt elveszve, nem éri;  
 S szól komorodva Dobó, s szeme a bús földre setétül:  
 « Nincs magyar, a ki pogányt el tudjon verni helyéből,  
 Ott békén lakik ő, maradék lakainkra lövöldöz,  
 Mink pedig elromolunk, s a hadnak erős helye nincsen.»  
 Végzi; de ily szavakat nem tűrhet lelke Petőnek,  
 Nem deli Zoltaié, s elbúsul Figedi köztök.  
 S mint mikor a szelek istene kél, földidézve csapongó  
 Szélveszeit, s azok indulnak feneketlen üregből

Készen, egész nagy föld kerekét pusztítva bejárni :  
 Úgy indulnak ezek harczintésére Dobónak,  
 S Zoltai lángajakán ily szózatit ejti serényen :  
 «Meglássad, s valamennyien itt lássátok Égerben,  
 A törökök magok is legyenek látói : porondot  
 Gyermekek nem tapod el szaporábban, s úti fővényvárt,  
 Mint mi az ártalmas falakat megdöntjük örökre.  
 Ott többé gunyolásunkkal ne deleljen Oroszlán.  
 Mellyek láng bikaként bömbölnek szüntelenül ránk,  
 Némákká teszem ágyúit és hatalomtalan érczczé,  
 Mint mikor a bérczek fenekén még zárva nyugodtak  
 És pokol öbleiket föl nem nyitogatta gonosz kéz.  
 Sőt Isten, ha magyart engem félannyira kedvel,  
 Mint hadi kedvemben törököt pusztítani vágyok,  
 Nem lát több napot e gubahátu hitetlen Oroszlán,  
 S szent fejedelmink sírja fölött nem ijeszti Fehérvárt.»  
 Így szólt, s messze veté hüvelyét a kőre magától,  
 S felkapa, mint könnyű tündér, derekára lovának.  
 Sárga zománczával tündöklött kardvasa képe,  
 A rohanó Tuhutum, a mint kergette Gelónak  
 Népeit, és sisakán repkedve forog vala sólyma.  
 Így száz könnyű vitéz kimenének titkon Egerből.  
 Bátorság lőn fegyverök és villámi serénység.  
 Dél vala. Őr nélkül lakozott a tábor. Oroszlán  
 Benn magas egyházban dőzsölgete hosszas ebédnél.  
 Kormos agyú érczek nyugovának szerte az oldalt  
 Megbontott fal alatt. Rajtok keveregve tanyáztván  
 Kontyviselő törökök vig vendégséget ütének.  
 Tér vala legközepett dárdákkal körre kitűzve,  
 Ott Eger ó nedvét szivogatván szomju nadályként,  
 Szönyegen agg Ulemán, de gubás nagy bőrön Oroszlán  
 Ültenek, és szemeik nehezettek az édes italtól.  
 Közben erős szavakat mondottak az égi Koránra,  
 Melly az italt tiltá ; de csatákat is érte fejében,  
 S vendég társához hebegőn így szóla Oroszlán :  
 «Én Arszlán vagyok, és e bőr is alattam oroszlán.  
 Régi, Tikirdárban vettem, s kutya-száju zsidónak  
 Mert drágára veré, koponyáját érte bevágtam.  
 Az soha nem fog oroszlánbőrt árulni ; de lásd a

Dér megütött, s e fűrt bajuszomnak jobb fele. Allah  
 És valamennyi öreg s apró isten van, azok mind  
 Lássák meg, ma lerontom Egert, és holnap iszom rá.  
 Még ma iszom; mert jó a bor mindennap; azért ma  
 Még iszom, és holnap betörök várába Egernek.  
 Éltessen magyarok jó Istene tégedet, Allah!  
 Kár hogy nincs borod, a magyarok bora kedves előttem.»  
 Részegen így szólt, és eldőlt ittában Oroszlán.  
 Társa nehéz szemmel nézé mosolyodva, de néha  
 Fölkele, a néző szolgálkat visszariasztá.  
 Néha pedig, hol rejtekben Leilája tanyázott  
 Lányaival, besuhant az öreg, megapolta szelíden,  
 S könybe borúlt, mikor a szép kéz forró hava téli  
 Arczain elsiklott s megakadt simogatva szakállán.  
 Hirtelen a szaladó Mamudot szemléli azonban  
 A mint vérbe borult bal karját húzva beordit:  
 «Fussatok! a magyar, a törökök veszedelme közelget.»  
 S részeg Oroszlánnak lábánál összerogy. Ébred  
 S lábadoz ez, de nehéz feje nem tisztúl meg egészen.  
 A leütött dárdát bajosan támolygva kirántja,  
 S gőzölgő torkán értetlen hangot üvöltöz.  
 Talpra szökött szolgálk viszik őt harczolva ragadván  
 S agg Ulemánnal együtt a szűk ajtóra sietnek.  
 Hallik az összeütött kardok pengése, robajjal  
 Megtelik a csarnok, s a ház nagy tére futókkal.  
 Három krími tatár szaladoz tusakodva, s agyargó  
 Képök az elvesztett viadalt keseredve mutatja.  
 Zoltai mint párducz, mint mennykő csap be utánok,  
 S már Tuhutum daliás képét vér festi aczélán.  
 Rá dörrenti tatár a vastag idomtalan ércz csőt,  
 S ketteje mordálylyal csattognak kurta kigyóként.  
 Meg nem ütődve megy ő, s a füstben elöldösi őket.  
 Már szűk a hajlék, betör a tűzlelkü magyarság;  
 Ágyukat, ágyusokat pusztítanak, a gonosz érczek  
 Tűzlukeit rontják, beverik kopogatva szegekkel.  
 Döntve kerek nélkül nehezével porba merülten  
 Áll a tíz hadi cső, leütött szolgálk fölötte  
 Nyujtóznak. Soha ártani ők nem fognak ezentúl.  
 Egy gond tartja Petőt, kirohan valamennyi huszárral,

S e lövetek fészket porral vettetni törekszik.  
 Zoltai vágtat, öl, úz, szaladók közt kémlí Oroszlánt.  
 Hasztalan: őt repülő ménen szolgálai ragadják.  
 Agg Ulemán ví még, s víttában az éltes atyának  
 Látni megíjjúdott erejét, a mint az időnek  
 Mélye fölött lebeg, és sugarát megereszti turulként.  
 Ő magas Ormándit s Bayt elfárasztja sebekkel,  
 S lánya körül, mint örvény jár csattogva; de rá jó  
 Zoltai, és az apát szédítve megéri csapása.  
 A szolgálak, mint karvaly előtt a gyáva galambok,  
 S mint felhő nap előtt, gyérülve oszlnak el. Akkor  
 Gyenge sikoltással Leilának bús szava zendül.  
 S a hogy előtte nehéz fővel vén apja hanyatlik,  
 S szemben ölö ifjú közelít tündéri dagálylyal,  
 Fájdalom és vegyes ámúlat kábítja: szívével  
 Kötve marad keze, a zabolát nem bírja vezetni:  
 Önkényt megszalad, és viszi a ló harczi mezőkön.  
 Zoltai, mint szép csillag után a hajnal, előtör,  
 És forog, és rohan a szaladót kísérve szemével.  
 Figedi még kerget, de Pető pora dönti az egyház  
 Oldalait: megbontakozik négy sarka, nehézkes  
 Ormai rengenek, a torony elhullatja keresztét,  
 S fénylő bádogait darabonként messze leszórja;  
 Nagy zuhanás közben rommá lesz, s melynek alóla  
 Nem kedves követet küldöztek Egerre, temetve  
 Vannak az összezuzott kerekkel szótalan ágyúk.  
 Onnan, mert felhőt sejtnek tolakodni hadakból,  
 És az egész tábort szemlélik ezer fejű órjás  
 Szörnynek alakjában fölkelni, az egrí vitézek  
 Vissza-serénykednek. Menethám már harcol, az arczúl  
 Megsebesült Baynak derekába hajtja dsidáját,  
 S a mint elrántott zsinegén meg vissza ragadja,  
 Vérést s élete végerejét elhuzza beléből.  
 Így Szokol, így Ulemán sebe által lassu Toborzó  
 Elhullnak; de nyomúl a nép sokféle csatával,  
 S vassal utat szabadít keresett várába magának.  
 Foglyával bajosan nyargal maga Zoltai hátúl,  
 Mint gyermek, mely szép madarát hordozza kezében,  
 S hordozná tenyerén, kis lelke hogy el ne szoruljon,

S hogy ne röpjön el, oly örömet zárná is az árvát :  
 Zoltai nem máskép viszi foglyát óva, kegyelve,  
 S a mint visszatekint, Menethámot látja nyomában.  
 Nagy rohanó szerecsen tűz szemmel méri halálra,  
 S méri dsidájával ; de futását szünteti a hű  
 Figedi, s megfordúl társát fölemelni bajából.  
 Zoltai a tévedt dsidaszárt már húzza magával.  
 S vissza pogány Menethám rángatja : közelget azonban  
 Tarka török felhő, s a hőst előléssel ijeszti.  
 Figedi mordálylyal rohanó Menethámot elállja,  
 S nem rohanó többé, lova főbe ütődve lefordúl,  
 Űzők lábainál szomorún elszórva ülőjét.  
 Figedi még Szkendert s Aigást vagdalja ; Regyefnek  
 Zoltai visszacsapó erejétől kell leborúlni.  
 Így két ifju vitéz sok bajjal elérnek Egerbe,  
 S van nagy öröm s minden szívtől őszinte dicséret  
 Tetteikért. Botorúl gondatlan durva pogányok  
 Most mint sáska sereg száguldnak szerte, de vissza  
 Szégyenkedve üres nyomokat kergetnek, utánok  
 A dörgő mozsarak lángkeblü tekéi ropogván.  
 Akkor társának jobbot nyujt Zoltai, s így szól :  
 «Figedi, drága virág! veszedelmek fergetegénél  
 És csak erős szívben nyilik a szép hírü vitézség.  
 S ez jutalom nélkül maga is díj : engem azonban  
 Több mint ritka vitézséged kísére veszélyben.  
 Nézz ide, foglyom van, fátyol földi arcza világát,  
 És a legdeliebb testet gazdag ruha. Monddza,  
 (Még én sem láttam) fölbontsam-e fátyola titkát,  
 Hogy meglásd, s ha kívánod, mint magadénak örülhess.»  
 Figedi könnyü mosolygással rá néz vala, mondván :  
 «Bajtárs! nagy dolgot tettél valahára kicsinyből,  
 Multakat említvén, mellyek mint nyomtalan árnyék  
 Elmentek tőlünk, s mellyekben, mint magam úgy te  
 Forgottunk egyaránt. Jutalomnak nincs helye köztünk,  
 S nagyról szólni tilos, ha barátság lelke vezérel.  
 E kis ajándékot elvenném tőled, azonban  
 Restelem a bűtort ; ne kívánj terhelni leánynyal,  
 Sőt ha tanácsom kell, magad is hagyd menni szegénykét,  
 Mondja meg őreinek, hogy még sokan élnek Egerben,

A kik férfiakat várnak falaikra, s az asszonyt,  
 Mint vándor madarat, szabadon szárnyára eresztik.»  
 Így végzé a büszke nemes; de szelíden emelvén  
 Zoltai a fátyolt, kinyilék Leilának alakja,  
 Mint gyengéd ibolyák nyilnak kikeletkori hóból.  
 A deli lány ott állt, legszebb csemetéje keletnek,  
 Szép nap az éjnek fürteiben. Fájdalma derengett  
 Arczain, és a mint az ajak rózsáit eléré,

Ihalt, s föltámadt mint egy félégi mosolygás:  
 Oly kegygyel vala két kis ajak szerelemre tanítva  
 S csókra szelíd természetűl egymáshoz eresztve.  
 Homloka holdmezejét, a kettős barna szivárványt  
 S a lesütött szemeket ki ne nézze, s ha nézi, ne veszzen  
 Andalodásában? Figedit némítva elúzi  
 A késő bánat; megyen, és nem hagyja szerelmét.  
 Társa pedig valamintha tovább szemlélni sokalna  
 Ennyi dicsőséget, fátyolt vet rabja fejére,  
 És viszi, gondolatok szövén új lelke világát,  
 A magas Ídához, s a kék szemű gyenge Dalárhoz.  
 Sokszor elélemedett atya megjön az eгри falakhoz.  
 Rettentő váltságúl hoz hat ezernyi leventát,  
 És dörög a kapukon, s vas karral idézi leányát.  
 Gyakran hoz sok aranyt s gyöngyöt két ölnyi füzérrel,  
 S kész minden kincsét föligérni egy elragadottért.  
 S a mint a holtak mezején fegyvertelen ott ül,  
 Vad fuvalom hajtván kor-dérítette szakállát,  
 Néz, és semmi remény jeleit nem látva halált vár:  
 Párduczok is szánnák; de csatában szánakodás nincs.  
 Harczait a magyar is harczczal veri vissza, de senki  
 A fegyvertelenen pusztítást tenni nem indul;  
 Él nyomorúlt öreg, és Leilához Egerbe sohajtoz.

### HARMADIK ÉNEK.

Látja pogány Amhát, törökök hogy fogynak Egernél,  
 S vári vitézeknek még el nem csüggede karjok,  
 Gond szomorítja szívét, s nem tud menekedni magától.  
 Végre gyűlést rendel. Sátort Makláron emelnek,  
 Tágasat és tarkát ragyogó holdakkal; alattok

Összejön a főbbség, s zavarog sokféle tanács közt.  
Van ki javalja vivás nélkül haza menniök inkább,  
S szép tavasz indultán haddal megjöniek ismét,  
Mint, hogy veszszenek így az időtől, egri sasoktól,  
És százféle szerencsének mind balra jelentő  
Mostohaságától: de föláll mint fellegütő rém,  
A haragok minden viharával bús Ali, s így szól:  
«Elszálljon, törökök, hát csak tova szálljon Egertől  
Ennyi had, ennyi vitéz, s hírét itt hagyja magyarnak?  
Egymás karjaitól valamennyi ne veszszen el inkább,  
Hogy még hírmondó se maradjon, s régi gyalázat  
A nemesebb unokák ajakát szidalomra ne nyissa?  
Szóljak-e, nem tudom, olyan igen gyötör a harag, a düh,  
Hogy készebb volnék az eget káromlani: még is  
Szólnom kell, és szólni fogok. Mi tesz olyan ijedtté  
Benneteket, s magyarok porfészkét olyan erőssé?  
A rendetlenség teszi azt és lomha tünődés,  
Melylyel az ellenség nevelé diadalmi dagályát  
Rajtatok, és az egész seregen lett szörnyü csapássá.  
Igy vagyon ez; de ha kárunkkal nem volna, kaczag nám  
Dolgotokat. Biztos fala közt nem alutt-e Oroszlán,  
És csak egy ór állott-e, midőn kirohantak Egerből,  
S a legerősb lakot elronták láttunkra? Csatázni  
Az megyen, a ki akar, s míg bátrak vesznek, az álmos  
Szűtelenek távol bámulják, mint rohan és úz  
A kicsapó magyar, és kardját mint festi török vér.  
A ki van is, bátor hadnagy, ha megéri az ágyú  
Népeit, és futnak, maga áll ki csatára bolondúl,  
Szégyent s hírvesztő sebeket hoz visszaveretten.  
Nem, vezetők, soha így ne omoljon drága nemes vér,  
Szolgáink víják meg Egert. Országot emésztők  
Gyomraik éhével, föld hitvány terhei! Őket  
Mink kíméljük-e tán, hogy mint ugyanannyi gyalázat  
Szobrai álljanak itt csúfsággá téve nevünket?  
Víjanak, ágyúink rettsentsék vissza futástól.  
Veszszen el ötven ezer, tetemén más ötven ezernek  
Új rohanása legyen, s fogadom, kő sem lesz Egerből,  
Melyre botolhassunk, és a felföldre csapongó  
Félholdat többé nem háborgatja magyar kéz.»

Szóla, de nem hallák örömet e szózatot a fők.  
 És Hanivár, nehezen mozdul bár lába sebéből,  
 Elfeledett fájdalmában fölemelte haraggal,  
 Mellyen támolgyott, az aczélhegyü dárda hatalmát.  
 Láta nehéz haragok felhőjét a magas Amhát,  
 S szólt megelőzve imígy, Alihoz fordítva beszédét :  
 «Méltatlan szavakat mondál, s bár híred elég nagy,  
 Háromszorta nagyobb gögöd megbántja szívünket.  
 Halld Ali, jól látom lobogó harag üt ki szemedből,  
 S mint egy oroszán dül melledben az indulat, ámbár  
 Dúljon, s sziklakeményszivedet megemészsze, kimondom :  
 Sem tiszted, sem okod nincsen vádolni : szerencse  
 S nem rendetlenség okozott veszedelmet, azonban  
 Legtöbbet magad ártottál azt mondva, hogy itt is  
 Mint egyebütt, egyenes rohanással várat előntvén,  
 Harczi tanács nélkül könnyü diadalmakat érünk.  
 Minden tudja, csalódásunk mily szörnyü ; vitézebb  
 És makacsabb népet soha még nem láttam ezeknél,  
 Sem hadat értőbbet, s ha szívéhez szám is adódnék,  
 E helyen oly békén, mint most, tanakodva nem ülnénk.  
 Fáj, de igaz, mert Allah reánk így ontja csapását.  
 Senki azonban ezen helyről távozni ne vágyjon !  
 Húsz ezeren bátor törökök megöletve feküsznek,  
 S halmai holtakból szaporodnak az egri határnak :  
 Ez legyen a tudomány, hadainkat ez intse boszúra.  
 Vér kell a vérért ; ha kevés is, vér legyen a díj,  
 Férfiaké és gyermekeké, és szörnyü halállal  
 A születendő is megölessék álnok anyástul.  
 Holnap azért Veli és Menethám és Musztafa menjen,  
 S a hasadó hajnalt, ha lehet, viadalmok előzze.  
 Húsz ezer, úgy hiszem, egy rozzant vár ellen elég lesz.  
 A fáradtak után Kamber támadja meg a várt,  
 S ország-rettentő gyalogim vele menjenek. Így még  
 Holnap Eger közepén lakozunk, s a gyáva keresztet  
 Egyház ormairól kezeink rút porba lerázzák.»  
 Szóla, s gyűlés oszlék ; mert szólani senki azontúl  
 Nem vágyott ; de hadához ment, s készülé csatára.  
 Forrott még Ali, és megbántott lelke vesződék  
 Durva tanácsokkal ; de elől mint őrszemü párducz



Még állott fölemelt dárdával az ifju. Kimentek  
Szótalanul legutók a nagy táborba vegyülvén.  
Éjjel az ostromló törökök már lesre mozognak.  
Éjszokról, hol Eger szomorún mutogatja nyilását.  
És sebes oldalait, közel a vég árkot elállják.  
Sasfi nagy éhében forróbban nem lesi anyját,  
Mint ezek a hajnalt. S ím rózsás sátora nyílván  
Feljön ezüst csillag, s az aranyhaju napnak előtte  
Szolga leányzóként megkezdi szemérmesen útját.  
Mely látvány nyugalom földén a tiszta szemeknek!  
Szép Kemenes tündér ligeteiben az ifju vadásznak  
A ki korán az alászálló harmattal elindúl,  
S első dombjáról nyugovó kalibákra lenézvén  
Mondja: «Nyugodjál még, szemeim szépsége, virágom,  
Szép Violám! lágy a hajnal szűz ágya, nyugodjál,  
S álmaidat küldd el boldog képekben utánam.  
Megjövök a nappal, s hozok őzet, barna kis őzet,  
Oly könnyűt szabados ligetében, mint te mikor kelsz,  
S mosdani mégy hóként dagadó kis lábbal az érhez.  
Vissza pedig nem jössz többé oly könnyű futással;  
Mert ott ér, s kilesett utadat megakasztja szerelmem,  
Mint jó fegyverem a ligetek völgyében az őzet.»  
Itt hajnal kedves jövetét nem előzi szelid hang,  
De pereg a dob, az ércz kürtök harsognak, az ágyú  
Rettenetes morgást indít a messze hegyek közt,  
Összesivalkodik a sok ezer nép; fegyvere villog,  
És kezdődik ölés, ádáz munkája vadaknak,  
Musztafa visz legelől ijedelmet az egri falakra,  
Majd Veli és szerecsen Menethám föl váltva rohannak  
Holtakon és súlyos sebben pihegőkön előre.  
Néha utat nyitván, köztök dörrenve kisülnek,  
S rengetik a rombolt belvárat idomtalan ágyúk,  
Akkor özönvízként zúdúlva meg összecsapódnak.  
Mászszaak a falat, újan tört résekre sietnek,  
S ordítások az ég üregét eltölti; de helyt áll  
Mecskei, mind csövel, mind karddal, s mind hadi szívvel,  
Mely mint déli világ, ég bátorsága tüzeiben,  
S hadviselő kezeit nem hagyja pihenni csapástól.  
Ó maga ferde nyakú Velinek derekába feszíti

A dárdát s hadi zászlóstúl letaszítja faláról,  
 Mehmetet és Rusztánt ő dönti le, s torkon akasztván  
 Könnyü Jakult horgolt halként elsújtja halottan.  
 Hasztalanúl tör elő Menethám, mint éj fia, s zordon  
 Musztafa szörnyeteges paizsán mutogatva dagályát,  
 Visszatörő Velivel népét unszolja hiába :  
 A várfal minden réseit földi képe halálnak,  
 Egy tüzelő hajdú, s nagy dárdás társa nyomában,  
 Kamber jó ; de megáll, valamintha lenőve viselnék  
 Lábai, harczy helyén a bátor Mecskei. Ötszáz  
 Hajdu visel mellette halált puskája tüzében,  
 S fenn Robogó, mint bérczi fa áll, mely vetve szelektől  
 S pusztító viharok közepett lön nagyra nevelve.  
 Ez sok erős törököt lezuhant Kambernek elébe,  
 S falra kapó Rézmánt két dárdacsapással elejtvén,  
 Vad-rémítőleg lábánál fogva lesújtja.  
 A nyomorúlt elütött ágként nagy messze legördül,  
 S társait elroncsolt véres képével ijeszti.  
 Mint felleg, mellyet szelek elszaggattak, odább áll  
 A vert had, de midőn a tornyos sarkot eléri,  
 Szégyene mérgében másodszeri ostromot indít.  
 Bolyky vezérkedik ott, s Borsod hada őrzy személyét.  
 Büszke fiúk, kék üngeiket lobogatva nem ágyút,  
 Nem ropogó csöveket visznek törökökre ; de könnyen  
 Somfa nyelű csákányt pörgetnek, s Bolyky előttök  
 Farkas agyú nagy réz buzogányt emelintve parancsol.  
 S hév vason oly sűrűen pörölyök zuhanása nem indul  
 Mint itt tar fejeken kopog a buzogánynak ütése,  
 S hallik csákánynak haragos pengésű csapása.  
 Farkas agyú buzogány törököt marczangol az ormon,  
 S a tornyot küldött fene vadként őrzy ; de a hőst  
 Hirtelen éri veszély. Ropogását hallani távol  
 Emberölő csőnek, látatlan az ónteke megjő  
 Nemtelen álkéztől, s a bátor szívbe tanyát ver.  
 Tornya előtt a hú bajnok nehezdedve lefordul,  
 És szeme, míg láthat, törököt rettentve csatán függ.  
 Várja Sajó völgyén három szép gyermeke, hogy majd  
 Visz haza rab törököt, csókját szerető neje várja ;  
 Nem kelhet, várói elől előlte halála.

Még Bolykyt zeneg a megbúsúlt borsodi őrség,  
S a tornyot, míg áll, nevezik hős Bolyky nevéről!  
Ő a vértetejű kövön ott nyujtózik azonban,  
És nem hallja nevét, nem hallja dicséreti hangját.  
Társait is hamar a pusztítás karja eléri.  
Gyéren az elfoglalt falakon szaladoznak, utánok  
Ferde nyakú Veli jó, s van csorba szekercze kezében.  
De hamar új csapatot vezet ellene karja Petőnek,  
S megfordúl a harcz. Velinek maga állja el útát.  
Az fölemelt karral készíti fejére csapását,  
S villog az öldöklő fegyver: de megugrik előle  
S visszacsap, és arczát kardjával eléri az ifjú.  
Megszédül Veli, vágja Pető másodszer is arczúl,  
S most, mint a megütött kis makk vén tölgyfatetőről  
Úgy várszegletről elhull Veli élete fogyva,  
S mély árok partján két ölnyire messze lefordúl.  
Akkor az ifju kiált: «Igy torlom Bolyky halálát.  
Csalfa pogány ebek! ám jertek ha lehullni magasról  
Tartja kívánságtok; mászszátok el a falat; addig  
Nem heverünk: hollóknak adunk eledelre valókat.»  
Ormon az ostromlók inkább szaporodnak azonban  
S Kamber elül véres dárdával az öröket úzvén  
Ifju Petőre megyen. Dárdáját hármassal ütessel  
Elfordítja Pető, s az aczélt elvágja hegyéről.  
Balja pedig mordályt készit elsütni pogányra;  
De darabos követ a török elbőszülve ragad meg,  
És elsujtja, Pető térdül megütődve lerogyván,  
Hasztalanul kisül a megütött cső, s Kamber üvöltve  
Ránt ragyogó kardot, tetemét hogy elüsse fejétől.  
Harcz ijedelme Dobó most szállt a falra hadával.  
Reng nagy arany sisakán barnás lobogója, setéten  
Domborodik rojtos paizsával balja; de jobbját  
Súlyos aczélával nagy apáknak tölti be kardja,  
Mely soha még csorbát nem szenvedte annyi csatában,  
S éle körül hat száz életnek látta hunyását.  
Igy jön nagy daliás termettel messze kitünnén,  
S villogván vasa, és rettentő két szeme égvén  
Bátorodásától. Nem várják jöni pogányok,  
Falhosszatt nyomorún szaladoznak előtte, magában

Áll Kamber, harczát készül végezni Petővel.  
 Hogy pedig a súlyos dobogást meghallja, Dobóra  
 Visszatekint. Mint mely gyermek csínyt kezd vala tenni,  
 S lát sanyarú gazdát közelíteni, nyomban elállnak  
 Minden mozgástól kis tagjai, s nyúlt keze hagyja  
 A bajosan már megmászott idegen fa gyümölcsét:  
 Úgy Kamber meglátva Dobót elakasztja ütését,  
 És az ölés vad munkáját nem végzi, de rendül  
 Új félelme miatt, mint dombon nagy fa vihartól.  
 Kél bajosan talpára Pető, s a várba letámolyg,  
 A várnagy pedig öldöklő munkája hevében  
 Fénylik erősei közt, s dörgő szava hangzik az ormon.  
 Háromszor döntő Kambert fárasztva megüzi,  
 Annyiszor a szálás gyalogokkal visszatollong az,  
 S Musztafa és Menethám, s minden török ellene zúdul.  
 Hasztalan áll Gergely haddal melléje, kezében  
 A ropogó buzogány már mind elszórta halálát,  
 S lassabban szolgál megürült gombjával urának.  
 A sokaság, s elszánt lélek közt gyászos alakban  
 Áll a kétés harcz rontó dühödéssel egyenlőn.  
 Ekkor hagyja Dobó törökök kárára csatáját.  
 Ágyúhoz megyen, ott készít más harczot azokkal;  
 A mint legsűrűebb csapatok tolakodnak, az egyház  
 Tornyaiból megereszti szavát tíz durva szakállas,  
 S hosszan az elfoglalt falakat köszörűli tekéssel.  
 Oly sűrűen nem hull tavi nádnek rende kaszától,  
 Mint itt elhullnak teke által harczai pogányok.  
 Száz iszonyú alakot visel a váratlan enyészet:  
 Itt kéz, ott a fő szakad el roncsolva, deréktől  
 Elmarad a gyors láb, a mell be van ütve, s az elszórt  
 Tagzatok, egy testnek szépségi, nem ösmerik egymást.  
 Fut Menethám, tekenő paizsát elhordta szökő vas,  
 Musztafa annyi halál közepett fél állni továbbá.  
 Harcz ijedelme Dobó másodszor is erre tüzeltet,  
 És maga másodszor viszi víva törökre hatalmát.  
 S ím Kamber még áll, mint szirtkő áradat útján;  
 Áll egyedül nagy büszke pogány, veszedelme daczára.  
 Felveszi a rohanást s keze nem szolgál örömükre.  
 A kiket ér, oszt szörnyü halált, két kézzel emelvén

Életölő bárdot s ádáz munkája hevében,  
 Hogy csaknem maga van magyaroknak hagyva, felejtí.  
 Ám hogy hallja Dobót közeledni, ijedve föleszmél  
 S nagy keserúséggel viadalmát váltja futásra.  
 Nincs csata már. Csalmás katonák rémulve szaladnak :  
 A magyar öl, kerget, hadi kedvét tölti napestig,  
 S véresen, és hangos riadással tér meg Egerbe.  
 Így ha mezőn untig lakozának, s dúlakodással  
 Szomjokat oltották, megtérnek nagy robogás közt  
 Tátrai farkasok, és ordítva köszöntik az erdőt.  
 Csend van : künn és benn, nyugalomnak napja ; dühökkel  
 Amhát és Ali s küszködnek százféle tanácscsal ;  
 Egriek örvendnek lakozással, s közben az eldölt  
 Várfalat építik, csendben sem híve pogánynak.  
 Mint nem bízva hajós nyugovó tengerben, örökké  
 A látkört vizsgálja, veszélyt és fergeteget vár :  
 Úgy ezek őrszemmel nyugovó táborra kinézhén,  
 Ősmert fergetegét fölfogni, ha kellene, készek.  
 Ída magányos sír halmán bús andalodásban  
 Ünnepet ül szomorú emlékek, s hasztalan elmúlt  
 Napjai szép álmát, e játszó képzeleteknek  
 Porrá lett tündér palotáit, viaszasohajtja.  
 Így az enyészetnek partján még nyílik utószor  
 Liliom, és egyedül virrasztván éjjeli holdnál,  
 Árva fejét elhajtja hideg kebelére halálnak.  
 Őrzi Petőt enyelegve Dalár, és őrzi nyugalmát  
 Tábor-rettentő apjának, kikre az éjek  
 Elharczolt álmát delelő nap hosszan elontja.  
 Zoltai vészek után más harczát érzi szívének.  
 Ül szemközt gyönyörű Leilával, s még zavarában  
 Hallgat az, és szemeit felnézni nem oldja szemérem,  
 Zoltai hős pedig ily szózattal idézi szerelmét :  
 «Szép rabom, én édes diadalmam, monddsza mitől van,  
 Hogy nem örül lesütött szemed a nap déli világán,  
 S nézve setét földet ridegen hágy ily közel engem ?  
 Olyan igen ha szeretsz szívetlen földre lenézni,  
 Vajha setétedném földdé, puha völgyi mezővé,  
 Hogy megemelhetném rózsás kis talpadat, és az  
 Érből partra jövőt csiklandnám gyenge füvekkel.

Oh mint fogna szívem lábadnak alatta dobogni,  
 Te pedig ily gyönyörűn addig néznél le, míg ismét  
 Lelket venne szemeid sugarától a fagyerű föld,  
 S én föltámadnék szerelemmel öledbe borúlni.»  
 Erre felelt (s hajnal hasadott szűz ajkain) a lány:  
 «Rab vagyok és nem örül szemem a nap déli világán;  
 A földnek sem örül; de lehúzza hatalmasan ahhoz  
 Félelem és bánat, mert tán hideg ágyba szorítva  
 Rejti szegény Ulemánt, agg megkönyezetlen apámat,  
 És Hanivárt, ki nekem kedves szót monda leginkább,  
 Nagy sok ohajtással szívemnek ígérve szerelmet.  
 De te kegyes vagy az árvához, nincs töre szavadnak;  
 Sőt minden szavaid tövisetlen játszi virágok,  
 Mellyekkel rabodat kedved van tenni vidámmá.  
 Allah ne adja hogy eltávozzék kedved irántam,  
 S elfordúlt szemmel Leilát büntetni kívánjad;  
 Mert keserű idegen laknál szenvedni leánynak  
 Méltatlanságot, s méreg-forralta szidalmat.»  
 Erre felelt a hős, a szárnyas kopja vetője:  
 «Hagyd el az aggodást, szépségem, déli virágom!  
 Agg Ulemán, s kit imént nevezél a harczi mezőben  
 Gyűlöletest nekem, élnek még, bár búban evődök.  
 S úgy hiszem, eltisztúl hadaiktól egri határunk;  
 Mert már a kapukon dörgetni hiába meguntak.  
 Csak te ne aggódjál; mint ők, nem vagy te pogány vér,  
 S kit mondál, Ulemán téged nem nemze; de ülvén  
 Fenn szépséges anyád özvegy teremében, az elzárt  
 Börtönből hozzája fogoly magyar ifju mosolygott,  
 S egymással vágyó szemeik szerelembe merülvén  
 Úgy termél, mint égi virág kórótalan ágon,  
 Csendes ohajtásból, és angyali gondolatokból.  
 A szellő is, mely legelőbb megszálla, magyar volt,  
 Szép Magyarországból hozzád költözve, mikor még  
 Gyermekedded volnál, játszván a parti csigákkal  
 Nagy tenger szélén, s magad is gyöngy, gyöngyre vadásznál  
 Még akkor kicsiny ajkaidat csókdosta magyar száj,  
 Olyan igen nem vagy törököt szolgálni teremve.  
 Mostan azért leszesz itt egyedül szép hölgye magyarnak,  
 Allah helyett Istent nevezendesz, csorba világu

Hold babonája helyett járulsz térdelve kereszthez.  
 Karcsu magyar mezben lesz termeted éke kitetsző,  
 S Zoltai, én leszek az, ki ölelni fog abban örömmel.  
 Jöjön bár félföld harczczal, harczolva mególak,  
 Vagy jöjön szerelemmel bár, szerelemmel is első  
 Én leszek, olyan igen lángol keblemben az érzet,  
 Hogy mennyet földet meg tudnék dúlni miattad.»  
 Így szólt, s egyszersmind kezdé illetni szelíden  
 Ifjui tagjait, a pihegő két halmot, az ékes  
 Kis kezet, és félvén tévedni vidéki vadászként,  
 A selymes haj alatt ragyogó sima vállon akadt meg.  
 Mint tündér követek, pillantati jártak azonban  
 S annyi gyönyör közt a választ megvinni felejték.  
 Leila pedig fölemelte szemét, hol, mintha remegne  
 A fénytengerben lemerülnie, ifju hajóként  
 Látszott úszni szemérmesen a hollói sötétség.  
 Ily szemeket nyita, s már nem volt nagy bánat azokban.  
 Pillantat vön rajtok erőt: mosolyodva veszének  
 Zoltai hős alakán, s hosszas leve andalodások.  
 Míg környül vigaság zajgott, így ketten ülének  
 Ébren is álmodozók örömeiktől s új szerelemtől.  
 Hévíz nap jött Ulemán lányát üdvözleni, a lány  
 Nem vala már; halovány szép nőt lele földi teremben,  
 A mint a gyönyör álmaiból virradva kifejlett,  
 S fürtei felhőként karjára legöndörödének;  
 De hamar a viadal rettentő napja beállott,  
 Minden hős falon állt, fenn minden hadviselő kar  
 Mennyköveit viselé a harcz forralta haragnak.  
 Mind estig dörget s falakat ront sok hadas Amhát.  
 Reggel erős csapatit megereszti vitára, de a rést  
 Mecskei gondjából kosarakkal töltve találja.  
 Azt hinnéd, nem is emberi mű, oly csüggedezetlen  
 Éjjel is a napokat pótolták eгри vitézek.  
 Bámúl a török, és harczát megakasztja csodája,  
 Még inkább megakasztja Dobó s a táborig úzi  
 Emberölő Kambert, és Zoltai, Figedi sebbel  
 Rakva is a törököt hegyeken száguldva fogyasztják.  
 Órúl megcsalatott Ali; s hogy nem birhat Egerrel,  
 Titkon emésztődik, mint elzárt hegybeli sárkány;

A népnek letörött dölyfét nem akarja mutatni,  
 Lelke azonban, mint szélvész forgatja tovább is  
 A harcz gondolatit. Kétszer megy tőle Dobóhoz  
 Nagy kegyelem mellett várat fölkérni követség.  
 Nem hisz az, és a kő, mellyen fenntartja lakását,  
 Nem siketebb a várföladás hangjára Dobónál,  
 Sőt, hogy híre legyen, mint tisztelnek meg Egerben  
 Ily rendű követet, s méltó boszujában azokra,  
 Kik merték alacson bérrel kísértetni hírét,  
 Hírhordó törököt tűzhöz térhelyre vezette,  
 S hadnagyok és népek gyülekezvén össze pogányhoz  
 Súlyos ítélőleg komorúl ily szózatot indít :  
 «Gyáva török, te utálatosabb valamennyi pogánynál!  
 Téged még soha senki tudom nem láta hadak közt  
 Véres aczélooddal fáradni veszélyteli névért,  
 Sem soha bátorság nem készített merni nemesbet ;  
 De kedves súnognod orúl éjkósza bagolyként,  
 S békekövetséggel hazugúl várakba beszállnod,  
 Mellyekhez harczban közelíteni volna haláloed.  
 Ám hogy ezen kedved be ne hozzon még valahára,  
 Most pedig a jutalom ne maradjon el érdemeidtől,  
 Fogjad ime levelet, mellyet sátán Ali küldött,  
 S nyeld be, ha élni szeretsz. Magad ízeld benne mi jó van,  
 És magad a keserút ; de megedd, mert Istened, Allah  
 Tudja meg, e lobogó lángnál fogsz súlni különben.»  
 Szólt és a küldött levelet nyujtotta pogánynak.  
 Űlt nyomorú ember haloványan az estveli tűznél,  
 Űle keresztbe csapott lábbal s reszketve fogadta  
 A neki gyászlevelet s szomorú vacsorája beállott.  
 S a mint a száraz falatot nyeldekleni kezdé,  
 Teste alutt tejként és szürke szakálla rezegvén,  
 Nagy hahotával örült a nép s biztatta evésre.  
 És ő folyton evék ; de fanyar munkája bajában  
 S a fűtő hévtől arczát elfolyta veríték,  
 És betelék, ha mikor nehezebben nyel vala, kínnak  
 Könnyeivel szeme s bús fuldoklás fogta be mellét.  
 Majd a főbb vezetők a tűztől visszavonulván,  
 Nem nézhette tovább a nép e száraz ebédet  
 Szánakozás nélkül ; bort adtak, az egeri hegyeknek.



Lángerejű nedvét bőrfedte kulacsban az inség  
 Bús katonájának: «Ha eszel, mondának, igyál is.  
 Ördög bár magad, ördögnek vendége te nem vagy,  
 Hogy ne igyál, ha evél.» S ez az égnek emelve keserves  
 Két szeméit nagy hosszan ivott s köny telte szemét be,  
 Nem keserű köny már; de tanú jólléti gyönyörről.  
 S a mint szájáról levevé az erőteli ajkat,  
 Mintha nyomó nagy kő most gördült volna szivéről,  
 Hosszu sohajtással szabadított melle szorongtán.  
 Ismét nagy kaczaj és zúgás kísérte; de védék  
 A bor szellemi őt s nem hagyták esni zavarba  
 A hahotás zajtól: elkölté nyögve falatját  
 S még egyszer nagy hosszat ivék a drága italból,  
 Akkor végre Dobó közeledvén adta parancsát.  
 «Menj török és mondd el, mint vendégelnék Egerben:  
 Ám soha, sem te ezentúl még, sem akárki utánad,  
 Hírrel Egert ne zavarjátok; mert nyárson epedsz meg  
 Mind te magad, mind czimboraid, valamennyi jövendő!»  
 Szólt s mene s mindnyájan helyeikre menének utána  
 A daliás nézők, ki pihenni, ki örre, ki fegyvert  
 Fenni csiszárokhoz, készülvén új viadalra;  
 Kába török pedig a várból útjára megindúlt,  
 Áradozóbb kedvvel mint jó vala: félelem és bor  
 És az öröm s a tűz fölemelték lelke hatalmát  
 Szédületes fönségre, de lába hanyatlani kezdett,  
 Ingadozón, mint a beteg oszlop, végre lemondá  
 A hűséget, urának erőt nem nyujtva haladni.  
 Utközben lerogyott és álmai égi leányok  
 Voltanak; álmai, mert Ali ostora pattoga hátán,  
 A mint ébrede, hogy nem tért gyorsabban urához.  
 Így nem tántorodik, s hívségét őrzí Egervár.  
 Sokszor üvöltve török lovagok száguldnak alája,  
 Tesznek nagy fogadást, tágas, szabad utat ajánlván,  
 Sőt a harcz árát és mindenféle szerencsét,  
 Csak hagyják el Egert, készek megigérni kötéssel.  
 Nem hallgatja Dobó, rá kúrtei visszariadnak,  
 A haragos dobokat perdítteti, s a mi zajolhat  
 Mindent zajba hoz, a törököt hogy hanggal is űzze,  
 S csábító szavait várába ne hagyja beszállni,

Mert látatlan elindúl a levegőbe kelő hang,  
 Nem képes kard, dárda elállni bizonytalan útát,  
 S gyakran erős várak falait megrázza: Losonczi  
 Erre tanú. A kit sok harcz nem győze letörni,  
 Hitt az erős bajnok, s hamar elvesze rossz szavak által.  
 Innen szégyennel távoznak azonban az álnok  
 Kontyviselők, s vas válasz alatt görbednek utokban.  
 Más cselet kezd Ali most, földszín neki már nem elég, a  
 Föld kebelébe vonúl, ott túr mint esti vakondok,  
 S állukakon menetelt készíti a várba hadának.  
 Gergely is akkőzben munkál mély földnek alatta.  
 A ként és savakat, s valamennyi halálszer az érczben  
 S ellenséges elem nyugoszik lekötözve fagyában,  
 Mind fölkelte hatalmával tudományos eszének,  
 És teszi jól gondolt keveréssel kárhovatossá.  
 Ott minden kis erő akarátját várja urának,  
 S szolgál gyanánt kiszabott idejéhez méri hatását.  
 Így kerekék s nyúlt átalagok gyors vesztegetői  
 A rövid életnek, sarkokba lerakva nyugosznak.  
 Fenn gyász boltozaton jól elzárt mécssei szórnak  
 A terem éktelenül sűrűdő éjébe világot.  
 Szendergő munkái között ártalmas eszének  
 Ő maga, mint rém, jár, mint felhők gyujtogatója,  
 S tompán döngi rideg lépését vissza setét föld.  
 Párducz kápa fején, s van barna palástja nyakában,  
 Mely titkos jeggyel hosszat be van írva fehéren,  
 S balról a haza bérceivel dagadozva világít,  
 Pajzsa hever földön, s mellé rézdárda letűzve.  
 Így kegyelem nélkül jár, és el-elállva meredten  
 Néha lenéz, valamintha halált szemlélné utában.  
 S ím egyszerre vasas kelevész felütődik előtte,  
 S mint egy sír, terhes zuhanással megnyílik a föld.  
 Csillapodásában Gergely dárdát ragad ottan,  
 S mint ki mezőn ürgét, vagy készül lesni vakandot,  
 Áll mozdulatlan; de kimász a likra setéten  
 Sáros agyú török, és a mint borzadva körül néz,  
 Embert s rettentő fegyvert lát mérve nyakához.  
 Visszazuhan; de már parthoz van torka szegezve  
 Rézhegyű dárdával; s hörgéssel végzi nyögését.

Zúg az egész alság, s törökök riadása kihallik.  
Most az arany dörgő porait megeresztgeti Gergely,  
És azok a mászó testekhez ütődve kitörnek  
Régi nyugalmukból. Ropogások lélekijesztő:  
Reng az ütődött föld erejőktől, s reszket egész lak.  
Úzi setét Gergely némán, s nem szünteti harczát;  
De heverő hajdúk a nagy rengésre betörnek,  
S elbámulva gödör partján szemlélik uroknak  
Néma vesződését, a mint szalmába borított  
Kénköves átalagot gördít le lobogva. Parancsát  
Adja legott, s azok a gödröt tusakodva befojtják.  
A törökök pedig elvesznek sokféle halállal;  
A bevetett portól sok megszaggatva enyészik;  
Futtában sokat a kénkönek füste lehullat,  
S mellyet vájának, sírrá lesz rajtok az ál-ür.  
Még kétszerte kemény Alitól hajtatva megindúl  
A török, és árkát titkon furdalja Egerhez,  
Annyiszor ellene ás hademésztő Bornemiszával  
A magyar, és harczát nem rémül ennyi veszély közt  
Mélyen az elroncsolt földnek kebelébe levinni.  
Hol csak erőtlen rög, s sziklák morzsái tenyésznek,  
S élet az elrejtett porban nem tartja lakását  
A föld színe alatt, oda szállva nem ember az ember,  
Szörnyeteg és fene vad, melly egymást marja halálíg  
S mintha leszálltában közelébb járulna pokolhoz,  
Irgalmatlansága nagyobb, s viadalma emésztőbb.  
Onnan is ellenségi közúl diadalmasan eljő  
A magyar, és véres kezeit hálával az égre,  
A minden tehető Istennek nyújtja lakához.  
Evvel sincs Alinak megtörve setét szive: fával  
Töltet el árkokat, és készül a Bolyky toronyra.  
Pusztítási alatt eldőlnek százados erdők,  
És már a farakás nagy vári falakkal egyenlő  
Ormaid alkonyodás idején föltolja kevélyen.  
Uj rohanást onnan gondol kezdetni; de feljő  
Gergely az éjnek műveivel, megakasztja dagályos  
Várra törésében. Legelőbb és hány tüzet és a  
Tornyosodó farakást két részről lángba borítja.  
Oltani a lángot törökök tusakodva rohanván,

Ím oda gördülnek szikrázó rémes alakban  
 Égő átalagok, s mely van fenekeikre szegezve  
 Zúgva sodorja tűzét a gyantás szalma. Bolondúl  
 Sok török a fától hordót elölelni törekszik,  
 Akkor az összehevült elemek roppanva kitörnek,  
 S pattog az elrejtett mordály, leteríti az oltót,  
 És sok százat az átalagok tűzárja emészt meg;  
 Mert mint hangya jön a török és elfogja tömötten  
 A láng környékét; de legottan az átalagokkal  
 A kerekek párját Gergely gördíti koronként.  
 Játéknak vélnéd, csak alig pislogva lobogdal  
 Kis tűz talpaikon: de sebes forgása keréknek  
 Kelt szelet és rejtett lobogását kelti tűzének.  
 Már is lángba borúl, már forró talpai szörnyen  
 Égetik a földet, nyomaik csillogva maradván  
 Mint lángfarku kigyók szikrákkal jegyzik az útat.  
 Ész nélkül oltók szaladoznak szerte; de Kurtot  
 S nagy Rusztánt a bátorság nem hagyja, dühödve  
 Hajtják a népet s legelől magok oltani törnek.  
 Ők dárdáikkal kereket fölvenni merészek,  
 S vállaikon viszik a fától sűrű hadnak elébe.  
 Ott az agyakba szorúlt mozsarak dörrenve kisülvén  
 Töröket és mérges szegeket szórnak ki. Tömötten  
 Nagy sebbel holdnak szolgálai ledőlnek alattok,  
 S rágják a földet sok kín közt bögve halódván,  
 Kurt pedig és Rusztán elszórt vérlepte tagokkal  
 A holtak mezején meg sem vonagolva fekszenek.  
 Igy minden részről hademésztő Bornemiszának  
 Lelketlen szolgálai miatt fut az élet ijedve,  
 S pusztítások után nincs a ki megálljon előttök.  
 Már jön az éj, de magas szikrákkal elúzi homályát  
 S a leütött erdők díszét megemésztí futó láng;  
 Szörnyü világánál várnagy törökökre dörögtet,  
 S csaknem egész sorokat megemészt jó czélu lövése.  
 Jobb karját ott hagyja Memeth, s eldőlvé fiastúl  
 A gyöngyös Delimán útját vérével itatja.  
 Oltani már örömet szünnének, vesznek azonban  
 Mint kábult legyek a tűz örvényébe csapódván.  
 Folyvást ontja Dobó bolygó soraikra tekéit,

Majd maga fegyverkezve leszáll, és holdat ijesztő  
 Jobbja setét dárdát nagy rémítéssel emelget.  
 S a mint keltében bús láng arczára világít,  
 Látszik erősei közt, mint lépő tűzszobor, útját  
 Jegyzeni holtakkal s iszonyú százféle halállal.  
 Ó Derielt szaladásában megtartja hadastúl  
 Oldöklésével s a tűzhöz visszariasztja.  
 Ott a láng szélén szaladoznak szerte, de a tűz  
 Es a dárda között menedék nincs: mind oda vesznek.  
 S véresen a dárdás diadalmát tartja fölöttük;  
 Csak maga megfordúl Deriel kétsége buvában,  
 A tűzből, hova lökte Dobó, perzselten előáll,  
 S füstösen így ordít, hogy reng bele mindenik íze:  
 «Ördög! mert ember soha nem lehet ilyen ijesztő,  
 Megrögzött fene vad, ma te veszs elúzva kezemtől,  
 S égj magad úgy, a mint Derielt égetni akartad.»  
 S egyszersmind fogait csikorítván mérges agyával,  
 Elhoza egy szálfát megemésztő tűznek öléből,  
 S ellensége fölé nagy szörnyűséggel ereszté.  
 Zúgva leszállott a lobogó nagy szálfá, s Dobónak  
 Hős feje megszedülten erős mellére lehajlék;  
 De hamar a villám lélek fölkelte hatalmát,  
 S kábúlása után ösmer dárdája vasára,  
 S égő köntöse közt ösmer Derielre. Csapását  
 Már nem várja; de hátrálván torkába feszíti  
 A véres vasat, és másodszeri megrohanással  
 A honnan kiszökött, az emésztő lángba ledönti;  
 Népe hasonlólú törököt ront tűz-vas erővel.  
 Öldöklési után így, mint büntetni leszállt sas,  
 Néma dicsőséggel megtér várába pihenni.  
 Kedveze még eddig, s csak enyelg vala könnyü szerencse  
 Egri csatázókkal; de hamar víg arcza borulván  
 Jött mint kísértet, s lőn romlásokkal ijesztő.  
 Izmos nagy torony állt tűzporral töltve nyugatra;  
 Ott a por halmát véletlen szikra kivette  
 Síri nyugalmaából. Ropogással tört ki, hasonló  
 A tüzes Aetnához, megrázta Egernek alapját,  
 És minden falait, s a tornyot, mintha erőtlen  
 Morzsával játsznék, haragos felhőkbe keverte.

Egyszersmind őr férfiakat megszaggata, s malmot,  
 És falakat döntött s nagy pusztulásban egész táj  
 Hirtelen árja miatt, gyász lett füstfogta romokkal.  
 A legerősb bajrok megrendült őr helyében,  
 S tántorodás nélkül nem tud vala állni; de ingó  
 Medréből a kis patak is reszketve kiömlött,  
 S elszórt habjaival bolygott járatlan utakban;  
 A maradék házak pedig égtek bús lobogással,  
 S lángjok az elrémült arcokra vetette világát.  
 Láták és nagy örömrriadás közt jöttek Egerre  
 Szédelő törökök; de Dobó fenn álla hadával,  
 S rend és bátorság származtak lelke tüzéből:  
 Őt nem ijeszté el balképü szerencse, csapás nem  
 Csökkenté erejét: őr szelleme isteni sasként  
 Szálla Eger veszedelmi fölött villámot emelve.  
 «Égjen el a mi tüze, úgy mond, e kőfal alattunk  
 Nem fog elégni, s mi ezt védjük hadakozva halálig.»  
 S mintha porában kárt tűz nem tett volna, törökre  
 Ágyukat is dörget, s rettenteni kezdi falától.  
 Malmot azonban s várfalakat jobbítani rendel  
 Pórt és műveseket, s kárát pótolja okosság.  
 Így csak alig veszedelmétől fejtődik Egervár,  
 Ím fölemelte fejét még álló tornyai ellen  
 Nemtelen árulás, s kezdett szerződni pogánynyal.  
 Mert Hegedűs susogó Halinak kezd hinni bolondúl,  
 S szíja halálmérgét az ígéret csalfa hitének.  
 Este gyakorta megyen résen suttogni törökkel,  
 S társai közt a várfohadást intézi; de Gergely  
 Meglepi őt, s viszi rettenetes vallásra Dobóhoz.  
 Nincs kegyelem. Feje, társai közt, elcsapva legördül,  
 S véresen írja cselét az elárúlt eгри kövekre.  
 Künn szomorú hírrel vár Vas, küldöttje Dobónak,  
 Két tíz társaival, s három Nagy hős rokonokkal;  
 Mint fészkébe madár, s eltévedt sólyom urához,  
 Visszakivánkozik és szeme mind csak Eger fele fordúl;  
 Mind csak azon van bújja: ha vész, nem veszhet Egerben,  
 S annyi dicsőségből nem jut koszorúja nevének.  
 Mint darvak, kiket ösztön hí költözni koronként  
 Téli hazákon túl és túl sok tengeri vészen,

Meggyülekeznek előbb tanakodni az útközi rendről,  
 És vezetőjök után önként csapatozva kiállnak :  
 Úgy itt csak kevesen, de vitézlő férfiak álltak  
 Gondosan aggódók, mint juthatnának Egerhez,  
 Ott őket nem várta gyönyör, nem könnyü szerencse  
 Kéjelmét keresék ; de voná a tiszt szava őket  
 És a szent haza, s mely koszorú a férfi nevének,  
 A nemes elszántság vagy győzni vagy esni dicsően.  
 Némán álltanak és komoran nagy messze kinézők ;  
 Kémszemeik tova jártanak a tengernyi hadak közt  
 Mérve kemény pályát, kinyitandót hős kezeikkel  
 S tán valahára jelest vérök hullása becséről.  
 Őket ugyan nem távolság tiltotta Egertől :  
 Egy rövid óra elég nyargalva elérni tövéhez,  
 Ám veszedelmekkel borzasztók útai : rajtok  
 A megölő hadnak szórt tagjai rémalakokként  
 Nyujtóznak ki körül s a sűrű pislá tüzeknek  
 Hamvainál virraszt iszonyún a tábori éjféln.  
 Végre kiállott Vas s így szólt nagy halkan : «Előttünk  
 Íme az éj s ha szerencse akarja Egerbe mehetnünk,  
 Int az idő ; de barátaim, itt végződik az alku  
 S arra, mi nem lehető, köteleesség nincsen, azért is  
 A ki halálra magát, vagy renden túli művekre  
 Érzi erőtlennek, távozzék míg lehet inkább,  
 Mint hadi munkáink közepett megbánva merését,  
 Hagyjon el és szégyent s kárt hozzon harczy utunkra.  
 Inkább térjen meg feleinkhez most s vigye hírt  
 Hogy mi kiküldetvén, nem lelve segédet Egerhez,  
 E táborra üténk, meghalni a várba menendők.»  
 Szóla s körülnézett ; de reá valamennyi vitéztől  
 Kelt javaló zúgás : «maradunk» mondának egyenlőn.  
 Akkoron ismét Vas szólott s folytatta beszédét :  
 «Ezt vártam, magyarok, ezt várá töletek a hon.  
 Bár hadi nagy munkát s rendítőt tenni csekély szám,  
 Halni vagyunk elegen s tetemes kárt tenni pogánynak,  
 Fényes példáulul lehetők (ha vezérli okosság  
 Harczy merésünket) várvédőinknek Egerben,  
 Hogy sokaság bátor fiakat rémíteni nem tud.»  
 Szóla, s legott menetök rendén tanakodtak. Előttük

A táborszélen föl alá járkálva mozogni  
 Látszott őr török, azt lesből nagy csendben előlni  
 Végezték legelőbb s három testvér Nagy azonnal  
 Tettre ajánlkoztak; de közülök sors mene annak,  
 A ki középső volt s ez örömmel utára megindúlt,  
 Társai várakozó mély csendben visszamaradván.  
 Ő a kard hüvelyét elvetve mezítelen örül  
 Vitte magával a kékes aczélt, s vin övébe tűzötten  
 Két töltött mordályt. Ravaszúl, mint róka, kerengvén  
 Csak hamar a tábor közelébe jut. Ott csemeték közt  
 Álla sugár topoly és a holdnál messze kinyujtá  
 Képtelen árnyékát. S már a török üle szunyátán,  
 Álma hatalmával küzdvén és mintha vigyázna,  
 Néha fölütve fejét: de koronként visszahajolt az  
 S kontya tekercsével vállait felváltva köszönté.  
 Kedveze a szellő, tábortól jöve, pogánynak  
 Nem vive keltő zajt s a földön mászva közelge  
 A veszedelmes kém, jövetét szüntetve koronként  
 S csaknem lelketlen némán a síkra lapulva;  
 Majd mint csalfa kigyó, melly útján elleneket sejt,  
 Meg-megemelte fejét s a holt táborra benézett.  
 A csere széléhez juta már s a szúnyadozó őr  
 Épen bólintott. Idejét most vélte az ifjú  
 S felszökkenve legott a hosszú fához elére,  
 Onnan egy ugrással törökig juthatni remélvén,  
 S már a gyilkos aczélt jobbába emelte. Azonban  
 Halk dobogást hallott s rázkodva ütötte fejét fel  
 S görbe vasát kapván, felszökkenne könnyü hiúzként  
 A török és szemeit környülhordozta gyanúsan.  
 Majd ismét a földre borúlt, a fűre szegezvén  
 Nagy-vigyázva fülét, ott hallgata, vára sokáig  
 És a megdobbant ösvényt kitanúlni ohajtá.  
 Őt azalatt fa megől meg sem moczczanva vigyázá  
 A magyar, elszántan megdöfni, ha rajta jövendne,  
 Álla szoborműként némán és csendesen és várt.  
 Nem nyugovék meg az őr, a cserét kezdette kerülni  
 S vizsga szeméit fölijedt érzelmei messze ragadták.  
 Néze, vigyáza körülményében s néha belépvén  
 A bokrot megüté s ha sűrűbb vala, kardja hegyével



Kémlelgette belét, haladott majd újra s körülment.  
 Nagy pedig a fa körül kémgondosan óva kerengvén  
 így is rejtve maradt s kikerülte üzöje figyelmét.  
 Ekkor az őr dörögve megint ült régi helyére  
 S szidta csalárd füleit, majd néhány békeigéket  
 Monda Koránjából s a kellemes éjjeli társ, a  
 Szembekötő álom fáradt érzékit eloltá.  
 Akkor előlépett lábait könnyűden emelve  
 S elfojtott lélekzettel már háta megett állt  
 A török őrnek az ifju s vasat mért pusztá nyakához.  
 Ám mikor a kardot vágásra emelte, szorítást  
 Érte kemény jobbján s gyilkos szándéka hiú lön.  
 Megdöbbenve, de egyszersmind neki szánva tekintett  
 Vissza Nagy, a gátlót kész megtámadni; de holdnál  
 Néma csodálattal ismert öcscsére, ki, hajtván  
 A nemes indulat őt, bátyjának utána megindúlt  
 S gyors-ügyesen nyomait képes vala érni. Csodájok  
 Csak pillantati volt. Nem szólott öcscse; de kendőt  
 Olda le, bal karján lobogót s készüle lekötni  
 A török őr száját. Jól érté bátyja s javalja  
 Szándékát, térdére bukott s míg öcscse kötötte  
 Kendőjével amazt, ő karjait általölelvén  
 A vergődőnek nem hagyta lerántani nyűgét.  
 Megkötözé most a két ifju s kötözve vivén őt,  
 A társakhoz elért s azok örvendék az örömjelt.  
 Oldva lön a török és elkezdett vallani: merre  
 Volna veszélytelen út, hol fekszik gyéren az alnép,  
 Merre vonúltanak a kerülők, a táboros Amhát  
 Sátora merre vagyon, szélvész paripái hol állnak  
 Almos jászol előtt; s végtére könyörge, ne ölnék  
 Őtet el itt, vinnék inkább mint foglyot Egerbe.  
 S ő szolgálja keresztyénnek kész volna közöttük  
 Megvénhedni, remény nélkül, hogy visszajöhessen.  
 Szörnyen hallgatván rá néztek a várba menendők  
 És nem volt kegyelem szemeikben. Térdre omolva  
 A nyomorú még kérni akart; de csapattva legottan  
 Elgördült feje és a vér felbuzga nyakából.  
 Ő hadi ösvényét eljárta; de a magyaroknak  
 Gondja tovább terjedt. Céljok vala szökve csatázat

S öldöklés nélkül, ha lehetne, bejutni Egerbe,  
 Karddal vágni utat, ha bajok támadna; s azonnal  
 Férfias elszántan nyugovó táborra menének.  
 Sok hadi munkától fáradtan aludtak Egernek  
 Ellenségei, csak távol sétálva alá s fel  
 A vég őrei. S csendesen és vígyázva kerülvén  
 A sűrűbb csapatot, kijelelt ösvényen előbbre  
 Mentenek a hősök, kijutandók szinte csatátlan  
 És akadály nélkül, akadályt ha nem adna merészség.  
 Vas legelől mene, hátvédül maradának utósók,  
 A három testvér, csak alig zablázva vitézi  
 Kéjeik ösztöneit s már a csapat épen elérte  
 A ragyogó sátort, melyben közepette hadainak  
 Őr nélkül bizton nyugodott a táboros Ámhát.  
 Nem tova széllábú paripái dobogtanak. Itten  
 Három testvér közt elvesztő gondolat ébredt.  
 Menjenek ők, mondának együtt, de mi hátra maradván  
 Itt e sátornak kebelébe, ha Isten akarja,  
 Vagy karddal, vagy orúl bejutunk, és híre kelendő  
 A tettnek, mellyet kísérteni alkalom indít.  
 Összebeszélve tehát legelőbb is az ólba menének.  
 Meggyilkolva lovászt és a ki körül vala, mindent,  
 Három arab csődört kikötének dárdanyelekhez,  
 Hátaikon, ha zavar támadna, futásra kelendők.  
 Majd egyenest utokat vették Ámháthoz; előttük  
 Barna Halil feküvék, paizsára terülve hanyattúl  
 Kontyviselő feje, sűrű szakáll barnítva be mellét,  
 És mellette körül kopjái letűzve valának.  
 Mélyen aludt s az egész környék hallhatta, hogy alszik:  
 Harsoga s felhorkant megakadt lélekezete néha,  
 Mint a vadkanoké, borzasztó fúladozással.  
 Ezt legelőül az öreg Nagynak végezte ki kardja,  
 Ketté osztva nyakát a díszes barna szakállal  
 S horkantásai megszűntek. Mellette szelíden  
 Ifjú öcscse nyugott, kobozát még tartva kezében,  
 Melynek hangjainál szederge el. Útba esőleg  
 Ennek is öldöklő kezeiktől kelle halálba  
 Mennie; ő mulató kobozát nem pengeti többé.  
 Így Juszufot s Szkendert megemészte kardjaik éle,

És a vizsga Jakult, ki kinyúlt kopjára hajoltan  
 Ülve aludt és pusztá nyakát feltárta; de őt is  
 Nyakcsigolyán nagy erőszakkal megütötte magyar kard.  
 Így mint néma halál ádázan előre haladtak.  
 Am nem adá a sors végezniök e hadi munkát.  
 Egy lekötött csődör felrántá nyugtalan észszel  
 A letüzött dárdát, s lázadtan forga helyében,  
 Majd érezve szabadságát, sőt hajtva, ijesztve  
 A zörgő nyéltől, mely nyomban utána huzódék,  
 A nagy tábornak kezdett futamodni s nyerítve  
 S lángot fúva iramt valamerre ragadta szilajság.  
 Gázolt sátorokon, nyugovóknak testein, álmát  
 Szörnyü rugásával sok erősnek tette örökké.  
 Így mint a szélvész folyvást szilajodva csapongott  
 S szerte jaj és ijedés s hadi zaj támadtak utána.  
 S a roppant tábor mint egy nagy szörnyeteg ébredt:  
 Száz meg ezer kar emelte vasát, sok száz kapa lóra  
 És végig tapodott nem ritkán társai rendén.  
 Sok rettenve kiálta magyart. S a zagyva tünődés  
 És százféle kiáltás közt egymásba ütődők  
 Vítanak oktalanúl, nem hallva, nem értve meg egymást.  
 Volt ki közöttük rendre ügyelt. Lovagolva kerülvén  
 A tábort Delihám ébresztett vesztegen állni  
 Mindeneket, maga ment baj okát megtudni hadával.  
 Mindinkább ébredt azalatt a tábori népség  
 És fegyverre kapott. Közel állt Vas társaival már  
 A táborszélhez s hallván e rettegető zajt,  
 Monda: «Vitéz társak, nem jó hírt hallok amonnan:  
 Ébredesz a tábor s mielőtt a síkra kijutnánk,  
 Harcz töröl el; kiki menjen azért, a merre szerencse  
 Nyitja utát s vigye társainak hírét meg Egerbe.»  
 Szóla s kelő törököt, ki lovat tartott vala féken,  
 Karba csapott, hogy fékkel együtt keze szára lehulla;  
 S lóra kapott maga s elszáguldoza vérnyoma látszván  
 Szörnyü rohantának s holt testek szerte nyomában.  
 Társai példáját követők vérontva haladtak  
 A veszedelmes uton s borzasztó látni haragjok  
 Éjjeli munkáját: száz képü csodái halálnak.  
 A testvér Nagyokat már akkor elérte veszélyök.

Ők mikor a vad zajt hallák s a harczra riadva  
 Ébredező tábort, kezeik merevedve szünének  
 Néma csatáiktól. Feledett lón büszke merényök  
 S messze, reményen túl lebegett a fénykörü czélpont.  
 Egy gondjok vala még, menekedni. Felülve lovaikra  
 A két bátya futott; de az ifjabb hátramaradtnak  
 Ámhát ébredező szolgálai utána esének,  
 E szomorú zajon a két testvér visszatekinte,  
 Láta vesződni nehéz, megölő harczában az ifjat  
 S őket menni tovább nem hagyta nemes szívök; egyben  
 Visszarohantanak öcscsöknek bántóira rontván.  
 Annak már akkor kebelét megjárta hideg tör  
 S halványan leborúlt lábaiknak elébe; de ők is  
 Nagy sokat Ámhátnak szolgáliban elkeseredve  
 Őltenek el, sokakat karjok fáraszta sebekkel  
 S zaj vala s rémületes csörgés körülöttök. Azonban  
 Őket is a sokaság az öcséhez aláza. Feküdtek  
 Vérbe borúlt arczczal három testvéri levante  
 Egymáshoz hivek életben s szép hősi halálban,  
 Hajh! nagyon is méltók megöletni pogány kezek által:  
 Sok törököt kezeik munkája kiírta, mig éltek.  
 Vas haladott azalatt, megölöttek vére borítván  
 Fenn ragyogó kardját s hú társai vágva nyomába,  
 Mint kiki tud vala, ment; de jövének szembe tizenkét  
 Százan jó lovagok Delihámmal s szerte beállták  
 A rohanók utját s kezdődék gyilkolatos harcz.  
 Könnyü török lovagok sűrűen kopjázva üték meg  
 A kis számu magyart s ezek ellent állva lehulltak  
 Egymásnak láttára s pogány tombol vala rajtok.  
 Vas maga, mint villám száguldoza s félve kerülték  
 A hold népei őt; de megy ő, sokszorta kiáltván  
 A testvér Nagyokat s keserű nem vennie választ:  
 A Nagyok ő neki már nem fognak visszafelelni,  
 És nem társaikból csak egy is; mind halva feküsznek.  
 Végre futásnak ered, viszi a szél lábu arabmén  
 S kezdődik szabadabb téren pályája. Utána'  
 Jó Delihám száguld: de vasán a visszaütőnek  
 Megszédül feje s kábultan nyergére lehajlik.  
 Senki azon túl őt nem kergeti. Ám nyilakat visz

Vérző testében s paizsán sok kopja dörömböl.  
 Őt viszi a jó mén szélvész rohanással azonban,  
 S oly közel a várhoz törökök kíséрни felejtik.  
 Így nagy fáradtan hajnalra bevágtat Egerhez,  
 Döngeti a kaput, és bekiált harsogva Dobónak,  
 Pajzsa nyelét balján üresen hordozza, fejében  
 Fél süveg ül, fele lógva ütött vállára hanyatlik,  
 Kardja törött, arczát s kezeit beborítja setét vér.  
 Senki sem ösmer rá, mind elborzadva tekintik,  
 Annyira lett harcz és sebek által rettenetessé.  
 Csak maga sejtí Dobó, kapuját megnyitva előtte,  
 S a mint öldöklő jobbját megfogja, imígy szól:  
 «Élsz-e vitéz ember? Hajh! mint vagy téve csodává,  
 S elszabdalt tested mint van szörnyítve sebekkel?  
 Mondd-sza hová lettek hú társaid, a Nagyok, és a  
 Hús egyebek, mind kedveseim, s villámi karomnak?  
 Vagy ha halál mezején ők elfáradva lehulltak,  
 Mondd: mikor érkezik a megszállott várra segítség,  
 S hú fiait fölvaltja-e már valahára hazája?»  
 Erre felelt, megrázkodván bánatja hevében,  
 A véres bajnok, s ily szózatot ejte Dobóhoz:  
 «Elbámulsz-e Dobó, te vitézek csillaga, rajtam?  
 S társaimat kérded? de ne kérdezd őket, alusznak,  
 Ott, honnan többé nem fognak kelni csatára;  
 Én pedig eljöttem, hogy meghal hassak Egerben.  
 Mert tudd meg, fiait föl nem válthatja hazája.  
 Itt a Szász, ott Maksa henyén ránk nézve hevernek,  
 S a magyar oly kő szív, nem mozdúl semmi bajunkra.»  
 Hallja Dobó, s nagy lelke fölött mint felleg előmlík  
 Fájdalom és bánat; keseredve siratja hazáját,  
 Szép haza tégedet, és a nemzeti szörnyü hasonlást!  
 Még is csüggedtség nem látszik semmi vonásán,  
 Nem hadi tetteiben. Mint nap, mint fényes aczél láncz,  
 Tündöklík veszedelmi között a rend, az erőnek  
 Támasza, és az eső várat nem ereszti bukásra.  
 Most, mert látja nem épülhet másokra reménye,  
 Száz ezerek harczát maga készül vinni hatalmas  
 Vállain; ör hadait gyűjtven egy helyre, közöttük  
 Áll daliás nagyságában, mint déli magas fény,

S lelke dicső elszántából így ejti beszédét :  
 «Bajnokok! a várt nap, mentségünk napja közelget :  
 Vég viadalmával készül ránk jöni pogányság,  
 S vagy győzünk vagy esünk, dolgunk itt éri határát.  
 Földbe ne nézzetek, élőt az gyomrába be nem vesz,  
 Égbe se, ott Isten gyávának nem lakik, és jó  
 Természet tilt a levegőn kirepülőnötök innen :  
 Kardunk a mentség, s a szívnek bátor ütése.  
 És van okunk jó fegyverben bizakodni : csatáink  
 Edzették azokat : van okunk táplálni szivünkben  
 A bátor dobogást ; mert az tarthat meg ezentúl.  
 Senki azért elkábultan sokaságra ne nézzen.  
 Isten akarta, egész seregek pusztultak előttünk,  
 Isten akarja, segéd nélkül ma csatára kiszálljunk  
 Végre pogányokkal, s díjunk, a mennyi halandó  
 Embereké lehet a nap alatt, legyen annyi dicsőség.  
 Vagy mi nem is magyarok, nem azok maradéki vagyunk-e,  
 A kik előtt fejedelmestül országok elestek,  
 Kiknek előtte világrontó Mohameddel alá szállt  
 A ragyogó félhold? Fel! buzdúlj régi magyar szív,  
 Élni tanulj, nem halni : halál a névtelen élet!»  
 Így szólt, s bátorodást olvasván a csata véres  
 Hőseinél, őket csapatozva falakra kiosztá.  
 Már bomlottak azok, s a várrom, kőhalom inkább  
 Mint védhely, szomorún beteg oldalait mutogatja,  
 S a benn forgódó hadakat jól látni kívülről :  
 Annaira tépettek mindennapi ágyulövéstől.  
 A magyarok romlott falaikra kiállnak utószor  
 Némán, s rettentőséggel nézdelve le ; vélnéd  
 Hogy minden romon egy bujdokló Márius áll meg :  
 Olyan igen sanyarú halovány képekkel ijesztők  
 Nyugtalan álmoktól, s viadalmak fergegetegtől.  
 Ámhát ellenben minden hadat összeparancsolt,  
 S a szomszéd falukat kiüríté ; százszor ezernek  
 Kelle ma fölváltott hatalommal törni Egerre.  
 Hajnal előtt kezdik, s költöznek szinte magas dél  
 Fordultáig ; egész várnak környülete vasnak  
 Rengetegét viszi, ágyuk alatt nyögdelnek az ormok,  
 S mint sűrűen szállt hó, a völgyet s dombokat egyben

Ellepi sok patyolat; száz zászlón lengedez a szél,  
S zárva van a kis Eger, mint habtól tengeren a szirt,  
Mint kor-dúlta hajó, melyet sok fergetegekkel  
Kerget erős hullám, s partját nem tudja találni.  
Zeng a jel, s hármás viadal zendül meg utána  
Kürtökkel, dörgő mozsarakkal, s a sok ezernek  
Oly riadalmával, hogy eget ráz, földet üt, és a  
Szomszéd falvakban szót nem hallhatni zajától.  
A földült város köveit megmászsa Oroszlán  
S Musztafa és Dervis sokasággal utána nyomulnak;  
Egyszersmind Ámhát szolgálait, mint magas erdőt  
Hozza Memeth, paizsán szög ménnek rázza sörényét.  
Még Ali sem fér meg vaddá szörnyedve dühében  
Árkai közt; kirohan, népét nógatja szavakkal  
És iszonyúsággal; maga Ámhát őrzi tanyáját  
S lesben ülő sasként népének jegyzi csatáit.  
Már szünik a dörgés, megürülten hallgat az ágyú,  
Puskák pattognak, kard cseng a kardok aczélán,  
És kezdődik ölés, s romláson uralkodik a gyász.  
Itt Gyulait sujtott dárdával elejti Oroszlán,  
Pozsgai vágja Halult, őt Musztafa éri csapással  
S elválasztja fejét fent bagdadi kardja nyakától;  
Zoltai, Figedi párolgók sok vérrel az ormon,  
Szörnyen az elcsapdalt fejeket törökökre leszórják.  
Nem szünik a sokaság, s Dervis csikorogva Pribékhez  
Szúrja hegyes törét, s azt mélyen mártja szívébe;  
A falról Nagyivót lábánál fogva lerántja,  
Majd maga mint tűzvész felszáll az oromra, s utána  
Nagy csapat indulván, zászlót feltűzni törekszik.  
Zoltai válla sebet elkötni kitére; vesződik  
Figedi, mert fogait kövel megütötte Oroszlán.  
Jó Gergely, s magyarok harczát már csaknem esőben  
Látja s pogány Dervist zászlóval örülni az ormon.  
Elbúsúl, s nem szól; de rohan Dervisre halálként,  
Hármás ütessel zászlóját eldönti kezében,  
Egyszersmind oldalt Dervist megkapja: az ordít,  
S törre bukott vadként vergődik, Gergely azonban  
Húzza hatalmasan, és a mint elsujtja kezéből,  
Fejjel alá fordúlva leszáll az, s hengeredését

Vérengző magyarok kísérik vad hahotával.  
 Mecskei más részről Memethet puskázva fogadja,  
 És a legdeliebb sereget pusztítja lövéssel.  
 Ötször az eltemetett hadakon jó uj had, ötödször  
 Visszasivalkodik, és a várra tekinteni reszket.  
 Mert kiegészített fala közt benn áll vala s éji  
 Fáradságnak okos várnagy jól vette jutalmát.  
 Fut Memeth is, paizsával együtt elhagyja sörényét,  
 S Mecskei dárdáját viszi elgörbedve nyakában.  
 Legzengőbb csata hallatik a vég Bolyky toronynál.  
 Ott fene Zádornik; s vele bárdot emelve Zuhányi  
 Vassal s testtel is a törököknek tartanak ellent.  
 Mindenik áll nagy testhalmon gázolva; de Kamber  
 Hoz hadat, és elhozza vasában ölü keze súlyát.  
 Ott Zádornik előtt testvér Juricsokra rohanván  
 Mindkettőt nagy ütésekkel fárasztva ledönti,  
 És szaladó Kubikot dárdával hátbaszegezvén  
 Véresen a szörnyű fegyvert elvonja szívéből.  
 Hozzá csap, de kemény dárdáján eltöri kardját  
 Zádornik, s az ölü fegyvert már érzi agyában;  
 Őt Kamber nagy testhalmokról dönti hanyattá,  
 S karddal még pihegő mellét elvágja. Zuhányi  
 Elrémül s bárdját viszi futva, de őt is eléri  
 Kamber, s eldarabolt testét áldozza halálnak.  
 Handsa is, és az erős Durak ordítózza csatáznak,  
 S mászszák a falakat. Csak alig gyógyulva sebéből  
 Most jön az ifju Pető, van aranyzott puska kezében  
 S gyors veszedelmet szór; jön harcz ijedelme Dobó is  
 S visz kárt és romlást rohanó törökökre hadával.  
 Sőt megürül a vár hallatlan bátorodással,  
 Küzdenek a nők is, a gyenge leányka felejtvén  
 Ártatlanságát, vad ölés munkája közé megy.  
 Fél az ürült várban maga lenni Dalár is, elindúl  
 S megy reszketve szegény, atyját kísérve szemével.  
 Mintha darázs-fészket zavar a gyermek keze, ott az  
 Megzúdul, majd szárnyasait megereszti haraggal,  
 És azok elmennek környűlszállongva fulánkos  
 Testeiket hordván, a bántót messze szalasztják:  
 Úgy bántott magyarok meg nem férhetve falak közt



Messze vivó törököt kergetnek pusztá mezőkön.  
 Musztafa már fekszik csövel leterítve Petőtől,  
 S a felvont mordályt bágyadtan tartja kezében.  
 Kelne; de lőtt derekát nem bírja emelni haragja.  
 Jó lovon a szerencsen Menethám száguldoz azonban;  
 Ellene Vas viszi hosszú körös dárdája hatalmát,  
 S a mint egymáshoz recsegő szálfákkal ütődnek,  
 Vassal az elfáradt szög kancza süvöltve rogy össze.  
 De Menethám a fent idegen vasat érzi nyakában,  
 Elmarad a lóról, s győzője kegyetlen ütéssel  
 A kiragadt dárdát másodsor sújtja nyakához.  
 Sátorban Hanivár nyugodalmát nem leli, látván  
 Ennyi gyalázatját a hold népének, erővel  
 Fegyvert, s mént ragad, és gyilkos viadalra kiszáguld.  
 Tündöklök sok arany művel szép köntöse, gyöngyös  
 Féket tart bala, s gyémántos kard terheli jobbját;  
 Úgy hiszi még ma bemege rohanással szép Leilához  
 S a tolvaj magyaron nagy szörnyűködve boszút áll.  
 Gyilkol is, és vérét nem szánja, nem a hadi népet  
 És maga új felhőt támaszt hatalommal Egerre.  
 Figedi fut, Hanivár s Ulemán kopjázva vadásznak  
 Élte után, s nehezen mozdúl szűk téren előttök.  
 S ím habzó paripán sebesen jó Zoltai, társát  
 Váltja csatájában s így szól a szembejövőkhöz:  
 «Erre török! Hanivár, ha te vagy még, erre vasaddal,  
 Vagy bár kettővel, mindkettőtökre megállok.»  
 Akkor elállt Hanivár, megnézé, s így ada választ:  
 «Pusztítója szerencsémnek, te utálatos ember,  
 Gyáva leányrabló! Hanivár nem retteg előtted,  
 Sőt örömet szivedet megetetné görbe vasával.  
 Most ugyan elválik, ki fog eltávozni nevétől.  
 Jer neki! több szóm nincs, kardom fog szólni helyettem.»  
 Így szólt, s egyszersmind nagy ütéssel Zoltai pajszát  
 Ketté választá. Döbbenve lehulltak előtte  
 A darabolt részek, s kitűnék nagy melle födetlen  
 Zoltainak, másodsor is a hős ifju dühülten  
 Vág vala melléhez, de körül mint nyugtalan örvény  
 Járt amaz, és rését kémlelte halálos ütésnek.  
 Mint szállongva leső turulé a vadra serényen

A hova ér, szeme nézését ott éri csapása.  
 Már Hanivár nem bírja fejét, nem bírja hatalmas  
 Karjait, élete, a kedves rövid álmom, enyészik,  
 S ellensége vasán háborgó vére setétel.  
 Mondana még Leilát nyildokló ajka, keményen  
 Mondana tán átkot, de halál elzárja örökre.  
 Figeditől Ulemán sebbel fut vissza rakottan,  
 S verve szerencsétlen vénségét huzza tovább is.  
 Fenn villogva Dobó az erőszak művei közt jár.  
 Százanként falütő törököt kerget le faláról;  
 Ötvenen egy halmon leterítve feküsznek előtte.  
 S még harczol Kamber, Durakot még hajtja merészség.  
 Mint két tengeri szirt, nagy fejjel tetszenek ök ki  
 S hosszas üvöltéssel tart a kétes had egyenlőn.  
 Halla pogány sívást Robogó, s ide tére helyéből,  
 S a mint föllépett, legelőbb is Handsa csatáit  
 Láta meg. Az tüstént ösmert veszedeme jelére  
 S reszkete hadviselő markában aczéla; könyörgött  
 Egyszersmind, s ily szót Robogóhoz monda serényen:  
 «Monddsza vitéz ember, be akarsz-e fogadni rabodnak?  
 Ím én kész vagyok a harcztól megszűnni ezennel,  
 Harczok után pedig oly váltság legyen adva hazámból,  
 Mely magadat, s fiaid fiait nem hagyja szükülni.»  
 Arra kegyetlen a rettentő hajdu felelt így:  
 «Sem te rab, én sem urad, te hitetlen szolga, de kinzód  
 S öldöklőd leszek itt, s a váltság ára halálod,  
 Mellyet kér kezeinktől a rég árva magyar hon.»  
 Így szólt s a rémült Handsát megütötte derékon,  
 Az pedig elhajlott, és a vágásra emelt kard  
 Hajladozó testét a földre lehúzta magával.  
 Tesz nagy pusztítást más részen karja Dobónak,  
 Ketté vágja Bichirt. Ramadát tört melle sebével  
 Ellassítva, magas zászlóját rántja kezéből,  
 S teste fölött áll meg, mint győző véres oroszlán.  
 Már paizsát s az arany sisakot tova nyujtja Karának,  
 S áll pusztán, s heven a harcztól, s szál kardra bizottan.  
 Im nagy távolból jön azonban zúgva szökő gömb,  
 A sisakot hű szolgástúl elrontja előtte,  
 Sérti magát vállban, s kardját kisodorja kezéből,

Ellenben gázol Durak a testhalmokon, és fenn  
 Rengeti a buzogányt, várnagynak mérve fejéhez ;  
 A várnagy pedig áll, s el nem lassudva sebében,  
 Pusztá kezekkel ví s harczol félmázsa kövekkel.  
 S mintha belőlök várt készülne emelni, vagy álló  
 Csarnokot a halmon, nagy barnás szirttöredéket  
 Hány olyan sűrűen. Nem használ harcza Duraknak,  
 Nem nagy teste: hajol feje megkoppantva Dobótól,  
 S szörnyen egész ember fekszik beborítva kövekkel.  
 Kamber is és Robogó hosszú harczoknak utána  
 Nyugszanak, a csatahelyt Kamber még mászsza setéten,  
 S húzza nehéz derekát, a földet rágva dühétől,  
 Majd nagy hörgéssel testét elhagyja az élet,  
 S mint villáma fogyott felhő levegőben, eloszlik.  
 Véresen ül Robogó véres kövön, és vad örömmel  
 A szaladó hadakat nézvén ott várja halálát.  
 Nincs már a ki Eger falait megmászsza merészen,  
 Mind a harczy mezőn szaladoznak pusztá kezekkel.  
 Hasztalan úz Ali, készebbek vasa által öletni,  
 Mint heves ütközeten szörnyebben halni magyartól.  
 Így a harcz, mely kezdődött nagy rettenetekkel,  
 S tíz ország ordítását hordozta magával,  
 Elhagyván fiait százféle halálnak ölében,  
 Végződik csenddel, s tévelygő lassu nyögéssel.  
 És Eger áll, többé meg nem kísértve töröktől.  
 Omladozott kövein vérengző férfiak ülnek :  
 Ők tarták meg Egert, s ez volt sasfészke Dobónak.

---

## S Z É P L A K .

EGY ÉNEKBEN.

1828.

Mint zaj elől fut az erdőnek fejedelme, az alban  
 Fölrriadott szarvas s csörtetve az őszi levél közt  
 Mindaddig viszi büszke fejét hátára hajoltan,

Míg vég rengetegét szaladással eléri Bakonynak:  
 úgy az idő fut lelkem elől s vágyaimnak előle;  
 Elrohan a feledés honjába, hol a patak immár  
 Nem csörög, ősz partján a fáradt szép Rege szúnyad,  
 S a rokon Álomnak szó nélkül nyugszik ölében.  
 Téged is, oh Völgység! az idő kiragadjon-e tőlem,  
 Szóljak-e mindentről, ha dal ébreszt, csak ne te rólad?  
 És ha neved zendül nagy késő korra lejutván,  
 Senki ne tudja, hogy oly szentté lett tájad előttem?  
 Hogy fiatalságom tündérországa te voltál?  
 Halmaidat koszorúzza borág, koszorúzza tetődet  
 Százados erdőség; köztök, mint égi maradvány,  
 Nyúlnak el a völgyek, fiatal szépséggel igézők:  
 Ott mikor elfáradt testem nyugalomra hanyatlik,  
 Lelkem az ifjúság képét öltözve magára,  
 Ábrándozva bolyong egyedül a csörge pataknál,  
 S szárnyain ismét a szerelemnek hordja bilincseit,  
 S hordja szelíd kötelét az elomló szőke hajaknak.  
 Álmaiból virradnia, haj! mért kelle; miért kell,  
 Megsiratott szép völgy! szemeimtől messze maradnod,  
 Hogy soha több víg hang dallód ajakára ne keljen,  
 És legyen a dalban minden szava, mint szive oly bús?  
 De te nevezve maradsz kedvemben búmban egyenlőn  
 Legkésőbb napomig, s mely tájadon őrzí regéit,  
 Állni fog emlékeim közepett a széplaki bús rom.

Elfárad, míg az erdőket megjárja morogva  
 A rontó zivatar, s halmán, mint fülmilefészek,  
 Csendesen . . . Széplak, véstől nem bántva közöttük.  
 És Ugod és Zenedő, Széplak szép asszonya, ketten  
 Új boldogságnak nem számlált napjait élík  
 Kőfali közt, az öröm s szerelem bájolta teremben.  
 Hallgat egész környék; nem háborgatja vadászkiürt,  
 S nincsen örömszajolás vendégtől pusztá határin  
 Elmúlt a robajos vigasággal büszke menyekző;  
 S mint zaj után nagy tengeren, itt úgy ünnepel a csend,  
 És minden gyönyörök mennyét elzárja magában.

A hajadon Zenedő mindennél szebb vala. Után  
 Elfáradt a nap, s hozzá nem láta hasonlót.  
 Most fejlődve szemérméből szebb szinte magánál.

Nyildokló tavaszág, csigahajból félig emelt gyöngy.  
 Angyaliságától szépsége vidámodik és nő,  
 Mint ifjú csemeték naptól a völgyek erénél.  
 És Ugod, a hősök bátrabbika harczy veszélyen,  
 Most a béke jutalmával dúsabban az ország  
 Dús fejedelmeinél, a legszebb hölgyet ölelte,  
 Kellemein szeme, és jóságán szíve legelvén;  
 És illette kezét, s mint méh új harmatos ágról,  
 Csügg vala ajkairól; csókkal hintette be arczait.  
 Tündöklő deliség nem volt Ugod; ifju vitézek  
 Szép sora közt jelesebb arczút s termetre delibbet  
 Láthata már Zenedő; de szívében nem vala hívság:  
 Hősséggel szereté a bátor férfias arczot;  
 És a nem hazudó szemeken vágyási betöltek.

Gyász, hogy Ugod nem volt bizodalmas iránta nejeénekl  
 Ő maga hű, mint sas ridegen kelt fészke hevéhez,  
 Hú mint kardja nehéz karjához az ércz hadi pályán,  
 Néha gyanút táplált, s kór gondolat üle fejében;  
 Nem hiheté, hozzá hogy hú legyen ennyi dicsőség,  
 Ennyi magas szépség: rejté a vádat azonban;  
 S fogva szelíd kötelén tartá a boldog örömnék.  
 És mikor így édelgve nyugott a hölgynek ölében,  
 Nem vala semmi ború arczára jeelve szívéből:  
 Csendesnek látszék, de mosolygó csende csalárd volt;  
 Lelke setét mélyén ült, mint poklokra lökött rém,  
 A féltés, a legpusztítóbb szörnyeteg; és várt  
 Pusztításra időt; s hogy senki ne sejtse, fölötte  
 Csalfa hinárként terjengett a játszi vidámság.

S ím bús hír jöve. Kóborló cseh had él vala orvúl  
 Szerte az országban; s mint a már veszni menő légy  
 Dong szomorún, mikor érzi szelét az enyészetes ősznek,  
 S szálldogal és hitvány éltét elveszteni nem fél:  
 Úgy ezek, érezvék Mátyás országa hatalmát,  
 Bolygának, rövid életöket nem nyujtani, mert az  
 Nem vala már lehető, de dulással tenni sulyossá  
 Elnyugodott falukon, s a marhás puszta lakóin.  
 Nappal az orralblók mélységes völgyben ülének,  
 Onnan az áruló holddal kibukának az álmot  
 Meggyilkolni, s az alvókat szentetlen aczéllal.

Ezt hogy Ugod hallá, minden csöp vére haragban  
 Forr vala, és fölkelte szilajúl a büszke nemesség  
 Pártos ereiben, nem szidalomkoholásra, de karddal  
 Menni veszély ellen; s bolygó istentelen orvos  
 Csontaival szörnyen beborítani pusztá mezőket.  
 Nem tartá szerelem, nem az édes hang epedése,  
 Mely Zenedő ajakán, mint a pattanni feszült húr,  
 Bús rezgésbe merült, s kérlelte haszontalan a hőst.  
 Egy vala bal sűgő, s nagy gyászszal monda jövendőt  
 Éjjeles elméjén, de boszúsan visszariasztá  
 A méltatlan jóst. S hol náddal s szőke füzekkel  
 Borzas partai közt csavarog szilaj árja Kaposnak,  
 S a Balaton küldötte Sió madarainak örülve,  
 Vajda-Simontornyát ingó lápokkal övedzi,  
 Arra szegé útját Ugod, és húsz lóval elindúlt.  
 De hagyta ősz szolgát és őrt mellette kilenczet,  
 Szerte vigyázókat, s védőit az erdei laknak.  
 Ő maga vasba borúlt, s daliás vala ménen ülése.  
 Csak paizsát, a réműletest, nem vitte magával:  
 Az fennfügge falán, s ragyogának képei búsan,  
 S pilloga széle körül az aczélnak barna zománca;  
 De közepén látszott, a mint fejedelmi Kupának  
 Eldarabolt testét hosszú szálfára tűzötten  
 Őrzi setét hajdú, s hozzá komor éjfeli holdnál  
 Búsan az elnyugodott daliák árnyéki leszállnak,  
 És iszonyún szemök, és iszonyún nagy kardjaik égnek,  
 Úszván ködkaczagány az erőtlen vállon utánok:  
 Az pedig elborzadva tekint a szellem-apákra,  
 S állva rogyó félben dárdáját ejti kezéből.  
 E paizs ősoktól szállott öröködvé fiakra,  
 És vala hősének diadalt, gyászára, jelentő.  
 Senki azért örömet nem vitte csatába; de őrzék,  
 Mint hű emlékét az időnek, mely leborongott  
 Véres napjaival, s hírt hagy vala vissza s nehéz gyászt.  
 Így lön szép Zenedő egyedül, s mint árva borostyán  
 Elfoly erőtelenül ha közel nincs gyáma, fővényben:  
 Úgy lehajolva nehéz bánatban szíve, sirás közt  
 Ömledezett a hölgy; s kebelébe lehull vala sok köny.  
 Másnap, mint a tó, mellyen zápor futa, még reng

A ragyogó mennyet már kezdi mutatni azonban,  
 S harmatgyöngy szemmel bele néznek parti virágok:  
 Úgy lön sok könny után a hölgynek lelke tükörré,  
 S benne szelíd jóságának szép mennye világolt.  
 És hogy az elhúnyt nap harmadszor is eljőve, mint kél  
 Honni nyugodt vízből a szálló hatyu nem ösmert  
 Országokba, s az ég mezejét választja határúl:  
 Úgy kele csillapodott lelkében az üdvös imádság.  
 Hol, mikor így rideg egyházban leborultan imádna,  
 Messze Szilágyságból hozzá juta ifju zarándok;  
 S félve nehéz térdét egyház küszöbére lehajtá.  
 S kezde imádni, de lelkének kárára nem Istent,  
 Nem sanyarú szentet, hanem áldott hölgynek alakját,  
 Kit szeme s szíve csalódtában vélt istenanyának.  
 A mint térdre hajolt, megzörrent fegyvere, s tompán  
 És döbbenve adá megütődött paizsa hangját.  
 Megriadott a hölgy, és néemberi szíve dobogván,  
 Mint a vári harang, mely csenge halálra menőnek,  
 Hangos ütéssel adá bal hírül háborodását.  
 De hogy az ifju szemét, és látta habozva leomló  
 Fürteit a kövön, és esdeklő arcza beszédét,  
 S lágy fiatalságát, mellyen mint réti virányon  
 A felhőtlen hold, ártatlansága mosolygott:  
 Szánakozásba vegyült félelme, s időtlen alakjai  
 A képzelt bajnak zavarodtan osztak eszéből:  
 S mélyen, az érzetnél mélyebben, egy ötlet, egy álom  
 Villana meg lelkén, tilos a bírálatos észnek,  
 És elenyésztekor a kegyszívnek, mely szüli, fájó.  
 De tűnik, és nyomokat nem hágy az erőtelen álom,  
 Elvesz az ébredt ész sugaránál, s a deli nő szól  
 Nyájasan ifjúhoz, s minden szava tiszta szivesség:  
 «Ifju, ha nem csalatom, jövevény vagy, messze lakóknak  
 Vére, szerencsédde honnott megférni tudatlan.  
 Szólj, javadúl mi lehet, mit kíván hosszas utadnak  
 Fáradsági után, mint látom, csüggeteg elméd?»  
 A gyermek pedig álmot ohajt, tusakodva magában,  
 Álmod, ezen látás gyönyöréhez örökre hasonlót,  
 Mely ne mulandóság, ne idő játéka, de lenne  
 Megmaradandólag lelkének adatva sajátúl.

Fölkel azonban, utó szavait hallvása örömmel  
 Angyali szép nőnek, s hozzá így ejti beszédét:  
 «Áldott légy, deli nő, áldott a föld is, az ösvény,  
 Mellyen, hogy meglátnálak, s a sorssal azontúl  
 Megbékélhetnék, hozzád hagyva jutni szerencse.  
 Sok napot, és még több boldogtalan éjet utaztam  
 Úttalan út rögein, s embertelen árva határon;  
 S mellyet imént mondál, a legjobb szív adománya,  
 Kegyszavad oly régtől egyedül jártomban az első,  
 Mert egyedül szeret a pusztult ház gyemeke járni,  
 S boldogokat ragyogó bőségben látni nem örvend.  
 Oh csak egy elhagyatott rejtek, csak egy enyhet adó szó  
 Jusson házadban a sok bajt túrni menőnek,  
 Ujra erőt veszen, emléked szentség lesz eszében,  
 S mint eddig, gyászszal nem fogja bevonni világát.»  
 Szóla, s nehéz feje sok gondtól s új gondolatoktól  
 Meghajlott bal válla fölé, nap ütötte kalászként.  
 De Zenedő az elandalodót fölemelte szavával.  
 És szállásra hívá, táplálatos étkeket és bort,  
 És ada sok szép szót hozzá, melly életadóbb az  
 Éteknél, s léleknevelőbb a tályai bornál.  
 Így kipihente magát, és kezdé vidúlni az ifjú.

Orbai Kálmán volt, a rég nagy hírü Kupáknak  
 Törzsökiből végső s Ugodokkal ükére rokonság.  
 Nem tudhatta. Setét alakokkal az ősi regékből,  
 Mellyeket atyjától hallott, vala lelke borongó.  
 S már különözni mesét nem birt elméje valótól,  
 Mert gyermek vala még mikor atyja leszállt az apákhoz,  
 S anyja szülő kín közt halt el siratatlan előtte:  
 Árva korán, idegen házaknál tenge, s hideg kéz  
 Nyujta nehézeledelt a sokszor sírva evőnek.  
 Így nőtt, így serdült, s most így hordozta tizenhat  
 Éveit a földön, s nem lel vala rajta rokonvért.  
 Benne az egy lélek, más nem volt semmi atyáról,  
 S szökve csak egy paizsot mentett meg az ősi falakról,  
 Mely portól feketedve, s borús vala régi jelekkel,  
 S kardot, az ütközetek villámát hajdan. Ezekkel  
 Mindkét-féle szerencsének harczára megindúlt.  
 Mindezeket, s a mit rideg után túre, tapasztalt,



Esti komoly csendnél elmondta beszédes ajakkal;  
 S szánák és szereték hallói: de monda csatát is  
 Hunyadi tetteiből a mint tarkázva regékkel  
 Múlt napok álmaiból meg-megfordúltak eszében.  
 Néha pedig tévedt szemeit Zenedőre felejté,  
 S végzeni nem tudta kezdett szót. Mosolyodva meginté  
 A deli nő akkor; s hallgatta regéje csodáit:  
 A ragyogó hajú lányt, s a tündérkerti szerelmet.

Nap nap után így mult; Orbainak három örömnapp,  
 A negyedik nap fegyereit vizsgálta Ugodnak;  
 Kedve lön oly fényben mint fenn azok, égre ragyogva,  
 Látni magáét is, s tisztítani kezdte leülvén.  
 Elsőbb is kardjára hozott munkája derülést,  
 Mely, mint nagy köd után kitörő nap, régi homályból  
 Úgy emelé ki hegyét, s öldöklő éle világát;  
 Egyszersmind szép markolatán a gyöngysor előtűnt;  
 És örvende szelíd sugarának az ifju. Azonban,  
 Hogy paizsára került a sor, borzadva tekinté  
 A szigorú jeleket, gyásznak gyászképü betűit;  
 S a mint törölgető keze végig surrana rajta,  
 A falról hozzá le-levillant pajzsa Ugodnak.  
 Majd ezt majd meg amazt vizsgálván kémszeme, látá  
 Végre csodálattal, hogy párt lele hajdan időkből.  
 Lelke merengő lett; rokonát képzelte Ugodban,  
 S hordta bizonyosságát balján, a gyászjelü vérten,  
 De szive mást keresett. Szégyen tiltotta rokonnak  
 Vállaltatni magát, a dústól árva nevetlent.

«Majd ha nevem Mátyás ajakán fog zengeni, úgymond,  
 S a haza, mint idegen, nem zárja ki híretem, akkor  
 Lássanak itt; vagy mint kiömölt víz folyjon el éltém,  
 És ne legyen nyoma elboruló szép ősi nevemnek.»  
 Elszánt lön hamar, és röviden készüle nagy útra;  
 Még is az elválást nem tudva kiállni, levélben  
 Szíve nehéz napját így írta le szép Zenedőhöz:

«Elmegyek; így megyen a leidézett lélek az égből,  
 Angyali nő! tőled megyek el sorsomnak elébe,  
 Mely mikor álmaozám, villámban ereszte vezér fényt,  
 És megrendített; de von elvíhatlan erővel,  
 Mellyet imént feledék, hosszabbá tennem az útát.

Oh te, ki tisztább vagy mint szó mondhatja, kinek szép  
 Élete folytában legrosszabb tette is áldás,  
 Angyali nő, ha időtelenül szállok ki, ne vádolj,  
 Hogy búcsúzatlan hagyom el gyötrelmeim enyhét ;  
 Hogy mikor útra megyek, nem nézhetem a lekötő szem  
 Bájaít észbomolás nélkül ; hogy gyenge szemem fél  
 A napot, oh téged szépségek napja ! bevárni :  
 Mert láz lelkem, ez egy lélek, kiszakadna belőlem.  
 Ím én semmi, az élet nagy könyvében üres lap,  
 S szél játéka vagyok, mint pusztán vad fa viharban,  
 Még is ohajtásom marad itt, nem jó velem útra ;  
 Ott eped egyházad küszöbén s ne feledj el, azon kér,  
 Hogy nemzetségem ki van is bár búmra törölve,  
 Még legyen, a ki nevem hírért meghallja, ha élek,  
 S mondja: Szegény gyermek méltó vala, hogy befogad-  
 Még sokat írna le andalgó elméje tanácsán, [jam.]  
 De fut az éj, a szárnyas idő hatalommal idézi.  
 Útnak ered, s az írást köszönetnek hagyja jeléül.  
 Mint ha madár szabadúl, mellyet lép tartá, szegénynek  
 Sok hímtoolla fogó gyöngyön ragad, ő megy azonban  
 És örvendi szabad szárnyait suhogatni ; de még fáj  
 Új sebe, elragadott tollát még sínli magában :  
 Így mene Orbai, ott veszvéen szive Széplakon ; ifjú  
 Lelke azonban örült a szép hajnalnak, az erdők  
 Halk suhogásainak. Viruló völgyekbe lenézett,  
 S látta kies téren Bonyhádott messze határos  
 Falvaival, s délről szomszéd patakokkal övezve.  
 Andalgása között madaraktól kére jövendőt ;  
 Fenn dallának azok, fiatal bogon ülve fölötte,  
 A napot, a nap arany sugarát várván, de közöttök  
 Sirva nyögő csalogány bús szót zendíte, s az erdőt  
 Eltölté, csak imént szökevény társára, panaszszal.  
 Minden utána hajolt, és sok sirodalmas ajaknak  
 Fájó szózatival hangos lön az erdei mély csend.  
 A gyermek fájdalmaik ölén ringatva reményeit  
 Hallá a dalokat, s még inkább andalodott lön.  
 Így haladott ; s tova tér és hegy maradoztak utána.  
 Már jöve vissza dicsón, ha dicsőség porba leverni  
 Orrablók seregét, a hős Ugod. Elborulának

Ellenségei a honnak, letöretve vasától.  
 Társai örvendék szép bátorsága jutalmát ;  
 Áldák a mentett lakuak. S a mint mene végig  
 Falvak előtt, vagy büszke nemes várának előtte,  
 Sok szép szem daliás menetét kísérve csapongott  
 Gyors nyomain ; s tetszék a bátor férfi sokaknak.  
 Sok dícsérte lovát, sok azon könnyüded ülését ;  
 Fegyvereit mások, ragyogókat sok hadi tettel ;  
 Mindnyájan pedig őt, a bátor lelkü segédet.

De fekete szárnyát fölemelte az átkozatos hír,  
 Nem tartotta magány, erdőség nem vala gátja ;  
 Jött hegyen és völgyön, s hazugúl így suttoza szerte :  
 «Ím mi jeles hős ez ! kár hogy míg messze vesződik,  
 Honn jövevény gyermek, korcsok nemzője bitangol  
 Szép örökén, s bűnnel fertőztet régi nemes vért !»  
 Megrendüle Ugod hallván, s a benne lakó szörny,  
 A féltés, fölemelte riadt lelkében alakját,  
 Csillapodott azután. De nem ész, a büszkeszivűség  
 Győze baján : «Maradok, mondá, ne gyanítsa leső szem  
 Hogy van okom megítélt házamhoz visszasietnem.»  
 S úgy lőn. Balra hagyá Szekszárdot régi falaival,  
 S hol most fűnevelő halmát mutogatja Leányvár,  
 Pusztá lakatlan domb, ott akkor büszke falakkal  
 Messze fehérlő lak palotáiba készüle térni,  
 S várni, míg árnyékát boruló lelkének elúzná.

Már mene, a hol az út befelé nyitá kurta tekervényt,  
 S mint száradt fának még élő ága, virágzott  
 Sok fiatal hárssal, mellyek mind két felen örként  
 Álltanak, és suhogó lombbal vendéget idéztek.  
 Mert szivesen a vár két agg szüze, minden utasnak,  
 Kit vihar ért, vagy baj fárasztá, nyitottanak enyhelyt,  
 S gondjok alatt, mellyet nevelének, az ég szemü lányka,  
 Sok fiatal hősnek befelé fordula futása.  
 Jósok is, és sebet orvoslók vetekedve valának  
 A szüzek ; és nagy volt bizodalma ezekhez Ugodnak.  
 S ím a hogy mene, megszökkent s felhorkana méne.  
 Útfelen a fűből felvillant Orbai pajzsa ;  
 Fáradtan maga benn alvék terebély fa tövében.  
 Néze Ugod, s poklok játékát vélte ; lenéze

Másodszor, s iszonyú lelkét tele nézte haraggal;  
 S a legijesztőbb vád már nem vala távol eszétől.  
 Megborzadt, mint elközelítő vészben az agg tó,  
 És oda zúga lován, s megüté dárdával az ifjat,  
 Mondva: «Or eb, kelj fel, s alugyál el örökre vasamtól,  
 Vagy valld meg, paizsom, ha nem orzott, mint juta hoz-  
 Nem hallá; de futott fél ébren az ifjú; s halálát [zád?]  
 A fák közt befelé szaladozva kerülte. Nyomában  
 Vágtata, és megölö dárdát perdíte az úzó.  
 A két agg látá egyenetlen harcban az ádáz  
 Bajnokot, és az előtte serény lábakkal iramlót  
 Védtelenül, s az ütő vasa által szinte veszöleg,  
 Megszánván bebocsáták őt; de Ugodnak előtte  
 Félve kaput zártak. Künn, mint sziklába csapott hab,  
 Áll vala ez, szive roncsoltan. Megütötte dühében  
 A kaput, és bele tört az erős nagy dárda kezéből.  
 Rengett az: de nem engede még, s a várfalak ormán  
 Megjelenék a lány, az időnek régi tanúja,  
 A legidősebb szűz; s mert mondani kezde jövendőt,  
 Mély üregű szemeit bel láng forgatta dühülten.  
 Mint a gyászmutató boldogtalan óra határán:  
 Elfonnyadt keze úgy állott lemutatva Ugodra,  
 S míg szólt, szürke haját a szél hordozta csapongva,  
 Mintha tavaszba telet szálaival akarna beszöni.  
 Szólt pedig így, s vékony s rezgő vala hangja s halotti:  
 «Mit zörgetsz, mit akarsz boldogtalan, e helyen? állj el.  
 Itt csak béke lakik; de te menj el, vidd tova sorsod  
 Förföregét, mely homlokodon le van írva setéten.  
 Vért látok kezeden, mellyet vizek árja le nem mos,  
 Tűz nem emészthet meg. Menj el, valamerre szemed lát;  
 Csak ne hazádba, hol a szép nő aggódva reád vár,  
 Gyász neked, és gyász a bal sors-üldözte, magának.»  
 E szavakat mondván elhagyta az ormot az agg szűz,  
 S lön egyedül Ugod a haragoknak hagyva, s magának.  
 Három gondolatot forgat vala lelke leginkább:  
 Szolgáit föl híja-e, várt megvívni? vagy a gyász  
 S szégyen elől haza földéről elfusson örökre,  
 És soha Széplakot, és a nőt mosolyogni ne lássa?  
 Vagy pedig elmenjen meglátni, mi dúla sajátján,

S a bűn részesein maga tartson szörnyű bírálást?  
 Erre hajolt; mert asszonyokat megvíni dicsőség  
 Nem vala, s a bolygás nyugodalmat nem szerez annak,  
 Kit csevegő hír bánt, s bizonyost még nem tud. Elindult,  
 Rémulétes paizsát, mint vélte, balára emelvén.  
 Messze kitért, valamerre rohant, a vándor az útból,  
 S össze legelt vadak a vad elől riadozva futottak;  
 A szolgák pedig a rohanót száguldva sem érték;  
 Messze zavart rendben maradának méne nyomától.  
 Szép Zenedő! jobb volna neked nem lenni születve,  
 Vagy soha nem lelned féltő szeretődöt Ugodban,  
 Nem hiszen asszonyban hűséget, s hosszú szerelmet:  
 Eltemet a szörnyű, hogy megrendüljön utánad  
 Lelke, s szokott útján tévedt elméje ne járjon.

Kertében szomorún a szép nő járja tekervény  
 Útait, és az időt, mint rossz vendéget ohajtja,  
 Míg eljőne az álom utóbb, elrázni magától.  
 Elmaradó férjén aggódik. Az összeszokott lét  
 Csak fele értékét, s azt is bánatba keverten,  
 Birja szegény; s gyakran követül elküldi szemének  
 Szép sugarát örömes hírt kémlelni távol Ugodról.  
 Még nem sejtí szegény, a jók gyászára veszendő,  
 Hogy férjének eszét lekötötte az átkozatos vád;  
 Hogy nem mer dühödő szívvel házába belépni,  
 S kertbeli bokroknál csúsz el lappangva kigyóként.  
 S úgy van. Ugod fél, a gyilkos szándéku, magától:  
 Nem közelítheti még küszöbét, győződni akarván.  
 Vagy nem hinni tovább, vagy egészen lenni gyanútlan:  
 Ez forog elméjén, s el nincs választva határral.  
 Azt gondolja: «Magányában kell látnom az egykor  
 Üdvömnél inkább kedveltet, ah a csapodár nőt.  
 Majd ha tanú nélkül itten, hol véthete, haj! itt,  
 Hol legelőbb ölelő karját szerelemre nyitotta,  
 S most idegen névnek fel fogja sohajtani hangját,  
 Majd ha előállok, s nem mer megvárni szemével;  
 És ha egyet kérdek, megkérdem: hittelen asszony,  
 E paizs ősz korból legszentebb hősi maradvány,  
 Hogy juta más kézhez? Jövevénynek kelle, s mi bérért  
 Kelle odább adnod, te hitek tapodója, te asszony,

Nem feleség többé, te nevemnek sírja! — s ha erre,  
 Mint hiszem, a nyomorú nem lel szót annyi ezer közt:  
 Veszsen el, e vasnak légyen temetője szívében.  
 S oh ha — de azt nem, Ugod, soha nem fogod érni az élet  
 Napjaiban, hogy megnyughassál tiszta szerelmén —  
 Oh ha megérnéd azt; de gyanúk hallgassatok, addig  
 Nem sietek; nem rontok előbb, mint megtudom a bűnt.»  
 Így szólt a bőszült. Csendes kívána maradni,  
 És meg-megmozdult remegő markában aczéla.  
 Láta nejét, s mi nem oly szemmel mint egykor; elomlott  
 Mint árnyék, minden szépsége gyanúja ködében;  
 Láta busongását, és monda: nem engemet illet;  
 A szaladó jövevény hagyta bút búngondos eszében.  
 Végre megállt a hölgy, hol előbb ártatlan örömmel  
 Űlt ernyős fa megett, s mondotta regéit az ifjú.  
 Ott bolygó szeme kis csalogány fészkének alatta  
 Láta fehér levelet gyéren meghintve betükkal.  
 És levévé; mert milly asszony nem tudni kívánó?  
 És mi gonosz van ezen? Végig futa rajta szemeivel;  
 S a mint bús szavait bámult lelkébe fogadta,  
 Kis könnyü, szánakodás szép könyje, lepördüle arczán.  
 Kisdéd csep, te öröm s bánat harmatja, mi vagy te?  
 Vaj? mi vagyon benned mennyből elegyítve s pokolból,  
 Hogy rontó egyaránt, s áldó tudj lenni, s miattad  
 Most egy egész élet lemerüljön időtelen éjbe!  
 Fölkel Ugod. Nem bírja magát, nem bírja haragját:  
 Össebeszéli szerelem titkát a vétlen irásban,  
 S bünvallást lel az ártatlan könnyü szent elemeiben.  
 Mint fene szájú ló, viszi a harag, a vad erőszak.  
 Felcsörrenve megáll, s így dörg le nejére: «Tekints rám,  
 Én vagyok, álnok hölgy. Ösmersz-e, halálodat engem?»  
 Haj de ki ösméri meg, melynek gyönyörében alutt el,  
 A kiderült mennyet, ha be van keltére borulva,  
 S nap ragyogása helyett, villám szegi barna határát?  
 A szellőt, ha viharrá lett, ösmerjük-e többé,  
 Értjük-e megbődült morájában előbbi sugalmát?  
 Így az elámult nő többé férjére nem ösmer;  
 Arcza szelídségén nem tud képzelni ölö színt,  
 S melly eddig szerelem vágyát suttogetta, szavában

A rettentőt, a gyilkost, félelme nem érti.  
 Földön túli világ rémét gondolja. Sikoltva  
 Megszalad a remegő; s oda rogya, de vad kerecsenként  
 Ott terem a szörnyű: s melly ége lobogva dühétől,  
 A kiemelt gyilkot hölgyének eloltja szívében.  
 S mint ha pokol zúgná, tompán ily szókat üvölt rá:  
 «Halj meg, s szégyenedet vidd sírba, elaljasodott nő!  
 Ott nem lát meg Ugod, ha kesergesz az új szeretőért.»  
 Ezt csak alig mondá, hogy előtte az áldozat eldőlt:  
 S szép szeme játékát elzárta halotti sötétség.

Hűled Ugod, s már érzi sulyát tettének. Elég ok  
 Már nincs a földön, mellyért meg kell vala ölni.  
 A késő vendég, a bánat, már beköszöntött;  
 S elhúnyt nyugta fölött sanyarú gondokkal evődik.  
 Mint sűrű felleg után lobog a megütött fa magában,  
 S nincs zápor többé, mely lángját oltsa vizével:  
 Úgy egyedül, és olthatlan tűz lángol Ugodban.  
 Hosszan néz le s merőn, s a hajnal rózsavilágát  
 Nem leli, mint ezelőtt, liliomra hasonlatos arczán.  
 A mozdulatlan tagokat, s a szótalán ajkat  
 A hogy látja, kitör küzdő türodelme magából.  
 Nem szól, és szeme nincs könnyütől bűvában elázva,  
 De szabadon vad gondolatok dulakodnak eszében,  
 Mellyektől nem tud menekedni. — Azonban az elhullt  
 Kis level ott fetreng. Attól fölserken az ájult  
 Eldühödött harag, és még egyszer lángol agyában.  
 Lángszemmel nyeli a sorokat. Végig fut először,  
 S ismét, s harmadszor; s a bűnszót nem leli benne.  
 Majd teremébe rohan nyomorúlt! ott mintha keresné  
 Elmaradott hölgyét. S ím pajzsa setéten alá néz  
 Képeivel; s megakasztja futó lábának iramtát.  
 Most már látja világánál a szörnyű tudásnak  
 A szövevényt. Mi eget dúlt föl, s tett vad keze rommá,  
 Érzi; s mi érzelem az! mint tépi el élte nyugalmát!  
 Keble kiég, mint a bel lángtól hamvadozó hegy,  
 S benne tanyát kétség s szilaj álmok képei ütnek.  
 Elvesze már Ugod. Árnyékát hordozza futó láb.  
 A föld ing neki már; maradását nem leli rajta.  
 Mint hegyen indúlt kő, megered, nem tudja, hová lesz.

Még esze sírja fölött egy gondolat él zivatarként,  
 Nagy s iszonyú, mint tette, s ez őt hordozza vadonban,  
 Ádáz farkassal gyakran vitted meg az erdön;  
 Gyakran az éjvel jár egyedül, mikor állat is alszik.  
 Mint bolygó rém jó mult boldogsága falaihoz,  
 Ott suttogva nevét hölgyének; majd rohan ismét.  
 S így rövid élte lezúg, mint hirtelen árja viharnak.  
 Ordas agyú kölykek marakodnak tagjai rongyán;  
 S szánakodó rokonok nem tudják jegyzeni sírját.

---

## MAGYARVÁR.

TÖREDÉK.

1830.

Dólve, magányosan áll, az enyészet képe, Magyarvár,  
 Késő romjaiban. Lejön a szép Kúma hegyéről,  
 S nem leli nagyságát; elporló néma falaknál  
 Hajtja vizét szomorún; árnyék sincs benne azokból,  
 Mely magas ormok előbb az eget csillogva keresték.  
 Ott piruló hajnal nem, dél sem kelti föl a zajt;  
 Csende van: éjenként ordítják csak föl az éhes  
 Farkasok álmaiból; kövein, hol hősök alusznak,  
 Kósza kigyó sziszeg, és halovány gyom rázza szakállát.  
 Nem vala ezred előtt, nem két ezrednek előtte  
 Ily letarolt e vár; akkor volt híre javában,  
 Harczos Orod nemzettének, Dalmának idötte.  
 Im roppant kőcsarnok alatt ott nyugszik az ifjú,  
 Nem maga: karjaiban harczok villámi nyugosznak.  
 Mély pokol a tenger, s mi riasztóbb fergetegénél?  
 Ő nem rettegi azt: dühödéseit gyözte hajóján.  
 Járt a fényszerető perzsánál, látta hatalmas  
 Róma hadát, s viadalmaiból megtérve negyedszer  
 Marczona Verrestől, kit elölt, hadi jelt hozza arczán.  
 Hogy megtért, vendégi alatt dőbögének az ősi  
 Csarnokok és teremek; maga is tort jára, vadászott



Kiskori társaival, s örömeiktől zenge Magyarvár.  
 Mind elmúlt ez is, újra magány foglalta be létét.  
 Nemzetsége kihalt: kora sírba temetve szüléi,  
 Húga Zarándnál él. Maga van, mint éjjel az árnyék.  
 Oszlopain paizsok, s aranyos szép fegyveri függnek,  
 S elragadott zászlók, Verres zászlója hegyében  
 Ül komoran egyedül a büszke tekintetű sólyom;  
 Szárnya nem is lebben, csak néha riad meg az omló  
 Kúma zaján, s hegyi szellet után kapkodva vadat les;  
 Ő maga messze kinéz: kicsiny a tér, mely van előtte;  
 Lelke rideg sasként nagy egész országokat eljár,  
 S kérdi, mi van még ott, melylyel mérkezni ne tudna?  
 Dobban azonban az út, bajnok közelíti határát  
 Büszke Magyarvárnak, s míg tart a rajta tünődés,  
 Ím már ő megszálla, madár lova vesztege, hullván  
 A tajték, melylyel habzik vala szája, körösleg.  
 Kék selyem ing lobogott a szélben harczy ruháján,  
 S hímes ezüst szegetét játszatta az égi sugárral:  
 Kalpaga barnás volt; de tetőjén inga fehér toll,  
 S csid vala jobbjobban. Arczán, mind mindig, az épség,  
 S ifju vidámság ült. Fegyverneke, s békei társa  
 Ez vala Dalmának. Soha ezt búsongani ember  
 Nem láthatta: vidáman folyt jó vére ereiben,  
 Szinte miként foly az ormi patak délesti lapályba,  
 Mely vígan csörög el kis partja virágai közben,  
 És csak néha, midőn menetét kőhalmok elállják,  
 Váltja zaját, s vizeit harsány suhogással özönné.  
 S így vala ő örömetest dévaj, s elmésen enyelgő  
 A békés napokon; de serény a harcz idejében:  
 Ott esze járt, itt dárdáit forgatta vitézül.  
 Most hogy elért, megörült, s így szóla Orod fia Dalma:  
 «Dévaj Igar mi hoz ily későn, s himzeten előmbe?  
 Barna vitézt vártam feketés vas lapba borítva,  
 S ím a nap fiaként tündöklő úrfi közelget;  
 Nász van-e még Ügödön, vagy tán itt nőszik Igar ma?»  
 Így szólván fejedelmi kezét nyujtotta Igarnek,  
 Az pedig elfogadá, s ily szózatot ejte viszontag:  
 «Nincs még nász Ügödön, sem Igar nem nőszni jön erre;  
 Téged jó egyedül üdvözleni s látni hatalmas

Engadiból, s Ugöd erdeiből, hol imez ruha bár mily  
 Ékesnek lássék, vad fák is termenek illyent.»  
 Illyeneket szólván, nagy örömmel nézte vezérét,  
 S híreit elmondá. Szólt a tarkói Zarándról,  
 Szólt Keviről, a száz teremű Koppánynak uráról,  
 S hősekről, s deli szúzekről, s országos ügyekről.  
 Majd tova megjárá a rég nem látta vidéket,  
 Megfordult fejedelmeinél a kúmai várnak,  
 Ifjúnál, aggnál, hollóhaju hölgyeinél is,  
 S kedvet adó vala, és örömes mulatása körökben.  
 És mikor így hete múlt, nyugatának napja beállván,  
 Lőn maga Dalmával, nagylelkű fiával Orodnak.  
 Ejjeledett. Szomorú rémekkel jött el az árnyék  
 S a zaj sírjánál ünnepleni szálla be a csend.  
 Még nem tündöklött a menny; de törötten oszoltak  
 Fellegi, és a nyílt csarnok közepében ülöknek  
 Lassanként kiderült kéklő szép sátoros öble.  
 Sárga haját rázván most tünt föl egy északi csillag,  
 S majd egyedül ragyogott aranyos lángjával az éjben.  
 Tiszta világa elől az egek kis fényei bujtak,  
 S a kibukó holdnak haloványság telte be képét;  
 Eljött, s visszajiedt odvához az árva sötétség  
 Szárnyasa; jókor elült keselyűk szálltak ki helyette,  
 S még egyszer napot, és napfényt keresének az égen.  
 Látta, s imígy szólott nagylelkű Dalma Igarhoz:  
 «Haj! Igar! én heverek, s nevető szép csillagom itt van.  
 Ím hogyan önti merész sugarát a fénytelen éjbe,  
 Mintha az álomidőt kívánná tenni rövidbbé.  
 Vagy csalatom, vagy ez a csillag már ösmeri Dalmát.  
 Szinte midőn Sírász gyönyörű ligetébe merültem,  
 Így jöve akkoron is lobogó arany üstöke szegvén  
 Éjjeli ösvényét, s haza intett kéjem öléből;  
 Itt vagyok! estenként tünetek változnak előttem,  
 Kél, szünik a szélvész, a záport úzi verőfény,  
 Kúma lefoly, s napokat viszen el folytában, örökre  
 Elvesztett napokat, hullt gyöngyeit a nagy időnek,  
 Kik, föld kincseivel váltsam bár, meg nem adatnak  
 Ifjúságomnak, kisdéd pályámon ez egynek.  
 S még én veszteg ülök. — De nem így! legyen ez ma utósz

Tettek után török, és munkát ha nem adhat ez a föld,  
 A pokol álljon elő, avval lesz harcza karomnak;  
 Hogy mikor a nyugalom napját közelíteni látom,  
 Lelkem üres ne legyen nagy tettek gondolatától.»  
 Dalma imígy zárá fellengő lelke beszédét,  
 S tisztelvén szavait még hallgata társa; de a hős  
 Nem titkolta szívét, így szólt kérdőleg Igarhoz:  
 «Bajtárs! hű követője valál mindenha utamnak,  
 Most, hogy Etel mellett rokonink szomszédaik által  
 Hadba idéztetnek, bizonyos hír hozza, magadtól  
 Hallom, napnyugaton dölýfében háborog, és az  
 Engadiak hírét nem tiszteli a ravasz örmény.  
 Mondd-sza, ha völgyeiből kürtömmel fölverem a jászot,  
 És a büszke magyart dárdák viadalmira hívom,  
 Menjek-e föl, vagy alá ragadó folyamához Arasznak,  
 És ha megyek, kísérsz-e megint bajtársi karoddal?»  
 Erre felelt Igar, és komolyabb lón arcza szavával:  
 «Fejedelem! hogy atyád volt éltem gyáma, hogy a hab  
 Torkából te levél annak mentője, s letarlott  
 Hegylakomon, tova harczyi mezőn jártomban, ovója  
 Nemzetségemnek, nem elég elmondanom, érzem,  
 S rút feledékenység soha nem lesz bűne Igarinak.  
 Menj el azért, valamerre akarsz, valamerre visz a vágy,  
 Nincsen az a távol, sem sziklás bérczi magasság,  
 Nincsen az a mélység, mely megfárasztana, harcz, tűz,  
 Tátogató örvény, s Ármány örök éje, holottan  
 Lélekdöbbentő ugatással hangzik az őreb:  
 Mind nem elég szörnyűk elijeszteni engem utadtól;  
 És még is, ha szabad tanakodnom szándokod ellen,  
 Jódra hajolt elmém máskép fordítja tanácsát.»  
 Megszünt, s csillapodást olvasván Dalma szemeiben,  
 Már szabadabb lélekkel imígy folytatta beszédét:  
 «A mit Etelközről mond a hír, mind igaz, úgy van  
 Nyúgaton is, mind elmondottam, azonban Etelnek  
 Hős ura csak keljen, szomszédai sírba remegnek,  
 S Engadi még magas a ravasz örmény kurta vasának.  
 Induljunk egyedül: okod úgy sincs menni hadastúl.  
 A jász völgyeiben, és a térföldi lakók közt  
 Még szomorognak anyák, még nem vén özvegyek élnek,

Kik Baku tengernek szeleit siralommal egyítik :  
 Sok deli férfiakat temetett el az éhes ölébe.  
 Hadd serdüljön az ifjúság : gyakorolja jövendő  
 Harczaihoz kezeit ; de ha mégis kelleni fognak,  
 Ints, vagy izenj, pillantat alatt nyomaidba suhannak.  
 Menjünk hát egyedül, im hí szép tája nyugatnak,  
 Hí Terek, és az eget lecsaló szép völgyei hínak.  
 Erdők és havasok harsány folyamokkal üvöltve  
 S nyári hűvös patakú ligetek változnak utunkban,  
 És valamerre megyünk, rokonok szive, honna fogad be.  
 Vár Keve, s bátyja Zaránd, és a harcz ősze Tugorkán,  
 Vár magas Engadiban fejrázó Kende, ki ellen  
 Nincsen erő, nincs hős, a harcznak nincs veszedelme,  
 A ki ha rázza fejét ellenkezetében, akár az  
 Ég föld rázkódják, és azt harsogja : nem úgy lesz !  
 Oly bizonyos jelt ad s akaratját nem szegi szükség.  
 Im rád vár ez is, és ösmerni kívánna, ha jönél.  
 S mit késsem ? tele van futamó híreddel az ország :  
 Rólad dall a szűz, téged vár titkon epedve  
 Jász Iboly, a völgyek, s a halmok dísze Homanna ;  
 Csak maga hallgat még a sárga fodorhajás Elvő,  
 Magzata Kendének. Ligetében rejtve virágozik,  
 S a köz hír nem mer közelíteni tiszta nevéhez. —  
 Fejedelem, ha talán csevegésre jutok ma, ne vádoldj ;  
 Nem hallgathatom el, meg kellene tudnod utóbb is :  
 Láttam egy országot, hegyi téren fekszik ; előtte  
 Kék távolban az agg tenger hullámi forognak,  
 S fodros rengetegek koszorúzzák pázsitos alját ;  
 Fenn a hajnali táj, közelebb szépséggel az éghez,  
 Mint nyomorú földhöz, meg nem vénhedve virítván,  
 A boldogságnak szerelemmel nyitja magányát.  
 Ott mulat a deli szűz. Láttam, s a gondolatoknak  
 Tengere lelkemben kiapadt szépsége tüztől ;  
 Megnéztem, s szemeim lekötöten rajta veszének.  
 Szóltam, s nem voltak szavaimnak hangjai, most hogy  
 Szólhatok, ezt mondom, s kevesebbet nem lehet immár :  
 «Rózsánál rózsább, gyönyörűbb valamennyi gyönyörnél.»  
 Ment, én árnyékát, magamat nem tudva, követtem :  
 Még az is éj színét nem vette magára : pironzott

Arczai hajnalaként, és visszamosolygani látszék.  
 S e kis tündért egy örmény-föld-szülte királyfi,  
 Egy nyomorúlt Tigrán, epedezve vadászsza szemeivel.  
 Külföld fajzatihoz fejrázó Kende nem adja,  
 Még is ez a Tigrán veszedelmes csalfa hitében.  
 Fejedelem, nem jössz-e alá a lányka bajához?  
 Jőj le, riaszd el ohajtóit, s ha szivedre keríted,  
 Mondhatod a napnak: szálljon le alunni! az éjnek  
 Hogy besötétedjék; maga sárga fodorhajas Elvő  
 Több neked a napnál, több a szép csillagos éjnél.»  
 Erre magas lelkün mosolyogva felel vala Dalma:  
 «Bajtárs, mint sokszor, most is szűk földi határon  
 Túl járnak szavaid; de nekem, bár mennyibe teljék,  
 Tetszik ajánlásod; lemegyek, megnézem előszült  
 Hősünk lakhelyeit, fejrázó Kende hatalmát.  
 S nem hunyom el szemeim hódító kellemek ellen,  
 Hölgyeket is nézek. Megnézem, szebb-e Magyarvár  
 Hattyuinál kebelök. Megnézem Hajnalon Elvőt,  
 És ha Tigrán ellen karomat kérendi, halálban  
 Ellensége leszek karddal, dárdával, ideggel;  
 Többre nem int elmém. Láttam, s tán szebbeket annál  
 Nem látnak szemeim; de nekem nem csillagom a lány.  
 Gyenge virág, kebelén még reggel ringadoz a gyöngy,  
 Színe jön, illata kél, gyűl édessége; de mézét  
 Méhek, s a csapodár lepkék ragadozva fogyasztják,  
 Illatit ingadozó örvényivel elnyeli a lég;  
 A dél jó, s ragyogó gyöngyét lángjával eliszsza.  
 Lankadoz: akkor már többé nem kedvese a méh,  
 Pillangók kerülik, s üres a lég árja szagától,  
 Perkedt szirmaitól szomorodva bucsúzik el a nap;  
 Még csak az egy szellő, mely kórójához ütődik,  
 Zeng neki gyász dalt, és az is elhal nyögve tövénél,  
 A hír tiszta sugár, azt nem fárasztja meg ösvény,  
 Nem nyeli el mélység, sem alatt nem hagyja magasság;  
 Szerte repül szabadon, s ragyogása parancsol az éjnek.  
 Én ez után sietek! kelj, kelj tova csillag az égen,  
 Dalma fölébredt már, lelkét sugaraiddal eresztí.»  
 Így végzé szavait, s nyugalomra betére Igarral,  
 De Igar így szólt még szerelemmel víva magában:

«Fejdelem a lánykát mért mondád gyenge virágnak?  
 Szép a gyenge virág; de ha gyöngyét a nap elitta,  
 Nincs szeme, mely rajtad csillagként telve forogjon,  
 S mely ha tovább fordult, eged is beboruljon utána;  
 Nincs haja, melly a bércz ragyogó délesti ködénél  
 Szebb legyen, és pihegő kebelét őrizze szemedtől;  
 Ajaka nincs, mellyen csókok szűz hajnala keljen,  
 S mely napot és holdat tudjon megkötni szavával;  
 És ha szakasztani mégy, nincsen habi lába virágnak,  
 Melylyel az áradozó patakon túl fusson előled;  
 És szive, mely, ha rokon lettél hozzája, szeressen,  
 Jó szive nincs, melynek dobogása megáldja szerelmed  
 Almait, és az egek dörgésit elűzze füledtől.

Fejdelem! a lánykát mért mondád gyenge virágnak?  
 Szép, hamar is hervad; de dicső is, kedves is a lány.»

A csillag beborúlt, rémeknek hagyta az éjfélt,  
 S nemzetek álmainak. Szenderg a hírre sovárgó,  
 Várni az új kedvest szeretője megúnja, s lenyugszik.  
 Szúnyadoz a rabló; de nem a boldogtalan, az még  
 Fenn van az inséggel, és nem jön ölelni halála.  
 Árta ez, a pártus földnek fejedelme, míg a nap  
 Fenn vala boldog egén, most bús árnyéka magának,  
 Mint zivatar-kergette levél, bujdossa hazátlan  
 A neki szűk földet, s nyugodalmát nem leli rajta.  
 Fergeteget keres a hegyeken, gyász éltet az elzárt  
 Völgyek ölén, hogy az emléket bele ölje szivéből,  
 Él az azonban még, és halni nem engedi őtet.  
 Most is, mint keselyűk, szaggatják őt az ijesztő  
 Gondolatok, s ősz fürteivel hajtják ki az éjbe.  
 Kúma sötéten foly, közepett csapdosva haboktól  
 A nyomorúlt ember kormánytalan úli hajóját.  
 Látköre barna homály, szeme, lelke halotti sötétség,  
 Keble kiégett hegy, melyből mély tompa morajjal  
 Szózat emelkedik, élőknek, holtaknak ijesztő:  
 «Hajtsatok el, viharos tengerhez hajtsatok engem,  
 Oh ti sötét éjnek habozói, hogy ottan az örvény  
 Nyeljen el, és ne csekély habban, hullámban enyészszem,  
 Hogy magasan fekügyék a vízbércz lelkemen, annak  
 Vad zuhogásaitól siketüljek, hogy, ha fölöttem

Nemzet pusztúl el, vagy esik rabigába, ne tudjara.  
 Ott ha az égő nap föl akarna találni, ne leljen,  
 És ha kívánnám én még egyszer látni, ne lássam! —  
 Vagy minek is láttam? Te sötétség éje borúlj el,  
 Bús alakod ne legyen mint lelkem alakja világosb.  
 Mért lelkem gyászhoz nincsen szoktatva? Miért lelt  
 Inségnél egyebet, hogy most, mikor abba merül el,  
 Képzete a nagyról, s hogy az elmúlt, búja ne volna?  
 Vagy hol van, ki velem tudjon mérkezni panaszban?  
 Atyja halálán sír? Az atyát én láttam elesni  
 Agg hófürteiben, s bűnöm vala benne, hogy elhullt:  
 Átka maradt rajtam. Szép hölgyet veszt vala, s kedvest?  
 Kettőt vesztettem, a földnek gondolatánál  
 Szebbeket, és jókat. Szivemen hervadtak el és most  
 Csendes Araltónál nyomorútan porlik alakjuk.  
 Gyermekeit ölték el? Szépen, mint déli pagonynak  
 Szálai serdültek fiaim; gyász hajnalom eljött,  
 S lábam elé gördüle fejük. Iszonyodva elölték  
 E karok a gyilkost, de fiam nem támada többé:  
 Mind eltépetten tavazó vérökben aluttak,  
 S őket nem siratám. Egy nemzet lelke vesződék  
 Végső napjaival. Szemlélnem kelle veszését,  
 S csak siratám: többé nem voltam menteni képes.  
 Itt vagyok, a vas sors kerekétől törve, futólag  
 Bujdosom a földet, s még halnom nem szabad: árván  
 Egy gyönyörű lánykám, ifjúkori gyenge sugára  
 Boldogságomnak, kísér szakadatlan utamban.  
 Mint sanyarú árnyék, megyek én mellette: szememnek  
 Fénye csak ő, s csak szemeiben nézelhetem a rám  
 Nem haragos mennyet. Keze törli le arczomon a bút,  
 S ajka nyugalmat zeng. Éhemben is ő etet, és ha  
 Szomjazom, ő hoz italt kisdéd tenyerében az érből.  
 Szíнем előtt szúnyad, s még egyszer látom az elmúlt  
 Örömet álmaitól viduló arczára kifestve. —  
 Ébred, s ágyamat ő veti meg puha parti füvekből,  
 S csendes az én álmom, mint a ki örökre alunni,  
 Mélyen alunni fogok. S ím ekkor kél föl az átok.  
 Lányomat a rablók álmomtól messze ragadják;  
 Vég szava borzasztó siketen, mikor ébredék, akkor

Hangzik el a sivatagnak ölén. Ordítva, tapodva  
 Kérdezem a földet, s zivatarral válaszol, átkom  
 Fölveri a vas eget: villámát küldi, s nem öl meg! —  
 Haljatok el ti, kik élők még hallgattatok engem,  
 De ti kik a sirban lakozátok, keljetek alvó  
 Színtelen árnyékok, velem itt töltsétek az éjet,  
 Míg az utált napnak nem hat kebelébe világa.»  
 Szólt, s a szellemapák iszonyodva huzódtak utána,  
 Fenn sanyarú rémek szilajon röpdösve suhogtak,  
 A komor éjfélnek s hangzó kínoknak örülvén.

Dal kel az erdőkön, és a deli Hajnal előjő:  
 Mennyei gyöngyeiben múlódad földi virágok  
 Mosdanak, és csillog, s életre vidámodik a lomb.  
 Hol zuhogó Terek a hegyet, és szép völgye határát  
 Fölveri álmaiból, ott egymást nézve sötéten  
 Két idegen lép föl, Csimor, és az ölö szemü Bendeg.  
 Titkos barlangok lakozói Koros vize mellett,  
 Kik mint tévedező turulok járnak ki rabolni,  
 S a puszták ijedelme nevők, s éj színe ruhájok.  
 Ékes az, és szilaj ifjúság mosolyog ki szemeiből,  
 Ez haragos lelkét arczán hordozza sötéten,  
 S szörnyű tetteivel túl áll java élte határán.  
 Köztök az elragadott Szűbál, szép árva leánya  
 Hontalan Artának, báránként lépdegel, és néz,  
 S minden meglegbbent árnyéktól várja halálát.  
 Szólják, de szavát a félelem árja megölte:  
 Nem felel, a felelet búsan vagyon írva halálszín  
 Arczain, és remegő tagjának mindenik ízén.  
 Még is mintha Csimort látván jobb volna reménye,  
 Ahhoz jár közelebb, s kérőleg függ szeme rajta,  
 És Csimor is hozzá örömet mosolyog le; de Bendeg  
 Nem türi e látványt. Mint tengeri szörny az özönből,  
 Úgy üti föl vad mérge magát egyszerre, s szemében  
 Úl az ölö szándék, lángos karikái forogván.  
 Erti Csimor, s keze a boton áll, s most hirtelenebbül  
 Mint a gondolatok, hatalommal előre rohannak  
 Som buzogányokkal döngetve halálosan egymást.  
 A kis lány, mikor e viadalt szemlélte, szabaddá  
 Lön, s futa bérczeken, a félelmek nyomtalan útain.



Minden másra vakon, csak nem viadalmok ügyére,  
 Küzdenek a rablók lobogó dühödéssel azonban,  
 S fegyverök, és fejük, és mellök, kopog a sok ütésben.  
 Bendeg ütötte Csimort legutószor mellben, utána  
 Bendeget agyban emez, s mint föld indúltakor egy bércz,  
 Úgy rendült meg ütésétől a rettenetes fő.

Felkaczag erre Csimor Szúbált nem látva közelben,  
 S mond szilajon : «No ugyan volt mit koptatnod erődet.  
 Hol van az édes lány, a harmat, az égi virágszál!

Nézd, föld nyelte felét, fele mennybe repült el, azonban  
 Itt van szép nyomain sanyarú árnyékod, öleld meg.»

Így szólt, s még vadán elhangzott hahotája tovább is ;

Nem felel erre amaz, de dühülten fúva haragját

Lóra kap, és minden bokrot földülna tövestül,

Csak hogy az elvesztett Szúbált még visszakerítse.

Asszonyalak lebegett a távol déli hegyekben.

Sok keresése után ez tűnt föl előtte, legottan

Arra csavarta lovát ; de csalólag el-elvesze a kép

Lombok alá jutván, s foszolékony ködnek alája ;

Bendeg elő száguld : országokat adna egy áldott

Szép egyenes földért ; de hegyet kell másznia, s keskeny

Úton irígy ágak rángatják túske karokkal.

Ballag, üget Bendeg, s ezer arczú tarka jövendő

Háborog elméjén ; vágatna, röpülne ; de késik,

S a futamó árvát kegyelem felhője takarja.

Ballag, üget, mint vad morgó bika az aldai réten,

S megleli végre, kit úz ; de szilaj paripája megugrik

Hogy közel ér, s maga elborzad, látvája boszúsan

Nem gyönyörű Szúbált, — az aszott hideg elbori jós nőt ;

Most nyilik ajka sötét sírként, s így dörgi ki átkát :

«Oh hogy epednél meg! hát téged szürke boszorkány,

Téged, aszott féreg, te hegyek sárkánya, ki hitt le

Tégedet Elborról, hogy most förtelmesen itt állj?

A ki mohos sziklákat eszel, s felhőket iszol rá,

Ferde sivány bocskor, ki magas fészkedben üvöltve

Nőszöl az ördöggel, ki megett sántítva döcög s már

Elfáradt az idő : hogy mersz te megállni, holottan

Gyenge futó lánykát keresek tusakodva? dögölj meg,

S fald be jövendődet, buzogányom mondja : bünös vagy!»

Szólt, s fölemelte botát ; de az asszony, egy éktelen óság,  
 Ellene állt, haja borzadván, s szeme lángba merülvén,  
 S tartá varázs vesszőt, mellyen bemetélve jövendők  
 Képei tűntek elő, jó rossz egymásba zavartan,  
 Mint főveny, és az arany, mint felhő, s tiszta verőfény.  
 Ezt suhogatta felé, s ím a vész terhe alázúg,  
 A viharok szárnyát zápor nehezíti ; zuhogva  
 Hordanak egy tengert, az egeknek régi haragját ;  
 A hegyek is, kik alatt felhők tolakodva morogtak,  
 S ködtelenül láták a mindig tiszta verőfényt,  
 Felleg alatt nyögnek, s szikláikon omlik az árvíz.

---

## A ROM.

EGY ÉNEKBEN.

1830.

Hol Siva végetlen fővenyében lankadoz a nap,  
 S csendes Araltónak zaj nélkül nyugszanak árjai,  
 Félre világ robogásaitól, egy pusztá lak ormán  
 Két Isten harczolt elszántan régi haragból.  
 Első a dúlás komor Istene, Rom, jöve, és az  
 Elhagyatott lakon, a szélvésznek bús palotáján,  
 Hol szomorú volt a napnak tüneménye, ha feljött,  
 És szomorú, ha lement, élőt nem látva körösleg,  
 Merre nehéz ön lábaival sétált el az óság  
 S a mi előbb fény volt, abból nem hágy vala többé  
 Semmi csodálandót : — ott Rom kívána tanyázni,  
 S messzünnen feltolt falakat készül vala tenni  
 Földdel egyenlőkké. Véd, a ház őre, kiállá  
 Ellene és mentő paizsán fölvette ütéseit,  
 A rombolni jövőt nagy erővel visszaszegezvén.  
 Ők ugyan éjt nappá, nyugodalmat téve csatává,  
 Mint két béri vivó, küzdöttek folyton az ormon  
 Őtven egész évig ; de azonban győze Romisten.  
 Égi hazája felé elszállt a pusztá tetőkről

A Mentő szomorún, és a fejedelmi gyönyörök,  
A hírben ragyogott Országok háza, leomlék.

Rom pedig a düledék palotán fölütötte tanyáját,  
Nagy Siva pusztáin egyedül őrszellem az éjben.  
És ha ki szürke világánál félholdas időnek  
Jöne felé, láthatta miként tört oszlopon ülven  
Hosszu szakálla mohát lengették pusztai szellők,  
S várkoszorúzta fejét zsibbadt könyökére nyugasztva,  
A szomorú sivatagba miként nézett ki merően,  
Messze Araltónak látszván hallgatni zugását.  
Évekig így és túl azokon gyász gondolatokban  
Fárasztotta esztét, s ha talán vész harsoga álta!  
S a főveny országát felvették szárnyai, akkor  
Ébredte álmaiból s hullván gyér hosszú szakálla,  
Zenge szilaj dalszót és a zivatarba sohajta.  
Már század múlt el s még nem jöve senki, az elmúlt  
Fénynek hajlékát romjaiban látni, sem útast  
A vak eset s bal sors meg nem téveszte s az Isten  
Nagy fogadást gondolt, így szólván végre magában:  
«Ki legelőbb düledékeimet leborulva köszönti,  
Teljesedésbe hozom háromszoros álmait annak.  
Boldoggá teszem őt, fogadásom tartja s ez így lesz!»  
Szóla s körüljárdalt ör gond kísérvé személyét,  
S mélyebben súlyedtenek a düledékek alatta.  
Múlt az idő, s untig változtak benne zaj és csend.  
Sokszor az ősz Romhoz lemosolyga az égutazó hold,  
Fellegeket gyakran látott harczolni s koronként  
Dúlva sötét vésznek ment által rajta haragja.  
Ő pedig ült egyaránt s kőhalmi omladozának.  
De mikoron másod századnak folytanak évei,  
S a forró fővenyek pusztáin nem vala szellő,  
Harmatot éj nem hinte alá, regtől pedig estig,  
Mintha világot gyujtana föl, heven égete a nap;  
Ifju kalandor jött egy távol honni vidékről.  
Sors és a szerelem nem hagyták béke ölében  
Lennie boldoggá, nem harczok fürgetegében.  
Búva futott a két hatalomnak előle, szívének  
Gondjaival s hogy senki ne lássa, ez árva kietlent  
Választotta utúl. Melytől nem rettege s mely baj

Annyi ezerből még egyedül vala hátra — halálát  
 Vélte találnia itt. Lankádtan s lelke-szakadva  
 Lép vala lassan elé s lerogyott a barna köveknél.  
 Tüstént fekte helyét meglágyította Romisten,  
 S ő, nemes Országok feledett ivadéka, lakatlan  
 Földön erőtelenül feküdt: vas fegyveri rajta  
 És mellette, nehéz keziből elhullva, heverték.  
 Szelleme tükrében feltűntek az álmok azonban,  
 S láta kies tájat dombbal változva s virágok  
 Völgyeivel; pásztor tanya volt, kis hajlak az ormon,  
 Kút csorgott tövinél, gyéren körülötte gyümölcsfák.  
 A ligetek csendét patakok csörgési vidíták,  
 Kisdod bokrok előtt szökdelték fürge juhnyájak,  
 S a vezető ürünek mélyen hangzott ki kolompja.  
 A nyáj pásztora ő, legkönnyebb póri ruhában  
 Íjasan és balján teljes puzdrája zörögven  
 Köztök járt egyedül, s a nyáj örvende urának.  
 Ébredte most s mit imént álomnak véle, való lón.

Legszebb pásztori táj közepett, már távol előbbi  
 Gondjaitól, bámulva magán és mindenben, ott járt  
 Nyájai közt, fiatal pásztor sorsverte vitézből.  
 A vezető ürünek hallotta zörögni kolompját,  
 Láta vidám ihait szökdelve legelni, s előtte  
 Minden az álomtól festett tárgy képe jelen volt.  
 Így élt jó ideig. Gyakran megjárta virágzó  
 Völgyeit, ormairól gyakran letekinte vidáman,  
 Távol az elsiető patakoknak lesve futását.  
 Íja vad állattól s nem erőtlen karjai védék,  
 S kiktől búcsút vőn, embert nem láta határin,  
 S elszánt lelkének mi öröm nem látnia embert!  
 A keserű osztály nem bántá: fája gyümölcsseit,  
 Nyája tejét nem ohajtá el szomszédos irigység,  
 S méreg nélkül folyt epedő szomjának az ép kút,  
 Villám nem keresé alacson kalibája tetőjét:  
 Béke ölen egyedül állt az, nem lakva bajoktól,  
 A csend és nyugalom gyönyörének hagyva tanyául.  
 S a boldog szerelem s bal sors feledője ilyen szólt:  
 «Járj kies útaidon, ligetemnek nyája s tenyészszél,  
 Völgy, te viragozzál, és szellős dombja lakomnak,

Folyjatok el csendes patakok, mérői időmnek,  
A koszorús partok kebelén, hogy kelve, lenyugva  
Víg csevegésiteket lelkem meghallja s örüljön.  
Csak soha embertárs s ember szülője, az asszony,  
Meg ne zavarhassák ridegét e néma magánynak.  
Nem! soha emberi nép e tájat látni ne jöjön!  
Jobb társak nekem e szédelgő nyájak azoknál,  
És e néma mező, s fedezője az égi derület.  
Vajha szemem még mindezeket láthassa sokáig.  
Vén fejem így a béketanyán fáradjon el egykor,  
S testemet a völgy harmatozó ivolái fődözzék.»  
Szólt s az üres levegő kebelébe fogadta beszédét,  
És elenyészni hagyá a térnek végtelenében.  
Így tölté az időt, ura és uralója magának,  
S éle remény- és vágytalanul, nézője futamló  
Napjainak; de soká nem tarthata békelakása.  
Lelke hamar betelék örömeivel az egyszerű tájnak,  
Kis laka, nyája s az egy környék, a mindig egyenlő  
Hajnalok és estvék unalomnak tárgyai lőnek.  
Még az örök tavasz is, mely nem sorvasztva teleknek  
Vészeitől ligetén folyvást zöldel vala, bántá.  
A kipihent szívnek megjöttek előbbi reményi,  
Visszakiváncoztak tova pártolt vágyai: embert  
S ember-lakta vidéket kért a pusztá magányért.  
Mint partot haladó folyam árja, zajogtak agyában  
A raj gondolatok s nyugodalmat lelni hiába  
Mentenek el, mind a nélkül tértek meg urokhoz.  
Egy vala még kísértetlen s azt tenni megindúlt.  
Elment a romhoz, leborult a barna köveknél,  
Ott elszúnyada és feltűnt a második álom.  
S lát vala álmában bércekkel büszke vidéknek  
Sziklafejű csúcsát vetekedni egekkel: az erdő  
Méla, borús folyosóival, és — hol az álmadozásnak  
Szent országa van, agg lomboktól rejtve világnak,  
A hova ormairól forráshoz jára le a vad,  
És egyedül zavará robajával az alkonyi csendet:  
A titkos teremű völgyek megnyíltak előtte.  
Bérczi sorok hátán folyamok harsogva futának,  
S a hegy alatt szélt és hosszatt meghintve falukkal

S a falu népeivel, gyönyörűn zöld róna virított ;  
 Közben egész tájnak látója, az úri lak állott,  
 Büszke toronyviselő tetejével messzeragyogván.  
 Ő pedig a miket elláthat vala, völgynek, oromnak  
 És ura leggyönyörűbb rónáinak, ébrede s lelkén  
 Vágya betölte után, az öröm szilaj árja csapongott.  
 Mint idegen földön hosszú utazásban időn túl  
 Elmaradót, fiatal szolgák és szolgáléányok  
 Üdvözlék urokúl s az imént bús ifju, lakója  
 Pusztai kunyhónak, népes palotában örömmel  
 Szálla meg és fényes pályát ígére magának.  
 Ólaiban paripák, szél s tűztől vemhes anyáknak  
 Gyors ivadécai tomboltak ; s kürt, fegyverek álltak  
 Termeiben, czélhoz repülő szolgálai vadásznak ;  
 Csűreit eltartó gabonával rakta meg a nép ;  
 Lélekadó bornak tele volt nedvével az albolt,  
 S ménesek és csordák legelének szerte, sajáti :  
 Dús gazdát mutatott a ház, urodalma hatalmast.

Nem volt késedelem, vendégei jöttek ; az ifju,  
 A tehetős gazdát szomszédok s messze vidéknek  
 Vándori látogaták. És ő nyílt kedvü barátja  
 A fiatalságnak, tisztelni tudója az érdem  
 Őszeinek, minden rendnél ösmert vala s kedves.  
 Háza szilaj kedvnek lett víg fogadója, kaputlan ;  
 Udvara vendégért látszott mosolyogva kinézni,  
 S szüntelen a járt út hoza és vive látogatókat.  
 Gyakran az ifju sereg fölment harczolni vadakkal  
 És a szarvas ünő és sokbogu híme, az ugró-  
 Zerge, s ki szellőként fut, az őzfi, lehulltak az ifjak  
 Vesszeitől ; s ha ki sárga vadat, vén bojtos oroszlánt  
 Kergete föl, ha szilaj párducz szökkent meg előttök,  
 Vagy makevő kannak hallott robogása, erővel  
 Állt az erő szemközt s ellentállása mulatság  
 S kéj vala szívöknek. S mi gyönyör volt inni patakból,  
 És ha ki eltévedt, a kürtszó lassu nyögését  
 Messzünnen jött szél szárnyán elfogni s utána  
 Váró társainak fáradtan jutni körébe ;  
 Ott lejtős halmon pázsit nyoszolyára pihenni,  
 S vígan elosztozván nem finnyás étkek ebédin,

Hallani másoktól és mondani tréfa beszédet :  
 S hány nyilat és mint vitt hátában el a makevő kan,  
 A kőszáli szökő mint hulla le szökte felében  
 Nyíl ütven derekát, a párducz merre osontott,  
 És az oroszlánnak fene bőgésére ki rémült ;  
 Illyeneket hallván zöld halmon látni területen  
 A széllábu bikát, hűvös források ivóját,  
 A hogy hátravetett szaruval még mintha szaladni  
 Vágyna, merő szemeit dőlesztve kinyúlik, eláradt  
 Vére halálszerző sebből szivárogo azonban  
 S a rohanó lábnek nincs többé semmi hatalma.  
 Így mulatának ezek s a bérczhát zenge utánok !  
 Ha pedig a vizes ősz s zivatar-nyargalta mezőkön  
 Nem vala dísz többé s a kedv a társas örömmel  
 Szűkebb térre szorúlt, termeikbe vonultanak akkor  
 S vagy tündér regeszón függöttek egy éltes ajakról,  
 Vagy vigadó dallal hallottak hárfai zengést,  
 Hol gyönyörű lányok legszebbike horda piros bort  
 S a szomjnak nevető kellemmel tölte kupákat.  
 Végig mindezen a szabad úrnak kénye csapongott  
 S kezdte hanyatlását. Nem elég volt lennie dúsnak  
 S játszi barátságot és látnia szolgálta szerelmet :  
 Szíve rokont keresett s szívet melly érte dobogjon.

Tág urodalmaiból egy hely vala kedves előtte,  
 A zárt völgy ; ott ő kisdud halom oldala mellett  
 (Vérlobogó volt a halmon, zászlója halottnak)  
 Láta ülő lánykát szomorú gondokba merülve.  
 A halovány bánat gyászolt szépséges alakján,  
 És leomlott hajait szabadon ragadozta futó szél.  
 De gyönyörű fiatalság volt minden tagon és a  
 Bánat után sanyarú nyomait nem hagyta sötétség :  
 Tetszett a gyász és a gyásznak szép viselője.  
 S már közelíte, verő szívvel, készítve vigasztó  
 Szózatokat ; de ijedt özként fölrebene a szűz  
 S merre borongós utczáit megnyitja az erdő,  
 Elvesze a lemenő völgynek végében. Utána  
 Hasztalanúl sietett, nyomait sem lelta az ifjú.  
 Így sokszor jöve a völgyet s a völgyi leányzót  
 Látni, hasztalanúl vágyván az előle futóhoz.

Honn az egész élet megfordúlt. Vizsga cselédi  
 Kedvtelenül láták megtérni s ha honn vala, búsan  
 Ülni s merőn és szótalanul távolba kinézni.  
 Társai elhagyták a tőlök visszavonulót,  
 S ő egyedül a völgy szeretője s a völgyi leányé,  
 Nem vágyott rájok s a ház csendes vala és bús:  
 Csak maga a háznak rémlelke dobog vala benne,  
 S hosszú sohajtás volt szívének néma beszéde.  
 Majd hogy az oly sokszor látottat bírni reménység  
 Nem csalogatta tovább, elhagyta kevély laka táját,  
 El gyönyörű rónáival a bércz rengetegét is,  
 S túl azokon szomorú düledéken lelte Romistent.  
 Fáradtan leborúlt kövein s jött harmadik álma.  
 S mit látott, mi kívánt tüneményt, mely ritka szerencsét!  
 Állnia gyászdombnál látá a völgyi leánykát  
 Búja siralmában, mint rég vala állni szokása,  
 Majd hogy sejte tanút, félénk szaladásnak eredni,  
 Ő pedig a szaladót, mint könnyű felleget a szél,  
 Úzte merész lábbal s a sír környében eléré.  
 Ott a mint epedő ajakát hév csókra kinyitná,  
 Ébrede s álmainak nyílt szemmel látta valóját.  
 S még kétlé, még féle, hogy álmodik és zavarában  
 Szólni tudatlan volt; de örömmel látá leomló  
 Fürtöket a pihegő kebelen fodrokba szedődni,  
 Látá dicső szemet, a léleknek mennyei tükrét,  
 S halla patak zengésü szavat, szerelembe merítőt  
 A szív hangjaival. S a szűz, mint a ki örömmel  
 Futna s marad, ha utól éré szeretője örömmel,  
 Két gyönyörű ajakat nyita meg s így szól vala hozzá:  
 «Haj! boldogtalan én, mi kegyetlen kéz zavar engem  
 Gyászom napjaiban? s te ki vagy, mely föld nevedéke,  
 A ki, mikor jövök és mikor elmegyek, anda szemekkel  
 Bánatomat lesed és könnyeimnek hulladozását,  
 És nem hagysz egyedül lennem gyászomban az édes  
 Testvérért, nem hagysz siralommal nála mulatnom!  
 Őt nekem, a gyönyörűt, egy atyától jó anya szülte  
 S ketten az emlőről tehetetlen gyenge leánykák  
 Függettünk csecsemők. Remegő lábakkal egyenlőn  
 Kezdük az életadó földet tapdosni s erőtlén



Szókat együtt csevegénk (mondják) még gyermek ajakkal.  
 Majdan serdülők, játékon növe örömek  
 Társaivá, e völgyhöz együtt járánk le virágért,  
 Itten együtt fűzénk, koszorút a zsenge tavasznak;  
 És gyönyörű volt ő, s örömem s öröm én neki míg élt;  
 Most pedig itt hervad megemésztő pornak ölében,  
 S árva keservimnek meg nem hallgatja nyögésit.)  
 Így szólt a testvér elhúnyt testvére poránál,  
 S szép feje megnehezült búval kebelére lehajlott.  
 Erre varázsoltan vesztegle az ifju kalandor  
 S vétke gyanújában csak alig vala szólani képes,  
 Szólt pedig így s mentő szavait mondotta rebegve:  
 «Engedj meg, te keservim után megadója szivemnek,  
 Engedj meg, gyönyörű, ne nekem, sok kellemeidnek;  
 Mert csak azok ragadák hozzád tündéri erővel  
 Lelkemet, és a lélek után e szolga tagoknak  
 Késni lehetlen volt. Jöttem, mert kelle s az észnek  
 A szív láz zaja közt nem hallott semmi parancsa.  
 De ne legyen gondod, gyászodban senki ezentúl  
 Meg nem háborgat: szent az mindennek előtte.  
 Csak ha ki jössz, ha siralmid után haza térni megindúlsz,  
 Engedd a leghőbb szerelemnek jární nyomodban,  
 Hogy veszedelmektől ójon, hogy lássa szemednek  
 Fényeiben sorsát mosolyogni; s ha bánatod enyhül  
 S képes léssz ön búdon kül hallgatni panasza,  
 Akkoron elmondom, mi nehéz gyötrelmek emésztik  
 Ifjú napjaimat, mint nem lehet élnem ezentúl  
 Nélküled, és mi halál küszködnöm csalfa reménnyel.»  
 S úgy lön, mint mondá. A gyász órái lefolytak,  
 S enyhült bánat után szerelemről halla varázsos  
 Szókat az édes lány s ellent nem mondhatta szíve;  
 Abban az új vendég az örömek nász seregével  
 Megszállott s az egész házat fölverte zajával:  
 Gyözve lön és oda adta magát szeretője szívének.  
 S a szomorú palotát, az urával búba merültet,  
 Újra robaj tölté; a fény bele szálla ragyogni.  
 Mindünnen koszorús lánykák, velök a vigadó nász  
 Jöttek ünneplő díszszel s a völgyi leányka  
 Rózsa szemérmében gyönyörűn fellépe közöttök;

És áthágta rideg küszöbét, még gyenge menyasszony,  
 A nőtlen háznak, s örömet vive abba magával:  
 Kedv vala künn és benn s a kedvnek tapsa körösleg!  
 Mindennél inkább pedig éreze üdvöt az ifju,  
 S a szerelem karján kipihent sok régi csapástól.  
 Kétszer az álom után már láta világi szerencsét:  
 De boldog vala most s gyönyöreinek kútfeje háza.  
 Évek után fia is serdült, szép mása virágzó  
 Anyja vonásainak, atyjának mása erőben;  
 Új öröm és a boldogság hú záloga köztök.  
 Jaj neki! hogy küszöbén túl hagyta csapongani vágyát!  
 Várost és falukat ment látni a azokban az élet  
 Búját és örömet; s vizsgálta, tapasztalta mindent.  
 Egy népet lele, mely gyéren vala s lelke törötten  
 Ősei honjában mellyet megronta örökre  
 Harcz és visszavonás. Termékeny ugarban ekéjét  
 Hasztalanúl vezeté, nem örült munkája díjának.  
 Átok volt az egész földön. Másnak vete a kéz  
 S másnak gyűjte képét. A tót más mosta veríték  
 Csöpjeivel, más itta borát nyugodalma helyében.  
 Még az erős folyam is, mely gáttalan úton alá foly  
 S önként ontja szabad vizeit, idegennek adózott;  
 Dús arany aknáját idegennek nyitta meg a bércz —  
 Ily népet látott, a pártus népnek utóját  
 Láta; de rajtok persa királyt és persa hatalmat.  
 S újra sötét gondok dulakodtak lelke nyugalmán:  
 «Im mi derék nép ez, gondolta törődve, mi méltó  
 Istennek képét a nap láttára viselni,  
 Még is mely nyomorú, mint van rabigáig alázva.»  
 S már elméle hogyan gyűjtsön hadat, a had után mint  
 Tégye virágzóvá népét s a földet alatta,  
 Őseinek földét. Komoran tért vissza s tünődve,  
 S a megijedt háznép alig ösmert szótlán urára.  
 A szép hölgy kérelmeinek zárt keble ki nem nyílt;  
 Régi vidámságát meg nem hozhatta szerelme,  
 Gyermeke látásán örömes mulatása rövid volt,  
 Honn vala hontalanúl: lelkét nagy gondjai bírták.  
 Már had-gyűjteni ment, már társat idéze segédül  
 S a nép harczának titkon forralta veszélyeit:

De legelőbb az öreg Romhoz járúla tanácsért  
 S vágyaihoz képest még kére negyedszer is álmot.  
 Új kérelme szavát a Rom hallotta haraggal  
 S engede, kényén túl adván s fogadatlan az álmot;  
 Ah nem vágyaihoz képest, azok ellen adá meg.

Álma kietlen volt, szomorú és pusztá sötétség.  
 És nem láta, de borzasztó bús hangokat érte.  
 Két roppant hadnak távol hallotta csatáját,  
 Hallott szembe vivó sereget ordítva lehullni  
 S kardcsengést, megütött paizon nagy dárda törését  
 S úrtalanúl szaladó paripáknak bús dobogását,  
 Végre halálhörgést s zajt; többé semmit azontúl.  
 Majd kiderült a táj és látta kietlen Araltót,  
 Nagy Siva bús fővenyein a napnak látta lehúnytát,  
 S haj mi nem úgy ébredt, mint volt nyugalomra menése l  
 Álma való képét látá és látta sötéten  
 Fénylő fegyvereit, hű kísézőit utának.

Így kele fel s mint jött, tova ment a messze világba,  
 A hírben ragyogott fejedelmek vég ivadéka,  
 Nőtlen, hontalanúl, fényes birodalma elesve,  
 S a rideg országnak szomorún elhagyta homokját.  
 Rom pedig ült egyedül és a sivatagba kinézett.

---

## A KÉT SZOMSZÉDVÁR.

NÉGY ÉNEKBEN.

1831.

ELSŐ ÉNEK.

Még egyszer fölemelte szavát Sár róna vidékén  
 S hosszú nyögésekkel, mineműk a haldokolóé,  
 Megszűnt a zivatar. Csendes lön mélyen az alkony,  
 És kijövének az alkonyak szeretői. Csapongva  
 S földet korholgatva röpiült a fecske magányos  
 Andalgásaiban, s eleségül gyenge fiainak  
 Kis férgekre s füben pihenő bogarakra vadászott.

Mely rémulve buvék, hallván a dúlakodó vést,  
 Zöld kapujánál ült immár a kis tücsök és víg  
 Társaival vígan feleselt egyhangu dalokban.  
 Hallott a dongó buta kóborlása is, a mint  
 Meg-megütődve rideg hangját elszegte koronként,  
 S lomha nehéz szárnyon szomorú zúgással odább kelt.  
 Messze pedig, hol völgyeiben maradozva foly a Sár,  
 S késő hajjai közt resten nyujtózik az omboly,  
 Bús panaszát az uszók négy lábú serge zokogta,  
 S a vizek országát idegen hangokkal ijesztvén  
 A bikatorku bölöm durván felbőge; csak embert  
 Nem látott e táj. Ember, ki az estnek örüljön  
 És szenderre csalo összhangját értse gyönyörrel,  
 Ember nem jön elő. Sámsonnak háza miért van  
 Most oly rajtalanúl? A nép, mely benne zsibonga,  
 Ünnepet ül-e talán? Vagy pusztá-e s néptelen a vár,  
 A daliák fogadója s merész küldője csatákra?  
 Vagy ki az, a ki sötét fegyverben a belteremekből  
 Lélekdöbbentő léptekkel előtör, az ifjú?  
 Mért az egekbe kiáltó bú rémuló arczán,  
 S vérkönye megjegesült tükrén az iszonynak alakja?  
 Ah Sámson fia, későn van megtérni csatádról,  
 Jó Tihamér! késő meglátnod az ősz atya házát,  
 És látnod mint lön néphonból árva halommá.  
 Mit használ neked a diadal dühös Ottokar ellen,  
 Mit használt lenned győzőnek bécsi Rudolfért,  
 S László híre neked? Megtérnél íme rohanva  
 Hogy hamarabb honn légy, megjárnád szárnyas örömmel  
 Ős lakod utczáit s nincs szemközt a ki találjon,  
 Vágyva beszállnál s a házban nincs a ki fogadjon.  
 Mit használ most a nép-hagyta falakra kiállnod,  
 Megtépett hajadat felszórnod az égiek ellen?  
 S emberölő kezeiddel erős vas melledet ütven  
 Borzasztón az alélt csendet följeszteni ismét?  
 Mit használ dúlnod magadon kora gyászra jutottnak?  
 Ságón azért vígan laknak rontóid; apádat  
 És az egész családot kik elölték, a fene vívók  
 Osztoznak kímélt javadon. Ságvár ura örvend,  
 Vad Káldor, hogy társ nélkül dús háza ragyoghat,

Hogy, ki öreg daczczal várának tart vala ellent,  
Már nem sérti szemét a szomszéd sámsoni háznép.

Hol most Ság borait termesztí, hol Urhida dombján  
Sok munkái után viszen a nép sárga gerezdet,  
Ott a Káldorok, itt Sámson vérsége tanyázzván,  
Két ház volt régtől szomszéd a róna határon,  
Régtől ellenség, dühös és békülni tudatlan ;  
Hol, valamintha velök lett volna születve, fiúról  
Szálla fiúra harag s nem szűnt rombolni ; de évről  
Évre nehezbbé lön ; mert megtorlatlan ölések  
Adtak ölésre okot vég nélkül s vad sziveik közt  
Rémítő emlék állott alkotva halálból.

Majd egy atyát kellett megtorlani, érte adóul  
Szép fiatal bajnok hullott el, egy ép deli testvér  
S mellettök nép számtalanúl. Nem tette szeliddé  
Őket sem nyájas szerelem, sem férfi barátság,  
Sőt dúlt a szerelem s vaddá lett, mint az oroszlán :  
És vagy káldori szűz vagy sámsoni gyenge leányzó  
Lön, ha talán tetszék, veszedelmes czélja vitáknak.  
És a párt csak csillapodott békében, alattos  
Ártalmat forralva, s gyanút nehezítve, ölőbbé  
Hogy legyen a zajkor s ha kivált a csendtelen ország  
Népfogyató harczát maga ellen vitte, siralmas  
Megszakadás lévén (örök átkú sorsa magyarnak)  
Akkor nyílttá lett a két ház régi haragja,  
S eskü szerint fogadott vértor váltotta föl egymást.  
Akkor szüntelenúl lobogott a fekete zászló,  
Szüntelenúl új bajrahívás rémkürte rivalgott,  
S míg volt kar, míg bajviselőt tudá küldeni a vár,  
A rótt bántalmak lerovattanak : új ok, öröklő  
Gyűlölségre s boszút nevelő szomszédi viszályra.  
Most a sor Sámsonra került. Egy hittelen éjjel,  
Míg fia Lászlóval vendég táborban időzött,  
Meglépték a káldoriak, s kiket a lemenő nap  
Élve hagyott, a várbeli nép, a visszajövőnek  
Nem látá örömét. Elesének az éji had által :  
Testeiket máglyán égette meg a fene Káldor,  
Hogy nyoma létöknek ne maradjon az isteni földön ;  
Szél hordá el hamvaikat. De buvában evődvén

Még fenn állt Tihamér s így szólt az egekbe tekintve :  
 «Végtelen ég! ha üres nem vagy, s ily tettek után is  
 Isten az országló, hallj meg boldogtalan ifjút  
 Engem, utósót a vérből, melly íme kipusztúlt.  
 Hallj meg öröklétű s fogadott átkomra figyelmezz :  
 Úgy soha sem földön, sem síromban, sem azontúl,  
 Úgy ne legyen nyugodalmam ; örök rengéssel alattam  
 Ingjon az élő föld ; örömet soha rajta ne lássak  
 És búnál egyebet ; ne legyen több birtokom abban,  
 Mint a sír ; de az is keljen fel tagjaim ellen  
 S vesse ki fáradt csontaimat ; lelkem pedig éljen,  
 Míg élhet nyomorún, borzasztó gondolatoktól  
 Úzött éjjeli rém bujdossék kínban örökké,  
 S míg kín van, míg fájdalom él, ki ne fogyjon azokból ;  
 S mindezek úgy legyenek rajtam s átkomra betelve,  
 Mint én elmulatom megtorlani házam elestét :  
 Testvérért testvér és házatya hulljon atyáért ;  
 Szolgák szolgálért pusztuljanak, és legyen, a ki  
 Felmarad a fajból, rabnóm a káldori lányzó :  
 Lássam szép fiatalságát hervadni buvában,  
 S hallhassam panaszát, az enyémmel gyászban egyenlőt.  
 S akkor is én se legyek boldog ; de keservben az éltet  
 S búban emészszem meg, mint illik végivadéknak :  
 És legyek a házhoz, melynek nincs népe, hasonló.  
 Mindezeket halld meg, te ki élsz, örök Isten, az égben!  
 Káldorok ellen imádságát így végezi Sámson.»  
 Így szólott gonosz átkokkal nehezítve meg éltét  
 A boldogtalan, és eljött a vári falakról.  
 Most még egyszer az elhagyatott teremekbe leszálla,  
 Megjárá minden szögeit a sámsoni háznak,  
 S hol mint gyermek örült, hol készülé harcához az ifju,  
 Hol már mint győzött atya és testvéri fogadták.  
 A kedves helyeken szomorún andalgva megállott.  
 Máskor öröm s élet zengett a büszke falak közt  
 S fegyverrel, kincscsel Sámsonnak háza jeles volt :  
 Most megdöböntő csend és lelketlen üresség  
 Környezték Tihamért s hitető emlékezet oltván  
 A lángzó haragot, legelőször az ifju szívében  
 Megszakadott a fájdalom és ontotta könnyűit.

Majd tova ment s hogy elért a titkos s szíve-jegyezte  
 Osztályhoz, melyben laknék, hova vinni reméle  
 Egykoron édes nőt, bájjal, szerelemmel igézöt,  
 És hogy ez osztályt is fenekül megdúlva találá  
 S felfogatva reményörömét: «Nem kölletek, úgymond  
 Nagy keserűn, hiu készültek nem kölletek immár:  
 Sámsonnak nemzetségét megemészti ez a bú,  
 Tetteit a környék iszonyodván fogja beszélni.»  
 S egyszersmind elvonta magát a belteremekből  
 És kezdett szomorú torhoz készülni magában.  
 Ment legelőbb is alá s a máskor lélekadó bort,  
 Mostan búnevelőt felhozta egy öblös üregből,  
 S a tágas palotába tevé. Majd ólaihoz ment:  
 Ott tejelő barmok s számos paripái növények  
 Sámsonnak, mint házához méltó vala, mostan  
 Elvágott kötelek s jászlok töredéki mutatták  
 A romlást; de belől egy bús szegletben, aléltan,  
 Mintha urával együtt érezné gyászra jutását,  
 Állt egyedül dült széna között gyors hadviselő mén,  
 Tér és völgy tapodója, fejét a földnek eresztvén  
 S hóka fején szomorún szórt barna sörényi lelógván.  
 Mely, mikoron látá Tihamért, meg kezde vidúlni,  
 És bágyadt nyihogással urát s fejrázva köszönté.  
 De Tihamér búval teli bár, új fájdalom által  
 Álla leverten az állat előtt s szemlélte sokáig  
 Szótalanúl; fölgerjedvén így szól vala hozzá  
 Végre setét komoran s fájt, a mit monda, szívének:  
 «Hasztalanúl hű szolgál, vívöm, mig kelle, csatákon,  
 S most egyedül társam, mindentől elmaradottnak,  
 Hasztalanúl örömed; nem hogy tápláljalak, és nem,  
 Hogy gondot, gazdád, pihenő napjaidra viseljek,  
 Mint rabló jövök én, lovagodból gyilkosod. Eddig  
 Rettentő hadi munkákban, vér-lepte mezőkön,  
 Vígán együtt jártunk, rémültelen annyi halál közt.»  
 Bércz, völgy nem vala gát, nem térek távola, győztünk  
 A hullámokon is s kedvez vala ifju szerencsénk:  
 S ló rohanóbb nem volt, mint a gyors Fecske alattam  
 És soha gyávának nem mondott engem is a hír:  
 Most elzárta sorompóit, szűk térre szorítván

Gyász hadi pályámat ; de te is, sajnálatos állat,  
 Hasztalanúl neveléd buja fűn hizakodva erődöt  
 És kergetted örömfutamással az alkonyi szellőt,  
 Karcsú száraidat s a rajtad ülőnek alakját  
 Nem fogják harczjátékon megnézni leánykák,  
 Nem hős ifjak irigyleni. Kegytelenül elhullat imez vas  
 És fogod elkeserült uradat táplálni halálra.  
 S jobb neked, így búsonga tovább, elhullnod előttem,  
 Mint tolvaj Káldort szolgálnod uradra, vagy ólban  
 Tengned utált szalmán s szomorú vénségre kinyujtva  
 Életedet, húznod sanyarú gazdának igáját.»  
 Így végzé s Fecskét a tér udvarra vezette.  
 Ott még vérrel elegy porban látszottak az ádáz  
 Küzdők lábnyomai, a mint dulakodva vesződtek  
 A feltúrt földnek színén s a messze fehérlő  
 Házfalakat haragos színnel jegyzette sötét vér.  
 A remegő fénynél mindezt hogy látta, ujabban  
 Felbőszült Tihamér, s valamint hajdanta az ősek,  
 Még krisztustagadók, halmoknál s kiseded ereknél  
 Készültek lóáldozatot bemutatni Hadúrnak,  
 És fogadást magas eskü alatt fejeikre fogadtak :  
 Úgy, valamintha pogány szellem bírná, könyörögve  
 Szólítá a holdat, az éjt, a csillagok ezrét  
 S a boszuálló Istent és illy szózatot ejte :  
 «Éj, te sötétség anyja, komor birodalma homálynak,  
 Csillagok, és te borongó hold, legyetek ma tanúim ;  
 És te, boszúálló Isten, hallgass meg utószor  
 Esdőt színed előtt : valamint e gyors hadi ménnek  
 Vére folyand e helyt s azt a szomjú por eliszszá,  
 Úgy a káldoriak vérét onthassa imez vas,  
 És míg Káldor lesz, soha vér omlása ne szűnjék.  
 Éj, s te boszúálló Isten, hallgasd meg ezen szót,  
 S nagy haragodban az árvának szenteld meg aczélát.»  
 Így szólván kivoná jó kardját oldala mellől  
 És a ménbe dőfé. Végső rohanással az állat  
 Felszökkent, hogy ölöje vasát érzette szügyében  
 S vére buzogva kitört ; a széllal versenyző láb  
 Megrokkant hatalomtalanúl. Leterült az erős mén  
 S ködbe borúlt szemeit még egyszer urához emelvén



Lassú hörgés közt vonagolva bucsút veve tőle.  
 De Tihamér haladék nélkül folytatta kegyetlen  
 Munkáját (fogadott munkát nem végzene jobban),  
 Megfejtvén darabokra szelé a vére-veszett húst,  
 Mint puszták hollója magát táplálni azonból  
 És tort a megölött vérségnek hamvain ütni.  
 Majd, istentelenül, a mellyet elolta gonosz kéz,  
 A gócz házi tüzét fölgerjesztette s borongva  
 Terjedezett az ijesztő láng a régi homályban.  
 Már nagy volt az idő s holdnál és csillagi féynél  
 Gyászviselő hölgyként virrasztott a rideg éjféli  
 Emberek álma fölött; Tihamért nem lepte meg álom:  
 Bús tornál ült gondjai közt, mint kárhozatos rém;  
 És a mellyet evék, keserű volt a falat íze;  
 És keserű, a mellyet ívék, a kedvemelő bor:  
 Gyász könnyük öntözték azokat s nem volt, ki vigasztó  
 Szóval az elhagyatottnak oszolni segítse  
 Bánatait, nem volt a min enyhülne keserve.  
 Néma körül minden s mint a sír, pusztá; kietlen  
 Vissza s előre remény nélkül a szörnyü kilátás.  
 Így lakozék Tihamér, szomorú vendége magának;  
 És a mint lakozék, és a bort itta, koronként  
 A könnyük orczáin hervasztva eláradozának.  
 Majd az atyát nevezé, majd két öcscsére köszönte  
 Bús poharat s folyvást sűrű köny hullá szeméből:  
 «Ősz atya, így szólott zokogás közt, és ti szerettem  
 Testvérek, kik akár a földben alusztok, akár a  
 Föld színén szórt hamvatokat hordozza tűnő szél,  
 És ti is, a háznak régen hű népe, vitézek,  
 E poharat rátok Tihamér keseredve köszönti;  
 Nem sok időre alászálland közötökbe nyugonni,  
 S számkiüzött egyedül nem lészen a pusztá világon.»  
 Szólt s a telt poharat legutolsó gyöngyig üríté.  
 Ígyen tartá keserves tort Sámsonfi magának  
 S véreinek, s gyakran gyülé még bú árja szemében,  
 Sűrű sohajtásai hallattak az éjféli órák  
 Lélekijesztő csendében mint erdei szellők,  
 Mellyeket a szigorú éjszak megtölte panaszsza.  
 Végre bor és bú megtörték ör lelke hatalmát

És aluvék álom nélkül s nem tudva keservet :  
 Holtak sírja fölött így alhatik a letörött szirt,  
 Mellyet gyász szókkal hint meg faragója ; de benne  
 Hallgat erő s élet nélkül a néma hidegség.  
 Feljött a hajnal s Tihamér útjára megindúlt.  
 Ifju királyához, Lászlóhoz, megy vala, kúnhoz,  
 Kún hölgyek szeretőjéhez, magyaroknak urához,  
 S lelte Fehérvárott fénylő sok nagyja körében  
 Országúl mulatót s így kezde beszélnie hozzá :  
 «Felséges, hatalomra dicső, fejedelme magyarnak,  
 Ha valahol Tihamér híven szolgálta hazáját,  
 S volt valamerre vivéd, hadaidban nem legutósó,  
 Hallgass meg most és nekem egy kérelmemet add meg :  
 Épen hagytam el a házat, hol apámmal öcséim  
 Éltek örömdúsan s tán óhajtoztak utánam,  
 Messze kalandor után ; mostan pedig éktelen a ház  
 S pusztá örök, melynek komor éjszaka nyomja lakóit.  
 Jól tudom, ámbátor nem hallám senki beszédét,  
 A szomszéd Káldor szerzett nekem ennyi keservet ;  
 Kérlek azért, törvény által büntetni ne hagyjad  
 Őt, de megengedd, hogy viadalra kihíjam egyenként  
 Vérem dúlót s gyönyöröm lesz benne, ha vesznek.  
 A ki pedig tán élve marad s engem megöl, annak  
 Bár gonoszat tett is, legyen érte bocsánat örökre.»  
 Ezt mikoron mondá, minden bámulta s kesergék  
 A csata hősei őt, mi különbet azon Tihamértől,  
 A ki vidor fiatalságban, mint fényes aczél kard,  
 Tündöklött nem rég soraikban s szembetünő volt  
 Termeti nagysággal ; most ő megalázva keservtől  
 S éktelenül állott könyörögve ; de szánakozással  
 Így szólott László, magyarok szép ifju királya :  
 «Sámson, akarnám, hogy bíznád kezeimre boszúdat,  
 Meglátná Káldor, mint voltál kedves előttem  
 S érezné nyomorát, mellyet maga szerze magának.  
 Am ha szived sürget s gyönyöröd van benne, vasaddal  
 Venned igazságot, hírlőt küldök ki ezennel :  
 Az Káldor népét viadalra kihíja egyenként,  
 S ment legyen, a ki megél ; de ha cselet vet s víni egy ellen  
 Gyáván s nemtelenül kettőt fog küldeni s többet,

Rája, bizony mondom, országúl küldve leszen had,  
S tűz vas emészti meg őt, népét s jószágait egyben.»

Így szólt s mind javalák fényes daliái beszédét,  
S tüstént gyors követét a közre hivatta, Kadártát,  
És bajitélőket rendelt a sági mezőre.

Hős Tihamér pedig a vízhez tartotta irányát;  
Bús bikaként embert kikerülve megyen vala ingó  
Partjain a Sárnak, mely sással, rőt buzogánynyal  
És suhogó náddal koszorúzva tekerge, holottan  
Vándor lápok alatt feneketlen iszap vala s messze  
Csilloga, mint az arany, veszedelmes színnel az örvény,  
A hova vad fiait a csörgő récze vezette  
És a könnyü buvár s a szárcsa merengeni kedvelt.  
E helyeket Tihamér sokszor kémlelte vadászva,  
Most bujdosva öröm nélkül hágdosta s kihatván  
Csak hamar a dombot s megpusztult várat eléré.

#### MÁSODIK ÉNEK.

Ságon azonközben poharak közt telt zajosabb éj:  
Káldor húszt küzdőt vendégele, régi segédeit  
Jó, rossz harczainak, más húsztan az éji csatában  
Sámson előtt hullottanak el; néhányakat ártó  
Seb köte, bajtársak részt nem vehetének örömben.  
Már lobogott a fáklyavilág s tág öblü teremben  
Görnyedezett nagy tálak alatt a hosszú cseraszta;  
Körben egy-egy serleg pillog vala s szomju kupákkal  
A párló tálak megkörnyékezve valának.  
Fenn pedig a falakat fegyver sokasága borítá;  
Itt kard függge, amott villog vala hosszú hegyes tör  
S rézveretes száron dárdák mutatának ölésre  
Fent ragyogó érczet, mellettök fellegi foltként  
Domborodott aranyos szegetével az életovó pajzs  
És nyilak és kopják, s a nyilnak szárnyat adó íj,  
Függöttek tarkán s vegyesen; rémületes örül,  
Mintha setét sírből szállt volna ki lelkök, ezek közt  
Négy sanyarú őznek volt füstös képe akasztva,  
És az egész háznak megbúsította alakját.  
Most a bajnoki nép kezdett gyűlöngni: kevélyen

Jött maga Káldor elől, arczán a fényes örömnék  
 Hordozván jeleit; de nem úgy érezve szivében.  
 Már az idő első örömét megkezde zavarni,  
 És vétkes dúlási után bántotta maró gond  
 És bántotta gyanú, hogy, bár titkolni remélte  
 Tetteit, a hírnek még is szárnyára kerülhet,  
 S a már csendre jutott ország megtorlani eljön:  
 Akkoron ő! — de ezen félelmet visszariasztá;  
 És tuda, mely nem volt, kiderültnek látszani kedve.  
 Jött és elfoglalta helyét. Eljöttek utána  
 Két elsőbb fia, Petur és Ipoly, ifju tüzökben  
 Délczegek, a harcznak, bár millyen volna, örülők  
 S több véres hadi munkákban rögzöttek eléggé.  
 Mindkettő apjára ütött; de szivökben élő gond  
 Nem fészkelte magát, vidoran lépének utána  
 Káldornak s lobogott az erő vad lángja szemeikben.  
 Jött azután a méla Simon, halovány magas ifju,  
 Legkésőbb fia Káldornak. Most láta először  
 Harczot s embervért, s úgy látszék, ifjui lelke  
 Megborzadt förtelmeitől; soha őtet azóta  
 Nem készte mosolyodni öröm, nem kardot emelni,  
 És pengő idegen nyilakat szállatni szilaj kéj;  
 Hallgata és atyját titkon vádolta magában.  
 Két testvére után ő is helyt foglala. Jöttek  
 Egyszersmind a vér szolgái, kegyetlen erős nép,  
 Súlyos kardjaikat csörtetvén a síma pallón,  
 Jött a jász Sundó, legerősebb bajnoka Ságnak,  
 Mint valamely oszlop zárván nagy termete a sort.  
 Mind ezek a bő asztalhoz járultanak és nagy  
 Zúgás és recsegés közben helyeikre leültek.  
 Már minden helynek meglón vendége, uratlan  
 Egy szék volt Káldor balján, bíborba borított  
 S gyéren aranyhímes párnákkal. Rajta keresve  
 Függett minden szem; de leginkább nyugtalanul várt  
 Káldor, s a kérdők s felelők közt zagyva zszibongás  
 Támadván, zajjal betelék a tágas ebédő.  
 Ajtó nyílt azalatt s Káldor hajadonja belépett.  
 Őtet csak ritkán láták a bajnokok; atyja  
 Óva külön nevelé s tilalom vala szólni előtte

Harczai sorsáról; a két ház régi haragját  
Csak sejté; de harag nem fészkele tiszta kedében.  
Mint fenn tölgy sudarát a felhők lángfia tépi  
S fergetegek száguldoznak sűrű lombjain által,  
A völgyek violája pedig kijön a fa tövénel,  
És nem tudja hogy a szellő, mely illatit iszsza,  
Szélvész a fatetőn, nem tudja, hogy a ragyogó menny  
Kék szeme gyöngyeiben, zápor volt a fasudár közt,  
Villámtól forralt, zivatar-hullatta özönvíz:  
Így a gyenge leány felnőtt a férfi seregnél,  
S míg azokat harag és gyűlölség vitte, szelíden  
Ő bék és nyugalom karján növekedve kifejlett  
Gyermeki napjaiból; megszokva szeretni s szeretve  
Lennie, testvérek s atya voltak öröme, gondja.  
Lelke szelíd érzelmekből és szent akaratból  
Volt gyönyörű összhang s hitták vala szép Enikőnek.  
Hogy kitünék, mély csillapodás váltotta föl a zajt.  
Mindenik, a mint ült, egy időre az ámulat által  
Megmaradott leszegezve merőn s a marczona képek,  
ugy látszott, vadságoktól megválni kívántak.  
Majd mozgás eredett s a tetszet hangja magában  
Értetlen szavakat mormolt. A könnyű leányka  
Jött s csak alig sejtett haladással elére helyéhez.  
Káldor az eljöttet mosolyodva szelíden apolta  
S egy pillantatig elfeledé, hogy gondjai vannak.  
Felnézett Simon és beborultan arcjai. Káldor  
Szerte körülhordozta szemét és bízta szóval  
Mindeneket, maga példaadó, a víg lakozásra,  
S kezdődék az evés, majd víg poharakra kerülve  
A sor, erőt vőn a szilaj élet kedve s csapongóbb  
Mozgások s hevesebb szóváltás ébrede: minden  
Arcz kiderült, csak az egy Simonén vesztegle borongás.  
Káldor látta s komor-feddőleg néz vala rája,  
Szólni, nehogy kedvet bontson, tiltotta okosság.  
Érté a haragos homloknak néma beszédét  
S félre vonúla Simon; kivonúlt nem sokkal utána  
Szép Enikő s magok a harcznak szolgálai maradtak,  
Díztelenül, mint a fa levél nélkül, mint felleget, ijesztőn,  
Melynek utósó fénysugarát elvette az alkony.

S most Káldor — töltött kupa volt megemelve kezében —  
 Fölkele és csendet kérvén ily szózatit ejté :  
 «Társai sorsomnak, még eddig jónak, akarnám,  
 Hogy nyugodalmasbnak legyetek látói ezentúl.  
 Tudva van, a harczból diadallal tére be László  
 S szent a béke megint : minket más tesz vala mentté,  
 Harcz és visszavonás s az erő törvénye azokban ;  
 Eskü azért, hogy senki, ha ránk vád jőne gyanúból,  
 Sámson háza dulásáról nem vallja tudását,  
 Eskü, hogy a titkot kiki híven rejti halálíg :  
 Úgy legyen e várban boldog maradása s azonkép  
 Válgék méreggé minden csepp, mellyet iandó,  
 Végtelen átok alatt, a mint nem tartja meg eskét.»  
 Szólt s kiki vad szavakat mormolt mély hangon utána,  
 S a poharat, mellyet tartott, szájához emelte.  
 Még ittak mikor a kapunál rézkürt szava hallott,  
 S a kegyetlen dúlók lakozását félbe szakasztá.  
 Első volt Káldor, ki helyét elhagyta, utána  
 Félig ürített kelyheiktől megválva kelének  
 A felijedt eskvők, zavar és sokféle tünődés  
 Lelkeikben ; de azonban elért a kései vándor,  
 Végig csörtete a márványpadu csarnokon, és a  
 Tág palotába nyitott. Talpig fegyverben, az ország  
 Czímeivel paizsán, jól termett férfi, Kadárta,  
 A bajhírlő volt, s ily szózatot ejte belépvén :  
 «Lászlónak hírlője jövök Sámsonfi nevében,  
 Hozzád s társaidhoz, Káldor, meghozni halálos  
 Bajnak ajánlását. Méltók, hogy veszzetek el mind  
 Vértörvény által ; mert úgy hiszi, hogy ti valátok,  
 A kik az éjnek leple alatt gyilkoltatok, irtván  
 Ártót, ártatlant, megrontván ötet örökre  
 Bánattal, testvértelenül maradottat, atyátlant ;  
 Még is azért ötet meg nem nyúgatja haláltok  
 Vak törvény által, maga hí fel bajra egyenként,  
 És kárhooztok el, ha lehulltok hős keze által ;  
 Ha pedig őt a sors adná elveszni bajában,  
 Ment legyen a ki megél, se az emberek ötet azontúl,  
 Bűneiért, se az isteni kéz soha meg ne keresse.  
 Ezt Sámson ; de ha cselt vettek, vagy ketten az egyre

Gyáván s nemtelenül fognátok víni, királytól  
 E törvényt hozom: országúl rád küldve leszen had,  
 S véredet és magadat javaiddal tűz vas emészt meg.»  
 Mint mikor éj idején felhő torlódik egekben,  
 S záporral viselős kebelét megnyitja futó fény,  
 S a puszták utazója veszélyt vél jöni s halállal  
 Terhes villámot, a villám nem jön azonban,  
 Fenn villog végig beborúlt pályája határin,  
 És az utat kideríti körül s az utasba reményt önt:  
 Úgy Káldor, ki halálhírt félt és szörnyü kiirtást  
 Tetteihez képest, hallván a bajra hívó szót,  
 Megvigaszék a szóra s kevély mosolyodva imígy szólt:  
 «Sajnáljuk, hogy az elkeserült ifjú szive minket  
 Vádol s bűnneveket hangoztat előre; de várjuk  
 Vádaiért számkérendők, s úgy hiszszük, előbb lesz  
 Színtelen árnyékká, mint rajtunk megbizonyítsa,  
 A mit kínjában, nyomorú, elmonda felőlünk.  
 Vidd meg, jó hírlő, e hírt neki s mondjad, ezentúl  
 Éjjel vagy nappal vagy akár éjfélkor is, a mint  
 Választandja korát, jöjön s zörgesse kapunkat,  
 Ellenségi csak a gonoszúl vesztünkre jövőnek,  
 Ölni nem óhajtók, ha kívánja, baráti leendünk.»  
 Monda s miként jött a hírlő, elhagyta veszélyes  
 Házát Káldornak. Huzamos lépései hosszan  
 Hangzottak kifelé menetében s a hogy enyésztek,  
 Úgy a benn maradottak gondja fogyott, mindnyájan örülvén,  
 Más végét várók, ha világra jövendne, hadoknak.  
 S első volt Sundó, ki pohárt és szót veve, mondván:  
 «E poharat Sámsonra iszom. Sámson fia halld meg,  
 Sundó lesz, ki leküld, ha mozogsz, keseregni apádhoz.»  
 Szóla s mohón a nagy poharat fenekéig ürité.  
 Példáját minden követé, otromba fenyítést  
 És kaczagást keverének iván Sámsonfi halálát.  
 S hosszan húzódtott lakozások.

Azonban az éj ment

Félénk tolvajként, elvitte magával az álmok  
 Kincseit, a napnak hagyván sok gondot, ezernyi  
 Bajt és fáradozást s ahhoz nem egyenletes osztályt  
 A kívánt jóból, a földön vándor örömből.

És az ölések napja beállt. Ébren vala Sámson  
 Súlyával bánatjainak. Életjelit adván  
 Megzendült a ház s ő fájó szíve azonnak,  
 Réműletes dobogást keltett szomorú kebelében.  
 Elcsüggedne; de a boszu őt megtartja erőben,  
 És harag a sárkány, melly őrt áll lelke tüzénél.  
 Öltözik. A vértet karcsú testére csatolja:  
 Fegyvere kard s buzogány; paizsát eltördeli, szintúgy  
 A kelevézt; lobogót nem hagy tarkállni sisakján;  
 Dísz nélkül teszi föl, vaslapba szorítva sötétlő  
 Fürteit és arczát. Mint bércz, mely nem mutat ékes  
 Lombú rengeteget, tetejét nem hímzi virágszál,  
 De komor és vad sziklával borzad föl az égre,  
 S villámot, zivatart nem fél elvárni; azonkép  
 Állott dísz nélkül Tihamér, deli termete súlyos  
 Fegyverben, vastól feketén, készülve halálra  
 Küzdeni s elleninek bizton felfogni csapásit.  
 Ment s a Káldoriak veszedelmét vitte magával.

Még csend volt Ságón, mikor a zárt vas kapu táján  
 Megjelenék Tihamér és azt buzogánynyal ütötte.  
 Háromszorta nehéz buzogánynyal sujt vala hozzá,  
 Annyiszor a kapu messzeható döngéssel ijesztvén  
 A levegőt, a belvárnak fölverte lakóit.  
 Majd harsány szavait hallatta az ifju, kiáltván,  
 Káldornak harsogta nevét s a káldori népnek  
 Monda halálos bajra hívást, mindennek egyenként.  
 S jött Káldor, ki legelső volt a várakon ébren,  
 S a kapuhoz jutván így szóla haragva: «Ki vagy te,  
 Durva silány pompájában rossz fegyvereidnek,  
 Békszavaró, ki vagy, a ki reánk mint farkas üvöltesz  
 S fölrázod, melytől rettegned kell, az oroszánt?»  
 Így szólott s azalatt népesb lett a sima várfok.  
 Egymást érve Petur s Ipoly és szolgálai jövének  
 Káldornak, de reájok, ölést óhajtvá, sötéten  
 Nézett föl Tihamér s keserűn ily szózatot ejte:  
 «Káldor, erősebben mint a vas, fáj nekem a szó,  
 S szó soha már örömet nem fog hozhatni szivemre,  
 Mert a mit szereték, azt kínom volna nevezni,  
 Míg te is élsz. De ha bátor vagy, jer, szállj le fokodról,



S gyilkosságaidért, míg tart véredben, adózzál.»  
 «Ösmerlek, te kevély még a bánatban is,» így szólt  
 Káldor az ifjúhoz; «de ne légy az végedet érvén;  
 Szolgám fog hozzád viadalra leszállni s az öl meg.»  
 Szólt s tova tért, Tihamér a síkon várta csatáját.  
 Most Petur és Ipoly apjokkal szót váltani kezdtek,  
 Mindketten vágyók Tihamért megvívni: de Káldor  
 Tiltá a viadalt nekik és Sundónak adott jelt.  
 Visszamenének mind; de Peturt nem ereszti haragja,  
 Hátra maradt egyedül s ily szókat monda sietve:  
 «Halld Sámson, ha megélsz, míg a hold feljön az égen,  
 Látogatód leszek; a jelszó: életre halálra!»  
 «Elvárlak», mondá mély hangon az elkeserült hős,  
 És bevonúla Petur; de helyette Ipoly jöve sebtén  
 És szeme, mint a láng, repesett föllelnie Sámsont;  
 Majd hogy azont még a kapunál késdezve találá,  
 Ott termett s ilyen szavakat mondott vala hozzá:  
 «Sámson, igen bánnám, ha egyébnek jutna halálad  
 És nem ezen kar előtt szállnál a porba; de várj el,  
 Látogatód leszek a holdnál s életre, halálra  
 (Ez legyen a jelszó) végharcz fog lenni közöttünk.»  
 Szól vala s hogy fegyvermozgásokat érte belünnen,  
 Mint a könnyű hiúz, választ sem várva, beillant,  
 Harcza felől hírszomja gyanút támasztani félvén.  
 Hős Tihamért pedig aggodalom bántotta: tünődék,  
 Nem csel-e, hogy ketten s tán többen fognak orozva  
 S nemtelenül önvárában támadni fejére,  
 És mielőtt boszuját állná, bús napja leszálland?  
 De nagy lelke hamar megvált e gondolatoktól:  
 S «jöjenek a rablók, úgymond, bár jöjenek el mind;  
 Egy hitem él: nem fog kezeiktől jőni halálom.»  
 Ezt gondolva tovább állott s a sági lapályon  
 Néze vivásra helyet, temetőt a Káldoriaknak.  
 Jött Sundó talpig vasban, nagy kardja fityegvén  
 Balja felől; de szivos kopját pörget vala kettőt  
 Egyszersmind s látszott erejét hogy emelte ügyesség.  
 Súlyos volt pedig és hosszú a kopja, hatalmas  
 A vasat, és vas alatt az eret megjárni hegyével.  
 Ő ezeket játékképen forgatta s közelge

Mint valamely vasvár, nyomván nagy teteme a tért.  
 Fenn a Káldoriak menetét vigyázva kiálltak,  
 Bízakodók Sámson legutószor látni csatában.  
 Távolb sátor alatt a harcz bírái tanyáztván.  
 Ó pedig a síkon folyvást haladott vala, és hogy  
 Kopja vetésnyire ért, kiveté nagy könnyüden a balt,  
 Mely Tihamérnak előtte lehullt; de azonban  
 Harsány vad hangon szólt Sundó hős Tihamérhoz:  
 «Dárdádon, tudom, a tikok ülnek, vagy megehűlvén  
 Nyársúl forgattad s most nincs mit hozz viadalra;  
 Vedd föl azért, mellyet küldék, víjunk meg egyenlőn;  
 Mellyet küldendek, hiszem azt, fölvenni bajosb lesz:  
 Megkeres önként is s nem fog megválni velődtől.»  
 Szóla s kevély elbíztaiban Tihamérra suhantá  
 A kopját s egyenest sisakának ment az, ijesztő  
 Éle hasítván a levegőt s szálfája süvöltvén.  
 S nem fáradva elért a vas, hova szánta vetője,  
 A sisakos főhöz: de hegyén koppanva meg éli,  
 Félre szökött nagy rengés közt a földbe furódván.  
 Érzé a sujtást Tihamér, hőkkenve fejével  
 S hallá kárhozatos csengését; de hamar eszmélt  
 Tompa nyugalmából és a két kopja után nyúlt.  
 Háborodott Sundó kirepült kopjái lehulltán  
 S már készült inkább karddal közel állani harczot,  
 Mint elvárnia két lövetét: de nem engede nyugtot  
 Sámson az ádáznak, kopját vete rája legottan  
 S a két kopja kiment, sebesebben, mint jöve, mint két  
 Héja süvöltének törvén hatalommal urokra.  
 Vas térdét éré legelőbb a kopja, befurván  
 Gyűrűs kapcsa fölött s a fájó csontig eresztvén  
 Szomjas aczélvégét. Csikorogva hajol vala Sundó  
 Hogy kiragadja; de íme suhant sebtében utána  
 A másik gerely és behatott nagy melle vasába,  
 Mint valamely ártó növény nagy messze kiállván  
 Rőt nyele, és mellét az aczél vég töre szegezvén.  
 Ezt látván megörült s harczát végezni sietve  
 Jött az erős ifjú, gerjedt haragában emésztőbb  
 Mint az emésztő láng s fenn villoga kardja kezében.  
 S méregből s fájdalom miatt már nem nyöge Sundó,

Ordított, mint a fene vad, szaladásnak eredten.  
 Nagy bajjal vonszolta magát Tihamérnak előle,  
 A két kopjával, hogy azont kiragadja, vesződvén ;  
 Az pedig őt kegyelem nélkül pusztítani kezdé :  
 Vállain és sisakán, mint a pörölynek ütése,  
 Hangzott a buzogány sűrű kopogása ; kiáltás  
 Hallék a rémült Ságról s akaratlan ijedség  
 Vonta be szíveiket ; maga Káldor gyászos időknek  
 Láta jövendőjét s bús homloka ránczba szedődék.  
 De Sundó kiszakasztván a kopjákat, omolni  
 Hagyta sötét vérét s kardjában bízva kirántá  
 A majd ölnyi vasat s égett ostromlani Sámson  
 Súlyos ütésekkel. Hogy távol tartsa magától  
 S végre kifárasztván bizonyos rést leljen ölésre,  
 Ösztöne súgta, de nem szünt meg közelíteni Sámson.  
 Mint sanyarú bányász, vagy mint a kincseket ásó,  
 Túr hevet és hideget, nyugalom nem tartja, sem álom,  
 Hogy nyereséggel utóbb a hegy szívébe lejusson,  
 S a föld bálványát, az aranyt, fölemelje jutalmúl :  
 Úgy vágyott Tihamér Sundónak jutni szívéhez,  
 Semmi csapás nem volt őt távol tartani képes.  
 És már vérbe borúlt makacs ellensége ; kegyetlen  
 Sundó rossz napját látá közeledni, de bízék  
 Még egy ütésével megfordíthatni csatáját  
 S összefogott kézzel lecsapott bajtársa fejére.  
 Terhes volt a csapás s mint a vágott fa esése  
 Zúzó s rémületes ; megtántorodának alatta  
 Lábai Sámsonnak, feje lógott mint az ütött galy,  
 Széles válla között lehajolva ; de önnön ütése  
 És a vére-fogyott test súlya vevé le nehézkes  
 Lábaikról Sundót. Lebukott térdére, felállni  
 Nem képes, bár mint ügyekeznek. Sámson időt nyert :  
 Visszaveté erejét hős karja, kivonta sietve  
 A ragyogó kardot s készült elvégzeni harcztát.  
 Földbe merített kardjával támasztva magát még  
 Térden volt Sundó s a hogy közelíteni látta  
 Öldöklő Tihamért, ily szókat mond vala durván :  
 «Vajmi veszett voltam, kelevézt hogy hánytam elődbe  
 Sámsonb ! a nélkül most a vér-lepte mezőben

Téged látnálak fetrengni előttem ; azonban  
 Jőj és végezd el munkádat s tudd meg, ezen kar  
 Ótta meg ősz Sámson attól, hogy lásson, örökre.»  
 «És téged» felelé Tihamér, «most olt el azon kar,  
 Kárhozatos rabló, poklok fáklyája, örökre,  
 Hogy soha rossz lelked honját ne találja s hazátlan  
 Bujdossék s nyomorún a világok végtelenében.»  
 Így szólván kinyitá vértét a roskadozónak  
 S karddal barna fejét elválasztotta nyakától.  
 Majd kardjára tűzé sisakostúl a fejet és ment  
 A vállára vetett karddal vér hullva nyomába :  
 Rémületes látvány a néző Káldoriaknak,  
 És nem ohajtott vendég a házban, hova méne,  
 Hol szomorú csend volt, és nem vala, a ki fogadja,  
 A ki örömmel a győzőnek járuljon elébe.  
 Ő mene s ellensége fejét kapujára kiszegzé.  
 Még aznap kétszer harczolt a sági fenyéren,  
 S még Káldor két szolgának sínlette halálát,  
 A kiket ők csendes gyászszal mély földbe takartak  
 És lobogós kopját tűztek sírjaikra ; de Sámson  
 A leütött fejeket rémül kapujára kitűzte.

Fenn vala már a hold s szomorún a puszta falak közt  
 Ült vacsorájánál Tihamér, elmélve kiirtott  
 Nemzetségéről s várván a harczot. Azonban  
 Mint bagoly odvából kisuhan, mikor a fedező éj  
 Szőnyegeit kiterítve leszállt bérczekre, mezőkre,  
 S messze ható szemeit gyilkos vágyalma vezérli :  
 Úgy Ságból kijövének ölö szándékkal az ifju  
 Káldorok és egymást nem sejtve siettek elérni  
 Úrhida dombjához. Petur első jött be, megállott  
 A kapunál s nagy gondolatot forgatva eszében  
 A kapu két szárnyát betevé s elzárta rudakkal ;  
 Hogy, ha talán egyikök menekedni akarna, ne tudjon  
 S a sorstól neki szánt ez helyt ma elérje halálát.  
 Kába ! oroslánnak barlangját zárta magára  
 S bízott a sorshoz, mellyett maga sürgete dúlni.  
 Jött azalatt Ipoly a túlsó kapun. A kapuzárót  
 Láta s gyanítá szándékát ; de remegni tudatlan  
 Lelke legott el lőn ugyan arra tőkélve, bezárá

A kaput ő is, elébb a térudvarra sietvén.  
 És vakon a boszutól, mely dúla lobogva szivökben,  
 Testvér a testvért ellenségének alajtá.  
 Mindkettő sietőn a térudvarra kijutván,  
 Jelszavakat váltván, viadalmasan összerohantak.  
 Mily hamar a tavakon két hullám megtöri egymást,  
 Vagy mint két felhő, melly összejön a zajos égen  
 S egymást szélvészszel s haragos villámmal emésztí,  
 Hullván megtépett kebeleikből a sűrű zápor:  
 Úgy ezek a szélnél, a lángnál hirtelenebbül  
 Elronták egymást. Leterült Petur öcscse vasától,  
 Megszegvén derekát a vékonyán általütött kard,  
 Elhullott Ipoly is bátyjától véve halálos  
 Szúratokat mellén. Dobaj és a fegyveri csengés  
 Fölverték Tihamért, bámulva figyel vala s látá  
 A kettős rohanást, s a kardok villanatában  
 Legdühödőbb harczot s sietett a térre kijutni.  
 Már fekvének azok. Kiderült a bujdokoló hold  
 S áruló sugarát bágyadt szemekre vetette.  
 A megnyílt sisakon kitekinte utószor Ipoly még  
 És kitekinte Petur s iszonyú vala kínja szivöknek  
 Sámson lábainál egymást haldoklani látván.  
 S nyögve Petur szólott: «Ipoly! így kell válni? de váljunk:  
 Sors akará, hogy Sámson után a Káldor elessék,  
 Isten hozzád a sírban.» — S még szólna; de fáradt  
 Nyelve megállt a halál révén. Vonagolva kinyujtvák  
 Véres karjaikat, egymásra borúltanak. Így ők  
 Mondhatlan keserőséggel megváltak az élet  
 Napjaitól, csak imént vad erőben féktelen ifjak,  
 Most testeik halom a földön, lélektelen alkat.  
 Bámult a harczon Tihamér, és néma-merően  
 Álla soká, majd a sisakot lecsatolva fejökről  
 Halvány arcaikat vizsgálta kegyetlen örömmel  
 Képzeltéseiivel: ilyen volt arca Petőnek,  
 (Öcscse nevét mondá), ilyen volt fürge Gyulámé,  
 S ily halovány az öreg Sámsonnak képe, midőn őt  
 Éjjel az ádákok megüték véletlen az álnok  
 Fáklya világánál és vére fiaira lehabzott,  
 Akkor is óhajtván Tihamért hogy jőne segédül,

Akkor is átkozván, bosszút ha nem állna; de örvendj:  
 Így képzelge tovább, örvendj boldogtalan árnyék:  
 Ellenidet gonoszúl egymásra vezette szerencse,  
 S lábam előtt a két Káldornak vére patakzik.  
 Eljött a hajnal, szomorúság hajnala Ságon,  
 Harcszerető fiait Káldor nem lelte; de láta  
 Vérbe borúlt fejeket kapuján a sámsoni várnak.  
 S rémület és harag és bánat változva eszében,  
 Elszánás nélkül fogyató kínokban evődött.  
 Menne, hogy a gyilkost várában előlje, kívánná,  
 Mint szomjú föld a záport, vérének özönnel  
 Látni elomlását; de maradt mit veszteni; éle  
 A két gyermek még, még volt bizodalma körökben  
 A más kettőnek gyászát elbírní, s reménye,  
 Hogy Tihamér, mielőtt véréhez jutna, kifárad  
 Harcaiban s elesik küzdő szolgálai kezétől.  
 Őtet azonban az ifju soká nem hagyta tünődni,  
 Eljött vérdíját megvennie s dönge szünetlen  
 Súlyos ütéseitől a vert kapu. Eljőve reggel,  
 A delelő nappal s napesettel; nem hagyta nyugtot,  
 Nem bánatra időt. Káldor szolgálai esének  
 Mint dér-vette levél, s minden nap a sági fenyéren  
 Harcz vala és temetés, s a halál félelme fölötte.  
 Sámson háza pedig rémségesen álla tetőjén,  
 Csak kis időre s komor vendéget látva urában.  
 Rettenetes kapuján kiaszott vérarczok epedtek  
 A nézőre, s ijedve futott a vándor alóla.  
 Ságot azonképen kezdé mindenki kerülni:  
 Bátrai elhullván, kiszökött a gyáva cselédség;  
 A betegek kór ágyaikból sápadva kimásztak,  
 Messze hagyák el a házat, hol mindennapi harczban  
 Dúla halál s lebegett elfordíthatlan enyészet.

## HARMADIK ÉNEK.

Gyermekekivel maradt Káldor s már büszke reményi  
 Elhagyták lelkét. Földben vala dísze hadának,  
 S még épen Tihamér, őt is megvíni jövendő  
 És elrontani a házat, melly századon által

Hősökkel s deli szűzekkel gyarapodva virágzott.  
 Mint fekete felhőt, látá fenyegetve halálnak  
 Lengeni zászlóját, lélekben látta, de még nem  
 Engede a kétségbeesésnek; erőt veve búján  
 Még egyszer, s elvonva Simont így szól vala hozzá:  
 «Gyermek, igaz fajom a vérből, mely bajnok apákról  
 Tisztán szálla reám, s melly újra, ha éltedet őrzöd,  
 Mint serevény erdő, dúsan kivirúlhat utánad,  
 Hallgass meg s nemzöd jó czélu szavaira figyelmezz:  
 Sors-e, vagy átok volt, vagy az égnek régi haragja,  
 Sámson eleste után hogy Káldor háza romoljon,  
 Nem tudom; úgy látszik végünk bús napja közelget  
 Annyira megnehezült Tihamér gyilkos keze rajtunk.  
 És ha kivesztem után még életetek alku lehetne,  
 Elhúnynék örömet; de ha engem elejte, reád jön  
 A szörnyű s elemészt hamarább a déli mirigynél,  
 Haj! igen is méltókat imily köszönetre; azonban  
 Mentségünk, ha akarsz engedni szavamnak, ez egy van,  
 (És hogy akarj, elesett bátyáid lelke kívánja):  
 Majd ha kiálltunk a véres pályára, viandók  
 Én s Tihamér, úgy intézem hátrálva csatánkat,  
 Hogy közel essék e titkos járathoz, azonban  
 Őt te az elrejtett helyből gyors nyíllal ütöd meg,  
 Kettővel, ha nem ártana egy s a lankadozónak  
 Én az utó sujtást megadom, hogy örülve ne lássa  
 Káldor háza belét, nyomorú Enikőnek utánunk  
 A gyűlölt! hatalomszemmel ne kívánja szerelmét;  
 S míg mi alatt síron túl is tán kínban evődünk,  
 Ő ne lakozhassék gyönyöreiben a káldori vérnek.»  
 Szóla, haragnak szikráit forgatva szemében  
 A végső szóknál, és választ várva fiától.  
 Az pedig ily nem várt szavakat mondott vala vissza:  
 «Káldor, elég a gyász, súlyát ne nevelje gyalázat,  
 Egyszer harczoltam nem méltó harczot, utáltat,  
 Kárhozatost, ezután méltót keresek ki magamhoz;  
 Téged azonban, atyám, tartson meg hosszas időki  
 S mentse szegény Enikőt az igaz, s könyörületes Isten.  
 Én Tihamérra megyek; váljék el sorsom előtted;  
 Vagy győzök vagy esem; de orúl nem vívok ezentúl.»

«Vessz el hát nyomorú! így szólt a dühölt atya, vessz el  
 Elpártolt vér, majd ha atyád elhulla előtted,  
 Majd ha vitézi fejét láttad lehanyatlani porba,  
 Akkor, mert akarod, magad is bár vessz ki vasától.  
 Ám addig mozdúlni ne merj s megelőzni csatámat;  
 Mert ha gyanítandom szándéko-dat, e kezeimmel  
 Téplek el és szórlak Tihamérnak elébe; s te mennél,  
 Harczra, te árny, te nem is Káldor? légy veszteg, apádnak  
 Nélküled is voltak diadalmai, s úgy hiszi, lesznek.»  
 Szólt s elhagyta fiát s a fegyverházba rohanva  
 Fegyvereit szedegette vadúl s illette magára,  
 S elbúsult keddel készült a harczra; de a pört  
 Hallván szép Enikő, sietett rémülve Simonhoz,  
 A boldogtalan, és ily kérdést tesz vala hozzá:  
 «Ah Simon, ah szeretett bátyám, te reménye hitemnek,  
 Még egyedül nyájas hozzám a szörnyü napokban,  
 Szólj, az egekre, miért e pör teközötted, atyám közt,  
 Kiknél nincs egyebem? Mért a bú Káldor evődő  
 Lelke homályában? mért a mindennapi harczok  
 Ságnak szép mezején, s mellyet borzadva tekintek.  
 Rajta sötét lobogós kopjából a komor erdő,  
 Mely kivirítani haj! soha nem fog senki könyétől!  
 És Petur és Ipoly, ők nem térnek-e vissza körünkbe?  
 S illy egyedül, ily mindentől megválva, fogunk-e  
 Élni magunknak kín és bú, másoknak ijesztők?  
 Ah Simon, én iszonyút sejtek: kiderült vala lelkem,  
 Mint a mennyalapú tószín; most rémület és gyász  
 Fogtak benne helyet s a halálnak enyészetes árnya.  
 Mondd el, bátya, mi vége leend mind ennek? elég-e  
 Már a mit veszténk, vagy mely gyász várakozik még,  
 Hogy tudjam, s ha jövend, készen s elszánva találjon?»  
 Erre felelt, mély sóhajtás szakadozva szivéből,  
 A keserült testvér s szomorú vala hangja szavának:  
 «Vajha szerencsétlen ne születnél volna, vagy eddig  
 Födne hideg sírbolt, és engem is, élete-untat  
 Régen ez a tápláló föld vett volna ölébe,  
 Hogy most, a miket elmém tud, kibeszélni ne kellne,  
 S a mit mondandok, neked azt meghallanod. Árva  
 Elhagyatott Enikő! örömet hallgatna tovább is,



Mint hallgat vala testvéred, de bizonytalan óra  
 Rejti sötét végét sorsának; meglehet, eljő,  
 Még mielőtt vélném s akkor nem tudni mi hasznod,  
 A mit már sejtessz? Tudd hát: a sámsoni házért,  
 Melynek erős népét éjenten Káldor előlte,  
 Most a végivadék Tihamér jó venni boszúját,  
 És ő az, ki naponként e hadat úzi mezőnkön,  
 S rettenetes keze műve után serdül föl az erdő  
 Gyász kopiáinkból, kiknek maga tette alapját.  
 És Petur, és Ipoly, ők oda vannak örökre. De még él  
 Győzetlen Káldor, még bírom kardomat én is,  
 S gyáván a gyilkost nem fogjuk várni fejünkre.  
 Hagyd Enikő, hagyd a sírást, nem fogsz te maradni  
 Védtelenül, soha Káldoriak vérebe gyalázat  
 Sarja ne oltassék, s attól, ha magadra hagyatnál,  
 És látnál közeledni veszélyt, ójon meg ez a tör.»  
 Így szólt s egyszersmind a tört nyujtotta; fagyott, forrt,  
 Míglen bátyja beszélt, Enikőnek vére, s könyeinek  
 Réműlet és búkín zavarák forrásait: a szív  
 Benne patakként lön, melynek magas ormozatokról  
 Vad sziklák borzalmi közt fut völgybe panaszszal  
 Árja, s nyugalmát a nagy uton nem tudja találni.  
 Ily vala elszörnyedt Enikőnek szíve: meredten  
 És irtózva fogá a tört hű bátyja kezéből,  
 Melynek imént maga szép hüvelyét hímzette arannyal,  
 S kedves ajándékot vélt adni Simonnak; azonban  
 Visszakerült vad célja szerint fenyegetni adóját  
 A veszedelmes vas; de az ártatlannak eszében  
 Lassanként kiderült a vészes pálya; elérté  
 A szomorú intést, meg kezdett rajta nyugonni.  
 Csókkal bátyja kezét s a tört illette, s szelíden  
 Elszánt lelke szerint ily szókra nyilának el ajkai:  
 «Bátya, megértsem-e, a mi balúl van rejtve szavaidban?  
 Nemde te is, szeretett testvér, és Káldor, ölemből  
 A megemésztő harcz viharának mentek elébe,  
 S legboldogtalanabb Enikő, ha ti elmaradátok,  
 E törrel nyomorú lelkének nyissa meg útát?  
 S ég, te bocsásd e bűnt! én nem fogok élni. Mi volna  
 Élnem örök kínban? mint fekszik rajtam ez is már,

Mellyet adál, melyet sorsunk, hogy mondj ki, parancsolt.  
 Hárfá vagyok, melynek húrját megtépte szilaj kéz,  
 Mely soha már meg nem zendül, hangatlan üres fa;  
 Még egy ütés kell s a zengőt nem fogja találni  
 Sem tündér szerelem, sem öröm játszó keze többé.  
 Ah nem lesz nekem a léttől megválni keserves:  
 Tőled válni nehéz, és válnom az édes atyától.  
 S válnunk kell-e Simon? szemeidben, látom, erő küzd  
 S kétség; ám váljunk, nem örökre, ha kedvez imez vas  
 És nem örökre talán, ha fog úgy kedvezni szerencséd,  
 Mint Enikő érted nagy buzgósággal imádad.»  
 Szólt s bátyjára borostyánként tapadának erőtlen  
 Karjai, és csüggött feje, mint a szelíd fa gyümölcse,  
 Halvány vállalai közt; de vihar vala lelke Simonnak.  
 Nincsen nyugta tovább, atyját megelőzni ohajtva  
 Elszaggatja szelíd kötelét a bánakodásnak,  
 S öldöklő fegyvert s viadalt megy venni magára.  
 Káldort, a hova megy, nyomban kíséri sötét gond,  
 És kétségbeesés, ha az elmúltakba tekintve  
 A még vesztendő sanyarún számlálja; dühöngő  
 Elszánás pedig és több mint embernyi gyűlölség  
 Hajtja, ha ön erejét s Tihamért forgatja eszében.  
 Ott vár a kapunál, s mint a napenyészeti felhő,  
 Mely záport s lobogó villámot forral ölében,  
 Mind inkább komor és komorabb lesz lelke; borúsan  
 Néz befelé, majd nyugtalanúl a sági mezőre  
 Változtatja szemét. De azonban szökve kijutván  
 Harczol már Simon és bal sors-hajtotta fejétől  
 Győző Sámsonnak rosszul téríti csapását.  
 Küzd hevesen nagy erővesztéssel az ifju, csapongva  
 Majd itt, majd meg amott, mint a láng, ostromot újít;  
 S tettei hírre jutandók még, ha szerencse akarná,  
 Hogy Tihamér kezeit kikerülje; de mint az utósó  
 Napnak itélete, jó elfordíthatlan ütések  
 Súlyaival Tihamér; meg van számlálva csapása;  
 S mindeniket bizonyos romlás kíséri; Simonnak  
 Élete, mint felvert házban kincseknek uráé,  
 Fegyveri közt biztos maradását nem leli többé.  
 Egy vágás által ketté van szegve sisakja,

Látszanak elnyiladó vértén a szörnyü rovasok,  
 És keze, mely védné, pazarolt erejében alább száll.  
 A már-már elesendőnek még egyszer az élet  
 Képe hizelkedik, és ifjúság rózsaszínében  
 A még nem látott napok állnak csalfa varázsszal.  
 Mint elhagyta tanácstalanúl a várat, azonkép  
 Fut mostan mentője felé s minden haladása,  
 Minden egy-egy lépes hazugúl szaporítja reményét.  
 Futna tovább, még tán atyjától nyerne segédet  
 A nyomorú; de utána van a könnyörútelen úzó  
 És egy ütéssel az elhaladót leteríti beérvén.  
 Ottan öljöje szívét kezdé kérlelni az elhullt,  
 S bágyadtan megemelve fejét, így szól vala hozzá:  
 «Szüntesd meg, Tihamér, egy pillantatra csatádat,  
 Egy pillantat után szükség már nem leszen arra.  
 Éltem enyész, mint a párák játéka, miként a  
 Délbáb a rónán, s méltó vagyok arra, hogy a mint  
 Véredben, noha még akaratlan, dúltam, azonkép  
 Szenvedjem haragod súlyát. S nem is e rövid élet  
 Már s ez örömtelen az, mellyért esdeklem előtted,  
 Irgalmatlan előtt; de ha van még emberi lelked  
 S Isten képe alá nem rejtél farkasi szívét,  
 És ha keresztyén vagy, ha bizol valahára, reménynyel  
 Állani Isten előtt, könnyörülj az erőtelen árván,  
 Elhagyatott Enikőn, ki neked nem véthete, a ki  
 Senkinek a széles földön soha véteni nem fog,  
 A boldogtalan ah, igen is büntetve miattunk,  
 Hogy fiatal napjait gyász fogja fedezni halálig. —  
 Ah Tihamér, hideg a te vasad keblemben, előttem  
 Köd terjeszkedik és az enyészet képe borúl rám:  
 Úgy áldjon meg az ég, a mint hozzája kegyes léssz.»  
 Így szólott s tán szólna tovább; de behamvadozának  
 Tündöklő szemei: búcsúzó lelke szavaival  
 S kívánságaival fölszáll vala hült ajakáról.  
 És Sámson nem örült dőlt ellensége halálán.  
 Ifjúsága s szelíd szózatja szívére hatottak.  
 Irtózván véren tengődő lelke magától  
 Teljesedése felé látszott gonosz átka sietni.  
 A holton komoran nyugovék beborult szeme s így szólt

Végre nehéz küzdéseiben vész-ülte kedének:  
 «Téged ugyan, Káldor, nyugalomnak adott ma ezen kar,  
 S mellyet sürgettél, rád hozta időnek előtte  
 A keserű véget; de magam vagyok a nyomorúbbik  
 Mind valamennyi között, kik elestének és az ölésben  
 Nincs gyönyöröm többé; inkább irtózni magamtól,  
 Díja csatámnak, azóta, hogy ifju szemeidnek  
 Fénye lehúnyt s panaszos szavaid füleimbe hatottak.  
 Látni fogom, mint véreimét, az erőtlen atyáét,  
 Éjeimen halovány bús képedet, egy sereget fog  
 Látni szemem, vadat és szomorút, vér-fonta hajakkal  
 Rettenetést s beomolt szemmel szemeimbe tekintőt.  
 Vajha ez életben ne találtuk volna föl egymást!  
 Vagy te ne lennél káldori faj, vagy sámsoni vér én;  
 Békén, oh nyomorú, lakhattál volna körülém,  
 S vétkemből soha még szellő sem bántana: ám most  
 Elhúnytál fogadásom alatt, s még a kire sor vár,  
 El fog jutni hamar végéhez, vagy pedig engem  
 Visz le megállhatlan folyamában az óra hatalma,  
 S a hova szállandok, gond nem kísér el az áldott  
 Földbe, hová te uton vagy már; és a ki fölötted,  
 Győztösen áll itt, a harcznak nem látja jutalmát:  
 Szenved igájában ön-lázította bajának,  
 S fáradságaiért nem adózik örömmel az élet.»  
 Szóla s tünődve megállt, tova menjen-e kezdeni új bajt,  
 Vagy haza térve nyugodjék meg? De közelgete Káldor  
 S földobbant a föld siető lépteire. Falairól  
 Látá haj! későn magzatja veszélyteli útját,  
 Láta merész harczát a fenyéren s jött, harag és düh  
 Szárnyai lábának, s még messze kiált vala: «Sámson,  
 Várd az atyát, az volt, ki megölte öcséidet, őtet  
 Várd be, ha Istened él.» De siket pusztában enyészett  
 Hangja beszédének; Tihamér végezte csatáját.  
 Most az atyát a legkeserűbb bú kínja fogá el;  
 Láta lerontott bálványát a csonka reménynek  
 És nemzetségét betemetve; megáll vala kissé,  
 Mint kinek a földön már nincs mit tennie, váltva  
 Néze halálsszemmel öldöklőjére s fiára.  
 Két hatalom küzdött zúdult lelkében egyenlőn,

A boszu és bánat; de erőt vön végre boszúja,  
 Az lön az úr s egyedül annak hallgatja parancsát.  
 Már Tihamérnál van, fia véres alakja előtte,  
 S ő, mielőtt karját megemelné, ily szavakat mond:  
 «Sámson, vádoltam magamat, mikor álmai karján  
 Más nyugovék, titkon keserű vád gyilkola engem,  
 Hogy kegyelem nélkül, s a boszúnak szörnyü határán  
 Túl jártam; de te vad, fene vadnál rettenetesb vagy.  
 Akkor az éj pokol öltözetét burkolta magára,  
 Csillagi nem voltak, mikor én házadra ütöttem;  
 Mámor közt töltém lelkemnek régi haragját,  
 S hogy berekeszthessem munkámat, egy óra elég volt,  
 De te szünet nélkül csapdossz, mint kánya, szivemre.  
 Cseppenként szivod el vérét s a vérnek ivása  
 Még szomjúbba tesz. Jössz reggel, délben, az estve  
 Meg nem hűti dühöd lángját. A hosszú halálnak  
 Kínaival táplálsz, hidegen számolva boszúdat,  
 Hogy végtére minél több szörnyűséggel előlhess.  
 Légy átkozva örökre, utált és gyűlöletes vér,  
 A kétségbeesés kísérjen sírba s dühétől  
 Megszabadulni ne tudj, míg a végetlen időben  
 Tartani fog. — Mi gyönyör volt ez, melyféle vitézség,  
 A gyengét, nem harczra valót, verekedni tudatlant  
 Gyilkos aczéloddal leteríteni? Annyi halállal  
 Nem teltél-e be még? Oh hogy kezeimbe legelső  
 Nem vettem vasamat! harczod végére jutottál  
 Volna legott s most ezt nem kellene látnom, atyának,  
 Nem hallnád istentelenül mosolyogva keservem  
 Szózatait; de jer el, ha vitéz vagy, küzdj az atyával  
 S add meg kardjának rég gyűlölt véred adóját.»  
 Így szólott; de legott Tihamér választ ada mondván:  
 «Káldor, örülhetnék, ha öröm még volna világon  
 Lelkemnek, s az egekbe ható hahotával örülnék,  
 Mert nyomorún látlak, nyomorúbban szinte magamnál,  
 És hallom panaszod hangját, háznépnek uráét  
 Még nem sokkal előbb, most kínosan elszakadottét  
 Mindentől, a mit szeretél. S így kelle az élő  
 Isten igazságát kardunk élére kitennünk,  
 Hogy te is, én is, utósók a két házivadékból

Harczolniánk egyaránt, s valahára ki lenne csatával  
 Váva, ki a véres bűnök kezdője, kinek kell  
 Végre halálával berekeszteni a haragoknak  
 Kárhozatos napját; és itt van, Káldor, ezen nap.  
 Én nem vádollar; gonoszabbat mint az üres vád  
 S rettenetesbet tenni jövök. Vagy téged imez kard,  
 Mint fogadásom van, megemészt most, és soha Káldor  
 Éjjeli dúlással nem fog pusztítani Sámson,  
 Vagy pedig én bukom el, és nem lesz gondom azontúl.  
 Jer neki! s el ne feledd, két háznak híre kezünkben:  
 Sámson-e vagy Káldor: váljék el még ma örökre.»  
 Szólt s megemelte vasát, s a két ház régi dühével,  
 Mintha egész erejét bírnák, vadán összerohantak  
 A végső daliák. Hangzott szakadatlan ütéstől  
 A vért testeiken, pengettek az összecsapódott  
 Kardok, s tartott a bús harcz sok időig egyenlőn.  
 Sámsonnak sok ütésektől már rótt vala vérté  
 S a mindennapi harcz jeleit hordozta; de még ép  
 Karjai úzték a veszedelmet; Káldor erős volt  
 Bús dühödésében s bántatlan fegyverí által.  
 S még nem volt az idő, hogy elessenek; egy akarattal  
 Fáradt karjaikat nyugtatni megálltak, azonban  
 Alku lön: «a várból kiki még ma csatára kijöjön,  
 S régi viszályoknak még ez nap vége szakadjon.»  
 Káldor az elholtat temeté be keserve utósó  
 Csöpjeivel s a gyász helytől megválnia kín volt.

#### NEGYEDIK ÉNEK.

Visszavonult Tihamér, örömetlen, mint kire senki  
 Nem várt a házban; de nehéz gyötrelmei nyomván  
 Ment Káldor szomorú várához s rettege látni  
 A testvértelenül sínlódó lányka keservét.  
 Ülve találá azt kifelé fordúlva s merően  
 És érzéktelenül a róna mezőbe kinézve.  
 A kétségbeeső bánat nem omol vala könyben  
 Arczairól, enyhül kebelét nem emelte sohajtás.  
 Arczai holt rózsák, szeme hulló csillag, alakja  
 Mint szobor a síron, mozzgatlan, néma, hideg, bús.

Atyja belépte után fölkel; de sem ő, sem az, egymást  
 Szóra nem indíták, egy szemváltással elértevén  
 Kínérzelmeiket s egyebet mit mondani nem volt.  
 Káldor elébb mozdult és így szólt végre, kinyujtván  
 Elkeseredve kezét s bú-törte fejéhez emelvén:  
 «Engem az Istennek valamennyi csapása lesujtott!  
 Szánakozás kísér a föld gyomrába halottat,  
 S a hív fájdalom és emlékezet a lemenőnek  
 Virraszt sírja fölött; hajh! én már élve felejtett,  
 Élve halottabb én, nem látom senki figyelmét.  
 Századig éljek bár, nincs a ki örülne, hogy élek,  
 S engem az undok föld betemethet bízton, utánam  
 Senki könnyűt nem hint és senki sohajtani nem fog.»  
 Szólt és székre vetette magát, könnyökébe temetvén  
 Vas környözte fejét; de ijedve fölébredte a lány  
 Andalgásaiból s Káldort elhagyta legottan.  
 Nem sok időre bejött, kupa volt megemelve kezében  
 És közelebb jutván leborúlt atyjának előtte,  
 S a poharat remegő kézzel felnyujtvá imígy szólt:  
 «Béke az elhúnytak s üdvösség a nagy egekben  
 Isten előtt; áldás kísérje s szerencse az élőt,  
 S tartsa meg árvának nekem őt, az egyetlen utósót.»  
 Meglágyúla kemény Káldor szive; elfogadá a  
 Felnyujtott poharat s kiürítvén könnyei hulltak;  
 Majdan térdeiről fölvonta magához az árvát  
 S elfojtódottan nyugtatta sokáig ölében.  
 Most a nagy bajjal gyűjtött kincs, a keresett hír,  
 Dús hajlék, mind semmi becsűk, szívének előtte  
 Még ez az egy kincs van s értéke fölebb az aranynál,  
 S most százszorta nagyobb, mint volt a boldog időben.  
 Ehhez tartja magát, ehhez vagyon élete kötve.  
 Némán tartja soká karjaiban, majd bizodalmat  
 Véve csatájához fölemelni kívánja jövendő  
 Jobb sors álmaival s így szól az ölébe simúlthoz:  
 «Légy nyugott Enikő, el voltam szánva halálra  
 S halni kívánatosabb, mint élni örömtelen, ámde  
 Éretted fogok élni. Ne félj a szörnyü kezétől,  
 Megfáradva vonult várához vissza s ha jó még,  
 Veszni jövend és tetteiért megadózik előttem.

Élni fogunk s egymás gyászait enyhítve viselni,  
 S nem sok időre marad pusztán a sági lak : a baj  
 Napja után megnépesedik sok régi cseléddel  
 És fogad új hadakat kebelébe : virágzani fognak  
 Síkjai, gyászaiból feltündöklendik az ős ház  
 S kedves vendégink jönnek meglátni határát.  
 Végre komorságát nem fogja-e tája levetni,  
 Nem jön-e még az idő, hogy búját enyhe tanácscsal  
 Váltja szelíd Enikőm és nászt hoz az árva tanyához ?  
 Ah Enikő! a káldori faj nem fogna kiveszni  
 Nyomtalanúl, mint a felhők árnyéka, miként a  
 Pusztai kút, melynek kiapasztá nedveit a hó,  
 És az atyának még oka volna, hogy élni ohajtson. »  
 Így szólott, de hiú szavait fejcsüggve s keserves  
 Kétséggel hallá s nem tud vala szólni leánya ;  
 Terhes s kinteli volt az idő haladása közöttük  
 Mint a sánta vadé, ki sebet visz nyögve szügyében  
 S a veszedelmek elől nagy fájdalmakkal iramlik.

S másodszor kele irtó harcz a sági fenyéren.  
 Küzdöttek kegyelem nélkül a régi haragvók,  
 S véresen és dühhel sok időig tarta csatájok.  
 És megtért Káldor, mint látszék épen, azonban  
 Melle sebet rejtett s lassú vala karja ütéstől,  
 Nem késett poharát áldozni a visszajövőnek  
 A hű lány, fölnyujtá azt kideríteni vélvén  
 A fáradt atya orcáját ; de borúlva maradt az  
 S csak nehezen fejlék Enikő láttára ködéből.  
 Elfogadá még is poharát s az erőteli nedvet  
 Itta gyönyör nélkül, lelkét nem emelte hatalma.  
 S már ajakán lebegett a sorsintézetü szózat,  
 Melly Enikő lelkét elúzza ; de visszamarasztá  
 A veszedelmes hírt s az utósó pillanatokra  
 Hagyta kimondását ; az utósók voltanak immár  
 S ő még csalta magát. Enikőt pedig, a ki remegve  
 Függe nyakában még, hogy rosszra ne lenne gyanúja,  
 Elküldé, eleségtárába, hogy ép eiedellel  
 A harczban törtet megvendégelje, ha megtér ;  
 Azt ugyan ő immár nem fogja izelni ; de a lány  
 Hallani atyjának megörült ilyféle parancsát,



És úgy hitte szegény hogy az élet vágya s reménye  
 Hozta meg e gondot s dolgaihoz láta legottan.  
 Káldor azonban kötöte sebét s legutószor az immár  
 Pusztá terembe vonúlt, hol fegyveri függtek; azokból  
 Néze betörhetlent, tetemest s tagjaihoz is illőt.  
 Búsán néztek alá az elődök képei, búsabb  
 Káldor képeiket komoran mellőzte s tovább ment  
 Hol vérték s tarajos sisakok villogtak elébe.  
 Végre megállt s újjal kezdé föl váltani kardját  
 S minden fegyvereit. Meghorpadt vérté helyett vön  
 Épet, romlatlant s talpig vala vasban; elülről  
 Nap ragyogott mellén, vállát két sárga oroszlán  
 Födte kapocsképen, sisakát jegyzette magas toll.  
 Mindezeket hajdan Sámson hordozta csatáin;  
 S már régen nyugovók függöttek háza faláról;  
 Káldor az éjhadnál rablólag orozta magához  
 S hitte menendőnek, ha magára kerítheti, éltét;  
 Mert finomúl vala s tartólag művelve aczélből.  
 Könnyebb a vasnál s jól vert szálakkal erősebb.  
 Alkonyodék; de homályt a hold nem hagy vala úrrá  
 Lennie a tájon, kiderült kísérteti fénye  
 S néma-jelentőleg két szomszédvár-ra lenézett;  
 És ez időt választá el végharczra s elérvén,  
 Ság kapuján Tihamér jelt ad vala hangos ütéssel.  
 Hallá s megdöbbsent Káldor; de nyakában ül a sors.  
 Mennie kell s csak az egy viadalban van menedéke.  
 Indúl és Enikőt ilyen szólítja vigyázva:  
 «Halld, Enikő, még egy harczom van hátra; s magad léssz  
 Míg oda vívandok; jer azért le s utánam erősen  
 A kaput elzárjad s ki ne nyisd, míg fegyvereimben,  
 (Vigyázd meg jegyeit) engem közelíteni nem látsz.»  
 És az atyát Enikő szomorún kísérte s utószor,  
 A hideg érczekben megölelte, utána bezárván  
 A kaput és remegő léptekkel visszaeredvén.  
 S a legrettebb harczot most kezdte, rohanván  
 Vége felé Káldor. Bizton várá be csapásait  
 Sámsonnak s azalatt ravaszúl rést néz vala romlott  
 Vérté nyilásai közt testéhez jutni. Födetlen  
 Tomporait kezdé ostromlani s a csapasz oldalt

Vérbe borítá el; s mindinkább dúl vala vérért  
 S a vér díjáért lángolva, s hiába esének  
 Sámsonnak sűrű rohanásai; őt az aczélmű,  
 Mint vehetetlen vár, távol tartotta, s nem engedte  
 A kard élének, rést nem nyitva semmi csapásra.  
 S már érzé sebeit Tihamér; de csatája utóján  
 Nem csüggedve vivott, s lassudván, őrzeni kezdé  
 Védetlen tagait. Káldor, mint a ki kaszával  
 Vágni akar rendet s a kaszát nagy súlylyal az ingó  
 Fűnek ereszti, mohón úgy vágya ledönteni Sámson, s  
 S oldalt fegyveriből pusztúlt derekához irányzott.  
 Megrettent a készüléket sejdítve s hiúzként  
 Félreszökött Tihamér s a halált kikerülte; utána  
 Kardját másodszor megemelve siet vala Káldor,  
 S hogy diadalra jutand, ébredt bizodalma; de hónalt  
 A fölemelt kar alatt sérté meg Sámson az úzót;  
 És sűrűen omlottak ütéseai; mint az eső jég  
 A vert ház tetején, hangzott szakadatlan az ő kard  
 Ellensége vasán s tagjait megtörte. Kifáradt  
 S nem viva már Káldor; sajgó jobbájában az éles  
 Kard hatalomtalanúl maradott, s viadalmát  
 Végzé a győző az aczélt torkába merítvén.  
 Elhullott Káldor s habozó hörgéssel akarván  
 Atkos imádságot s kérelmet mondani, elhalt  
 A gyászok szerzője s kinyúlt a sági fenyéren;  
 A győző pedig a véres kardot fölemelvén:  
 «Hála boszúálló Isten, nagy hála nevednek!  
 Ellenségeim elhaltak fene harcban előttem,  
 S most az utósónak vérét nyujtom föl; imádlak,  
 Hogy gyász áldozatul feleim nyugtára fogadd el.»  
 Így szólt a szörnyű s a vérnek csöpjei hulltak  
 Kardvasa széléről; de lehajlott most s az utósó  
 Káldornak testét kezdé megfosztani: «Rabló,  
 Halva se bírd, ugymond, mellyet nem kell vala birnod  
 Élve is, örökömet. S a hol vagy, már neked a vért,  
 A sisak ótalma nem adand ön férgeid ellen,  
 Így pedig a hollók fognak verekedni fölötted,  
 S kedvre hozand, mellyet diadalmam szerze, csatájok.  
 Ezt mondván leveté megromlott fegyvere súlyát,

S visszarabolt örökét öltötte magára helyette.  
 S a mint végig ment a sági fenyéren a holdnál,  
 Vállai s napviselő sértetlen melle ragyogtak.

Legboldogtalanabb Enikő kínaggodalom közt  
 Élt azalatt egyedül a roppant várban, eladva  
 A könnyörületlen sorstól kétségnek, ijesztő  
 Képzeltéseknek s egy hosszú lelki halálnak.  
 A kezdett dolgot feledé s folytatni erőtlen,  
 Éghez imádságot fölohajtani nem vala képes ;  
 Benn a néma magány kísérteti csende riasztá,  
 Künn iszonyú volt a küzdők zajgása, s az éjnek,  
 A hova ment, őt legborzasztóbb képe követte.  
 Hasztalanúl váltotta helyét a gyenge hajóként,  
 Mely lemerült s könnyű fáját nem tudva emelni,  
 Bár hova forduljon, hullámmal telt marad öble :  
 Úgy Enikő nem volt képes megválni bajától ;  
 Künn és benn egyaránt kínos vala léte. Azonban  
 A jeladó fegyver föltűnt a vár közelében.  
 Lassan lépdele, gondolatok küzdődve agyában,  
 Sámson elé s a zárt kapunál kis időre megállott.  
 Kit látván Enikő, Káldornak véle s szívében  
 Hosszu sohajtással szakadott meg a régi szorongás ;  
 És csak alig vala sorsának megbírnia képes  
 Jobbra derülését. Tántorgó léptei vitték  
 A kapuhoz s kezei, hogy azont megnyitta, remegtek ;  
 Majd kebelére omolt a némán vesztegelőnek  
 És csókolta, könyei hullván ; a jéghideg érczet,  
 S mint halovány bimbó csüggött vélt atyja nyakáról.  
 Föllázadt Tihamér minden csepp vére ; de vonta  
 Őt az öröm szárnyán a megcsalt lányka s menet közt  
 Még sokszor karjára borúlt hév csókokat adván,  
 S hogy kebelét a köny megtágította, imígy szólt :  
 «Oh atya, kedves atyám, megjöttél, nem vagyok árva,  
 Nem vagyok elhagyatott ! Legyen áldott, a ki megőta  
 Éltedet, a kegyes ég. Enikőnek nincs oka immár,  
 Hogy sírjába kívánkozzék : fog sírni az elhullt  
 Testvérek holtán ; de az élőt a szeretettel,  
 Mellyet azok birtak, buzgóbban fogja ölelni.»  
 S még mindig némán mene Sámson s zaj vala lelkén

S a vas alatt hangos dobogással nyugtalanúl vert,  
 Mintha erős kebelét föl akarná törnie, a szív.  
 S szólt Enikő: «Atya, nincs-e szavad, mely vissza felelje  
 Örvendéseimet s e vas fog-e fedni örökké,  
 Mely hidegen fogad és fagya hév csókjaimra sem enged?  
 Ah légy nyugton atyám: Ságon szent béke lesz ismét,  
 A viadalmaktól elijedt nép visszakerülend,  
 S népes lesz s elevenséggel lakodalmas az ős ház.  
 Kedvesim elhúnytak, sivatag van utánok eszemben;  
 Mert soha testvért már nem adand nekem a szigorú menny;  
 Őket azért soha nem fáradt bánattal utósó  
 Napjaimig keseregni fogom; de csak úgy legyek áldva,  
 Mint élőt téged foglalok tisztelve szeretni.  
 Kincs leszen életed, azt híven őrizni, szerelmes  
 Foglalatosságom s kedvessé tenni, szerencsém.»  
 Ekközt a várnak belső tereméhez elértek.  
 Ott feketű csészén pillog vala hamvadozó mécs,  
 S gyenge világa derűt kölcsönze az éji homálynak.  
 Most Enikő leszakasztva magát követője nyakáról  
 Ment, hogy vég poharát áldozza s ez ünnepi tettel,  
 Hogy még élni fogand, noha inkább halna, jelentse.  
 És szép volt a leány, s őtet nem tette virító  
 Kor, nem az ifjúság, tündérlő kelleme széppé,  
 És nem a mennyei arcz egyedül és a deli termet;  
 Bájló egy maradóbb szépségnek bélyegi által:  
 Tűkör volt a test, a legszebb lélek alakja.  
 A halovány bú csak vonzóbbá tette, varázsként  
 Űlt az epedt arczon, szeme harmatgyöngyein, üldve  
 A szívet és annak nyugodalmát lesve halálra.  
 Fölrettent Tihamér s állt elszörnyedve magától  
 Mint villámtól vert, zivatartól megszakatott fa.  
 A szépség könyvét kinyitá harczsorsa előtte  
 S olvasa benne nyomort, borzasztó tettei bérét.  
 A jelen és a múlt harczoltak eszében, azoknak  
 Lett vad honjává s szörnyű eszmélete kín volt,  
 Kín, melynek végét be nem éré képzeletével.  
 Jött Enikő elszánt fájdalommal az angyali arczon  
 S hozta be vég poharát. Tihamér, valamint ha halálnak  
 Álmaiból ébredne, merőn felnyúla helyében,

S mint ha elég kint már nem nézett volna szivének,  
 A sisakot fölütötte fején. Elhalva rogyott meg  
 Szép Enikő e látványon: képetlen ijedség,  
 Réműlet és, mely mint villám futa által idegjein,  
 A szörnyű csalatás, megtörték teste hatalmát,  
 Megrendült keze a poharat nem bírva kiejté,  
 Lábai roskadtak, szeme, mint a hamvadozó tűz,  
 Bújt pillái alá; ájultan hullt le, s kedves  
 Arczaitól a vér látszott búcsúzni örökre.  
 Sámson ijedve rohant az esőhöz s nem puha karján  
 Mint kasza-vágta virág nyugodott a lányka fehéren.  
 Őt a veszni menő ifjú kétségbeeséssel  
 Nézte soká s képes nem volt mozdulni helyéből.  
 Majd kerevetre tévé, s mint áll szentének előtte,  
 Kit keresett bérczen, völgyön bujdosva zarándok,  
 úgy állott Tihamér vas térdit földre bocsátván  
 A húnyt lányka előtt, s ha örökké élnie sorsa,  
 Más helyet a széles földön nem venne magának.  
 Most még egyszer az ájult lány kezdette emelni  
 Szőke fejét, sóhajtás jött ajakára s erőtlen  
 Szempillái alól a rejtett fény kitekinte.  
 S úgy látszék, megszűnt félelme, merően epedtek  
 A leborúltra szemei s már nem volt bánat azokban.  
 Ajaka nyílt — gyász rózsák közt így nyildokol a sír —  
 S «Meglátjuk, Tihamér, egymást!» így szól vala halkán,  
 «Éjfélben s éjfélek után.» És szózata megszűnt  
 Mint az ezüst húrnak pengése, ha megszakad, és a  
 Lant kebelét többé nem hangoztatja dalokhoz.  
 Jött a szép hajnal s Enikőt meghúlve találá  
 Jött a dél ragyogó sугára: de színtelen a lány  
 És hideg és halovány mint völgyeken a fuvatag hó.  
 Őt Tihamér a sági mezőn sírjába letette,  
 S mint az elégett ház, állt szörnyű tettei végén.  
 Múlt a nap és eljött a csillagsátoros éjféli;  
 Néma komoly csend volt körülötte s homálya ködében  
 Réműletes sanyarú képek kápráztak ijesztőn.  
 Mindennél sanyarúbb, mindennél sokkal ijesztőbb  
 Űlt Tihamér Káldor várában, réme magának,  
 Réme az éjfélnak, s a mint kitekinte merően

S gondolatok nélkül, (csak fájdalom ég vala benne)  
 Ím kinyilék halkan könnyű suhogással az ajtó  
 S szép Enikő, a káldori ház hajadonja, belépett.  
 Termete lány habból látszott alkotva lebegni,  
 Két szeme bájtűz, mely egeket leidézne, aranylók,  
 Mint az arany felhő, voltak hajfürtei, arczán  
 A legszebb fiatalságnak rózsái virúltak.  
 Szép volt a lány és fiatalságában igéző.  
 Ah de hamar kedves ragyogása hanyatlani kezdte :  
 Bú foglalta helyét az imént tündökletes arczon,  
 A szemek ép sugarát köny fásasztotta, lehulltak  
 A ragyogó fürtök halovány mellére zavartan,  
 Éktelenül hamvadt a kéjtől hajnalodott arcz,  
 S lassanként fiatal rózsái lehervadozának.  
 Végre halói sohajtás jött a pusztá kebelből  
 S a gyönyörű termet hideg ájúlatra leomlott.  
 Szörnyen tünt e kép Tihamérnak, nem vala képes  
 Állni tovább, arczúl a földre borúla előle  
 S eszmélet nélkül gyötrődék végig az éjen.  
 De valahányszor az éjfélt tünt, mindannyiszor ifjan  
 És gyönyörűn Enikő jött hogy hervadjon előtte,  
 S mondhatlan nyomorúsággal töltötte be lelkét.  
 Őt látá a róna mezőn, a vári falak közt,  
 S mert élvén nyugtot nem lelt, maga ásta magának  
 A lenyugasztó sírt s befekütt megvárni halálát.  
 És letüzé, melylyel boszuját töltötte, fejéhez  
 A ragyogó kardot, buzogányát tette szívére,  
 Hogy nehezen fekügyék, mint a sors átkai, rajta.  
 Ott is az elszántat Enikő nem hagyta nyugonni,  
 Jött fiatalságban mosolyogva, gyönyörre csaló kép,  
 És ült a feküvő lábához, epedtek azonban  
 Arczai már s Tihamér iszonyodva szökött ki helyéből,  
 S ment mint vad, melynek fekvét fölverte vadász eb,  
 A vadon életnek ment bolygani tömkelegében,  
 És a sági vidék nem látá őtet azontúl.

A két vár pedig omladozott, bús fészke bagolynak,  
 S a viharok zordon hárfája, hol a rohanó szél  
 Nyílt kapuk és ajtók szárnyait verdeste falakhoz,  
 S messze süvöltő dalt zengett a pusztá határnak.

## TARTALOM.

	Lap
Zalán futása. Tíz énekben, 1825	7
Első ének	7
Második ének	29
Harmadik ének	46
Negyedik ének	65
Ötödik ének	79
Hatodik ének	97
Hetedik ének	116
Nyolczadik ének	137
Kilenczedik ének	152
Tizedik ének	162
Cserhalom. Egy énekben, 1825	180
Tündérvölgy. Egy énekben, 1826	199
A délsziget. Töredék, 1826	224
Első ének	224
Második ének	240
Eger. Három énekben, 1827	248
Első ének	248
Második ének	266
Harmadik ének	290
Széplak. Egy énekben, 1828	319
Magyarvár. Töredék, 1830	332
A rom. Egy énekben 1830	342
A két szomszédvár. Négy énekben, 1831	351
Első ének	351
Második ének	359
Harmadik ének	370
Negyedik ének	378









PH  
3132  
M3  
köt.23

Magyar remekírók

PLEASE DO NOT REMOVE  
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

---

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

---



LESZIKK KÖNYVKÖTŐ BUDAPEST